ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ବାରପଦା : ଅକ୍ଟୋବର ୧୯୩୩

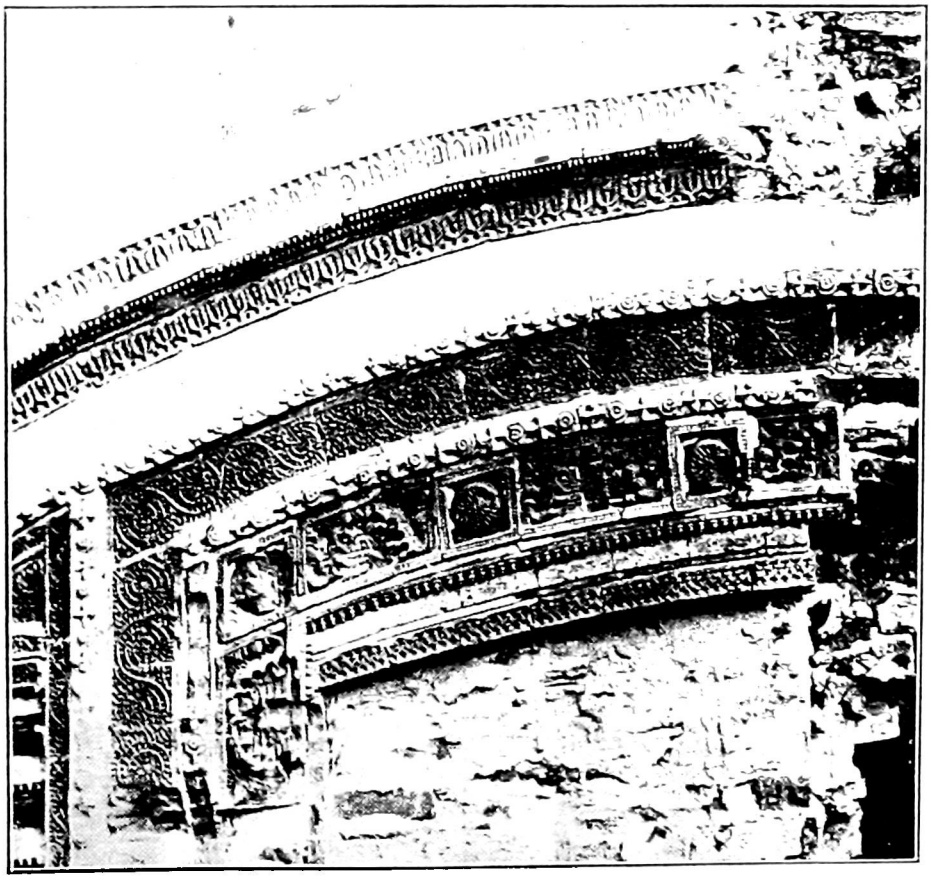

Digitized by srujanika@gmail.com

DIVINE MEDICINE OF

H E R N I A

CENT PER CENT SUCCESS WITHOUT OPERATION.

Why do you suffer from Hernia? Come to us, we shall make a contract with you and cure you of the disease. If you fail to see us, send five pice postal stamp, have the testimonials and directions and get yourself radically cured from a far. Phone B. B. 314.

Apply to:—**Dr. H. C. ROY**

DIVINE TREATMENT HALL, *91, Amherst Street,* CALCUTTA.

TELE. ADDRESS: "DEPENTUM"

Nilmoney Halder & Co.

Phone Nos. Cal: 3889, & 645.

Please try our Excelsior Brand Fountain Pen Ink, the best in the market.

Agents:—
W. F. STANLEY & Co. LTD.,
LONDON.

The best House for Stationery, Printing Types and Printing requisites of all sorts. Half Tone, Line and Tricolour Blocks. Calendars of various designs, Drawing and Surveying materials.

National Emporium
Roorkee.

Please ask for catalogues.

106, Radha Bazar Street, - - CALCUTTA,

The Young Builder.

(A Monthly Magazine)

Annual Subscription:

Rs. 2/- (India) 3s (Outside India)

Please write to—The Manager, Young Builder,
"Young Builder" Office
Rambaugh Road,
KARACHI

WANTED

AGENTS from Orissa and Ganjam for securing Advertisements for the Mayurbhanj Gazette and for facilitating its Sale. Apply for terms to—

THE MANAGER,
Mayurbhanj Gazette,
P. O. Baripada.

Digitized by srujanika@gmail.com

HEALTH IS WEALTH

CHEERFUL TINY TOTS

Sanitation in Moffusil houses can be made just as good as in town. For all schemes and operations of Water Works, Drainage, Plumbing, Tube-well Sinking and other Sanitary Engineering in general

—: PLEASE CONSULT :—

S. K. CHAKRAVARTI LTD.

SANITARY ENGINEERS

TEL. "LAVATORY" CALCUTTA. CODES. BENTLEY.

PREMIER GUN-MAKERS OF BENGAL

ASHOO-TOSH DAW & CO.

A Large, fresh and up-to-date Stock of Arms & Ammunition always kept ready for Sale.

Special terms offered to suit every Customer.

ENQUIRIES INVITED

Telephone : Cal. 3353

"DAW BUILDING"
183, DHARMOTOLLA STREET, CALCUTTA.

Telegrams : 'Explores'

Digitized by srujanika@gmail.com

HOW TO BECOME A

MASTER

OF

ENGLISH

The mastery of English is one of the greatest assets in social, business, and financial circles. Without a fundamental working knowledge of English one finds himself handicapped at every turn. His doom is to stand aside while his word-trained companions speed on to financial and social success. Almost any goal is possible to the man who has at his command a golden treasury of result-getting words.

Here is the way to gain a new command of English in a few weeks. **Grenville Kleiser who is a leading authority on English and Speech and the best known teacher of English by correspondence methods has discovered a new method of mastering the English language.** A few minutes a day spent on his interesting course of training by mail will give you a priceless command of English. It will teach you in spare moments at home how to—

Enlarge Your Stock of Words;
Use the Right Word in the Right Place;
Write Tactful and Forceful Letters, Advertisements, Articles, Stories, Sermons, Etc.;
Win Higher Promotion and Pay;
Become an Engaging Conversationalist;
Make yourself Welcome in good Society;
Be a Man or Woman of Culture, Power and Influence in your Community.

Enthusiastic endorsements of this remarkable Course have been written by eminent masters of English. All lines of business, all trades, all professions, arts and sciences are represented among Mr. Kleiser's students who number more than 100,000 all over the world. For full FREE particulars drop a post card to-day to the Tutorial Institute, Egerton Road, Delhi 19 or

POST THIS COUPON.

The Secretary,

THE TUTORIAL INSTITUTE

Egerton Road, Delhi 59.

Please let me have full particulars of your correspondence course for attaining mastery of English

Name.....

Address.....

Age..... *Occupation*...

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ଏହି ଗେଜେଟ୍ ତିନି ମାସରେ ଥରେ ଲେଖାଏଁ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ଯଥା:—ଅକ୍ଟୋବର, ଜାନୁଆରୀ, ଏପ୍ରେଲ୍ ଓ ଜୁଲାଇ ।

ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କରଣ

ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ—ଟ ୦ ୩ (ଡାକ ମାସୁଲ୍ ବ୍ୟତୀତ) ଓ ଟ ୧। (ଡାକ ମାସୁଲ୍ ସହ)

ପ୍ରତିସଂଖ୍ୟାର ମୂଲ୍ୟ ତିନି ଅଣା, ଡାକମାସୁଲ୍ ଦୁଇ ଅଣା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ।

ଏହି ଗେଜେଟ୍‌ରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଛପାଇବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରତି ଥରକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ହାରରେ ଖରଚ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ମଲାଟର ବାହାର ପାଖ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୫୦୲
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୨୫୲ ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୫୲
ମଲାଟର ଭିତର ପାଖ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୪୦୲
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୨୦ ଙ୍କା ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୨୲
ଟାଇଟଲ ପେଜର ଭିତର ପାଖ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୫୦ ଙ୍କା
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୨୫ ଙ୍କା ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୫ ଙ୍କା
ଏହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୃଷ୍ଠାରେ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୩୭ ଙ୍କା
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୮ ଙ୍କା
ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୦ ଙ୍କା

ଛୋଟ ଛୋଟ ବିଜ୍ଞାପନ ଛପାଇବାକୁ ହେଲେ ସେ ବିଷୟରେ ନିମ୍ନ ଠିକଣାରେ ପତ୍ର ଲେଖିଲେ ଜାଣି ପାରିବେ ।

ଶ୍ରୀ ନିତାଇ ଚନ୍ଦ୍ର ସାନ୍ୟାଲ, ବି.ଏ.
ମେନେଜର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍
ଟ ଟ୍ ପ୍ରେସ୍, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ବାରିପଦା ।

L'AMITIE SOCIALE

et la **CULTURE DES LETTRES, ART, SCIENCES,** etc., sont associées. Echange d'informations : coût de la vie affaires, émigration et 125 autres sujets en Anglaises (Bengali) Renseignements contre un coupon-reponse international (2 as. Uriya Stamps) à l'éditeur du

COSMOPOLITAN

Friends Correspondence Club

DELHI 43 (India)

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ତୃତୀୟ ଭାଗ ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟା

ସୂଚିପତ୍ର

			ପୃଷ୍ଠା ।
୧ ।	ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ମୃତି	ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ	୧
୨ ।	ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଙ୍ଗଲେଖା	ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ରାୟ ଏମ୍. ଏ, ବି. ଏଲ୍	୧୨
୩ ।	ଗଡ଼ଜାତର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ପଦ	ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ବି. ଏଲ୍	୧୯
୪ ।	ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାର ଇତିହାସ	ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ ବି. ଏ.	୨୧
୫ ।	ମୋହର ଆଧୁନିକ ଅଭିଜ୍ଞତା	କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି ନାରାୟଣ ଦେବ, ପାରଳା ଖେମଣ୍ଡି	୨୭
୬ ।	ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସଂବାଦ	କ. ଚ. ମ.	୩୨
୭ ।	ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର ରାଜଧାନୀ	”	୩୭
୮ ।	ସଂବାଦ ଓ ସଙ୍କେତ	”	୪୦
୯ ।	ସାଗର ତୀରରେ ଓୟାଲ୍ଟେୟାର	ମିଃ ହେନେରି ମାର୍ଶାଲ୍	୪୩
୧୦ ।	ରସ ଓ ରହସ୍ୟ		୪୭
୧୧ ।	ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ		୪୮
୧୨ ।	ପତ୍ର ପତ୍ରିକାର ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ୱୀକାର		୪୮
୧୩ ।	ମୟୂରଭଞ୍ଜ ସମ୍ବାଦ		୪୯
୧୪ ।	ପାଣି, ପାଗ ଓ ଶସ୍ୟର ବିବରଣ		୫୩

ଚିତ୍ର-ସୂଚି

୧ ।	ମୟୂରଭଞ୍ଜର ହରିପୁର ମନ୍ଦିରର ଗୋଟିଏ ଶିଳ୍ପଣ	ଟାଇଟେଲ୍ ପେଜ୍
୨ ।	ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର	୨ୟ ପୃଷ୍ଠାର ସମ୍ମୁଖ
୩ ।	ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଙ୍ଗଲେଖାର ଚିତ୍ର	୧୩, ୧୪, ୧୫, ୧୬, ଓ ୧୭
୪ ।	ମୟୂରଭଞ୍ଜର କେତେକ ଚିତ୍ର	୨୨ ଓ ୨୩
୫ ।	କାପ୍ଟେନ୍ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଶ୍ରୀରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି ନାରାୟଣ ଦେବ, ପାରଳା ଖେମଣ୍ଡି	୨୭ ପୃଷ୍ଠାର ସମ୍ମୁଖ
୬ ।	ସାଗର ମଧ୍ୟରୁ ଏଡ୍ରେନ୍ ବନ୍ଦରର ଦୃଶ୍ୟ	୨୯
୭ ।	ଏସ୍. ଏସ୍. ନାରାଦେଲ୍ ଜାହାଜ ... ... ସୁଏଜ କେନାଲ୍‌ର ଦୃଶ୍ୟ	୩୦
୮ ।	ମାଲ୍ଟା ବନ୍ଦରର ଏକାଂଶରୁ ମାଲ୍ଟା ଦୁର୍ଗର ପ୍ରାଚୀର ଦେଖା ଯାଉଅଛି	୩୧
୯ ।	ନଟ ସମ୍ରାଟ୍ ଚାର୍ଲି ଚେପ୍‌ଲିନ୍	୩୮
୧୦ ।	ଅଭିନେତ୍ରୀମାନଙ୍କର ରାଣୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଗାର୍ବୋ	୩୯
୧୧ ।	ସାଗର କୂଳର ଶିଳା ଖଣ୍ଡ ଉପରେ ସ୍ନାନରତା ଯୁବତୀମାନଙ୍କର କ୍ରୀଡ଼ା	୪୩
୧୨ ।	ଓୟାଲ୍ଟେୟାର୍‌ରେ ଅବସ୍ଥିତ ବ୍ରାଇଟନ୍ ଇଜର୍ଟ	୪୩
୧୩ ।	ସାଗର ତୀରରେ ଓୟାଲ୍ଟେୟାରର ମ୍ୟାପ	୪୪
୧୪ ।	ସମୁଦ୍ର ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ଓୟାଲ୍ଟେୟାରରେ ବ୍ରାଇଟନ୍ ଇଜାର୍ଟର ଗୃହ ଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ନିର୍ମିତ ହେବ ତାହାର ନକ୍ସା	୪୫
୧୫ ।	ସାଗର ତୀରର ସମ୍ମୁଖୀନ ପ୍ରମୋଦ ଭବନ	୪୭

Digitized by srujanika@gmail.com

SUBSCRIBE FOR

THE ASTROLOGICAL MAGAZINE

THE BEST EXPONENT OF THE HINDU SCIENCES

Edited by

Professor B. SURYANARAIN ROW, B.A., M.R.A.S., F.R.H.S., etc.

Containing the most interesting and instructive articles on Astrology, Astronomy, Medicine, Yoga, Philosophy, Metaphysics, Chronology, Palmistry etc., now in its 20th Volume—the only Journal of its kind in the World.

We are much impressed with the interesting articles incorporated in the Journal which we commend to our readers—*The Message.*

Astrological students will find much of interest—*The Torch.*

It shall be of good purpose to the building scholars of Astrology—*The Mahratta.*

Annual Subscription Rs. 5, Sh. 12, Dollers 4 *Single Copy Rs. 8, Sh. 1-3, Cents 40*

(Specimen Copy will be sent against As. 4 or Pence 9 or Cents 25.)

THE BEST MEDIUM FOR ADVERTISEMENTS REACHING THE FARTHEST CORNERS OF THE WORLD.

(*Catalogue of books will be sent free on application.*)

Horoscopic work will be undertaken on payment of

REASONABLE FEE

Now available—Vols. 14, 15, 16, 17, 18 and 19, containing mines of intellectual treasures at Rs. 6/- per Vol. to the readers of this Journal. All the past Volumes at Rs. 8/- per each Volume.

For full particulars, Apply to —

DR. B. V. RAMAN, M.D., (H)

"SURYALAYA"

(P. O.) BETTAHALSOOR, BANGALORE—INDIA.

Exchanges solicited from Periodicals.

The Mayurbhanj Gazette

ENGLISH EDITION.

***Publication*:** The Gazette is quarterly. It is published in October, January, April and July.

***Subscription*:** Annual Rs. 1-8-0. Single copy As 6 only. Postage per Copy 2 as. extra

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦଶହରା ସଂଖ୍ୟା

ତୃତୀୟ ଭାଗ | ବାରିପଦା : ଆଶ୍ୱିନ, ସନ ୧୯୪୧ ସାଲ | ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟା

ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ମୃତି

ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ

ମୟୂରଭଞ୍ଜର ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ଜୀବନ କଥା ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇ ନିଜକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କୃତକୃତ୍ୟ ମଣୁଅଛି । ତାହାଙ୍କର ଗୌରବାନ୍ୱିତ ବଂଶ ସହିତ ଏ ଲେଖକ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ । ଯେଉଁ "ଅବିରତ ଦାନ ବାରି ପିଚ୍ଛିଳ ପ୍ରାଙ୍ଗଣ" ରୁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପରମାରାଧ୍ୟ ପିତା ୺ ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଓଡିଶାର ଏକ ମାତ୍ର ବରିଷ୍ଠ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ଦିର ରାଭେନ୍‌ଶ କଲେଜ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ସେହି ୺ ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଶ୍ରୀହସ୍ତ ଲିଖିତ ନିମ୍ନାଙ୍କିତ ପତ୍ର ଏହି ଲେଖକର ପିତୃଦେବ ୺ କବି ରାଧାନାଥଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରେରିତ:—

"ଆପଣଙ୍କ ପତ୍ର କ ୨ ଟା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛି ଓ ଶ୍ରୀରାଜା ଶ୍ୟାମାନନ୍ଦ ଦେଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପତ୍ର ଲେଖିଅଛି । ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଆଇଲେ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟ ଲେଖିବି । ଆପଣ ଖୁବ ବୁଝିବେ କି ଏ ଘର ଆପଣଙ୍କର, ଏଠାରେ ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି ବିଷୟରେ ହରକତ ହେବ ନାହିଁ । ଆପଣ ଅନୁଗ୍ରହ ପୂର୍ବକ ଏଠାକୁ ବିରାଜମାନ କଲେ ଆମ୍ଭର ଶରୀର ରକ୍ଷାର ଏକ ବିଶେଷ ଉପାୟ ହେଲା ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରିବି । ଆମ୍ଭର ଯେଉଁ ରୋଗ ଅଛି ତାହା ଆପଣ ବିଶେଷ ଅବଗତ ଅଛନ୍ତି, କାର୍ଯ୍ୟ ଆଦି କଲେ ବିଶେଷ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣର ଭାର ଅଦ୍ୟାବଧି ଆପଣଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କଲି ; ସେ ଆପଣଙ୍କର କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା, ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଯେରୂପ ରକ୍ଷା ହେବ ତହିଁର ବିହିତ ଆପଣ କରିବେ । ଆପଣ ଅବଶ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଆଗମନ କରିବେ । ଆମ୍ଭର ଯେଉଁ କ୍ଷମତା ତାହା ସମୁଦାୟ ଅର୍ପଣ କଲି । ଆପଣ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଶୀଘ୍ର ଆସିବେ । ଇତି ସନ ୧୨୮୯ । ୧୩ ମାର୍ଗଶୀର ।

ପୁନଶ୍ଚ-ଆପଣଙ୍କର ପତ୍ର ଅନୁସାରେ ଦରଖାସ୍ତ ଓ୍ୟାପସ ଆଣାହେଲା । ପତ୍ର ବିଷୟରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ନନକିଶୋର ବାବାଙ୍କୁ କହି ଦେବା ହେବେ ।"

ଏହି ଦେବାନ ପଦ ଗ୍ରହଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ରାଣୀକୃତ ପତ୍ର ସମୂହର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଏ ପ୍ରବନ୍ଧର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେ । ଏହା ଉତ୍ତାରୁ ନବମ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ମହାରାଜା ୺ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ୺ ରାଧାନାଥଙ୍କୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ତାହାଙ୍କର ମାନସିକ ବିକାଶ ସୂଚିତ ହେବ ଏବଂ ନବମ ବର୍ଷୀୟ ୺ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହି ରୂପ ପତ୍ର ଲେଖିବାର ବାହାଦୁରୀ ଅନୁମିତ ହେବ :—

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରଥମ ପତ୍ର

BARIPADA
The 25th July 1881

Yours of the 22nd ultimo duly reached hands. I was ill of dysentry. Hence my delay in writing which I hope you will kindly excuse. I think I will not do so in future. My teacher was ill hence he has gone home more than a month. I hope he will come back soon. I am thankful to you for the instructions which you have given for my good in your letter. I hope you will often teach me by such lessons.

I now read Second Book of Reading. I have read 31 pages of it. For my illness my reading was stopped. Now I have got my health and I hope I shall go on regularly.

My father is doing well. For my illness I could not try to ride on my pony. Soon I will try to do so. Yesterday Mr. Atkinson has brought many kinds of toys for me. I know not how to play with them.

I and my brothers and sisters are all well and I hope you to be the same.

(ଅନୁବାଦ) ବାରିପଦା

ତା ୨୫ ରଖ ଜୁଲାଇ ୧୮୮୧

"ଆପଣଙ୍କର ଗତ ମାସ ତା ୨୨ ରଖର ପତ୍ର ଯଥା ସମୟରେ ମୋହର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଅଛି । ମୁଁ ଅତିସାର ରୋଗରେ ପୀଡିତ ଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ପତ୍ର ଲେଖିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହୋଇ ଯାଇ-ଅଛି । ଆଶାକରେଁ ଦୟା କରି କ୍ଷମା ଦେବେ । ବୋଧ ହୁଏ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆଉ ଏପରି କରିବ ନାହିଁ । ମୋହର ଶିକ୍ଷକ ପୀଡିତ ଥିବାରୁ ଏକ ମାସରୁ ବେଶି ହେବ ଘରକୁ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଆଶା କରେଁ ସେ ଶୀଘ୍ର ଫେରି ଆସିବେ । ଆପଣ ମୋର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଯେଉଁ ସବୁ ସଦୁପଦେଶ ଲେଖି ପଠାଇ ଅଛନ୍ତି, ସେଥି ଲାଗି ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟ କୃତଜ୍ଞ । ଆଶା କରେଁ ବାରମ୍ବାର ମୋତେ ଏହିପରି ଉପଦେଶପୂର୍ଣ୍ଣ ଶିକ୍ଷା ଦେବେ ।

ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେକେଣ୍ଡ ବୁକ୍ ଅଫ୍ ରିଡିଂ (ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ ପୁସ୍ତକ) ପଢୁଛି । ସେଥିରୁ ୩୧ ପୃଷ୍ଠା ପଢିଛି । ପୀଡିତ ଥିବାରୁ ପଢ଼ାପଢ଼ି ବନ୍ଦ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁସ୍ଥ ହେଲଣି ଏବଂ ଆଶା କରେଁ ଏଣିକ ରୀତିମତ ପଢ଼ାପଢ଼ି କରିବ ।

ମୋହର ପିତୃଦେବ ଭଲ ଅଛନ୍ତି । ଅସୁସ୍ଥ ଥିବାରୁ ମୋହର ପୋଡ଼ାଟି ଉପରେ ଚଢ଼ି ପାରୁ ନ ଥିଲି । ଶୀଘ୍ର ଚଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ଗତ କାଲି ଏଟ୍‌କିନ୍‌ସନ୍ ସାହେବ ମହୋଦୟ ମୋହ ପାଇଁ ନାନା ପ୍ରକାର ଖେଳନା ଆଣି ଅଛନ୍ତି । ସେ ସବୁରେ କିପରି ଖେଳିବାକୁ ହୁଏ ତାହା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଏବଂ ମୋହର ଭାଇ ଭଉଣୀ ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତେ ଭଲ ଅଛୁଁ ଏବଂ ଆଶା କରେଁ ଆପଣ ଭଲ ଅଛନ୍ତି ।"

ଦ୍ୱିତୀୟ ପତ୍ର

BARIPADA
The 11th August 1881

I am happy that today I have got time to write to you. When you will have leisure you will kindly write to me.

My father, my mother, my younger brothers and sisters, my uncles and tutor are well.

Please give my compliments to your Madhusoodan.

Hoping you are in good health.

(ଅନୁବାଦ) ବାରିପଦା

ତା ୧୧ ରଖ ଅଗଷ୍ଟ ୧୮୮୧

"ଆପଣଙ୍କୁ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଆଜି ସମୟ ପାଇ ମୁଁ ସୁଖୀ ଅଛି । ଆପଣଙ୍କୁ ଫୁରସତ୍ ହେଲେ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ମୋ ନିକଟ ପତ୍ର ଦେବେ ।

ମୋହର ପିତା, ମୋହର ମାତା, ମୋହର କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ଏବଂ ଭଗିନୀମାନେ, ମୋହର ପିତୃବ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷକ ଭଲ ଅଛନ୍ତି ।

ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଆପଣଙ୍କ ମଧୁସୂଦନଙ୍କୁ ମୋହର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜଣାଇ ଦେବେ ।

ଆଶା କରେଁ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ଅଛି ।"

ଲେଖକ ବାଲ୍ୟକାଳରୁ 'ମଧୁସୂଦନ' ବୋଲି ଡାକ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହି ହେତୁରୁ ଉଲ୍ଲିଖିତ ପତ୍ରରେ ଏହି ନାମ ବ୍ୟବ-ହୃତ ହୋଇଅଛି ।

୧୮୮୨ ସାଲରେ ୺ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଏବଂ ତଦୀୟ ମହିଷୀଙ୍କର ଅକାଳ ତିରୋଧାନ ହେତୁରୁ ୧୦ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ମହାରାଜା ୺ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ସକାଶେ କଟକ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ବାରବାଟୀ କିଲ୍ଲାର ପଶ୍ଚିମ ଖାଇ ଉପରସ୍ଥିତ ପ୍ରକାଣ୍ଡ କୋଠିରେ (ବର୍ତ୍ତମାନ ନରସିଂହପୁର କୋଠି) ଅବସ୍ଥାନ କଲେ । ସେହି ସମୟଠାରୁ ଲେଖକ ସହିତ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଗାଢ଼ ଘନିଷ୍ଠତା । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ଅପରାହ୍ଣରେ ଲେଖକ ତାହାଙ୍କ କୋଠିକୁ ଯାଇ ନାନାବିଧ ବାଲ୍ୟ କ୍ରୀଡ଼ାର ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସମୟ ସମୟରେ ସେଠାରେ ଜଳଯୋଗ କରୁଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ଲେଖକଙ୍କ ଗୃହକୁ ସପ୍ତାହରେ ୨।୩ ଥର ଆଗମନ କରି ଲେଖକକୁ କୃତକୃତ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ୺ ଗୋବିନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର ତାହାଙ୍କର ଗୃହ-ଶିକ୍ଷକ ରୂପେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ଥିଲେ । ଅଳ୍ପ ଦିନ ଉତ୍ତାରୁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମଧ୍ୟମ ଭ୍ରାତା ନୀଳଗିରିର ପରଲୋକ ଗତ ରାଜା ୺ ଶ୍ୟାମଚନ୍ଦ୍ର ମର୍ଦ୍ଦରାଜ ମଧ୍ୟ ତାହାଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ରାବସ୍ଥାନ କରି ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ କଟକ ଆସିଲେ ।

ବାଲ୍ୟ ଜୀବନର ସହସ୍ର ଘଟଣା ମଧ୍ୟରେ ୨।୩ ଗୋଟି ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ଥରେ ୺ ରାଧାନାଥ କୋଠିକୁ ଆସି ୺ ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ "ଆପଣ ଏମାନଙ୍କୁ ଘେନି ସାରଙ୍ଗ ଗଡ଼ ଓ ଚୂଡ଼ଙ୍ଗ ଦହ ଦେଖାଇ ଆଣନ୍ତୁ ।" ସମସ୍ତେ ଏ କଥାରେ ଉତ୍ସାହିତ ହେବା ମାତ୍ରେ ଯିବାର ଆୟୋଜନ ହେଲା । ରାଜ-ପୁତ୍ରମାନେ ରୌଦ୍ରରେ ଘୋଡ଼ାରେ କାଠଯୋଡ଼ି ନଦୀର ବାଲି ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଭୂପର ଦଅ ବଇଦ ଗାଡ଼ିରେ ଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । ଏଣ୍ଡିଏ ଗାଡ଼ିରେ ଶ୍ରୀରାମ-ଚନ୍ଦ୍ର, ଶ୍ୟାମଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଲେଖକ, ଏଣ୍ଡିଏ ଗାଡ଼ିରେ ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଶିକ୍ଷକ (ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ପ୍ରଥମ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିବାରୁ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା) ଏବଂ ଆଉ ଏଣ୍ଡିଏ ଗାଡ଼ିରେ ଅନ୍ଦରର ବର୍ଗ ଓ ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ଘେନି ସମସ୍ତେ ବାହାରିଲୁଁ । ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ବାହାର କାଠଯୋଡ଼ି ଏବଂ କୁଆଖାଇ ନଦୀଦ୍ୱୟର ବାଲି ଅତିକ୍ରମ କରି ମୁଣ୍ଡମୁହାଣ ଗ୍ରାମରେ (ଯେଉଁଠାରୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଟ୍ରଙ୍କ୍ ରୋଡ୍ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି) ପହଞ୍ଚିବା ସମୟକୁ ୯ ଟା ବାଜି ଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ କାଠଯୋଡ଼ି ଓ କୁଆଖାଇ ବାଲି ଉପରେ ମାଟି ସଡ଼କ ପଡ଼ିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଳ୍ପନାରେ ସୁଦ୍ଧା ଆସି ନାହିଁ । ସେଠାରୁ ବାରଙ୍ଗ ଆରପାଖ ଯୁଦ୍ଧଗଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୩୯ ମାଇଲ ରାସ୍ତା ଯିବାକୁ ପ୍ରାୟ ୧୧ ଟା ବାଜି ଗଲା । ସେଠାରେ ସଡ଼କ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷ ମୂଳରେ ରୋସାଇ ହେଲା । ରୋସାଇ ହେଉ ହେଉ ଅଢ଼େଇ ଘଣ୍ଟା ଗଲା । ଏହି ଅଢ଼େଇ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଘେନି ପଟିଆ ଦହ ଏବଂ ସାରଙ୍ଗ ଗଡ଼ର କେତେକ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଦେଖାଇ ଆଣିଲେ । ଆହାର କରୁ କରୁ (ଗଛ ମୂଳରେ ଓ କଦଳୀ ପତ୍ରରେ) ପ୍ରାୟ ୨୨ଟା ବାଜିଗଲା । ଶୀତ କାଳର ଦିନ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସ୍କୁଲ ଯିବାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ସେହି କ୍ଷଣି ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲୁଁ । କଟକରେ ପହଁଚିବାକୁ ରାତି ପ୍ରାୟ ୮ଟା । ବୋଇ-ବାର ବାହୁଲ୍ୟ ଗାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ମୟୂରଭଞ୍ଜ କୋଠିକୁ ଯିବା ସମୟରେ ଲେଖକ ତାହାର ବସାରେ (ସେଖ ବଜାରରେ) ଓହ୍ଲାଇ ଯାଇଥିଲା । ସେ ଦିନର ଆମୋଦ, ଗନ୍ଧ, ନିର୍ମଳ ବାୟୁର ସ୍ପର୍ଶ ଜନିତ କ୍ଷୁଧାର ଉଦ୍ରେକ ଏବଂ ରାଜକୁମାରମାନଙ୍କର ଅତିରିକ୍ତ ସାରଲ୍ୟର ଚିତ୍ର ଲେଖକ ହୃଦୟରେ ଆମରଣ ଅଙ୍କିତ ରହିଥିବ ।

ଥରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହିତ ଶ୍ୟାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅତି ସାମାନ୍ୟ କାରଣରୁ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ହେବାରୁ ଶ୍ୟାମଚନ୍ଦ୍ର ଗୋଟିଏ କାଚ ଦୁଆଡ଼ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଲଲାଟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପକାଇଲେ, ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଲଲାଟର କର୍ଯ୍ୟଦଂଶ କଟିଯାଇ ଅଜସ୍ର ରକ୍ତ-ପାତ ହେଲା । ଅନେକ ଉପଚାର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରୁ କିଛି କ୍ଷଣ ଉତ୍ତାରୁ ରକ୍ତ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ଏହି କ୍ଷତ ଆରୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ପ୍ରାୟ ୧୫ ଦିନ ଲାଗିଥିଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଶ୍ୟାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଭର୍ତ୍ତ୍ୟନା କରିବାରୁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅମ୍ଳାନ ବଦନରେ କହିଥିଲେ, "ପିଲାମାନଙ୍କର ଦୁଇଭାଇ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି କଳହ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଲାଗିଥାଏ, ଯାହା ହେବାର ହୋଇଗଲାଣି, ଆଉ କହିଲେ କଅଣ ହେବ ।"

ଢେଁକାନାଳର ଉଦାର୍ଯ୍ୟମାନ ଉଦାରହୃଦୟ ରାଜା ୺ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମହେନ୍ଦ୍ର ବାହାଦୁର କଟକର Mount House ରେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ସେତେବେଳେ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ତାହା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମୟୂରଭଞ୍ଜ କୋଠିକୁ ଅତି ନିକଟ ଥିବାରୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତେ ସେଠାକୁ ୨।୩ ଦିନ ଅନ୍ତର ଯାଉଥିଲୁଁ । ରାଜା ଦୀନବନ୍ଧୁଙ୍କ ବୟସ ସେତେବେଳେ ୨୧ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ସୁତରାଂ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଠାରୁ ସେ ଅନେକ ବଡ । ଦୀନବନ୍ଧୁ ସହପାଠୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଦିନେ Tennis ଖେଳିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଶରୀରରୁ ପ୍ରଚୁର ସ୍ୱେଦ ନିର୍ଗତ ହେବା ସମୟରେ ଏକ ଗିଲାସ ଥଣ୍ଡା ପାଣି ସମସ୍ତଙ୍କର ନିଷେଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ପିଇଦେଲେ । ତାହାହିଁ ତାହାଙ୍କର ସାନ୍ନିପାତିକ ଜ୍ୱରର କାରଣ ହେଲା ଏବଂ କେତୋଟି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସେହି Mount House ରେ ସେ ଇହଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କଲେ । ସେ ଦିନଟି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଜସ୍ର ଅଶ୍ରୁ ବିସର୍ଜ୍ଜନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ଥର କହିଥିଲେ, "ଅଳ୍ପ ଦିନରେ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଢେଁକାନାଳ ସିଂହାସନରେ ବସିଥାଆନ୍ତେ ତାହାଙ୍କର ଆଜି ଏ ଦଶା, ମୋହୋର ଆଉ କେତେଦିନ ଉତ୍ତାରୁ ଅବା ଆଶା କଅଣ ?" ସେତେବେଳେ ଢେଁକାନାଳର ରାଜର୍ଷି ପ୍ରଥମ ରାଜା ୺ ସୁରପ୍ରତାପ ଭୂପ ମାସର ଶିଶୁ ମାତ୍ର । ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି ସକାଶେ ରାଜା ୺ ଦୀନବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦେହ ଢେଁକାନାଳକୁ କେତେକ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ନୀତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷକ ରୂପେ କିଡେଲ ସାହେବ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଆସିଲେ । ତାହାଙ୍କର

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୂର୍ଣ୍ଣ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ବାଲ୍ୟରୁ ଯୌବନର ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (୨୧ ବର୍ଷ ବୟସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) ରାଭେନ୍‌ଷ କଲେଜରେ ଏଫ୍. ଏ. ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ଯାଏ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । କିଡେଲ୍ ସାହେବ କେବଳ ଶିକ୍ଷକତା କରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ନ ଥିଲେ, ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଉପରେ ତାହାଙ୍କର ତୀବ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଥିଲା । କିଡେଲ୍ ସାହେବ ଅନିଦ୍ର ଚକ୍ଷୁରେ ଏହାଙ୍କର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପ୍ରହରୀ ରୂପେ ଭ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ, ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ରାତିରେ ବନ୍ଧୁକ ହସ୍ତରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଶୟନ କକ୍ଷର ଚତୁଷ୍ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବୁଲୁଥିଲେ । କୌଣସି ଭୃତ୍ୟ, ଅନୁଚର, ଅତ୍ରୀୟ, ବନ୍ଧୁ, ପାରିଷଦ ପ୍ରଭୃତି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହିତ ଅବାଧରେ ମିଶି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଯୌବନ ସୁଲଭ ଦୋଷରେ ଚରିତ୍ରକୁ ଦୂଷିତ କରି ନ ପାରନ୍ତି ଏହାର ଚେଷ୍ଟା ସେ ସର୍ବବେଳେ କରୁଥିଲେ । କଟକରେ ପାଠ୍ୟାବସ୍ଥାଠାରୁ ମୟୂରଭଞ୍ଜରେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି କିଡେଲ୍ ସାହେବଙ୍କର ଏହିରୂପ ସମାନ ବ୍ୟବହାର ଥିଲା । କିଡେଲ୍ ସାହେବଙ୍କ ସାମୀପ୍ୟ ଓ ସାହଚର୍ଯ୍ୟରୁ ଇଂରାଜ-ଚରିତ୍ରର ସଦ୍ଗୁଣ-ସମୂହ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆୟତ୍ତ କରିଥିଲେ; ଏଥିରେ ଔରସଗତ ବଂଶ ମର୍ଯ୍ୟାଦାସୁଲଭ ସଦ୍ଗୁଣ ସମୂହ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଚରିତ୍ରରେ ମଣିକାଞ୍ଚନ ଯୋଗ ସଂଘଟିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏଫ୍. ଏ. ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ସକାଶେ ବାରିପଦା ରାଜ ପ୍ରାସାଦରେ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅଶେଷ ଗୁଣ-ସମ୍ପନ୍ନ ଖୁଲ୍ଲତାତ ୺ ବୃନ୍ଦାବନଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଅପରସୀମ ସ୍ନେହରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇ ସେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ସହିତ ରାଜ୍ୟ ଓ ପ୍ରଜା ରକ୍ଷାର ସମୁଚିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ପଠଦଶାରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ କିଡେଲ୍ ସାହେବ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ପୁତ୍ରବତ୍ ସ୍ନେହ ଓ ଯତ୍ନ କରୁଥିଲେ । ସେହି କିଡେଲ୍ ସାହେବ ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ କିଡେଲ୍‌ଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ରହି ତାହାଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧିକାର ସୂତ୍ରରେ ପ୍ରାପ୍ତ ମଧୁର ସ୍ୱଭାବ ଦେବୋପମ ଗୁଣ ରାଶିରେ ଭୂଷିତ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟଭାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ କିଡେଲ୍ ମହୋଦୟଙ୍କୁ ଗୁରୁଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଅର୍ଚ୍ଚନାରେ ତୁଷ୍ଟ କରି ବାରିପଦାର ବେଲଗାଡ଼ିଆ ପ୍ରାସାଦରେ ଦେବତାଙ୍କର ଅର୍ଚ୍ଚନା କରିବା ଭଳି ଆଜୀବନ ରଖିଥିଲେ । କିଡେଲ୍ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରେ ପୁତ୍ରସ୍ନେହ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଖୁଲ୍ଲତାତ ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବଙ୍କ ଭଳି ପୁତ୍ର ଶୋକରୁ ବିରତ ହେବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଥାଉ ଥାଉ ଏହି ଅଣ୍ଡମୟ ପୃଥିବୀରୁ ଅପସୃତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅକାଳ ତିରୋଧାନ ଜନିତ ଶୋକବ୍ୟଥା ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ଲେଖକ ତିନିଥର ବାରିପଦା ଯାଇଥିଲା । ମୟୂରଭଞ୍ଜ ସୁବିଶାଳ ରାଜ୍ୟ, ଏହି ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଶିଳ୍ପ ସହିତ ମନୁଷ୍ୟ ହସ୍ତ ଶିଳ୍ପର ଅଜସ୍ର ଉଦାହରଣ ବିଦ୍ୟମାନ । ଲେଖକ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଏ ସମସ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୁଣିଅଛି । ମୟୂରଭଞ୍ଜର "ପାଞ୍ଚପୀଠ" ଅନ୍ତର୍ଗତ ଖିଚିଂ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଅଶେଷ ପ୍ରସ୍ତର ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ମନ୍ଦିରର ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଏବଂ ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ସାକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରସ୍ତର ଗୃହ, ପ୍ରସ୍ତର ଗ୍ରଥିତ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଘାଟ ସମୂହ ରହିଅଛି । ହସ୍ତୀ-ବରାହ-ଭଲ୍ଲୁକ-ବ୍ୟାଘ୍ର-ସଙ୍କୁଳ ଗଭୀର ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅତି ଶୋଭନ ଦେବ ମନ୍ଦିରର ଭଗ୍ନାବଶେଷ ସମୂହ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମୟ ଅନୁଭବ କରି ଥାଆନ୍ତି । ଲତା-ଗୁଳ୍ମ-ବେଷ୍ଟିତ, ଅତୀତ-ସ୍ମୃତି-ବିଜଡ଼ିତ, ପ୍ରାଚୀନ ବନସ୍ପତିକୁଞ୍ଜ-ଛାୟାରେ ବସି ଏ ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ଚିନ୍ତା କଲେ ବାୟୁସ୍ରୋତର ଚିତ୍ର ଭଳି କେତେ ଅତୀତ କାଳର ଘଟଣା ମନଶ୍ଚକ୍ଷୁ ସମକ୍ଷରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଘଟଣା ଭଳି ଖେଳି ଯାଉଥିବ ସିନା ?

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟରେ ଅନେକ ବିଶାଳକାୟ ପର୍ବତ ରହିଅଛି, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ମେଘାସନ ପର୍ବତ ୩୮୨୪ ଫୁଟର ଉଚ୍ଚତା ଯେନ ଗଗନରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ଏହି "ମଧ୍ୟା-ବାଣ୍ଟିତ" ମେଘାସନ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳରୁ ଉତ୍ତରକୁ ଅନେକ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । କୁସୁମବଣୀ, ଆମ୍ବ-ଯୋଡ଼ି, କଣ୍ଟକନା, ମୁରାର ପ୍ରଭୃତି ପର୍ବତ ସମୂହ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚତାରେ ମେଘାସନର ସମକକ୍ଷ । ଅନେକ ପର୍ବତମାଳା ଅଜସ୍ର ଅରଣ୍ୟ ଓ ଘାଟି ପ୍ରଭୃତିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପ୍ରକୃତ ଶୋଭାର ପସରା ମେଲାଇ ଦେଇଅଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ସବୁ କଥା ଥାଉ । ଲେଖକ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି ନାହିଁ, ସୁତରାଂ ଏ ଗୁଡ଼ିକର ଆଲୋଚନା ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ । ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ଲେଖକ ତିନିଥର ବାରିପଦା ଯାଇ ଯାହା ସାମାନ୍ୟ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିଅଛି କେବଳ ସେହିକି ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଧରୁଅଛି ମାତ୍ର ।

ଲେଖକ ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଉତ୍କଳ, ଗଞ୍ଜାମ, ସିଂହଭୂମ ଓ ମଧ୍ୟ-ପ୍ରଦେଶର ଅନେକ ରାଜନ୍ୟବର୍ଗ ଏବଂ ରାଜବଂଶର ସଂଶ୍ରବରେ ଆସିଥିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଓ ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିଅଛି । ଲେଖକର ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଯେଉଁ ଅଭିଜ୍ଞତା ରହିଅଛି ତହିଁରୁ ଏତିକି କହି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯାରେ ଯେ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଭଳି ଅଶେଷ ଓ ଅସାଧାରଣ ଗୁଣର ଆଧାର ନରପତି ଲେଖକର ଅଜିଯାଏ ଦୃଷ୍ଟି-ଗୋଚର ହୋଇ ନାହିଁ । ରାଜା ମହାରାଜାମାନଙ୍କ କଥା ଛାଡ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୁଦ୍ଧା ତାହାଙ୍କ ଭଳି ସଦ୍ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନ, ହୃଦୟବାନ୍, କର୍ମବୀର, ଆତ୍ମୀୟ-ସ୍ୱଜନ-ପ୍ରତି-ପାଳକ, ପରୋପକାରୀ, ଧାର୍ମିକ, ନିରହଙ୍କାର ମନୁଷ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ ।

ବାରିପଦା ସହର କ୍ଷୁଦ୍ର ହେଲେହେଁ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସମୟରେ ଏହାର ସବ ପ୍ରକାର ସୌଷ୍ଠବବୃଦ୍ଧି ହୋଇଅଛି । ମହାରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏଠାରେ ମିଉନିସିପାଲିଟି ସବ ପ୍ରଥମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ମାର୍ଗ ଗୁଡିକ ଅତି ନିର୍ମଳ ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ । ଅଦୂରରେ ଉଚ୍ଚାବଚ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଓ ବନଭୂମି—ଦୂରକୁ ଶିମୁଳ-ପାଳ ପର୍ବତମାଳା, ସସୀମ ପୃଥିବୀ ସହିତ ଅସୀମ ଆକାଶର ଭେଦ ଲୋପ କରି ଦେଇ ଅଛି । ଏହି ଶିମୁଳପାଳ ପର୍ବତରେ ଶୀତକାଳରେ ତୁଷାର ପାତ ହୋଇଥାଏ ।

ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ପ୍ରଥମରୁ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟରେ ଇଂରାଜ ରାଜ୍ୟର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁକରଣରେ ରାଜ୍ୟ-ପରିଚାଳନର ଚେଷ୍ଟା ଓ ନାନା ଲୋକହିତକର ବିଷୟର ସୂତ୍ରପାତ କରିଥିଲେ ।

ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଦେହାନ୍ତର ଉତ୍ତାରୁ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପଦାଦଶାରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟ କୋର୍ଟ-ଅଫ୍-ଓୟାର୍ଡସରେ ରହିଲା । ସେତେବେଳେ ଏଚ ପି. ଓ୍ୱାଲ୍ କୋର୍ଟ-ଅଫ୍-ଓୟାର୍ଡସ୍‌ର ମ୍ୟାନେଜର ସ୍ୱରୂପ ରହିଲେ । ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଶେଷ ସଦ୍ଗୁଣାଳଙ୍କୃତ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ବାବୁ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଘୋଷାଲ ଦେବାନରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ରାଜ୍ୟର ବହୁ ଉନ୍ନତି କରିଥିଲେ ।

ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ନିକଟରୁ ପୁଲିଶକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରିଥିଲେ ଏବଂ ଦେବାନୀ, ଫୌଜଦାରୀ, କଲେକ୍ଟରୀ ପୁଲିଶ, ଜଙ୍ଗଲ, ସର୍ଭେ ଓ ସେଟ୍‌ଲ୍‌ମେଣ୍ଟ୍ ପ୍ରଭୃତି ବିଭାଗ ସ୍ଥାପନ କରି ରାଜ୍ୟର ବିଶେଷ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଥିଲେ । କ୍ରମଶଃ ଚାରି ଜଣ ସାଧାରଣ ଏବଂ ଚାରି ଜଣ ଅଧିକା ସଭ୍ୟ ଓ ମହାରାଜା ସଭାପତିଯୁକ୍ତ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା (State Council) ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଦେବାନ, ଇଞ୍ଜିନିୟର, ଜଜ୍ ଏବଂ ପୁଲିଶ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଏହି ସଭାର ସାଧାରଣ ସଭ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗର କର୍ତ୍ତାମାନେ ମହାରାଜାଙ୍କର ଅଧୀନ । ୧୮୯୬ । ୯୭ ସାଲରେ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟଭାର ସ୍ୱହସ୍ତରେ ଗ୍ରହଣ କରି ଦୁଇ ବର୍ଷ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ତାହାଙ୍କର ଶିକ୍ଷକ ସୁପଣ୍ଡିତ ବାବୁ ମୋହିନୀ ମୋହନ ଧର ଏମ୍. ଏ. ବି. ଏଲ୍ ମହାଶୟ ତାହାଙ୍କର ଜୁଡିସିଏଲ୍ ସେକ୍ରେଟରୀ ହେଲେ । ଏହାଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀବର୍ଗଙ୍କର ସହାୟତାରେ ମହାରାଜା ନାନା ସଦନୁ-ଷ୍ଠାନର ସୂତ୍ରପାତ କରିଥିଲେ ।

ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ତାହାଙ୍କର ଶୈଶବ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀହରି-ପ୍ରସାଦ ଦାସଙ୍କୁ ସବ୍‌ଜଜ୍‌ଜେନେରାଲ୍ ଅଫିସର ଓ ଏସିଷ୍ଟେଣ୍ଟ୍ ଦେବାନ, ଶିକ୍ଷକ ୺ ଗୋବିନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଏସିଷ୍ଟେଣ୍ଟ୍ ଜଜ୍ ଏବଂ ଦେଓ୍ୱାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ସହକାରୀ ପଦ ଏବଂ କଲେଜ ଶିକ୍ଷକ ବାବୁ ମୋହିନୀମୋହନ ଧରଙ୍କୁ ପ୍ରଥମରେ ଜୁଡିସିଏଲ୍ ସେକ୍ରେଟରୀ, ଏହା ଉତ୍ତାରୁ ଷ୍ଟେଟ୍ ଜଜ୍ ଏବଂ ସବ ଶେଷରେ ଦେବାନ ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଥିଲେ ।

ସଂସ୍କୃତ ନୀତି ଶାସ୍ତ୍ରକାର କହିଅଛନ୍ତି :—

"ଏକମପ୍ୟକ୍ଷରଂ ଯସ୍ତୁ ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟେ ନିବେଦୟେତ୍,
ପୃଥିବ୍ୟାଂ ନାସ୍ତି ତତ୍ ଦ୍ରବ୍ୟଂ
ଯତ୍ ଦତ୍ତ୍ୱା ସୋଽନୃଣୀ ଭବେତ୍ ।"

ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ଶିଖାଇଲେ ପୃଥିବୀରେ ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ ନାହିଁ ଯେ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କୁ ତାହା ପ୍ରଦାନ କରି ଋଣରୁ ମୁକ୍ତ ହେବ ।

ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଏହି ନୀତିର କିପରି ସମ୍ମାନ କରି-ଥିଲେ ତାହା ଏହି ଘୋର ସ୍ୱାର୍ଥପରତା, ଆତ୍ମମ୍ଭରତା ଏବଂ ଅକୃତଜ୍ଞତାର ଦିନରେ ସମସ୍ତେ ଦେଖି କୃତାର୍ଥ ହେଉନ୍ତୁ । ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଚଳା ଭକ୍ତିର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ନିଦର୍ଶନ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମ-ଚନ୍ଦ୍ରହିଁ ଦେଖାଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି ।

ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟଭାର ପାଇ ସୁଦ୍ଧା ବି. ଏ. ଉପାଧି ସକାଶେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲେ । ନାନା କାରଣରୁ ରାଜ୍ୟ-ପାଳନର ବିବିଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ ରହି ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନ ଥିଲେହେଁ, ଅନୁଜୀବନ ଅଧ୍ୟୟନ ଏବଂ ସୁପଣ୍ଡିତମାନ-ଙ୍କର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଫଳରୁ ମହାରାଜା ଅସାଧାରଣ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି-ସମ୍ପନ୍ନ ଥିଲେ । ସେ ସ୍ୱୟଂ ସୁଦକ୍ଷ ଭାବରେ ରାଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଉ ଥିଲେ, ଅପିଲର ରାୟ ଲେଖୁଥିଲେ, ଧର୍ମ ଓ ଦର୍ଶନର କୂଟ ତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ପୃଥିବୀର ଗତିଶୀଳତା ପ୍ରତି ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟି ରଖି, ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ଶନ ଓ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଜ୍ଞାନର ଚଞ୍ଚଳ ପଦବିକ୍ଷେପ ସହିତ ନିଜର ମନର ଗତି ମିଶାଇ ରଖିବାକୁ ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଏ ଭଳି ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିର ଏକତ୍ର ସଂମିଶ୍ରଣ ସହସା କୌଣସି ଉଚ୍ଚ ଉପାଧିଧାରୀ ଜ୍ଞାନଗର୍ବିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖା ଯାଇ ନ ଥାଏ ।

ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ ପ୍ରୀତି ଅତୁଳନୀୟ । ତାହାଙ୍କର ମଧ୍ୟମ ଭ୍ରାତା ୺ ଶ୍ୟାମଚନ୍ଦ୍ର ହରିଚନ୍ଦନ ମର୍ଦ୍ଦରାଜ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ରରୂପେ ନୀଳଗିରିର ରାଜା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେହେଁ ସବୁ ମାସରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଆସି ଅଗ୍ରଜଙ୍କର ସହବାସରେ ଅନେକ ଦିନ କଟାଉଥିଲେ । କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ଶ୍ରୀଦାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ରାଉତରାୟ ସାହେବ ସର୍ବଦା ରାଜବାଟିର ପାରିବାରିକ ବିଭାଗ ପରିଦର୍ଶନରେ ନିଯୁକ୍ତ ରହିଥିଲେ । ମହାରାଜାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠତାତ ଜ୍ୟେଷ୍ଠରାୟ ୺ ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବଙ୍କର ରାଜବାଟିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ରହିଥିଲା ତାହାଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ପୁତ୍ର ବଡ ଲାଲ ସାହେବ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବ, ଏବଂ ମହାରାଜାଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ଖୁଲ୍ଲତାତ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ରାଉତରାୟ ସାହେବଙ୍କର ଦୁଇ ସୁଯୋଗ୍ୟ ପୁତ୍ର ଲାଲ ସାହେବ ଗିରୀଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଲାଲ ସାହେବ ଶ୍ରୀଶଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅତୁଳନୀୟ ସ୍ନେହ ରହିଥିଲା । ମହାରାଜାଙ୍କର ଭଗ୍ନୀ ଦ୍ୱୟ ଚକ୍ରଧରପୁର ନିକଟସ୍ଥ ପୋଡ଼ାହାଟର ରାଜା ଏବଂ ସମ୍ବଲପୁର ନିକଟସ୍ଥ ବରପାଲ୍ଲୀ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ବିବାହିତା ହୋଇଥିଲେ । ସୁରଗୁଜାର ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମାତୁଳ ଥିଲେ । କାଶୀପୁରର ମହାରାଜା ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ନୀଳମଣି ସିଂହ ବାହାଦୁରଙ୍କର ଯୌତ୍ରୀଙ୍କୁ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିବାହ କରିଥିଲେ । ସେହି ଅସାମାନ୍ୟ ରୂପ-ଗୁଣ-ସମ୍ପନ୍ନା ମହାରାଣୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ମହାରାଜା ୺ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପଚନ୍ଦ୍ର ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ଆଜମୀର କଲେଜରେ ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଦୈନିକ ଜୀବନ ଯାପନର ଧାରା ଯେଉଁମାନେ ଦେଖିଅଛନ୍ତି ସେମାନେ "ରାଜା ରାଜ୍ୟାଶ୍ରମ-ଋଷି ଜିବର ଏ ବାଣୀ, ଫଳ ଆସୁଅଛି ତୁମ୍ଭ ପରିବାର-ଜୀବନେ" ଏ ବାକ୍ୟର ଯଥାର୍ଥ ସାର୍ଥକତା ଅନୁଭବ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାତଃକାଳରୁ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରି ଭଗବାନଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରାତଃକୃତ୍ୟ ସମାପନାନ୍ତେ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ଓ ଦୁଗ୍ଧ ଯୋଗଣ ଉତ୍ତାରୁ ପାଠରେ ନିମଗ୍ନ ହେଉଥିଲେ । ସଦ୍‌ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠ, ତଦ୍‌ବିଷୟକ ଚିନ୍ତା ଏବଂ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟର କେତେକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉତ୍ତାରୁ ଦଶଟା ବେଳେ ସ୍ନାନ ଓ ତାହା ଉତ୍ତାରୁ ମୁଣ୍ଡୋହି ବଢାଇ ନିଜ ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ଏକ ଘଣ୍ଟା ବିଶ୍ରାମ କରୁଥିଲେ । ଦ୍ୱିପ୍ରହରରେ ଅନ୍ୟ ସାଧାରଣ କର୍ମଚାରୀ ଭଳି ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଦରଖାସ୍ତ ଓ ଅପୀଲ ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ବିଚାର ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଅପରାହ୍ଣରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ବିଶ୍ରାମ ଉତ୍ତାରୁ ସଂବାଦ ପତ୍ର ସମୂହ ପାଠକରି ଏକ ଘଣ୍ଟା ସକାଶେ ଗାଡ଼ିରେ ଭ୍ରମଣାର୍ଥ ବାହାରୁଥିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ତାହାଙ୍କର ଶୟନକକ୍ଷ ନିକଟରେ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପୁରାତନ ଧରଣର ହଲ୍ ଗୃହ ତଳରେ ସତରଞ୍ଜି ଓ ଚଦର ବିଛଣା ହେଉଥିଲା । ମଧ୍ୟରେ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆସନ,— ମହାରାଜାଙ୍କର ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଆସନ ଏବଂ ବାମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭଦ୍ରମଣ୍ଡଳୀ ଓ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଆସନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରହିଥିଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଉତ୍ତାରୁ ଦେଶୀୟ ଓ ବିଦେଶୀୟ ପଣ୍ଡିତଗଣ ଶାସ୍ତ୍ର ପାଠ ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରୁଥିଲେ — ବେଦ, ବେଦାନ୍ତ, ଦର୍ଶନ, ସ୍ମୃତି, ଉପନିଷଦ, ପୁରାଣ, ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ଓ ତନ୍ତ୍ରାଦି ସମୟ ସମୟରେ ନିୟମିତ ରୂପେ ପଠିତ ହେଉଥିଲା । ପଞ୍ଚ ଜ୍ୟୋତିଷୀ, ପଞ୍ଚ ପୁରୋଧା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ରାଜ ପରିବାରସ୍ଥ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେହିଁ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସେହି ରାଜସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଉଥିଲେ । ଏହି ରାଜସଭାରେ ଶାସ୍ତ୍ରାଲୋଚନା ପ୍ରଭାବରୁ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପତ୍ର ଲେଖିବାର କାଗଜ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଉପନିଷଦର "ଉତ୍ତିଷ୍ଠତ ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରାପ୍ୟ ବରାନ୍ ନିବୋଧତ" ମୁଦ୍ରଣର ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇଥିଲା ।

ଶାସ୍ତ୍ର ପାଠ ଓ ଆଲୋଚନା ଉତ୍ତାରୁ ମହାରାଜାଙ୍କର ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୟାଗୁରୁ ସିତାର ପ୍ରଭୃତି ତାରର ଯନ୍ତ୍ରରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ବାବୁ ଯଦୁନାଥ ପ୍ରମୁଖ ସ୍ୱଦେଶୀୟ ଓ ବିଦେଶୀୟ ଗାୟକଗଣ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ଦୁଇ ଏକ ଘଣ୍ଟା ସଙ୍ଗୀତାଲୋଚନାରେ ସମୟ କଟାଉଥିଲେ । ଏହା ଉତ୍ତାରୁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ସମୟ ସମୟରେ ବିଲିୟାର୍ଡ଼ ମଧ୍ୟ ଖେଳୁଥିଲେ । ଏବଂ ଶେଷରେ ରାତିର ମୁଣ୍ଡୋହି ବଢ଼ାଇ ଶାନ୍ତ ଶିଶୁ ପ୍ରାୟ ଶୟନ କରୁଥିଲେ ।

ଦିନେ ରାତ୍ରିରେ ବିଲିୟାର୍ଡ଼ ଖେଳ ସମୟରେ ଲେଖକ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲା । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, "ଆସନ୍ତୁ, ବିଲିୟାର୍ଡ଼ ଖେଳିବା ।" ମୁଁ "ଜାଣେ ନାହିଁ" ବୋଲି ଉତ୍ତର ଦେଲି । ସେ କହିଲେ "ମୁଁ ଶିଖାଇ ଦେବି ।" ଏହା ଉତ୍ତାରୁ ୨ । ୩ ଥର ବିଲିୟାର୍ଡ଼ ବାଡ଼ି ଧରି ଅଭ୍ୟଭକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମୁଁ ଅମ୍ଳାନ ବଦନରେ କହିଦେଲି, "ଚଷା କି ଜାଣେ ବିଲିୟାର୍ଡ଼ କଥା, ବାଜିଲେ ବୋଲେ ଠକ୍ ।" ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ହସି ଉଠିଲେ । ତହିଁ ମୁଁ କହିଲି "ବିଲିୟାର୍ଡ଼ ଖେଳରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଠିକ୍ ରଖିବା

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୋହୋର ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆସିବ ନାହିଁ । କାରଣ, ମୋତେ ବନ୍ଧୁକ ସୁଦ୍ଧା ଧରି ଆସେ ନାହିଁ ।"

ଇତିହାସ, ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବିଦ୍ୟା ବିଷୟକ ଗ୍ରନ୍ଥ ସମୂହ ପଢିବାକୁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ସର୍ବଦା ଲାଳାୟିତ ହେଉଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଅକାଳ ତିରୋଧାନର ପ୍ରାୟ ଦୁଇବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶ ସମୂହ ଏବଂ ଚୀନ, ଜାପାନ ଓ ଆମେରିକା ପ୍ରଭୃତି କିପରି ଦ୍ରୁତ ଉନ୍ନତି କରୁଅଛି ଏହା ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବା ସକାଶେ ସ୍ୱୟଂ ଭୂପ୍ରଦକ୍ଷିଣରେ ବାହାରିଲେ ।

ଭୂପ୍ରଦକ୍ଷିଣରୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବାର କିଛି ଦିନ ଉତ୍ତାରୁ ତାହାଙ୍କର ଭାଗିନେୟ ଗଞ୍ଜାମ ଖଲିକୋଟର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଅଧୀଶ୍ୱର ରାଜା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମର୍ଦ୍ଦରାଜ ଦେବଙ୍କର ଉପନୟନ ଉତ୍ସବକୁ ଖଲିକୋଟ ବିଜେ ହେବା ସମୟରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର କଟକରେ ରେଲ୍‌ଓଏ ଷ୍ଟେସନର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥିତ ମୟୂରଭଞ୍ଜ କୋଠିରେ ଦୁଇ ଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଏହାହିଁ ତାହାଙ୍କର ଶେଷ କଟକ ଦର୍ଶନ । କଟକରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ସମୟରେ ଲେଖକ ରେଲ୍‌ଷ୍ଟେସନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଲେଖକକୁ କହିଲେ "ମୁଁ ଏଠାରେ ଦୁଇଦିନ ମାତ୍ର ରହିବି, ଅନେକ ଲୋକ ମୋହୋର ସାକ୍ଷାତ ପାଇଁ ଆସିବେ, ଆପଣ ଏହି ଦୁଇଦିନ ମଧ୍ୟରେ କୋଠିକୁ ଆସିବେ ନାହିଁ, ପରଶ ଦିନ ରାତିରେ ମୁଁ ଖଲିକୋଟ ଯିବି, ଗାଡିର ସମୟ ରାତି ୯ ଟା —ଏହାର ୨ । ୩ ଘଣ୍ଟା ପୂର୍ବରୁ ଷ୍ଟେସନକୁ ଆସିବି, ଷ୍ଟେସନରେ ବସି ନିର୍ଜ୍ଜନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା ।" ନିରୂପିତ ଦିନର ରାତି ୧୨ ଟା ବେଳେ ମୁଁ ଷ୍ଟେସନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲି । ଅର୍ଦ୍ଧଘଣ୍ଟା ଉତ୍ତାରୁ ସେ ଜଣେ ଲଣ୍ଠନଧାରୀ ଅନୁଚର ସହ ମୟୂରଭଞ୍ଜ କୋଠିରୁ ଷ୍ଟେସନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (ଏକ କ୍ୱାର୍ଟର ବାଟରୁ ଅଧିକ) ପଦବ୍ରଜରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଏବଂ ମୋତେ ଦେଖି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହି ଉଠିଲେ "ଆପଣ ଆସିଅଛନ୍ତି, ମୋହୋର ବିଜୟ ହୋଇଗଲା ।" ଏହା ଉତ୍ତାରୁ ଉଭୟେ ଦୁଇଖଣ୍ଡି ଚଉକରେ ବସି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଆମେରିକା, ଜାପାନ, ଇଂଲଣ୍ଡ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲୁଁ । ଏ ସମସ୍ତ ଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାହାଙ୍କର ବହୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଦେଖି ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହେଲି । ସେତେବେଳେ ୺କ୍ଷୀରୋଦଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ ଚୌଧୁରୀଙ୍କର କଟକ Star Press ରେ ପ୍ରକାଶିତ 'ନଟ୍‌ଗ୍ରେର' ପୁସ୍ତକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୋକଦ୍ଦମାର ବିଚାର କଟକ କଚେରୀରେ ଚାଲିଥାଏ । ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ କହିଲେ "ଆମେରିକାରେ ଯେଉଁ ସବୁ ପୁସ୍ତକ ଦେଖିଆସିଲି ସେ ସବୁ ତୁଳନାରେ ନଟ୍‌ଗ୍ରେର ନିତାନ୍ତ ନଗଣ୍ୟ । ଏଥି ପାଇଁ ପୁଣି ଏତେ ଆଡମ୍ବରରେ ମୋକଦ୍ଦମା ଚାଲିଅଛି କାହିଁକି ?" ରାତି ୯ ଟା ବେଳେ ରେଲଗାଡ଼ି ଯହିଁବା ଉତ୍ତାରୁ ତାହାଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ବିଦାୟ ନେଲି । ଜଣେ ମହାରାଜା, ପୁଣି ଓଡ଼ିଶାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜ୍ୟର ମହାରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ରାତି ଜାଗରଣ କରି ପଦବ୍ରଜରେ ଏତେ ବାଟ ଆସି ଜଣେ ନଗଣ୍ୟ ଲୋକ ସହିତ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା କି ନିରହଙ୍କାରତା, ସ୍ନେହଶୀଳତା, ସହୃଦୟତା ଓ ସରଳତାର ପରିଚୟକ ତାହା ସମସ୍ତେ ଅନୁମାନ କରିବେ ।

ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶ୍ରୀରାମ ରୂପ ପ୍ରଜା-ବତ୍ସଳ ନୃପତି ଥିଲେ । ପ୍ରକୃତ ପ୍ରଜାହିତରତ ଏ ଭଳି ନୃପତି ଏ ଯୁଗରେ ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଇଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ଉଚ୍ଚ ରାଜକର୍ମଚାରୀ-ମାନଙ୍କର ପ୍ରସାଦ ଲାଭ ସକାଶେ ଲାଳାୟିତ, ଅର୍ଥଲାଳସାରେ ପ୍ରଜାପୀଡ଼ନକାରୀ, ସୁଖ ଚେଷ୍ଟା ଓ ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନା ପାଇଁ ଦିଗ୍‌ବିଦିଗ୍‌ଜ୍ଞାନ-ଶୂନ୍ୟ ବହୁ ଧନୀଙ୍କୁ ଏ ଲେଖକ ଦେଖିଅଛି କିନ୍ତୁ ସହଜ, ସରଳ, ସ୍ନେହଶୀଳ, ଆଡମ୍ବର ଶୂନ୍ୟ, ପରୋପକାରୀ ଏବଂ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରଜା-ହିତରେ ରତ ଧନବାନ୍ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଭଳି ଆଉ କେଉଁଠାରେ ଦେଖି ନାହିଁ ।

ଥରେ ବନ୍ୟାରେ ଅନେକ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଗୃହ ନଷ୍ଟ ହେବାରୁ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଦେବାନ୍ ପ୍ରସନ୍ନ ବାବୁଙ୍କୁ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ପରି-ଦର୍ଶନ ପୂର୍ବକ ନୂତନ ବାସ ଗୃହ ନିର୍ମାଣର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଦେବା ପାଇଁ ସେ ଯେଉଁ ଐକାନ୍ତିକ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ଆଦେଶ ଦେଇ-ଥିଲେ ତାହା ଏହି ଲେଖକ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିଥିଲା । ପ୍ରଜା-ମାନଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ଅନ୍ତରକ ବ୍ୟାକୁଳତାର ଐକାନ୍ତିକତା ସେତେ-ବେଳେ ଯେ ଦେଖିଅଛି, ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ହିମାଳୟ ସଦୃଶ ଉଚ୍ଚ ହୃଦୟବତ୍ତାର ପରିମାଣ ସେ ଅନୁଭବ କରିଥିବ । କୌଣସି ରାଜ-କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ପ୍ରଜାହିତ ପ୍ରଣାଳୀର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଖିଲେ ସେ ତତ୍ପକ୍ଷଣାତ୍ ତାହା ଅନୁମୋଦନ କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆହ୍ଲାଦିତ ହେଉଥିଲେ । ଅନେକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଜାହିତରେ ଉତ୍ସାହିତ କରି କହୁଥିଲେ, "ଉପରେ ଭଗବାନ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣଙ୍କ ପାଶ୍ଚାତରେ ମୁଁ ରହିଅଛି, ନିର୍ଭୟରେ ସବୁ କରିଯାଅ । ସମସ୍ତ-ଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ପଥରେ ଅବାଧରେ ଚାଲିଯାଅ ।"

ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଶ୍ରବଣ କରିବା ସକାଶେ ଏବଂ ତାହା ମୋଚନ କରିବା ପାଇଁ ତାହାଙ୍କର ଦ୍ୱାର ସର୍ବଦାହିଁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଏବଂ ହସ୍ତ ସର୍ବଦା ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଥିଲା । ପ୍ରଜାହିତାର୍ଥରେ ନିତ୍ୟ କଚେରୀ କରି ସୁଦ୍ଧା ସମୟ ସମୟରେ ସେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି ଆସୁଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦୂର ବାରପଦାକୁ ଆମି ଯାଉବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ୱୟଂ ମଙ୍ଗଳ ଭ୍ରମଣ କରି ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଶୁଣି ଦରଖାସ୍ତ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ୧୯୦୯-୧୦ ସାଲର ରାଜ-କାର୍ଯ୍ୟବିବରଣୀରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ "ମହାରାଜା କର୍ତ୍ତବ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ସକାଶେ ରାଜଧାନୀ ଛାଡ଼ି ୫୯ ଦିନ ମଙ୍ଗଳରେ କଟାଇଥିଲେ ।"

ଘରବାରକ ଜୀବନରେ ଏ ଭଳି ସ୍ନେହଶୀଳ ଲୋକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି । ତାହାଙ୍କର ଝୁଲ୍ଲିଭାଇ ଏବଂ ଝୁଲ୍ଲିଭାଇ ପୁଅଗଣ ଓ ଭ୍ରାତା ଭଗିନୀମାନେ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁରକ୍ତ ଥିଲେ ।

ତାହାଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ଅହଙ୍କାର ନାମକ ଗୁଣ କୌଣସି ଦିନ କେହି ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଗୃହକୁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ କେବେହେଁ ସେ ଇତସ୍ତତଃ କରି ନାହାନ୍ତି । ଲେଖକ ଅବଶ୍ୟ କେତେ ଥର ଏରୂପ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି କୃତକୃତ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ସର୍ବଶେଷରେ ୧୯୦୨ ସାଲରେ ତାହାଙ୍କର କଟକାଗମନ ସମୟରେ ସେ ନିଜ ସହୋଦର ନୀଳଗିରି ଅଧୀଶ୍ୱର ୺ ଶ୍ୟାମଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ କେନ୍ଦୁଝରାଧୀଶ ୺ ଗୋପୀନାଥଙ୍କ ସହିତ ଲେଖକର ଗୃହକୁ ଶୁଭାଗମନ କରିଥିଲେ, ଏବଂ ଲେଖକର ଗୃହରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ କଟକ କାକୀ ବଜାର ବୀଣାପାଣି ନାଟ୍ୟ ସଂଘ କର୍ତ୍ତୃକ "ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଉରୁ ଭଙ୍ଗ" ନାମକ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକାଭିନୟ ଅଭିନବେଶ ସହକାରେ ରାତି ୨ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ସ୍ନେହ ଓ ନିରହଙ୍କାର ଯୁକ୍ତ ସୌଜନ୍ୟ ସହିତ ତାହାଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ନିମ୍ନସ୍ତରର ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଦାମ୍ଭିକତା ଏବଂ 'ଧରାକୁ ସରା' ଜ୍ଞାନର କଥା ଭାବି ଲେଖକ ଅନେକ ସମୟରେ ଅବାକ୍ ଓ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ମନେ କରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରକୃତ ରାଜର୍ଷି-ପଦ ବାଚ୍ୟ । ପ୍ରେମର ଲକ୍ଷଣ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଚୈତନ୍ୟ-ଚରିତାମୃତରେ ଲିଖିତ ଅଛି "ତାର ନାହି ନିଜ ସୁଖ ବାଞ୍ଛାର ସମ୍ବନ୍ଧ"—ଏହି ଲକ୍ଷଣଟିକ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଦୃଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା ।

କେତେ ଥର କେତେ ବନ୍ଧୁ ଓ ହିତୈଷୀ ତାହାଙ୍କୁ କହି ଅଛନ୍ତି, "ଆପଣ ତ ନିଜ ସୁଖ ପ୍ରତି ସର୍ବଦା ଉଦାସୀନ?" ସେ ଅମ୍ଳାନ ବଦନରେ ଉତ୍ତର ଦେଇ ଅଛନ୍ତି, "ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ଉନ୍ନତ କରିବାହିଁ ମୋହୋର ଏକମାତ୍ର ବିଳାସ । ଯେଉଁ ଅର୍ଥ ଅନ୍ୟ ଧନବାନଗଣ ନିଜ ବିଳାସ ସକାଶେ ବ୍ୟୟ କରନ୍ତି, ତାହା ଯେବେ ପ୍ରଜାହିତାର୍ଥରେ ବ୍ୟୟ କରେଁ ସେଥିରେ ଦୋଷ କଅଣ?"

ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଚରା ଲୁଗା ଓ କୁର୍ତ୍ତା ପିନ୍ଧିଥିବା ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ ଲୋକେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିଅଛନ୍ତି । ତାହାଙ୍କର ସମସାମୟିକ ବାମଣ୍ଡାର ପ୍ରଥିତ ଯଶା ରାଜା ସର୍ ୺ ବାସୁଦେବ ସୁତଳଦେବଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଲେଖକ ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ ଭୂମ୍ୟଧିକାରିବର୍ଗଙ୍କର ଗୃହରେ ଯେପରି ଅଜସ୍ର ବିଳାସିତାର ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ଉପକରଣ-ମାନ ଦେଖିଅଛି, ମୟୂରଭଞ୍ଜ କିମ୍ବା ବାମଣ୍ଡାର ରାଜବାଟିରେ ତାହା ଦେଖିନାହିଁ । ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର କିମ୍ବା ରାଜା ବାସୁଦେବ ବିଳାସିତାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ଥିଲେ । ଆହାର, ବିହାର, ବସନ, ଭୂଷଣରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଡ଼ମ୍ବର କିମ୍ବା ନିଜ ସୁଖ-ଚେଷ୍ଟା ଏମାନଙ୍କର ନ ଥିଲା ।

କିଏ କେଉଁଠାରେ ଦେଖିଅଛି ଯେ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଭଳି ଆଉ କିଏ ଚରା ଲୁଗା ଏବଂ ଛିଣ୍ଡା ଯୋଡା ପିନ୍ଧି କାଳ କଟାଇ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ହିତାର୍ଥରେ ଅକାତରରେ ଓ ଆନନ୍ଦ-ମନରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରିଅଛନ୍ତି?

ମୟୂରଭଞ୍ଜର କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ନିତାନ୍ତ ସ୍ନେହଶୀଳ ଥିଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ସମାନ ଭାବରେ ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଅତି ସମାନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସହିତ ହାସ୍ୟ ଓ ସ୍ନେହରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲେ । ଏକ ଆଡ଼େ ଯେପରି ସମ୍ରାଟ, ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ, ବଡ଼ଲାଟ, ଛୋଟଲାଟ ପ୍ରଭୃତି ତାହାଙ୍କର ଅକପଟ ଭକ୍ତିଭାବ ଏବଂ ଆଡ଼ମ୍ବରଶୂନ୍ୟ ଚରିତ୍ର ମାଧୁର୍ଯ୍ୟରେ ବଶୀଭୂତ, ତାହାଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନ, ଭୃତ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରଜାମାନେ ସେହିପରି ଅକୈତବ ସ୍ନେହଶୀଳତା ଓ ଭଦ୍ରତାରେ ମୁଗ୍ଧ ରହିଥିଲେ । ସଂସାରରେ ଏକ ପ୍ରକାର ବଡ଼ ଲୋକ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି-ଯେଉଁମାନେ ଉଚ୍ଚ ରାଜକର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରଖି ଉପାଧି ଆଶାରେ ରାଜଭକ୍ତି ପ୍ରକଟ କରିଥାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର ଭିତରେ ଅନ୍ୟ ଭାବ ଥାଏ । ମହାରାଜା ସେ ଶ୍ରେଣୀର ରାଜଭକ୍ତ ନ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ବଡ଼ ଲୋକମାନଙ୍କ ଭଳି ଅଧୀନସ୍ଥ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ଘୃଣା ଓ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟର ଭାବ ଏବଂ ଅତ୍ୟାଚାର ଦିନକ ସକାଶେ ସୁଦ୍ଧା ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଉପରେ, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେପରି, ଯେଉଁମାନେ ତଳେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସମାନ, ସରଳ, ଅକପଟ ସଭାବ ଓ ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର ତାହାଙ୍କର ସବୁ ଦିନେ ରହିଥିଲା ।

ତାହାଙ୍କର ନୟନଯୁଗଳ ଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରତିଭା ପ୍ରଦୀପ୍ତ ହେଲେହେଁ କୋମଳ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ଥିଲା । ନୟନଯୁଗଳ ନିମ୍ନରେ ଯେଉଁ କଳା ଡୋରା ଥିଲା ତାହା ନୟନର ଶୋଭାକୁ ଯେପରି ବଢ଼ାଇ ଥିଲା, ସେହିପରି ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ମଧ୍ୟରେ ଜଣକର ସୁଦ୍ଧା ମିଳେ ନାହିଁ । ମହା କ୍ଷମତା ଓ ଧନ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର

Digitized by srujanika@gmail.com

ତରୁଣ ଜୀବନରେ କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ହେବା କେବେହେଁ କେହ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ତାହାଙ୍କର ନେତ୍ର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଗୁରୁନେତ୍ର । ଯେ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ସେ ସେହି ଗୁରୁନେତ୍ର କଥା କିପରି ବୁଝିବେ ଓ ଅନୁମାନ କରିବେ? କବି ରାଧାନାଥ ଯଥାର୍ଥ କହି-ଅଛନ୍ତି:—

"ନିରଙ୍କୁଶ ପ୍ରଭୁପଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ତୁମ୍ଭର
ଅଣି ନ ପାରିଲା ଗୁରୁ ନେତ୍ରେ ଅରୁଣିମ "

ଯେ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଅଛ, ତାହାଙ୍କର ସରଳତା ଓ ପବିତ୍ରତା-ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦନପ୍ରତି ନେତ୍ରପାତ କରିଅଛ, ତାହାଙ୍କର ପୁଣ୍ୟପ୍ରଦୀପ୍ତ କୁଚନ୍ଦ୍ରାବିରହିତ ନୟନପ୍ରତି ଥରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରିଅଛ, ସେ ବୁଝିଅଛ ସାଧାରଣ ମାନବ ଅପେକ୍ଷା କେତେ ଉଚ୍ଚ ମଞ୍ଚରେ ତାହାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଏବଂ ସେ ପୂଜନୀୟ ଅପେକ୍ଷା କିପରି ପୂଜାର ଯୋଗ୍ୟ ଥିଲେ ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଶାସନ-ବିଭାଗର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶକୁ ଉନ୍ନତ ବ୍ରିଟିଶ ପ୍ରଣାଳୀରେ ପରିଚାଳନ କରିବାହିଁ ତାହାଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ କେତେ ଜନହିତକର ବ୍ୟାପାରରେ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଲିପ୍ତ ଥିଲେ ତାହା କଳ୍ପନା କରିବା ସହଜ ନୁହେ । କଲିକତାରେ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଅନାଥାଶ୍ରମ Refuge ର ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରହିଁ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା, କଟକ ରାଭେନ୍‌ଷ କଲେଜର ଉନ୍ନତି କଳ୍ପରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଚାରିଶ ସହସ୍ର ଟଙ୍କା ଦାନ କରି ସ୍ୱୀୟ ପିତୃକୀର୍ତ୍ତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପରିବର୍ଦ୍ଧନରେ ସେ ବ୍ରତୀ ହୋଇ ଥିଲେ । ବାରିପଦା ରାଜଧାନୀର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ସମସ୍ତ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟର ସର୍ବାଂଶରେ ଶତ ଶତ ମାଇଲ ସୁନ୍ଦର ନୂତନ ମାର୍ଗ ନିର୍ମାଣ, ରୁପସାରୁ ବାରିପଦା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଲପଥ, ଉଚ୍ଚୋରିଆ ଡ୍ରାଏମଣ୍ଡ ଜୁବିଲି ଲାଇବ୍ରେରୀ ନାମକ ସାଧାରଣଙ୍କ ସକାଶେ ଉତ୍ତମ ପୁସ୍ତକାଗାର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ କୁଷ୍ଠାଶ୍ରମ, ବାରିପଦା ଅନାଥାଶ୍ରମ, ବାରିପଦା ହାଇସ୍କୁଲ, ସ୍ୱର୍ଗୀୟା ମହାରାଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁମାରୀଙ୍କ ନାମରେ ଧର୍ମଶାଳା ପ୍ରଭୃତି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଲୋକହିତୈଷିତାର ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯେତେବେଳେ ରେଲ ମାର୍ଗ ଅଧିକ ବିସ୍ତୃତ କରିବେ ବୋଲି ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାଙ୍କର ସେହି ଶୁଭେଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଡାଲବନ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଲ ମାର୍ଗ ବିସ୍ତୃତ ।

ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଶାସନ ସମୟରେ ଗିରନଦୀ ଗୁଡ଼ିକ ବାନ୍ଧ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସୁବିଧା ସକାଶେ ଜଳ ଭଣ୍ଡାର ରକ୍ଷାର ବହୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ବାଲିଡିହା, ହଲଦିଆ, ଗହିରଖାଲ ଏବଂ ଓଲିମରା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ଯଥାଯଥ ଭାବରେ ଅଜସ୍ର ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ ନିର୍ମିତ । କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି-ଥିଲେ, କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ ତାହାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ତାହାଙ୍କର ତିରୋଧାନ ଉତ୍ତାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା । ବାଲିଡିହା ଅନିକଟ ଓ ଜଳଭଣ୍ଡାର ନିକଟରେ ପ୍ରସ୍ତର ଫଳକରେ ଖୋଦିତ ନିମ୍ନ ଲିପି ଗୁଡ଼ିକ ଏହାର ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇଥାଏ:—

BALDIHA IRRIGATION PROJECT
This project was undertaken during the rule of Maharaja Sriramchandra Bhanj Deo and completed in 1912
by
J. A. Martin L.C.E.
State Engineer
Arjoon Bhuyan B.E.
Assistant Engineer.

ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ପ୍ରଗାଢ଼ ଅନୁରାଗ ଏବଂ ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସହାନୁଭୂତି ତାହାଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ "ଉତ୍କଳ-ପ୍ରଭା" ମାସିକ ପତ୍ରିକାରୁ ସୂଚିତ ହୋଇଥିଲା । "ଉତ୍କଳ ପ୍ରଭା" ର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା, ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଦାନ ପୂର୍ବକ ଉନ୍ନତ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଓ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବା । ଏହି ପତ୍ରିକାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ କବି, ପଣ୍ଡିତ, ସାହିତ୍ୟିକ, ପ୍ରଭୃତି ଲେଖି ଅନେକ ଥର ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଥିଲେ । ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ଲେଖି ନିଜର ନାମ ସ୍ୱାକ୍ଷର ନ କରି Novice ବୋଲି ଲେଖୁଥିଲେ ।

ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଟଙ୍କାର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମହାରାଜା ଯଦୁନାଥ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଅମଳରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଆୟ ୪୦ । ୫୦ ସହସ୍ର ଟଙ୍କା ହୋଇଥିଲା । ଏହା ପ୍ରାୟ ୫ । ୬ ପୁରୁଷ ପୂର୍ବର କଥା । ଏହା ଉତ୍ତାରୁ ମହାରାଜା ୺ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େ ତିନି ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଆୟ ହେଉଥିଲା । ୧୮୮୨ ସାଲରେ ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ୩ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଆୟ ହେଉଥିଲା । ୧୮୯୨ ସାଲରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯେତେ-ବେଳେ ରାଜ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ସେତେବେଳେ କୋର୍ଟ ଅଫ୍-ଓୟାର୍ଡ଼ସ୍ ସମୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ମ୍ୟାନେଜର ଓୟାଲ ସାହେବ ଏବଂ ଦେବାନ୍ ପ୍ରସନ୍ନ ବାବୁ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ଗୁଣରୁ ଆୟ ୪ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାକୁ ଉଠିଥିଲା । ମାତ୍ର ୧୯୦୯-୧୦ ସାଲର ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରିପୋର୍ଟରୁ ପ୍ରକାଶ ଯେ ଯେତେବେଳେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧୪ ଲକ୍ଷ । ଏଥିରୁ ବୁଝା ଯାଉଅଛି ଯେ ୧୮୯୬ ସାଲରୁ ୧୯୧୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଶାସନ ସମୟରେ ଉନ୍ନତ ପ୍ରଣାଳୀରେ ରାଜ୍ୟପରିଚାଳନ ଗୁଣରୁ ରାଜ୍ୟର ଆୟ ପ୍ରାୟ ତିନ ଗୁଣ ବୃଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଥିଲା ।

ଯେଉଁ ଟାଟାର ଲୌହ କାରଖାନା ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷ କାହିଁକି ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ସର୍ବତ୍ର ବିଖ୍ୟାତ, ତାହାର ଜନ୍ମ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ୧୮୯୭–୯୮ର ବାର୍ଷିକ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରଭାବରୁ । ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗର୍ଭରେ ଲୁକ୍ଷ ଖଣିଜ-ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଆବିର୍ଭାବ ହେବ ବୋଲି ଏହି ରିପୋର୍ଟରେ ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲା । ଲେଖକ ୧୯୦୧ ସାଲରେ ଥରେ ରାୟପୁର ମାର୍ଗ ଦେଇ ବମ୍ବେ ଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ କାଳୀମାଟି ଷ୍ଟେସନ ଖଣ୍ଡିକ ଗଭୀର ଅରଣ୍ୟରେ ଆବୃତ ଥିବାର ଦେଖିଥିଲା । କ୍ରମଶଃ ପରବର୍ତ୍ତୀ ୩।୪ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଷ୍ଟେସନର ଯଥାକଥିତ ଉନ୍ନତି ହେବାର ଦେଖିଥିଲା—ପରେ ରିପୋର୍ଟର ସେହି ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ ଫଳରୁ ସ୍ୱୟଂ ଭାରତ-ସଚିବ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଶାଳ କାରଖାନା ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

ପୂର୍ବେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟରେ ବାଉଁଶ ପଦକା ମାପରେ ବନୋବସ୍ତ ହେଉଥିଲା । ୧୮୯୭ ସାଲରୁ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରହିଁ କସ୍ତ୍ରିଓ୍ୱାର (Cadestral) ମାପ ପ୍ରଚଳନ କରନ୍ତି । ଏହା ଫଳରୁ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଭୂମି ରାଜସ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଅଛି ଓ ହେଉଥିବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେଖକ ନିକଟକୁ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଶ୍ରୀହସ୍ତ ଲିଖିତ କେତେ ଖଣ୍ଡ ପତ୍ରର ପ୍ରତିଲିପି ନିମ୍ନରେ ଦେଉଅଛି । ତାହାଙ୍କର ସମସ୍ତ ପତ୍ରହିଁ ସ୍ୱହସ୍ତ ଲିଖିତ ।

୧ମ ପତ୍ର

MOYURBHANJ
11-5-1897

Your letter to hand. I am sorry I could not reply to it earlier on account of pressure of business.

I shall be glad to send you the timbers during the rains. It would be expediting business if you could ask Rasik Babu to engage men for cutting down the logs and hauling them. As I am so busy at present I cannot pay undivided attention to the matter and there may be delay. Please let me know early if Rasik Babu can do this.

I came across a book recently called "Samalochana of Mohajatra." The critic is one of that class of persons happily rather rare in the world of ours, whose very nature is diseased and who see nothing good, noble and beautiful in nature. They are truly the disciples of the enemy of God. The pamphlet in question vomits forth venom fire and malice from the beginning to the end. The critic wants to feed fat the grudge which he bears against your father.

Your "Travels in the Deccan" is a delightful book. It is very well written. One does not feel tired of reading it.

With my regards to yourself and your respected father.

(ଅନୁବାଦ) ମୟୂରଭଞ୍ଜ
୧୧-୫-୧୮୯୭

ଆପଣଙ୍କର ପତ୍ର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଅଛି । ଅତ୍ୟଧିକ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ଥାଇ ଅଗରୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରି ନ ଥିବାରୁ ମୁଁ ଦୁଃଖିତ ।

ଏହି ବର୍ଷାଋତୁରେ ଆପଣଙ୍କୁ କାଠ ପଠାଇ ପାରିଲେ ମୁଁ ସୁଖୀ ହେବି । ଆପଣ ଯଦି ରସିକ ବାବୁଙ୍କୁ କହି ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାଠ କଟାଇ ଓ ଟାଣାଇ ନେଇ ପାରନ୍ତେ ତାହା ହେଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୀଘ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯାନ୍ତା । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ଥିବାରୁ ଏଥି ପ୍ରତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନଜର ଦେଇ ପାରୁ ନାହିଁ ଏବଂ ସେଥି ପାଇଁ ବିଳମ୍ବ ହୋଇ ପାରେ ।

ରସିକ ବାବୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହା ହୋଇ ପାରିବ କି ନାହିଁ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ମୋତେ ଶୀଘ୍ର ଜଣାଇବେ ।

ଅଳ୍ପଦିନ ପୂର୍ବେ "ମହାଯାତ୍ରାର ସମାଲୋଚନା" ନାମକ ଖଣ୍ଡିଏ ଛୋଟ ବହି ଦେଖିଲି । ସୁଖର ବିଷୟ ଯେ ସମାଲୋଚକ ଯେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଜଗତରେ ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବିରଳ । ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ପ୍ରକୃତି ଏପରି ରୁଗ୍ଣ ଯେ ବିଶ୍ୱ-ପ୍ରକୃତିରେ କିଛି ମାତ୍ର କଲ୍ୟାଣକର, ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ସୁନ୍ଦରର ଦର୍ଶନ ସେମାନେ ପାନ୍ତି ନାହିଁ । ବସ୍ତୁତଃ ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ଶତ୍ରୁର ଅନୁଚର । ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତିକା ଖଣ୍ଡି ଆରମ୍ଭରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ବିଷାକ୍ତ ଈର୍ଷ୍ୟାନଳ ବମନ କରିଅଛି । ଆପଣଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମାଲୋଚକ ଯେଉଁ ବିଦ୍ୱେଷ ପୋଷଣ କରନ୍ତି, ତାହାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବାହିଁ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆପଣଙ୍କର "ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଭ୍ରମଣ" କହିଖଣ୍ଡି ବେଶ୍ ସୁଖପ୍ରଦ । ତାହା ଏପରି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଲିଖିତ ଯେ ପଢ଼ିବାରେ କ୍ଲାନ୍ତି ଆସେ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଓ ଆପଣଙ୍କର ମାନନୀୟ ପିତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋହର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜଣାଉଅଛି ।

୨ୟ ପତ୍ର

MOYURBHANJ
22-8-1897

Your letter to hand. I have asked Govinda Babu to send your father the back numbers of Utkala Probha and he will send them shortly.

The logs have not yet reached Baripada. As soon as they arrive, I will have them sent off.

With my kind regards to yourself and your respected father.

(ଅନୁବାଦ) ମୟୂରଭଞ୍ଜ
୨୨-୮-୧୮୯୭

ଆପଣଙ୍କ ଚିଠି ପାଇଅଛି । ଆପଣଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନିକଟ ପିଛିଲା ସଂଖ୍ୟା "ଉତ୍କଳ ପ୍ରଭା" ଗୁଡ଼ିକ ପଠାଇ ଦେବାକୁ ଗୋବିନ୍ଦବାବୁଙ୍କୁ କହି ଦେଇଅଛି ଏବଂ ସେ ତାହା ଶୀଘ୍ର ପଠାଇ ଦେବେ ।

କାଠ ଗୁଡ଼ିକ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାରିପଦା ପହଞ୍ଚି ନାହିଁ । ପହଞ୍ଚିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ସବୁ ପଠାଇ ଦେବି । ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଏବଂ ଆପଣଙ୍କର ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ ପିତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋହର ବିନୀତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜଣାଉଅଛି ।

୩ୟ ପତ୍ର

BARIPADA
13-8-99

Many thanks for your congratulations and good wishes. I am not aware of the nature of the affliction which has befallen your revered father, but I earnestly hope that he will pull through all.

Please tender my respects and regards.

(ଅନୁବାଦ) ବାରିପଦା
୧୩-୮-୯୯

ଆପଣଙ୍କର ସ୍ନେହ ଓ ଶୁଭକାମନା ପାଇଁ ବହୁ ଧନ୍ୟବାଦ । ଆପଣଙ୍କର ପୂଜାସ୍ପଦ ପିତାଙ୍କର ଦୁଃଖ ବିଷୟରେ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନଭିଜ୍ଞ । କିନ୍ତୁ ସେ ସମସ୍ତ ସେ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିବେ ବୋଲି ମୋହର ଏକାନ୍ତ ଭରସା ।

ଅନୁଗ୍ରହ କରି ମୋହର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଭକ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇବେ ।

୪ର୍ଥ ପତ୍ର

(ସ୍ୱର୍ଗୀୟା ମାହାରାଣୀଙ୍କର ତିରୋଧାନ ଉପଲକ୍ଷରେ ଲିଖିତ)

27-3-1902

Allow me to thank you for your kind letter of sympathy. The merciful Father who has sent this visitation will also give consolation and strength to bear up the loss.

(ଅନୁବାଦ)
୨୭-୩-୧୯୦୨

ଆପଣଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି ସୂଚକ ପତ୍ର ପାଇ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଅଛି । ଯେଉଁ ଦୟାମୟ ପିତା ଏହି ବ୍ୟଥାର ସ୍ପର୍ଶ ଦାନ କରି ଅଛନ୍ତି ସେହି ମଧ୍ୟ ଏ କ୍ଷତି ବହନ ପାଇଁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଓ ଶକ୍ତି ଦେବେ ।

୫ମ ପତ୍ର

CAMP BANGRIPOSI
31-5-11

Very many thanks for the framed mottos of your revered father which you have so kindly sent me. I appreciate them very much and will hang them up in places which I frequent most.

About uncovering the statue of your father, I think I can manage to do it, if it takes place sometimes say by end of August or beginning of September next.

Hoping you are all right.

(ଅନୁବାଦ) ବାଙ୍ଗରପୋଷୀ
୩୧-୫-୧୧

ଆପଣଙ୍କର ପୂଜାସ୍ପଦ ପିତାଙ୍କର ଯେଉଁ ବନ୍ଧାଇ ମଟୋ ଗୁଡ଼ିକ ଦୟା କରି ପଠାଇ ଅଛନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ବହୁ ଧନ୍ୟବାଦ । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ମୋହର ଖୁବ୍ ପସନ୍ଦ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ସବୁବେଳେ ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ପଥରେ ପଡ଼ିବା ଭଳି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ସେ ସବୁକୁ ଟାଙ୍ଗି ରଖିବି ।

ଆଗାମୀ ଅଗଷ୍ଟ ଶେଷ ଆଡ଼କୁ କିମ୍ବା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ଆରମ୍ଭରେ ଆପଣଙ୍କ ପିତାଙ୍କର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତିର ଉନ୍ମୋଚନ କରାଗଲେ ମୁଁ ଯାଇ ତାହା କରି ପାରିବି ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ।

ଆଶା କରେଁ ଆପଣ ଭଲି ଅଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୨ଷ୍ଠ ପତ୍ର

CALCUTTA
14-10-11

Your letter to hand. I think the unveiling ceremony may be postponed till the Durbar is over and then a date can be fixed.

(ଅନୁବାଦ) କଲିକତା
୧୪-୧୦-୧୧

ଆପଣଙ୍କ ଚିଠି ପାଇଅଛି । ମୋହର ମତେ ନୂତନ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଉନ୍ମୋଚନ ଉତ୍ସବଟି ଦରବାର ଶେଷ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିତ ହେଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ଏବଂ ତତ୍ପରେ ଗୋଟିଏ ତାରିଖ ସ୍ଥିର କରାଯାନ୍ତା ।

ଶେଷ ପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ତିରୋଧାନର ଦୁଇ ମାସ ପୂର୍ବରୁ ଲିଖିତ । ଏହା ପରେ ସମ୍ରାଟ୍ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜଙ୍କର ଦିଲ୍ଲୀ ଦରବାର ଉତ୍ତରୁ କଲିକତା ଶୁଭାଗମନ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଲେଖକର କଲିକତାରେ ଶେଷ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଦେଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଛଉ ନାଚର ବିରାଟ ଆୟୋଜନ ହେଉଥାଏ । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହିତ ସେତେବେଳେ ଲେଖକର ଶେଷ ସାକ୍ଷାତ ବୋଲି ଲେଖକ ଜାଣି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବତା ଥିଲେ, ସେହି ସକାଶେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସଂସାରର କୋଳାହଳଜନିତ ପାପରାଶି ମଧ୍ୟରେ ପକାଇ ଦେଇ ଚରଣାନ୍ତର କ୍ରୋଡ଼ରେ ବିଶ୍ରାମ ଲାଭାର୍ଥ ଅମୃତ ଧାମକୁ ପ୍ରୟାଣ କରିଅଛନ୍ତି ।

ନରଦେବତା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ! ମାନବ ସେବାରେ, ପରହିତ ବ୍ରତରେ ଓ ନିଷ୍କାମ ତ୍ୟାଗରେ ଯେବେ ସ୍ୱର୍ଗ ଥାଏ ତେବେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗ ତୁମ୍ଭର ! ପୃଥିବୀର ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣତା ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅମର ଲୋକରୁ ନିର୍ବାସିତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭର ସ୍ମୃତି, ତୁମ୍ଭର ଉପଦେଶ ଏବଂ ଆଦର୍ଶ ମାନବସାଧାରଣଙ୍କର ଉପଜୀବ୍ୟ ହୋଇ ରହିବ । ତୁମ୍ଭର ଜ୍ୟେଷ୍ଠାତ୍ମଜ ମହାମନା ୺ ମହାରାଜା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ତୁମ୍ଭ ନିକଟକୁ ଅକାଳରେ ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଅଛନ୍ତି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଶୀର୍ବାଦ କର, ତୁମ୍ଭର କନିଷ୍ଠାତ୍ମଜ ଉଦାର ହୃଦୟ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପଚନ୍ଦ୍ର ତୁମ୍ଭର ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ, ତୁମ୍ଭର ଭାବ ଓ ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କର, ତୁମ୍ଭର ହୃଦୟର ସମ୍ଭବ ସ୍ୱରୂପ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖି ଥାଆନ୍ତୁ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଙ୍ଗଲେଖା *

ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ରାୟ ଏମ୍.ଏ., ବି.ଏଲ୍.

ଅଙ୍ଗଲେଖା ଗୋଟିଏ ପୁରାତନ ପ୍ରଥା । ଉଭୟ ନାରୀ-ପୁରୁଷ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ନିଜ ଦେହକୁ ରଞ୍ଜିତ କରିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ପୃଥିବୀର ନାନା ଦେଶର ଗୁହାମାନଙ୍କରେ ଲୌହ ନିର୍ମିତ ରଞ୍ଜନ-ପାତ୍ରମାନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପପୁୟା ଜାତି ସେମାନଙ୍କର ଦେହକୁ ନାନା ପ୍ରକାର ଫଳର ରସ ଦ୍ୱାରା ରଞ୍ଜିତ କରୁଥିଲେ । ଫିଜିୟାନ୍‌ମାନେ ସେମାନଙ୍କ ମୁଖର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଲାଲ ଓ ଅପରାର୍ଦ୍ଧ କଳା ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଏଡ୍‌ମିରାଲ୍‌ଟି ଦ୍ୱୀପର ଅଧିବାସିଗଣ ହଳଦିଆ ଓ ସବୁଜ ରେଖା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ଦେହକୁ ରଞ୍ଜିତ କରିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଆଫ୍ରିକା ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟାର ଲୋକେ ଚିନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଓ ଆଇଶ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଲୋକଙ୍କ ପରି ନିଜ ଦେହକୁ ଚିତ୍ରିତ କରୁଥିଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସଭ୍ୟ ଅସଭ୍ୟ ନାରୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ଭିତରେ ନାନା ରୂପରେ ନିଜ ଦେହରେ ଚିତା କୁଟାଇବାର ଦେଖାଯାଏ । ମୁଁ ଏଠାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଚିତାକୁଟା ବିଷୟରେ କିଛି କହିବି ।

ଚିତାକୁଟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସାଧାରଣର ଧାରଣା ଓ କୁସଂସ୍କାର ଏପରି ପ୍ରଚୁର ଓ ଜଟିଳ ଯେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏ ବିଷୟଟିର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼େ । ବହୁ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ଯେଉଁ ରୀତି ପ୍ରଚଳିତ ତାହା ଏପରି ସାଧାରଣ ଧାରଣା ଓ କୁସଂସ୍କାରର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । କାରଣ ମାନବ ଚିତ୍ତରେ ଏହିରୂପ ଧାରଣା ଗୁଡ଼ିକ ବହୁ ସମୟରେ କଳ୍ପନାପ୍ରସୂତ ହୋଇଥାଏ ।

* ଲେଖକଙ୍କର ଇଂରାଜୀ ଲେଖାରୁ ଅନୁବାଦ

Digitized by srujanika@gmail.com

କେଉଁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅଙ୍ଗଲେଖାର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ପରି ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଦେହକୁ ଚିତ୍ରିତ କରିବାର ଅଭିଳାଷରୁ ଅଙ୍ଗଚିତ୍ରର ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଅଛି । ଏହାହିଁ ହେଉଛି ପ୍ରଥମ ଏବଂ ଅଦମ୍ୟ କାରଣ । ସବୁ ଜାତିର ହିନ୍ଦୁମାନେହିଁ ଚିତା କୁଟାନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଶୂଦ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ ଜାତିର ଜାତି ଯଥା ପାଣ, ଡମ, ସଉର ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତେ କୌଣସି ରକମର ଚିତା କୁଟାଇ ଥାନ୍ତି । ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ରୀତି ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ନାରୀମାନଙ୍କର ଭୂଷଣ-ତୃଷ୍ଣା ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଥିବାରୁ ସାଧାରଣତଃ ସେହିମାନେହିଁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଚିତା କୁଟାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁସଲମାନମାନେ ଏ ରୀତିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାହାରେ । ଛବି, ଫଟୋ କିମ୍ବା ଚିତ୍ର-ବିଦ୍ୟା ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଅନାସ୍ଥା ଭାବ ଦେଖାଯାଏ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଈର୍ଷ୍ୟା ପରବଶ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ନିଜ ଦେହକୁ ଚିତ୍ରିତ କରିବାରୁ ବିରତ ହୋଇଥିବା ସମ୍ଭବ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଚିତାକୁଟାକୁ ହିନ୍ଦୁତ୍ୱର ଗୋଟାଏ ପ୍ରଧାନ ଚିହ୍ନରୂପେ ଧରି ଯାଉଥିବାରୁ ମୁସଲମାନମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଏଥିରୁ ବିରତ କରିଥାନ୍ତି ।

ଅଙ୍ଗଲେଖାର ଅଙ୍କନ ପ୍ରଣାଳୀ

ପ୍ରଥମେ ଦୀପ କଳାରେ ଛବିର ଆଦ୍ୟ ରେଖା ଅଙ୍କନ କରାଯାଏ ଏବଂ ତତ୍ପରେ ଏହି ରେଖା ଉପରେ କଣ୍ଟା ସାହାଯ୍ୟରେ ଛିଦ୍ର କରାଯାଏ । କଳା କାସୁଣ୍ଡା ରସ ସଙ୍ଗେ ଦୀପ କଳା ମିଶାଇ ଏହି ଛିଦ୍ରିତ ଅଂଶ ଉପରେ ବୋଳି ଦିଆନ୍ତି । ପରଦିନ ଏହାକୁ ଧୋଇ ପକାଇଲେ କ୍ଷତଅଂଶ ଉପରେ ଗୋଟାଏ କଳା ଦାଗ ରହିଯାଏ ଏବଂ କ୍ଷତ ଉପଶମ ପରେ ଚିତାଟି ପରିଷ୍କାର ଦେଖା-ଯାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଅସହ୍ୟ କଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ, ଦଶ ଏଗାର ବର୍ଷର ଝିଅମାନେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବିକାର ମୁଖରେ ଚିତା କୁଟାଇ ଥାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସାତ ବର୍ଷ ତଳକୁ କେହି ଚିତା ଘେନନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତି ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ଚିତା ଘେନିଲେ ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚିତା ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯାଏ ଓ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ ହୁଏ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ବାମହସ୍ତ, ବାମ କଚଟି, ବାମବାହୁ, ଚିବୁକ, ପୁଅ ଚୁଲିତାର ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳ ଏବଂ ପାଦ ଉପରେ ଚିତା କୁଟାଇ ଥାନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣେତର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଏହି ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଯେପରି ଚିତା କୁଟାଇ ଥାନ୍ତି ସେହିପରି ଦକ୍ଷିଣ ବାହୁରେ ଏବଂ ଅଣ୍ଠୁଠାରୁ ବଳାଗଣ୍ଠି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥାନ ଉପରେ ଚିତା କୁଟାଇ ଥାନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଅବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହିପରି ଏକ ବିଶେଷ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ଏବଂ ହିନ୍ଦୁ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ଚିରନ୍ତନ ପ୍ରଥା ଓ ନିୟମାନୁବର୍ତ୍ତିତାର ସୂଚନା କରେ । ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନେ କେବଳ ଉଦର ଓ ପୃଷ୍ଠ ଦେଶକୁ

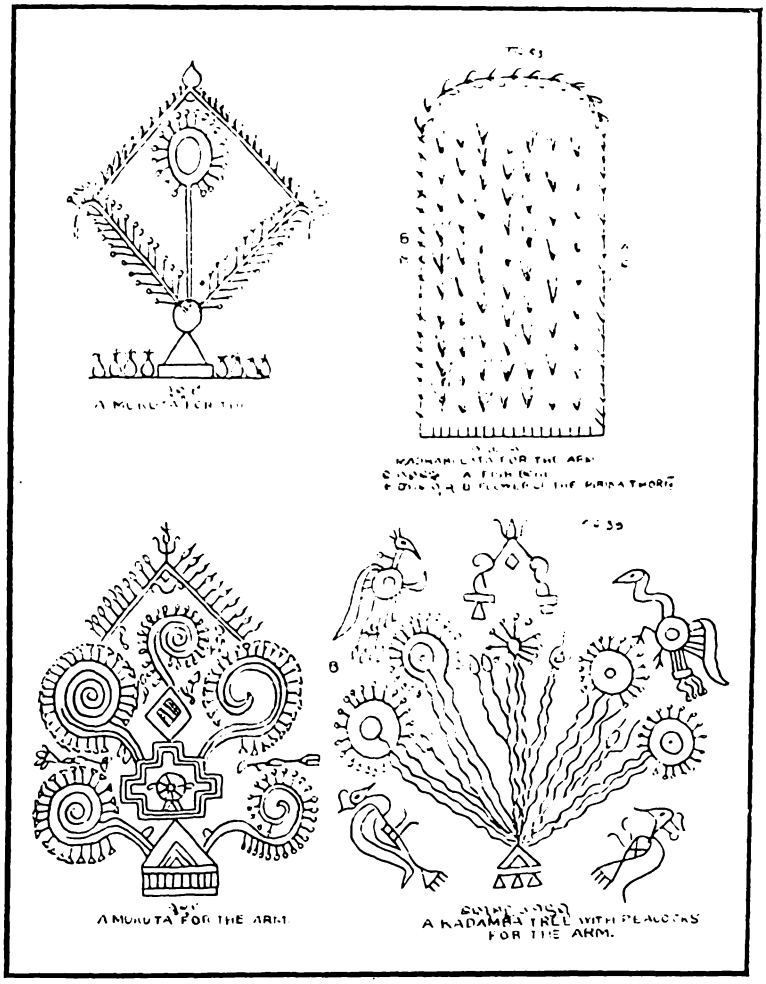

ଛାଡ଼ି ଦେହର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଅଂଶରେ ଚିତା କୁଟାଇ ଥାନ୍ତି ।

ଆଭରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଙ୍ଗଲେଖାର ପ୍ରୟୋଜନ

ବରଦ୍ରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅଳଙ୍କାରର ଅଭାବହିଁ ଚିତାକୁଟାକୁ ଅଧିକ ଜନପ୍ରିୟ କରିଥିଲା । ସୁନ୍ଦରରୂପେ ଚିତ୍ରିତ ବାହୁ ଓ ବକ୍ଷ ଅଳଙ୍କାରହୀନ ହେଲେହେଁ ମନୋହର ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଏବଂ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ହଲିଆ-ଗୀତରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତୀୟମାନ ହୁଏ ଯେ ଦେହକୁ ଅଳଙ୍କୃତ କରିବାହିଁ ଚିତାକୁଟାର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

"ପଧାନ ଘର ଝିଅକୁ ଯେ
ଡେଣାରେ କୁଟାଇଛୁ ଯେ
ନ ବୋଲିବା ତୁ ସାନ
ମହୁପାଳିଆ ଧାନ
ପଛ ଯେ ଦେଖୁଥିବ ଲୋ ।"

ପୁନଶ୍ଚ:—"ଏ ଯେବେ ମୋର ରଙ୍ଗବତୀ
ହୋଇଥାନ୍ତା
ଲଙ୍କାଟରେ ଥାନ୍ତା
ତେନ୍ତୁଳି ପତ୍ର ଚଟା
ଏ ବୁଢୀ କୁଟୋଉଡୁଣୀ
ଚେପଟା ନାକରେ ଗୁଣା ବସୁଣୀ ।"

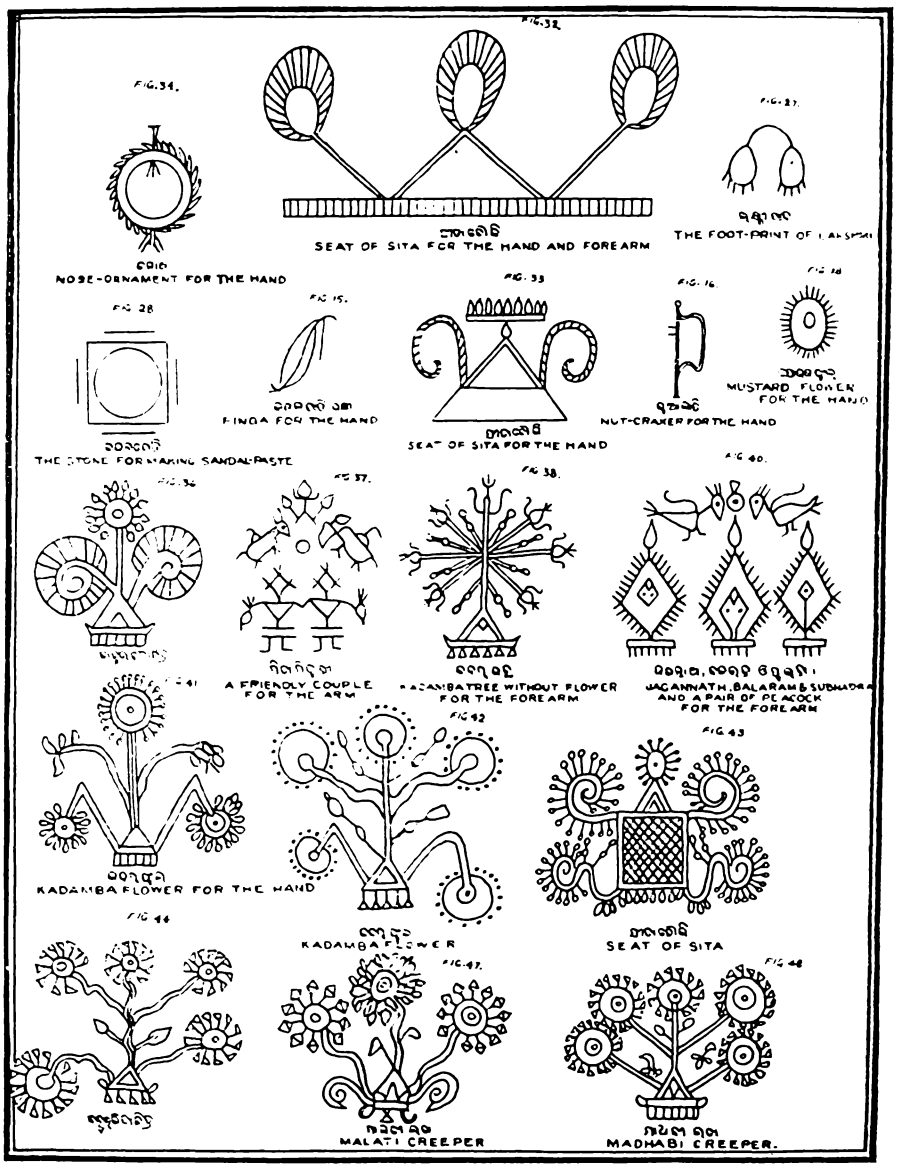

ଫକୀର ଚରଣ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂକଳିତ "କେଲୁଣୀ ବେଶ" ନାମକ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁସ୍ତିକା ୧୯୦୮ ସାଲରେ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ପୁସ୍ତିକାରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କେଲୁଣୀ ବେଶ ଧରି ରାଧା ଏବଂ ତାଙ୍କର ସଖୀମାନଙ୍କ ନିକଟ ଚଟା କୁଟିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାଇଥିବାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଏବଂ ସେ ଯେତେ ରକମ ଚଟା କୁଟି ପାରନ୍ତି, ତାହାର ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣ ଦିଆ ଯାଇଅଛି ।

ଅଙ୍ଗକୁ ଯେମନ୍ତ ତୋର ଦିଶିବ ସୁନ୍ଦର
ସେହି ପ୍ରାୟ ଚଟା କୁଟି ଦେବ ରାମାବର
କୁନ୍ଦଦନ୍ତ ଗୋ
ଦେଖି ହରଷିତ ହେବ ପତ ଗୋ ।

କପାଳରେ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର ପରେ ବନ୍ଦୁ ଥିବ
ତଳେ ଥିବ ଏକ ଅଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀରାଧାମାଧବ
ଥିଲେ ଜ୍ଞାନ ଗୋ
ତୁମ୍ଭେମାନେ କରିବ ଦର୍ଶନ ଗୋ ।

ତିଳ କୁସୁମ ଯେନ ଗୋ ନାସିକା ଉପର
ଯହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଗମାଗମ ଦ୍ୱାର
ତୁରୁ ମଧ୍ୟେ ଗୋ
କୁଞ୍ଜ ଲତା ଦେବ ଅର୍ଦ୍ଧ ଅର୍ଦ୍ଧେ ଗୋ ।

ଡେଣାରେ କୁଟାଇଲେ ଯେ
କାନ୍ଥରେ କୁଟାଇଲେ ଯେ
କୁଟାଇଥିବୁ ଯେବେ
ତୋର ତୁ ଅଙ୍ଗରେ
କଏ ସେ ଦେଖିବ
ଲଘି ଦେଲେ ସେ ଯିବ ।

କ ଅବା ଖଞ୍ଜିବ କଣ୍ଠେ ଚମ୍ପାକଢ଼ି ମାଳ
ବଉଳ ମାଳରୁ ଲମ୍ବିଥିବ ପଞ୍ଚମାଳ
ନାରୀମାନେ ଗୋ
ଦେଖାଇବ ପତ ସଖିମାନେ ଗୋ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯୀନସ୍ତନ ତା ମଧ୍ୟରେ ଖଞ୍ଜିବ ଏମନ୍ତ
ପିନାକୀ ଧନୁ ଧରଣ ପାବଣ୍ଡୀଙ୍କ କାନ୍ତ
ବସିଥିବେ ଗୋ
ଯେହ୍ନା ସ୍ୱାମୀ ଦେଖି ରସୁଥିବେ ଗୋ ।
ଘେରାଇ କୁଟିବ ତଥି ହରଦ୍ୱାର ବନ
ତରୁଲତାରେ ବେଷ୍ଟିତ ଗିରି ଗୁମ୍ଫା ସ୍ଥାନ
ସହଚର ଗୋ
ବଳେ କାନ୍ତ ନେବ କୋଳେ କରଗୋ ।
କି ଅବା ଓଣ୍ଠ ମଧ୍ୟରେ ଦେବ ଖସା ଚନ୍ଦ
ପୁରୁଷ ନେଇ ପଡ଼ନ୍ତେ ପୀଡ଼ିବ ମଦନ
ହର-କଟି ଗୋ
ଭାଷ କେଉଁ ଚଢା ଦେବ କୁଟି ଗୋ

ଉପରୋକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଚଢା କୁଟାରେ ନିୟୋଜିତ ପୌରାଣିକ ଓ ଲୌକିକ ଚିତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ସନ୍ଧାନ ମିଳେ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ଏହିରୂପେ ଦେଶମୟ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଚଢା କୁଟାଇବାର ପ୍ରଥା ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାର ଅଳଙ୍କାରରୂପେ ଆଦୃତ ହୋଇ ଅଙ୍ଗଲେଖା ଯୌବନ ଏବଂ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରେ ରମଣୀମାନଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲା । ସବୁ ଜାତିର ଝିଅମାନେ ସାତ ବର୍ଷଠାରୁ ବାର ବର୍ଷ ବୟସ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପ୍ରଥାକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅଧୁନାତନ ଭାବ ଓ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରଗତି ଏ ପ୍ରଥାକୁ ଅଚଳ କରି ଦେଇଅଛି ।

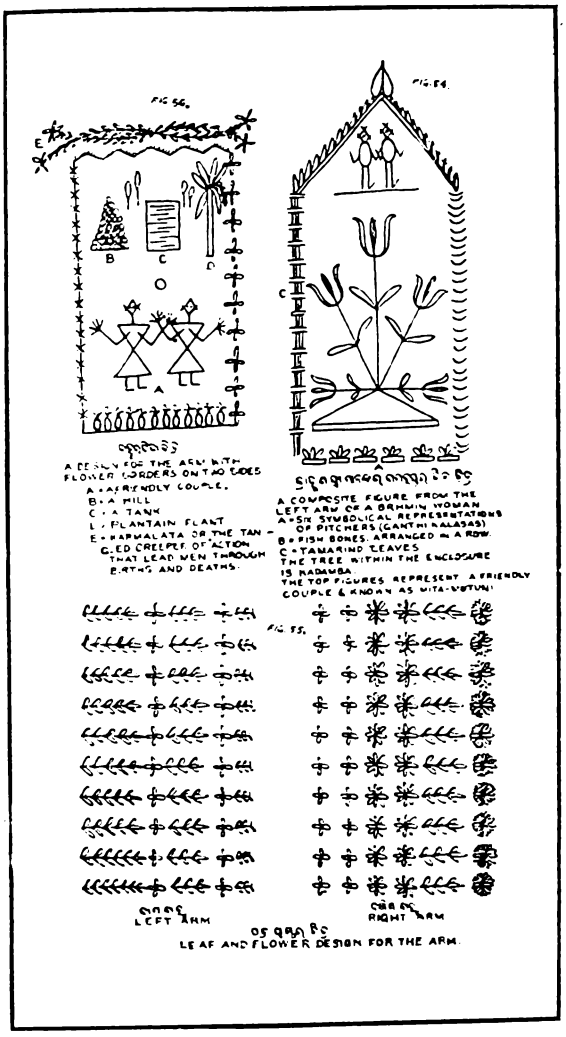

ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସଙ୍କେତ ଆଦି

ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚିତ୍ରଯଥା—ପାପଦ୍ୱ, ଦେବଦେବୀଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ହରେକୃଷ୍ଣ, ରାମସୀତା ଅଥବା ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କର ନାମ ଗୁଡ଼ିକ ଚିତ୍ରିତ କରିବାର ତିନି ଗୋଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ପ୍ରଥମତଃ ପାପ ମାର୍ଗରୁ ନିଜକୁ ବିରତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିକ୍ଷଣରେ ସାବଧାନ ରହିବା । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ହିନ୍ଦୁମାନେ ସାଧାରଣତଃ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ଯେ ଯେପରି ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜନ୍ମରେ ସେ ସେହିପରି ଫଳ ପାଏ । ସେ ଯଦି ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ମଙ୍ଗଳଜନକ ପବିତ୍ର ଚିନ୍ତା କରିଥାଏ, ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ହୁଏତ ସେ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରିବ କିମ୍ବା ପର ଜନ୍ମରେ ଜଣେ ବିଭବଶାଳୀ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ପୁରୁଷରୂପେ ଜାତ ହେବ । ହିନ୍ଦୁ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଦାନ ଧ୍ୟାନ ଓ ପୂଜା ହୋମ ଆଦି କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟହ ମାଳା ଜପ କରିଥାନ୍ତି । ତାହାର କାରଣ ଏହିପରି ଅଭ୍ୟାସ ପ୍ରଭାବରୁ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ଯଦି କୌଣସି ସତ୍ୟ ଚିନ୍ତା ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଉଦିତ ହୁଏ ! ସୁତରାଂ କୌଣସି ଧର୍ମ୍ମ ବିଷୟକ ଚିତ୍ର ନିଜ ଦେହରେ ଅଙ୍କିତ ଥିଲେ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ତାହା ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ି ପାରେ ଏବଂ ବୈଷୟିକ ଚିନ୍ତାରୁ ତାହା ଭଗବତ୍ ଚିନ୍ତା ପ୍ରତି ମନକୁ ଫେରାଇ ଦେଇ ପାରେ । ତୃତୀୟତଃ କୌଣସି ପବିତ୍ର ଚିହ୍ନ ଦେହରେ ଥିଲେ ଯମ କିମ୍ବା ଯମଦୂତମାନଙ୍କଠାରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିବ । କାରଣ ପବିତ୍ର ବସ୍ତୁକୁ ଯମ କିମ୍ବା ତାହାର ଦୂତମାନେ ସ୍ପର୍ଶ ସୁଦ୍ଧା କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ନରକର ଦେବତା ଏବଂ କୌଣସି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଚିହ୍ନ ସମକ୍ଷରେ ସେମାନେ ଭୀତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ପାର୍ଥିବ ଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଉପଶମ କରେ

ପାର୍ଥିବ ଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ନରକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥାଏ । ଯମଦଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଦଣ୍ଡ କଣ୍ଟକିତ ଯଷ୍ଟିରେ ପ୍ରହାର କରିବା । ଆଉ ମଧ୍ୟ ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ପୃଥିବୀରେ ଅପରାଧ କଲେ ଯେଉଁ ସବୁ ଦଣ୍ଡ ବିହିତ ଅଛି ତାହା ଅପେକ୍ଷା ଯମଦଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅସଭ୍ୟ ସମାଜର ଦଣ୍ଡ ପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୀନ । ସାଧାରଣର ବିଶ୍ୱାସ ଏହି ଯେ ଚଢା ଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମଧ୍ୟ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରେ ଏବଂ ଯମଦୂତମାନେ ଏହି ସବୁ କଣ୍ଟକିତ ଚିହ୍ନ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେଖିବାକୁ ପାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡିତ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରି ଦୟା ପରବଶ ହୁଅନ୍ତି ।

ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅକ୍ଷତ ଶରୀର ଉପରେ ଅଘାତ କରିବାକୁ ଅଦକ୍ଷ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଯେଉଁ ଚର୍ମର ସବୁଠାରେ କ୍ଷତ

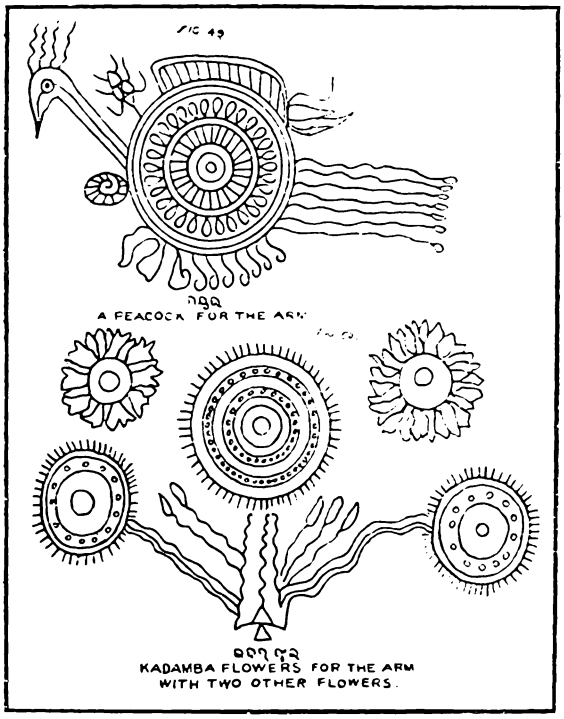

ଚିହ୍ନ ଅଛି ତାହା ଉପରେ ନୁହେ । ପୁନଶ୍ଚ ଯମଦୂତ ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ ସେମାନେ ପ୍ରମାଣ ସହ କହି ପାରିବେ ଯେ ଜୀବିତାବସ୍ଥାରେ ନିଜେ ନିଜକୁ ଦଣ୍ଡିତ କରି ସାରି ଥିବାରୁ ନରକରେ ଏହି ଦଣ୍ଡରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ ସେମାନେ ଅଧିକାରୀ । ନରକଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା ଆଶାରେ ଜୀବିତ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ନିଜକୁ ପୀଡ଼ିତ ଓ ଦଣ୍ଡିତ କରିବାର ଧାରଣା ପୃଥିବୀର ନାନା ଦେଶରେ ପ୍ରଚଳିତ ଗୋଟିଏ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଅଦମ୍ୟ ଧାରଣା । ଅଙ୍ଗଚିହ୍ନ ସାହାଯ୍ୟରେ ନରକରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାର ବିଶ୍ୱାସ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ପ୍ରଥାକୁ ସର୍ବଜନପ୍ରିୟ କରିଥିଲା ।

ଜ୍ୟୋତିଷ ମୁଦ୍ରା

ହାତର ପାପୁଲିରେ ଯେ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଜ୍ୟୋତିଷ ମୁଦ୍ରା ଦେଖା ଯାଇଥାଏ, ଏବଂ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାଯଥ ଭାବରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ପାରିଲେ ଯେ ଭବିଷ୍ୟତର ବହୁ ଘଟଣା ବୋଧଗମ୍ୟ ହୋଇପାରେ, ଏହିପରି ଏକ ଧାରଣା ଏ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତରେ ବଦ୍ଧମୂଳ ହୋଇ ରହିଅଛି । ବହୁ କାଳଯାବତ ନାୟକ କିମ୍ବା ଜ୍ୟୋତିଷୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇ ଆସି-ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମ ତାହାର ନିଜସ୍ୱ ନାୟକ ଅଥବା ଜ୍ୟୋତିଷୀ ପାଇଁ ଗର୍ବ କରିପାରେ । ପାପୁଲି ଉପରର କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚିହ୍ନ ସୌଭାଗ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜକ ଏବଂ ଆଉ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦୈବଜ୍ଞାପକ ବୋଲି ଗୃହୀତ ହୋଇ ଥାଏ । ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଚିହ୍ନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଅଙ୍ଗ-ଚିହ୍ନର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ଜ୍ୟୋତିଷୀମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକ ଆବୃତ୍ତି କରିଥାନ୍ତି । ତାହାର ଅର୍ଥ—ଯାହାଙ୍କର ପାପୁଲିରେ ମତ୍ସ୍ୟରେଖା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ସେ ଜୀବନର ସକଳ କର୍ମରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି; ଧନଶାଳୀ, ଜ୍ଞାନୀ ଓ ବହୁ ସମ୍ମାନର ସୌଭାଗ୍ୟଲାଭ କରନ୍ତି । ସେହିପରି ଚକ୍ର, ଧନୁ, ଖଡ଼୍ଗ, ଷଡ଼ିକୋଣ, ପାହାଡ଼ କିମ୍ବା ମନୁଷ୍ୟର ଝୁଲ୍ଲି ବା କପାଳ ଏବଂ ଘଟର ଚିହ୍ନ ସୌଭାଗ୍ୟ-ବ୍ୟଞ୍ଜକ ବୋଲି ଜ୍ୟୋତିଷୀ ଅଥବା କରକୋଷ୍ଠିଗଣଙ୍କ-ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିବେଚିତ ହୁଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ସବୁ ଛବି ଅଙ୍ଗଚିହ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଜ୍ୟୋତିଷୀ ଓ କରକୋଷ୍ଠିଗଣକମାନେ କହନ୍ତି ଯେ କରତଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୧୨୦ ସଂଖ୍ୟକ ଶୁଭସୂଚକ ଚିହ୍ନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ଅଣୁ ପରିମାଣ ଏବଂ ଆଉ କେତେକ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶମାନ । ଯେଉଁ ଅଶିକ୍ଷିତା ରମଣୀମାନେ ଚିତା କୁଟନ୍ତି ସେମାନେ ଏହି ସବୁ ଜ୍ୟୋତିଷ ମୁଦ୍ରା ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ-ରୂପେ ଅନଭିଜ୍ଞା ହେଲେହେଁ ଅଭ୍ୟାସ ବଶତଃ ଏ ସମସ୍ତ ଅଙ୍କନ-

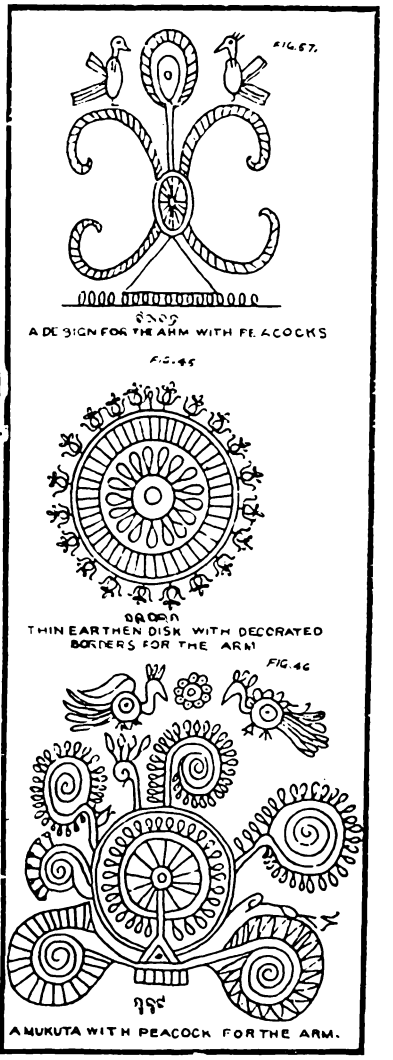

Digitized by srujanika@gmail.com

କରଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ସକଳର ଅନୁସନ୍ଧାନ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରବନ୍ଧର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେ । କେବଳ ଉକ୍ତ ଶିଳ୍ପର କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ସାଧାରଣ ନିୟମର ଆଲୋଚନା କରିବାହିଁ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ । ଏଠାରେ ଏତକ ମାତ୍ର କହିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ଯେ ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ କରକୋଷ୍ଠି ଗଣନାରେ ଏ ଜାତିର ଯେପରି ବିଶ୍ୱାସ ଦେଖାଯାଏ, ଅଙ୍ଗଚିତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେହକୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଅଛି ।

କୈଶୋରର ଚିହ୍ନ

କୈଶୋରର ଚିହ୍ନରୂପେହିଁ ଦେହଲେଖା ବିବେଚିତ ହୁଏ, ପ୍ରାପ୍ତ ଯୌବନର ନୁହେ । ସାତ ବର୍ଷଠାରୁ ଦଶବର୍ଷ ବୟସ୍କା ସବୁ ଜାତିର କନ୍ୟାମାନେ ଚିତା କୁଟାଇ ଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ଜାତିଗତ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଯୌବନ ପ୍ରାପ୍ତିର ପୂର୍ବରୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେହି ପରେ ବିବାହ କରଥାନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ କଥାରେ ଅଙ୍ଗଚିତ୍ରଟି ନାରୀର ପ୍ରଥମ ଆଭରଣ ଏବଂ ନିଜ ସ୍ୱାମୀର ଆନନ୍ଦ ବର୍ଦ୍ଧନ କରିବା ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଏହାହିଁ ବିବାହ ଜୀବନର ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ଆୟୋଜନ । ଯୌବନପ୍ରାପ୍ତି କାଳରେ କେହି ଚିତା ଘେନନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ନାରୀତ୍ୱ ଲାଭ କରିବା ସଙ୍ଗେ ଏହାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ।

ସାହିତ୍ୟକ ବାକ୍ୟାଳଙ୍କାର

ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟରେ ନାରୀର ବିଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗବର୍ଣ୍ଣନା ଯେପରି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ସେ ସକଳର ଭାବ ମଧ୍ୟ ଅଙ୍ଗଲେଖାରେ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହୋଇଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ମୁଁ ଅଳ୍ପ କେତେ ଗୋଟି ଉଦାହରଣ ଦେବ । ଅନେକ ସମୟରେ ନାରୀର ମୁଖକୁ କବିତାରେ ପଦ୍ମ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରାଯାଇଥାଏ । ଏହାହିଁ ଅଙ୍ଗଚିତ୍ରର ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କୁ ଚକ୍ରକ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ମକ୍ଷିକା କିମ୍ବା ମତ୍ସ୍ୟର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କରିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରିଅଛି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ମୁଖଟି ପଦ୍ମପୁଷ୍ପ ସଙ୍ଗେ ତୁଳିତ ହୋଇପାରିବାର ସୂଚନା ମିଳେ । ନାରୀର ନାସାକୁ କବିତାରେ ତିଳ ପୁଷ୍ପ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରାଯାଏ । ଏହି କାରଣରୁହିଁ ତାହାର ଆକାର ଭଲ ହେଉ ଅଥବା ମନ୍ଦ ହେଉ ନାସା ଉପରେ ସେହି

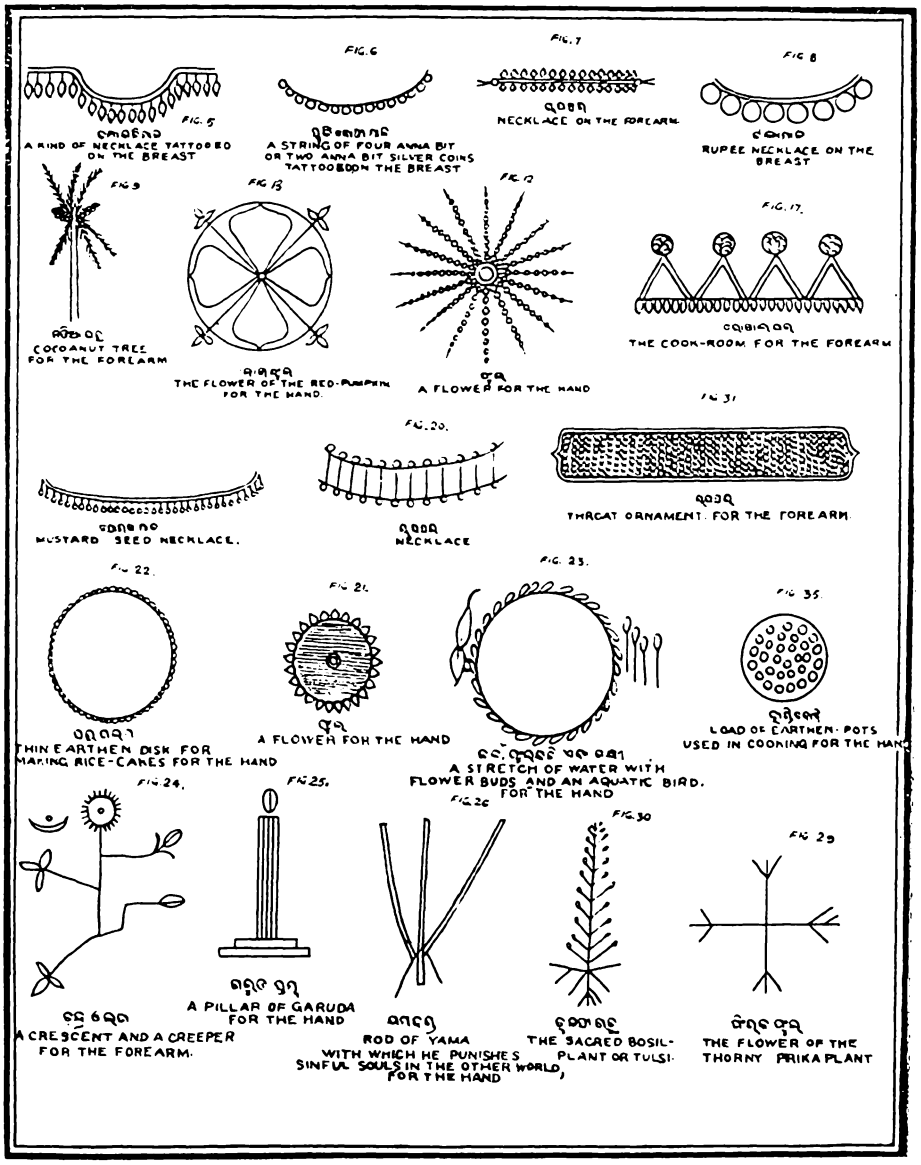

ପୁଷ୍ପର ଚିତ୍ରଟିଏ ଅଙ୍କନ କରାଯାଏ । କାବ୍ୟରେ ନାରୀର ବକ୍ଷକୁ ପର୍ବତ ଶିଖର ସହିତ ତୁଳନା କରା ଯାଉ ଥିବାରୁ ବକ୍ଷ ଦେଶରେ ପର୍ବତର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କିତ କରା ହୁଏ ।

ଅଙ୍ଗଲେଖାର ବିଭିନ୍ନ ଚିତ୍ରର ଉଦ୍ଭବସ୍ଥଳ ସ୍ୱରୂପ ଏଠାରେ ମୁଁ ସଂକ୍ଷେପରେ ଦୁଇଟି କାରଣର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କଲି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନେକ କାରଣ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚିତ୍ରର ଗୋଟିଏ ପୃଥକ୍ ଇତିହାସ ଅଛି । କୌଣସି କୌଣସି ଚିତ୍ର ବୌଦ୍ଧ ଯୁଗରୁ ପ୍ରଚଳିତ, ଆଉ କିଏ ତତ୍‌ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ଜାତ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚିତ୍ରର ଐତିହାସିକ ଗବେଷଣା କରିବା ଅତ୍ୟଧିକ ସମୟ ସାପେକ୍ଷ କିନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା କେତେ ଗୋଟି ନିର୍ବାଚିତ ଚିତ୍ର ବିଷୟରେ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କଲେ ପାଠକମାନଙ୍କର ମନୋମତ ହୋଇପାରେ । ବୃନ୍ଦାବନରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ବାଲ୍ୟ-ଲୀଳା ସହିତ ଜଡ଼ିତ ଥିବାରୁ କଦମ୍ବ ବୃକ୍ଷ ଓ ମାଧବୀ ଲତାର ଖ୍ୟାତି ଅଛି (୩୮, ୩୯, ୪୧, ୪୨, ୪୮, ୫୦, ୫୩, ଓ ୫୮ ଚିତ୍ର ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) । ସୀତା ଶ୍ରୀ ସତୀତ୍ୱ ଓ ନାରୀର ପୁରୁଷ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତା ହେବାର ଚିହ୍ନ (୩୨, ୩୩, ଓ ୪୩ ଚିତ୍ର) । ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରା ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ପୂଜା ପାନ୍ତି ଏବଂ ପୁରୀରେ ତାଙ୍କର ବିଖ୍ୟାତ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥିତ (୪୦ ଚିତ୍ର) । ପବିତ୍ର ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ (୩୦ ଚିତ୍ର) ଏବଂ ସୌଭାଗ୍ୟର ଦେବତା ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ପାଦଚିହ୍ନ (୨୨ ଚିତ୍ର) ପ୍ରତି ଗୃହରେ ପୂଜିତ ହୁଅନ୍ତି । ପଦ୍ମକଳିପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁଷ୍କରଣୀ (୨୩ ଚିତ୍ର) ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ପ୍ରିୟ ସ୍ଥାନରୂପେ ବିଦିତ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ପବିତ୍ର ବୋଲି ପରିଚିତ । ୨୪ ଚିତ୍ରର ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରଟି ଗୋଟିଏ ପବିତ୍ର ଚିହ୍ନ । ଗରୁଡ଼ ସ୍ତମ୍ଭ (୨୫ ଚିତ୍ର) ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୈଷ୍ଣବ ମନ୍ଦିରରେ ଦେଖାଯାଏ ଏବଂ ଚନ୍ଦନପେଡ଼ି (୨୮ ଚିତ୍ର) ପୂଜା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ମୁକୁଟ ସୌଭାଗ୍ୟର ଲକ୍ଷଣରୂପେ ବିବେଚିତ (୪୨, ୫୧, ୫୨ ଓ ୫୭ ଚିତ୍ର) ହୋଇଥାଏ । ବିବାହ କାଳରେ ବର ଏବଂ କନ୍ୟା ଏହାକୁ ପୋନଥାନ୍ତି । ମିତ ମିଥୁନୀଙ୍କର ଚିତ୍ର (୫୭, ୫୪ ଓ ୫୬ ଚିତ୍ର) ପରସ୍ପରର ପ୍ରେମବ୍ୟଞ୍ଜକ । ନାନା ପ୍ରକାର ଫୁଲ (୧୦, ୧୧, ୧୨, ୧୩, ୧୮, ୨୧ ଓ ୨୫ ଚିତ୍ର), ପକ୍ଷୀ (୩୯, ୪୦, ୪୨ ଓ ୪୯ ଚିତ୍ର) ଏବଂ ଅଳଙ୍କାର (୫, ୬, ୭, ୧୯, ୨୦, ୩୧, ଓ ୩୪ ଚିତ୍ର) ଆଭରଣରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । କଜଳପାତ୍ର (୧୫ ଚିତ୍ର) ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରେ ବାଳକାର ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ଗାତ୍ରୋତ୍ଥାନ କରିବା ଅଭ୍ୟାସ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଏହାର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କରାଯାଏ । ଗୁଆକାତି ଓ ସରୁପଲମର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କରିବାର ଗୂଢ଼ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଦ୍ୟମାନ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରରେ ବୋହୂମାନେ ଅତି ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଠାରେ ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ପାନ ଭାଙ୍ଗିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୁଆ କାଟିବାକୁ ପଡ଼େ ଏବଂ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ଗୃହକର୍ମ ପିଠା କରିବାକୁ ହୁଏ । ଇଅଟି ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରରେ ବିବାହ କରି ଶ୍ୱଶୁର ଘରର ନୀଚ କର୍ମରୁ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରିବା ଏହି ଆଶାରେହିଁ ଗୁଆକାତି ଓ ସରୁପଲମର ଚିତ୍ର କୁଣ୍ଡା ଯାଇ ଥାଏ (୧୭, ୨୨ ଓ ୪୫ ଚିତ୍ର) । ବିବାହିତା ରମଣୀଙ୍କ ରୋଷାଇ କରିବାଟା ସ୍ୱାଭାବିକ କର୍ମ ହୋଇ ଥିବାରୁ ବାହୁ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ରୋଷାଇ ଚୁଲିର ଚିତ୍ର କୁଣ୍ଡା ହୁଏ (୧୭ ଚିତ୍ର) । ବୃକ୍ଷ ଏବଂ ଗୁଳ୍ମର ଚିତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ବିଶେଷତ୍ୱ ନାହିଁ । ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଯେଉଁ ଯଷ୍ଟି ସାହାଯ୍ୟରେ ଯମ ପ୍ରେତାତ୍ମାମାନଙ୍କର ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ କରନ୍ତି ତାହାର ଛବି ୨୭ ଚିତ୍ରରେ ଦିଆ ଯାଇ ଅଛି ଏହି ଚିତ୍ର ଯମ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦୂତମାନଙ୍କ ଦଣ୍ଡରୁ ଏହି ପାଇବାର ପ୍ରତିଷେଧକରୂପେ ବିଦିତ ।

ଚିତ୍ରର ନମୁନା ଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ନୁହେ କିମ୍ବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦିଗରୁ ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନୀୟ ନୁହେ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ଅଙ୍ଗଲେଖାମାନଙ୍କର ସେ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଧାନ ପରିଚାୟକ ନୁହେ ଅଙ୍ଗଲେଖାର ତାହା ସାମାନ୍ୟ କେତେକ ଇଙ୍ଗିତ ମାତ୍ର । *

---

* ଟିପ୍ପଣୀ:—ଜି. ବାର୍ଟେଟ୍ ନାମକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶର ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ଅଙ୍ଗ-ଶିଳ୍ପୀ ଅଳ୍ପ ଦିନ ପୂର୍ବେ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ ପ୍ରକାଶ କରିଅଛନ୍ତି । ଏ ବିଷୟର ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ପାଠକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ତାହା ପ୍ରୟୋଜନ ହୋଇପାରେ

ତାଙ୍କ ମତରେ ଅଙ୍ଗଲେଖା ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନତମ ଶିଳ୍ପ । ଏସିଆ ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏ ଶିଳ୍ପର ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ରପାତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ୟୁରୋପରେହିଁ ଏହା ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପ ଅଥବା ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ରୂପରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିଅଛି । ସେ ସ୍ୱୟଂ ମନୁଷ୍ୟ ଚର୍ମ ଉପରେ ସବୁ ରକମର ଜୀବଜନ୍ତୁ, ପକ୍ଷୀ, ମତ୍ସ୍ୟ ଓ ମନୁଷ୍ୟର ରୂପ ପ୍ରତିକୃତିର ଅବିକଳ ପ୍ରତିକୃତି ଅଙ୍କନ କରିପାରନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତରୂପରେ ଯେ କୌଣସି ଅଙ୍ଗଲେଖା ନିଖୁତ ଦେଇ ପାରନ୍ତି !

ଜଣେ ଲଣ୍ଡନ ବାସୀଙ୍କ ଚମ୍ବା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ସେ ସମ୍ରାଟ୍ ସପ୍ତମ ଏଡ୍‌ୱାର୍ଡ଼ଙ୍କ ପ୍ରତିକୃତି ଅଙ୍କନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରେମସୂଚକ ଅଙ୍ଗଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ସୁବିସ୍ତୃତ ଆଦର ଅଛି ଏବଂ ୟୁରୋପର ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାମାନଙ୍କଠାରେ ତାଙ୍କର ସୁନିବିଡ଼ ପରିଚୟ ଅଛି ।

ସେ ତାଙ୍କର ନିଜର ରାସାୟନିକ ବସ୍ତୁ ଏବଂ ନିଜର ମିଶ୍ରିତ ରଙ୍ଗ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବଳରେ ଅଙ୍ଗ ଲେଖା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଯନ୍ତ୍ରଣାଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଅଛି ତାହା ତାଙ୍କର ନିଜର ଉଦ୍‌ଭାବନ ଏବଂ ତାହାର ସମସ୍ତ ସ୍ୱତ୍ୱ ତାଙ୍କର ଅଧିକାରରେ ଅଛି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗଡ଼ଜାତର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ସାହିତ୍ୟସମ୍ପଦ

ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ବି. ଏଲ୍.

ଗଡ଼ଜାତର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ବିଷୟରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶରେ କେବେ କେବେ ଆଲୋଚନା ହେବାର ଶୁଣା ଯାଇ-ଅଛି । ମାତ୍ର ଗଡ଼ଜାତରେ ଯେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଭାବରେ କିଛି ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଅଛି ତାହା କେବେ କୌଣସିଠାରେ ଆଲୋଚିତ ହେବାର ମନେ ହେଉ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ଗଡ଼ଜାତରେ ସାହିତ୍ୟର ଗୁଡ଼ିଏ ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ ରହିଅଛି । ତାକରେର ଖଣିରୁ କୋଇଲା ପାଇବା ପରି ସେ ଗୁଡ଼ିକ ପାଇବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର ପରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ କରତଳଗତ ହେବ, ଦେଖା ଯିବ ସେ ଗୁଡ଼ିକ କେବଳ କୋଇଲା ନୁହେ, କୋଇଲାର ବଡ଼ ଭାଇ ହୀରକ ଖଣ୍ଡ ।

ଗଡ଼ଜାତ ପର୍ବତ ପାହାଡ଼, ଅଧିତ୍ୟକା ଉପତ୍ୟକା. ଗିରିନଦୀ ପ୍ରସ୍ରବଣ, ଉପବନ ଅରଣ୍ୟାନୀର ସ୍ଥାନ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚକ୍ଷୁରେ ନାନା ତଥ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ପାଇଁ ସେ ସବୁର ମୂଲ୍ୟ କମ୍ ନୁହେ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପରିଭାଷାର ଶବ୍ଦକୋଷ ସଙ୍କଳନରେ ଯେଉଁମାନେ ଶକ୍ତି ସମୟ ବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ସେମାନେ ଏହିଠାରେ ପ୍ରୟୋଜନାନୁରୂପ ଯଥେଷ୍ଟ ଉପାଦାନ ପାଇବେ ।

ଏହି ଶବ୍ଦ ବାକ୍ୟ ରଚନାର ଉପାଦାନ ବ୍ୟତୀତ ଗଡ଼ଜାତରେ କାବ୍ୟ କବିତା, ନାଟକ ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରଭୃତି ରସାତ୍ମକ ସାହିତ୍ୟ ରଚନାର ଉପଯୋଗୀ ନାନା ରହସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉନ୍ମାଦକର ଘଟନା-ବଳୀ ପ୍ରଚୁର ରହିଅଛି । ସେଥିପାଇଁ ଚକ୍ଷୁଷ୍ମାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଲୋଡ଼ା । ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ବିଲାତର ସ୍କଟ୍‌ଲାଣ୍ଡ ପରି ସ୍ଥାନ—ନାନା ଭାବରେ ଏହାର ସେ ଦେଶ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା ହୋଇପାରେ । ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟାବଳୀ ଗଡ଼ଜାତର ଯେପରି କବିଜନମନମୁଗ୍ଧକର, ଗଡ଼ଜାତର ସାହସ, ବୀରତ୍ୱ ଓ ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ ସେହିପରି ଉନ୍ମାଦକର । ସ୍କଟ୍‌ଲାଣ୍ଡର ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ "Scots wha hae wi' Wallace bled" ଯେପରି ସେ ଦେଶର ବୀର ହୃଦୟକୁ ନଚାଇ ଦିଏ ଗଡ଼ଜାତରେ ସେପରି ବୀରତ୍ୱ ବ୍ୟଞ୍ଜକ ଜାତୀୟ ଗୀତ ଖୋଜିଲେ ପ୍ରଚୁର ମିଳିବ । ଗ୍ରୀସ୍ ଦେଶର ହୃଦୟ ମାରାଥନ ନାମ ଶୁଣିଲେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠେ, ସ୍କଟ୍‌ଲାଣ୍ଡର ଲୋକେ ବ୍ରୁସ୍, ଓ୍ୱାଲେସଙ୍କ ନାମ ଶୁଣିଲେ ସେହିପରି ଦେଶାତ୍ମବୋଧରେ ଉଦ୍-ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଗଡ଼ଜାତର ଇତିହାସରେ ବ୍ରୁସ୍, ଓ୍ୱାଲେସ୍ ବା ମାରାଥନ୍ ଯଥେଷ୍ଟ ରହିଅଛି । ଏ ଦେଶର ସ୍ୱଦେଶ ପ୍ରୀତି ବା ସାହିତ୍ୟ ପିପାସା ଏପରି ପ୍ରବଳ ହୋଇ ନାହିଁ ଯେ ଲୋକେ ସେ ସବୁର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ଶକ୍ତି ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବେ । ସ୍କଟ୍‌ଲାଣ୍ଡର ପ୍ରେମିକ କବି ବର୍ନସ୍‌ଙ୍କର ଜୀବନର ଗୋଟିଏ କଥା ମନେ ପଡ଼ୁ-ଅଛି । କବି ବର୍ନସ୍‌ଙ୍କର ପିଲା ଦିନରେ ସେ "ହାନିବଲ୍‌ଙ୍କ ଜୀବନୀ" ଓ "ଓ୍ୱାଲେସ୍‌ଙ୍କର ଜୀବନର ଇତିହାସ" ବହି ଦୁଇ ଖଣ୍ଡି ପ୍ରଥମେ ପାଠ କରିବାକୁ ପାଇ ସେ ପୁସ୍ତକର ବୀର ଦୁହିଙ୍କର ବୀରତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଥଚ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନମୟ ଜୀବନ ପାଇଁ ବହୁ ଲୋତକପାତ କରିଥିଲେ । ସେ ନିଜେ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ଯେ ଓ୍ୱାଲେସଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ର ଲେଜ୍‌ଲେନ୍ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ପାଇ ପୁସ୍ତକ ପାଠ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେହି ବାଲ୍ୟ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ମନ ଏତେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଯେ ସେ ଦିନେ ରବିବାର ଦେଖି ୨ ମାଇଲ୍ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ସେହି ଅରଣ୍ୟ ପ୍ରଦେଶକୁ ଏକାକୀ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାର ପର୍ବତମାନଙ୍କର ନାନା ଅଧିତ୍ୟକା ଉପତ୍ୟକାରେ ସତେ ଯେପରି ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନେ ବାସକରୁଥିଲେ ତାହା ଦେଖିବା ପାଇଁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥିଲେ ଏବଂ ସେ କହିଅଛନ୍ତି, "my heart glowed with a wish to be able to make

---

ବିଶେଷତଃ ଆଧୁନିକ ସମୟରେହିଁ ଅଙ୍ଗଲେଖା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚାର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଉପାୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି । ମି. ବାର୍ଚ୍ଚେଟ୍ ପ୍ରାକୃତିକ ଭୁଲତାକୁ ସମୂଳେ ନିଭାଇ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ଏବଂ ତାହା ଉପରେ ଅଙ୍ଗଶିଳ୍ପ ସାହାଯ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦରରୂପେ ବକ୍ରାକୃତ ଭୁଲତା ଅଙ୍କନ କରି ପାରନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଭାଇ ଦେଇ ଗ୍ରାହକଙ୍କର ଅଭିଳାଷ ଅନୁଯାୟୀ ଆଉ ଏକ ନୂତନ ଧରଣର ଭୁଲତା ଆଙ୍କି ଦେଇ ପାରନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ଶିଳ୍ପ ଗୁଣରେ ଅଧିକତରରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି ରକ୍ତାଧରର ରେଖା ଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବା ଏବଂ ବଦନକୁ ରଞ୍ଜିତ କରିବା ଦ୍ୱାରା । ତାଙ୍କର ଚିତ୍ରିତ ଅଧର ଗୁଡ଼ିକ ଯେ ପ୍ରାକୃତିକ ଅଧର ପରି କମନୀୟ ସେ ବିଷୟରେ ତୃପ୍ତି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରନ୍ତି । ଗଣ୍ଡଦେଶକୁ ରଞ୍ଜିତ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ଗାଢ଼ ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଏହାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ କ୍ରମଶଃ ଅଳ୍ପ ରକ୍ତାଭ ପରିସ୍ଫୁଟ କରିବା ଦିଗରେ ସେ ଯିବହସ୍ତ । କ. ଚ. ପ.

Digitized by srujanika@gmail.com

a song on him in some measure equal to his merits." ବାର ଓ୍ୟାଲେସଙ୍କ ପଦର ଉପଯୋଗୀ ଗୋଟିଏ ଗୀତ ଲେଖି ପକାଇବାର ପ୍ରବଳ ବାସନା ତାଙ୍କ ମନରେ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥିଲା । ଏହିପରି ହୃଦୟ, ଏହିପରି ପିପାସା, ଏହିପରି ଅଗ୍ନିମୟ ଉତ୍ସାହ ଥିଲେ କବି ବା ସାହିତ୍ୟିକ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ କହୁଥିଲୁଁ ଗଡ଼ଜାତରେ ଯେଉଁ ସବୁ ରହସ୍ୟମୟ ଉନ୍ମାଦକର ସାହିତ୍ୟିକ ଉପାଦାନ ସବୁ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଅଛି ତାହା ଯୁଗ ଯୁଗକୁ କାବ୍ୟ କବିତା ଓ ନାଟକ ଉପନ୍ୟାସକୁ ଶରୀର ଦେବ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟିକ ଯେ ସବୁ ଘଟନାବଳୀ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି ଅଶ୍ରୁ ମୋଚନ କରି ପାରିଲେ ସେ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମାର ପୁଣ୍ୟ ଅଭିଷେକ ହୋଇ ପାରିବ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ରାଜାଙ୍କର ଉଆସ ନହରର, ରାଜପୁତ୍ର ରାଜକୁମାରଙ୍କର, ଆଇକ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କର ଚିରଅଧ୍ୟୁଷିତ ରମଣୀୟ ସ୍ଥଳୀ; ଗଡ଼ଜାତ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦବିହାରୀ, ଅକୃତ୍ରିମ ସ୍ୱବୋଲ୍ଲତ୍ତ ପ୍ରକୃତି-ସନ୍ତାନ ନାନା ଅଦମ ଜାତି ନରନାରୀଙ୍କର ସୁତ୍ରଳ ସୁତନୁ ଶରୀରରେ ସୁଶୋଭିତ; ଗଡ଼ଜାତର ପ୍ରକୃତି ଏତେ ବହୁବିଧ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟସମ୍ଭାରରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ଯାହାର ଦେଖିବାର ଆଖି ଅଛି ସେ ଏହା ଦେଖି କବିଙ୍କ ଭାଷାରେ ଏହାକୁ 'ଶୋକ-ପାସୋରା ଅପରା ଭୁବନ' କହିବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ହେବ ନାହିଁ । ତାହା ଛଡ଼ା ଏହି ଗଡ଼ଜାତରେ ସତ୍ୟ, ସାହସ, ସଂଯମ, ସ୍ୱଦେଶ-ପ୍ରୀତି, ଧର୍ମପ୍ରାଣତାର ମୁଦ୍ରା ସୁଶୋଭିତ କେତେ ଅସଂଖ୍ୟ ପାଟି, ସଙ୍କଟ, ଗଡ଼ଖାଇ, ଟଙ୍କଭୂମି, କେତେ ଯୁଗଯୁଗାନ୍ତରରୁ ରହି ସ୍ୱଦେଶର ଦେଶାତ୍ମବୋଧକୁ ଆହ୍ୱାନ କରୁଅଛି । ପ୍ରକୃତିର ଏଡ଼େ ମନୋରମ ବିହାର ସ୍ଥଳୀ ଓ ସତ୍ୟ ସାହସର ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଲୀଳାକ୍ଷେତ୍ର ଆଉ ଆଉ ଏ ଦେଶର ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ସେବକ ସାହିତ୍ୟିକ ଉପାଦାନ ଖୋଜିବାକୁ ଲକ୍ଷ କ୍ରୋଶ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ସାଗର ତୀରକୁ ବା ଅଭାବ ପକ୍ଷେ ଶତ କ୍ରୋଶ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଗଙ୍ଗାକୂଳକୁ ଗମନ କରେ ! ଏହା ଏ ଦେଶର ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟତା ଓ ଦୁର୍ବଳତାର ପରିଚୟ ମାତ୍ର ଦିଏ । ଏ ଦେଶରେ ଯୌବନ ନାହିଁ, ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରେମ ନାହିଁ, ଏ ଦେଶରେ ଅନୁଭୂତିର ଗଭୀରତା ନାହିଁ; ତାହା ଥିଲେ ଏ ଦେଶର ଏତେ ଉନ୍ମାଦକର ଉପାଦାନ ସତ୍ତ୍ୱେ କବି ହୃଦୟର ଚିତ୍ରମୟୀ କଳ୍ପନା ତରଳ, ମଧୁର, ଢଳଢଳମୂର୍ତ୍ତି ପରିଗ୍ରହ କରିବାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍ପଦ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ।

ସ୍କଟଙ୍କ ପରି ଔପନ୍ୟାସିକ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ପ୍ରକୃତି ସଙ୍ଗେ ଗଡ଼ଜାତର ନାନା ବୀରତ୍ୱ କାହାଣୀ, ପ୍ରେମ ଗାଥା, କେତେ ନବ ନବ ରହସ୍ୟମୟ ଚିତ୍ରର ସୂତ୍ରପାତ କରିପାରି ଥାନ୍ତା । ସ୍କଟ୍‌ଲାଣ୍ଡର ପ୍ରେମିକ ବର୍ନସ୍ କବି ଥିଲେ ମାନବପ୍ରୀତିର ଓ ସ୍ୱଦେଶପ୍ରୀତିର କେତେ ଅସଂଖ୍ୟ ଅକପଟ ସରଳ ମଧୁର କବିତା ଆଜି କର୍ଣ୍ଣକୁହରରେ ଅମୃତ ବର୍ଷଣ କରୁଥାନ୍ତା ।

"Edina! Scotias' darling seat!
All hail thy palaces and towers
Where once beneath a monarch's feet
Sat Legislation's sovereign powers!
* * * * *
Thy daughters bright thy walks adorn
Gay as the gilded summer sky,
Sweet as the dewy milk-white thorn
Dear as the raptur'd thrill of joy!"

ଏହିପରି ନିଜର ଜନ୍ମଭୂମି ପ୍ରତି ପ୍ରୀତିମଧୁର କବିତା ବା ମାନବ-ପ୍ରୀତିପୂତ ସରଳ ସୁନ୍ଦର ଗୀତ କବିତା ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଦେଇ ପାରନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଅଗ୍ନି ଓ ଆବେଗ ଗୀତ-କବିତାର ପ୍ରାଣ ତାହା ଏ ଦେଶରେ କାହିଁ !

ଏ ଦେଶର ଗଡ଼ଜାତ ସାହିତ୍ୟ ସାଧନାର ସୁବିସ୍ତୃତ ଲୀଳା-କ୍ଷେତ୍ର—ଏ ଦେଶର ଦଳ ଦଳ ପ୍ରେମିକ ସାହିତ୍ୟିକ ଏ କ୍ଷେତ୍ରର ନାନା ସାହିତ୍ୟିକ ଉପାଦାନ ସଂଗ୍ରହରେ ଲାଗିଯିବା ଉଚିତ । କେବଳ ବେଠିଆ ପରି କାମ କଲେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟର ସମାଧାନ ହେବ ନାହିଁ—ମୃଦୁ ମନ୍ଦର ପଦ ବିକ୍ଷେପ ଏଥିକୁ ଲୋଡ଼ା ନୁହେ—ଯାହାର ପ୍ରାଣ ସାହିତ୍ୟ ମାଦକତାରେ ଟଳମଳ ସେହିପରି ଉଦ୍-ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରାଣ ଏ ଅପରା ରାଜ୍ୟରେ, ଏ ପରମହଲରେ ଭ୍ରମଣ କରି ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟର ଶୁଭ୍ର ଶଙ୍ଖ ବଜାଇବାକୁ ସମର୍ଥ । ସେପରି ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କର ମଧ୍ୟ କାର୍ଲାଇଲଙ୍କ ଭାଷାରେ "a certain rugged sterling worth about him" ଥିବା ଗଡ଼ଜାତ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା ପକ୍ଷରେ ଆବଶ୍ୟକ ।

ବଙ୍ଗଦେଶର ସୁସନ୍ତାନ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟିକ ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ ତାଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଅବସ୍ଥାନ ସମୟରେ ଗଡ଼ଜାତର କେତେ-ଗୁଡ଼ିଏ ଉନ୍ମାଦକର ମନୋହର ସାହିତ୍ୟିକ ଉପାଦାନ, ରାଜ-ମହଲର ପ୍ରଥା ଓ କାହାଣୀ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ ପରେ ଆଜକୁ ପ୍ରାୟ ୨୦ । ୨୨ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ସେ 'High Land of Orissa' ନାମରେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥଙ୍କ ସମ୍ପାଦିତ Bengalee ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ସାହିତ୍ୟିକ ଓଡ଼ିଶାର ନାନା ବିଭାଗର ସାହିତ୍ୟିକ ଉପାଦାନକୁ ଆଦରରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିବାର ଦେଖି ଏ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟସେବକ-ମାନଙ୍କର ଚେତନା ହେବ କି ? ମୟୂରଭଞ୍ଜର ରାଜଦରବାର ଉତ୍କଳଭାରତୀଙ୍କର କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥଳୀ ବୋଲି ବହୁ କାଳରୁ ସୁଖ୍ୟାତି ଲାଭ କରିଅଛି; ସେହି ଦରବାରର ଅଙ୍ଗନରେ ପୁଣି 'ଉତ୍କଳ-ପ୍ରଭା' ଦିନେ ଉତ୍କଳପ୍ରଭା ହୋଇ ଉତ୍କଳର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟିକ-ମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ଭାର ଘେନି ଏ ଦେଶର ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ବିତରଣ କରିଥିଲା । ଆଜି ଯୁଗ ଜାଗରଣର ଏ ମଧ୍ୟାହ୍ନ କାଳରେ ସେହି ଦରବାର ଗଡ଼ଜାତର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ପଦ ସଂଗ୍ରହରେ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେଲେ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଭଣ୍ଡାରରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନ କାଳକାଳକୁ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ । ବିଭିନ୍ନ ଗଡ଼ଜାତର ସାହିତ୍ୟରସିକମାନେ ଏ ଦିଗରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ କାର୍ଯ୍ୟଟି ସହଜରେ ଶୃଙ୍ଖଳାର ସହିତ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ପାରେ । ଦିନକୁ ଦିନ ଯେତେ ଅତୀତ ହେଉଅଛି ପ୍ରାଚୀନ ଲୋକମାନଙ୍କର ତିରୋଧାନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେତେ ପ୍ରାଚୀନ କାହାଣୀ ଓ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅତୀତର ଗର୍ଭରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଉଅଛି । ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସେ ସବୁର ରକ୍ଷାର ଉପାୟ କରାଯାଏ ସେତେ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ସୁବିଚାର କରାହେବ ।

ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାର ଇତିହାସ

ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବି.ଏ.

କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଏବଂ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନରେ, ଉପଯୋଗିତା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦୁଇ ଗୋଟି ପଦାର୍ଥର ସମ୍ବନ୍ଧ ବା ମୂଲ୍ୟ ସର୍ବଦା 'ଅର୍ଥ' ରେ (Money) ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଆବହମାନ କାଳରୁ ଭାରତରେ ଅର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ଆସୁଅଛି । ସକଳ ଦେଶରେ ସର୍ବାଦୌ ରୌପ୍ୟ ବିନିମୟ- ଧାତୁ ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଥିଲା । ଭାରତର ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱପରିଚାଳକ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୧୦୦୦ ରେ ରୁପା ଭାରତରେ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ମୁଦ୍ରାରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୭୦୦ ରେ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ମଧ୍ୟ କେହି କେହି ଅନୁମାନ କରନ୍ତି ।

ପ୍ରାଚୀନ ଇତିହାସରୁ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ, ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ନଦୀ ଗର୍ଭରୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସଂଗୃହୀତ ହେଉ-ଥିଲା । ମଧ୍ୟ ଯୁଗରେ ମୁସଲମାନ ଆକ୍ରମଣ ପୂର୍ବେ ସୁନା ଥିଲା ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣର ପ୍ରଧାନ ମାନ (Standard) । ବଡ଼ ବଡ଼ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଚଳିତ ମୁଦ୍ରା ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ କାରବାର ପାଇଁ ଅଳ୍ପ ପରି-ମାଣରେ ରୁପା ଓ ତମ୍ବା ମଧ୍ୟ ମୁଦ୍ରିତ ହେଉଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ, ଅନୁନ୍ନତ ଜାତିମାନେ କଉଡ଼ିରେ କାରବାର ଚଳାଉ ଥାନ୍ତି । ଭାରତର ମୁସଲମାନ-ଯୁଗରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନ ଆଲତମସ୍ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ୧୨୧୬ ସାଲରେ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ରୁପା ଟଙ୍କାର ପ୍ରଚଳନ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ସେହି ସମୟଠାରୁ ରୁପାର ମୂଲ୍ୟ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେତେବେଳେ ପ୍ରଧାନତଃ ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ରୁପା ଟଙ୍କା ଥିଲା ଆଦର୍ଶ ମୁଦ୍ରା (Standard coin) । ସେହି ସମୟରେ ଭାରତ ଅନେକ ଛୋଟ ଛୋଟ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ଥିଲା । ସଡ଼କ ନ ଥିଲା—ଗମନାଗମନ ନିତାନ୍ତ ଅସୁବିଧା-ଜନକ ଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ମୁଦ୍ରାର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟର ମୁଦ୍ରା ସାଧାରଣତଃ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉ ନ ଥିଲା । ସୁତରାଂ ସେହି ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଧାତୁ ଓ ଆକୃତିର ନାନା ରକମ ମୁଦ୍ରାର (ପ୍ରାୟ ଏକ ସହସ୍ର ପ୍ରକାର) ପ୍ରଚଳନ ଥିବା ବିଚିତ୍ର ନୁହେ ।

ପ୍ରଥମରେ ମହମ୍ମଦ ତୋଗଲକ ମୁଦ୍ରା-ପ୍ରଚଳନରେ ସଂସ୍କାର ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରାର ବିକୃତି ବା ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ ଓ ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରା ମୂଲ୍ୟରେ ତାମ୍ର ଖଣ୍ଡର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା ତାଙ୍କ ସଂସ୍କାରର ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ । ଏହା ଆଧୁନିକ କାଗଜ ମୁଦ୍ରାର ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟାଏ ମୂଳ ଆଦର୍ଶ କହିଲେ ଚଳେ । ସେରସାହଙ୍କ ସମୟରେ ୧୫୪୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଉକ୍ତ ମୁଦ୍ରାର ନାମ ରଖାଗଲା 'ଟଙ୍କା' (Rupee) । ସମଗ୍ର ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ସମାନ ମୂଲ୍ୟର ଓ ଏକ ଆକାର ପ୍ରକାରର ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ ପାଇଁ ଆକବର ବିପୁଳ ଚେଷ୍ଟା କରି ବିଫଳ ମନୋରଥ ହୋଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ମୋଗଲ ଶାସନାଧୀନ ନ ଥିବାରୁ, ସେଠାରେ ମୋଗଲ-ମୁଦ୍ରା-ସଂସ୍କାର ପ୍ରବେଶ ଲାଭ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ୧୮୧୮ ଯାଏଁ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପାଗୋଡ଼ା

Digitized by srujanika@gmail.com

କେ ତେ କି ଛି ତ୍ର

ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମେମୋରିଆଲ୍ ଫୁଟବଲ୍ ସିଲ୍ଡ ପ୍ରତିଯୋଗିତା

ଗତ ଅଗଷ୍ଟମାସରେ ଏହି ଫୁଟବଲ୍ ସିଲ୍ଡ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ପାଇଁ ବାରପଦା ପୁଲିସ୍ ପଡିଆରେ ବଡ଼ ଜନତା ହୋଇଥିଲା । ଚଉଦ-ଗୋଟି ଟିମ୍ ଏହି ସିଲ୍ଡ ପାଇଁ ଖେଳିଥିଲେ । ବାରପଦା ଇନ୍‌ଷ୍ଟି-ଚିଉଟ୍ ଏବଂ ଖଡ଼ଗପୁର ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଷ୍ଟୋଟିଂ-ଏ. ଶେଷଦିନ ଖେଳ-ଥିଲେ । ବାରପଦା ଟିମ୍ ଖଡ଼ଗପୁରକୁ ଦୁଇଗୋଟି ଗୋଲ୍ ଦେଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଖଡ଼ଗପୁର ଟିମ୍ ବାରପଦାକୁ ଚାରିଗୋଟି ଗୋଲ୍ ଦେଇ ଜୟୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ଲାଖ ବନ୍ଧା

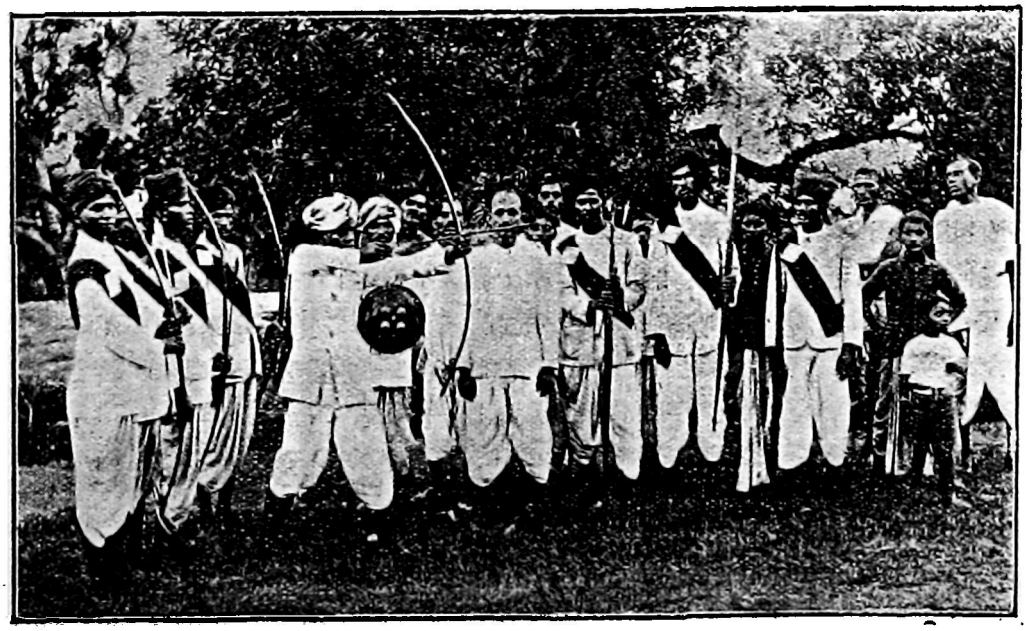

ମୟୂରଭଞ୍ଜରେ ଦଶହରା ଉତ୍ସବ ସମୟରେ "ଲାଖ ବନ୍ଧାର" ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ

Digitized by srujanika@gmail.com

ମ ୟୂ ର ଭ ଞ୍ଜ ର

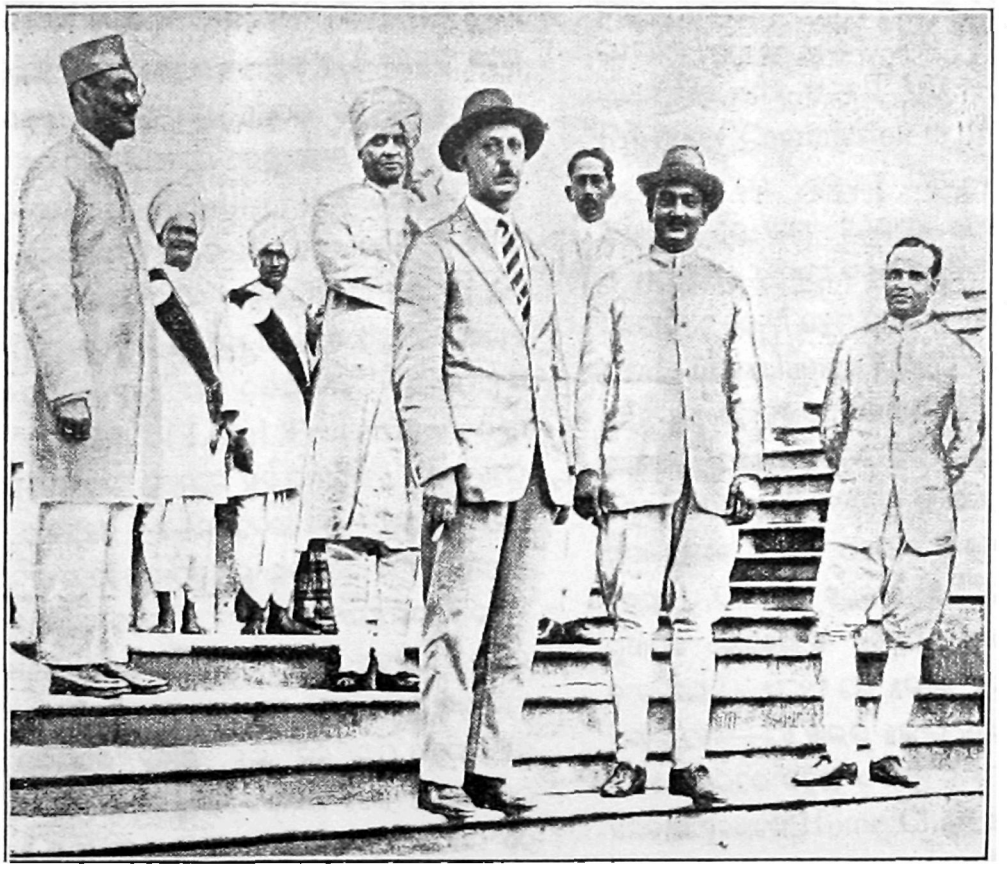

ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ୍ ମହୋଦୟଙ୍କର ଇଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ ଷ୍ଟେଟ୍‌ସ୍‌ର ଏଜେଣ୍ଟ ମିଃ. ଇ. ସି. ଗିବସନ୍ ସି.ଆଇ. ଇ., ଆଇ. ସି. ଏସ୍‌ଙ୍କର ଶୁଭାଗମନ

ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ ଏ. ଜି. ଜି. ଏବଂ ମହାରାଜା ଗ୍ରୁପାନ ପରେ ରାଜବାଟି ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ

ତା ୨୮ ରଖ ଜୁଲାଇ ୧୯୩୩ ଦିନ ଏ. ଜି. ଜି. ଙ୍କ ପରିଦର୍ଶନ ଉପଲକ୍ଷରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ଉଦ୍ୟାନ ମିଳନରଦୃଶ୍ୟ

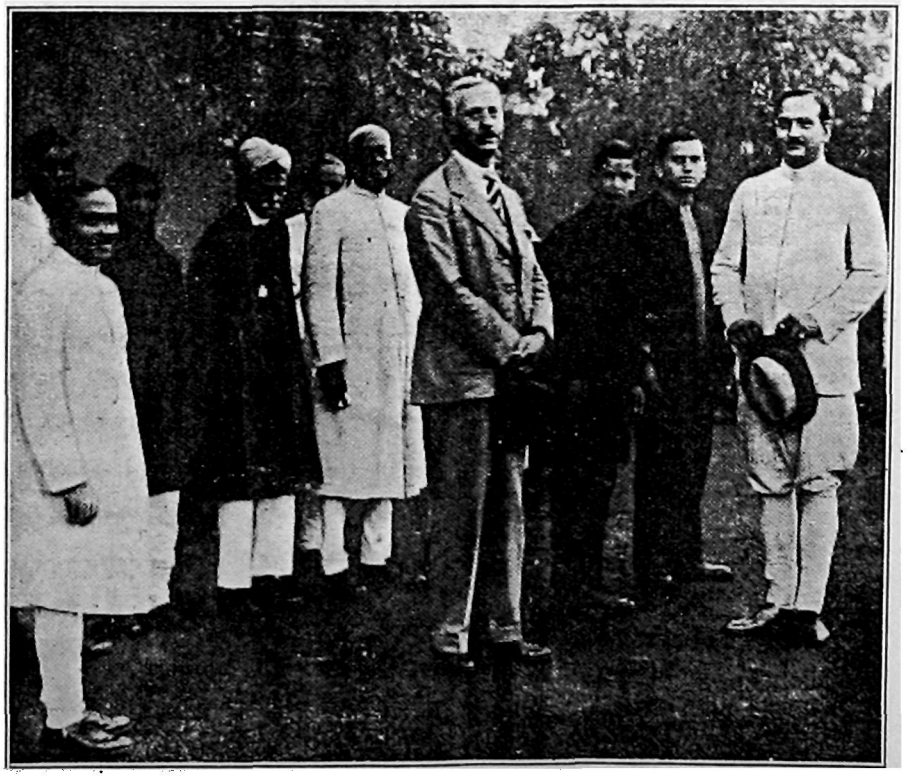

ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗର ଶେଷକୁ ମହାରାଜା ଏବଂ ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ ଏ. ଜି. ଜି. ଦଣ୍ଡାୟମାନ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ସେହି ସାଲରେହିଁ ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କୋମ୍ପାନୀ ସୁନା ପାଗୋଡ଼ା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଟଙ୍କା ପ୍ରଚଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଭାରତରେ ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କୋମ୍ପାନୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବା ପରେ ଦେଶ ତମାମ ମୋଗଲ-ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ୧୮୦୬ ସାଲରେ କୋମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳକ-ସଂଘ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱିଧାତୁ-ପରିମାଣ-ନୀତି (Bi-metallism) ଗୃହୀତ ହେଲା । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଚଳନ ଏକାବେଳକେ ରହିତ କରି କେବଳ ରୌପ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ନୀତି ସେମାନେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ନାହିଁ । ଫଳତଃ ପ୍ରାୟ ୩୦ ବର୍ଷ କାଳ ରୌପ୍ୟ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଉଭୟ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ୧୮୩୫ ରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ଆଉ ଚଳିଲା ନାହିଁ, ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରା ହେଲା 'ଚଳନ୍ତି ସିକ୍କା' (Legal Tender money) । ସେତେବେଳେ ଟଙ୍କା ପ୍ରଥମରେ ମୁଦ୍ରିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ ନିୟମର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଦେଖା ଗଲା—ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମୋହର ମଧ୍ୟ ମୁଦ୍ରିତ ଓ ପ୍ରଚଳିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ୧୮୪୧ ସାଲରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ଗୃହୀତ ହେଲା । ୧୮୫୨ ରେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ କାଲି-ଫର୍ନିଆରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଆବିଷ୍କୃତ ହେବାର ଦେଖି ତତ୍କାଳୀନ ଭାରତ ସରକାର ଭୀତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ରୁପା ତୁଳନାରେ ସୁନାର ମୂଲ୍ୟ କମି ଯାଇ ପାରେ, ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ଲର୍ଡ଼ ଡ଼େଲହାଉସି ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ ସରକାର ଆଉ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ଦେଶର ଏକ ମାତ୍ର ଚଳନ୍ତି ସିକ୍କା (Legal tender) ହେଲା ରୌପ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ସରକାରଙ୍କର ଏହି ସମସ୍ତ ଭୁଲ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଘଟଣାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଧରାଗଲା । ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ରୁପା-ମୂଲ୍ୟ ଛିତରେ ଉପକ୍ରମ ହେଲା । ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଇଉରୋପୀୟ ଦେଶ ସହିତ ଭାରତର ବାଣିଜ୍ୟ ଚଳୁଥିଲା, ସେମାନେ ରୁପା କମ୍ ମୂଲ୍ୟରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଫଳତଃ ଭାରତର ବାଣିଜ୍ୟ ଖୁବ୍ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ବିଲାତରେ ଭାରତ-ସରକାରୀ ଖର୍ଚ୍ଚ (Home Charges) ବାବଦରେ ଭାରତରୁ ଯେଉଁ ଧନ ଯାଏ, ତାହା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ଆକାରରେ, ରୌପ୍ୟରେ ନୁହେ । ରୁପାର ମୂଲ୍ୟ କମି ଯିବାରୁ ଏ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦରେ ଭାରତ ଅଧିକ ଧନ ପଠାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା । ୧୮୬୪ ସାଲରେ ବିଲାତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରାର (sovereign) ମୂଲ୍ୟ ଦଶ ଟଙ୍କା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଗଲା ଏବଂ ଏହି ହାରରେ (rate) ସରକାରୀ ନୋଟ (କାଗଜ ମୁଦ୍ରା) ବିନିମୟରେ ଟଙ୍କା ବା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ଗ୍ରହଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା । ସେତେବେଳେ ଭାରତରେ ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରାର ଆଦର ନ ଥିଲା କିମ୍ବା ତାହାର ପ୍ରଚଳନର ସୁବିଧା ନ ଥିଲା । ଯଥେଷ୍ଟ ସୁନା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଇଉରୋପୀୟ ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ ଭାରତବାସିମାନଙ୍କୁ ରୁପା ଖୋଜି ବୁଲିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏଣୁ ଏହି ବିଷମ ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ଦେଶତମାମ ହୁଳସ୍ଥୁଳ ଉଠିଲା, ଅଶାନ୍ତି ଅମୃପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲା । ଏହି ଚିତ୍କାର, ଏହି ଅଶାନ୍ତି ଫଳରେ ୧୮୬୬-୬୭ ରେ Indian Currency Commission ନିଯୁକ୍ତ ହେଲା ।

୧୮୬୭ ରେ ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରା-କମିସନ୍ ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ ଯେ ସମସ୍ତ ସରକାରୀ ଖଜଣାଖାନାରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ଉଚିତ । ଭାରତ ସରକାର ଏ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ତେବେ ବିନିମୟ-ହାର (rate of exchange) ରହିଲା ଦଶଟଙ୍କା ଚାରିଅଣା । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରାର ଏହି କାଟତି (demand) ସ୍ୱାଭାବିକ । ଫ୍ରାନ୍ସ, ଆମେରିକା, ଇଟାଲୀ, ଜର୍ମାନ, ହଲାଣ୍ଡ, ଜାପାନ୍ ପ୍ରଭୃତି ସୁସଭ୍ୟ, ସମୁନ୍ନତ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳିତ । ଭାରତରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା-ପ୍ରଚଳନ ଅତୀବ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ସୁବିଧାଜନକ ବିବେଚିତ ହେଲା । ୧୮୮୮ର ସରକାର ଅର୍ଥନୀତି-ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଫଳରେ ରୁପାଦର ଏକାବେଳକେ ଖସିଗଲା—ରୁପାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୂଲ୍ୟ-ହାର ବି କମିଗଲା । ୧୮୭୨ ରେ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା ଏକ ଷିଲିଂ ଏଗାର ପେନ୍ସ—ସେ ସାଲରୁ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଖସି ୧୮୯୨ ସାଲରେ ରହିଲା ୧ ଷିଲିଂ ୨.୯୮ ପେନ୍ସ । ଭାରତ-ସରକାର ସୁବିଧାରେ Home Charges ପଠାଇବା ପାଇଁ ନୂଆ ଟିକିସ ବସାଇଲେ । ଆୟକର (୧୮୮୭) ଓ ଲୁଣକର (୧୮୮୭) ଏହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ । ଏହି ଉପାୟରେ ଟଙ୍କା-ମୂଲ୍ୟ-ହ୍ରାସର କ୍ଷତିପୂରଣ କରାଗଲା । ବିନିମୟ କ୍ଷତିପୂରଣ ସକାଶେ ସରକାରଙ୍କର ଧନାଭାବ ହେଲା । ଭାରତରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଓ ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରାର ପ୍ରଚଳନ ପାଇଁ ସରକାର ଖୁବ୍ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଣିକଜାତି ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ନ ହେବାରୁ ସରକାରଙ୍କର ପ୍ରୟାସ ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲା । ଅତଏବ ୧୮୯୩ ସାଲରେ ହେରସେଲ୍ କମିସନର ସୃଷ୍ଟି ।

ହେରସେଲ୍ କମିସନର ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ, ଭାରତ-ସରକାର ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ, ସରକାରୀ ଟଙ୍କାଶାଳରେ ସରକାର ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେହି ବିନାବ୍ୟୟରେ ଟଙ୍କା ମୁଦ୍ରିତ କରାଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଖଜଣାଖାନାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଗୃହୀତ ହେବ, ଟଙ୍କାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ମୂଲ୍ୟ-ହାର ରହିବ ୧ ଷିଲିଂ ୪ ପେନ୍ସ । ଜନସାଧାରଣ ପକ୍ଷରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ 'ଚଳନ୍ତି ସିକ୍କା' ହୋଇ ରଖାଗଲା ନାହିଁ ସତ୍ୟ କିନ୍ତୁ ସରକାର ମୋହରର ମୂଲ୍ୟ ପନ୍ଦର ଟଙ୍କା ହିସାବରେ ରାଜସ୍ୱ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ଆଦାୟ କରିବାକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଲାଗିଲେ । ୧୮୯୬-୯୭ରେ ଦାରୁଣ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଓ ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ-ସୀମାନ୍ତ-ଯୁଦ୍ଧ ଯୋଗେ ସରକାରଙ୍କର ଅର୍ଥସଙ୍କଟ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ବିନିମୟ-ହାର ଝସିଗଲା, କିନ୍ତୁ ତାହା ରୁପାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ମୂଲ୍ୟ-ହ୍ରାସର ଅନୁପାତରେ କମିଲା ନାହିଁ । ୧୮୯୮ରେ ସରକାରଙ୍କର ସୁବର୍ଣ୍ଣମାନ-ପାଣ୍ଠିର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହେଲା । ଏହାର ଉପାୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ ସକାଶେ ୧୮୯୮ ସାଲରେ ଫାଉଲର୍-କମିସନ୍ ବସିଲା । ଏହି କମିସନର ରିପୋର୍ଟ ଅନୁଯାୟୀ, ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ମୋହର ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରା ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା, ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାଙ୍କନାଳୟରେ (Mints) ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରାଙ୍କନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାହେଲା । ଫଳତଃ ପ୍ରଚଳିତ ଟଙ୍କାର ପରିମାଣ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ କମାଇ ଦେବାର ସ୍ଥିର ହେଲା । ଉକ୍ତ କମିସନର ସୁପାରିସକ୍ରମେ ଟଙ୍କାର ବିନିମୟ-ହାର ୧ ଶିଲିଂ ୪ ପେନ୍ସ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଗଲା ଏବଂ ସ୍ଥିରୀକୃତ ହେଲା ଯେ, ଏ ବିନିମୟ-ହାରରେ ଲବ୍ଧ ଧନକୁ ନେଇ ଗୋଟାଏ ପାଣ୍ଠି ଗଠିତ ହେବ । ଏହି ପାଣ୍ଠିର ନାମ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ମାନ-ପାଣ୍ଠି (Gold Standard Reserve)

କୃତ୍ରିମ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା ୧୬ ପେନ୍ସ । ରୁପା (Bullion) ପ୍ରାୟ ୧୧ ପେନ୍ସ ଦରରେ କିଣାଯାଇ ଟଙ୍କା ମୁଦ୍ରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଥିଲା । ଏ ଟଙ୍କାର ନାମ " ନିଦର୍ଶକ ମୁଦ୍ରା " (Token coin) । ଏହି ବ୍ୟବସାୟ ଦ୍ୱାରା ଭାରତ ସରକାର ପ୍ରତି ମୁଦ୍ରିତ ଟଙ୍କାରେ ପ୍ରାୟ ୫ ପେନ୍ସ ଲାଭ ପାଇଲେ । ଏ ଲାଭ-ଧନ ରାଜସ୍ୱରେ ପରିଗଣିତ ନ ହୋଇ ପରୋକ୍ଷ-କର ରୂପେ, ପରିଶେଷରେ ଅତିରିକ୍ତ ଟିକସ ରୂପେ ଗୃହୀତ ହେଲା । ଟଙ୍କାଶାଳର ଏଭଳି ଲାଭ-ଧନ କ୍ରମଶଃ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ପାଣ୍ଠି ଗଢ଼ା ହେଲା । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନର ମୁଦ୍ରା-ମୂଲ୍ୟର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଜନିତ କ୍ଷତି ବା ବାଣିଜ୍ୟ-ସଙ୍କଟର ନିବାରଣ ଏ ପାଣ୍ଠିର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ରପ୍ତାନୀ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୌପ୍ୟକୁ ପ୍ରଚଳିତ ମୁଦ୍ରାରେ (Sterling) ପରିଣତ କରିବା ଲାଗି ଏହି ପାଣ୍ଠିର ସୃଷ୍ଟିପାତ । ୧୯୦୦ ଠାରୁ ୧୯୦୬ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତସରକାରଙ୍କର ଏହି ଗଚ୍ଛିତ ଧନ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ପ୍ରେରିତ ହେଲା ଏବଂ ସେଠାରେ ଏ ପାଣ୍ଠିର କେତେକାଂଶ କରଜ ରୂପେ ଦିଆଗଲା । କେତେକାଂଶ ଭାରତରେ ରୌପ୍ୟ ଆକାରରେ ଗଚ୍ଛିତ ହେବ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରାଗଲା । ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—ଟଙ୍କାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ମୂଲ୍ୟର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱସାଧନ ବା ଦୃଢ଼ୀକରଣ ।

ଫାଉଲର କମିସନ୍ ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରା ଆଉ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ନାହିଁ, ପ୍ରକୃତ ଟଙ୍କାର (୧୧ ପେନ୍ସ) ମୂଲ୍ୟ କୃତ୍ରିମ ଭାବରେ ୧୬ ପେନ୍ସକୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଗଲା । ଏହାର ଅର୍ଥ ଶତକରା ୪୫ ଟିକସ ବୃଦ୍ଧି । ଏହି ଉପାୟରେ କର-ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ-ବିଷୟ କରାବର ବ୍ୟତିକ୍ରମ କରାଗଲା । ଭାରତର କୃଷକ ଲୁକ ଖୁବ୍ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେମାନେ ନିଜର ରୁପା ଗହଣାପତ୍ର ଆଉ ମୁଦ୍ରା ବା ଟଙ୍କାରେ ପରିଣତ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ—ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରା ମୂଲ୍ୟର ଶତକରା ୪୨ କମ୍ ଦରରେ ରୁପା ବିକ୍ରି କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ଟଙ୍କା ମୁଦ୍ରିତ ହେଉଥିବାବେଳେ ସେମାନେ ଯେଉଁ କରଜ କରିଥିଲେ, ତାହାର ପରିମାଣ ବଢ଼ିଗଲା । ଉପରୋକ୍ତ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫଳରେ ଭାରତୀୟ କୃଷକ, କରଦାତା ଓ ଉତ୍ତମର୍ଣ୍ଣ ବା ଖାତକମାନଙ୍କର ଭୟଙ୍କର କ୍ଷତି ଘଟିଲା । ଲୋକଙ୍କୁ ଏ ସଙ୍କଟରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଉପାୟ ଉଦ୍ଭାବିତ ହେଲା । ବେଶୀ ସୁନା ମୁଦ୍ରା ଆକାରରେ ବ୍ୟବହୃତ କରାହେଲା ନାହିଁ । ଅନେକ ରୌପ୍ୟମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । ଏଗୁଡ଼ି ପ୍ରଚଳିତ ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରାର କୃତ୍ରିମ ମୂଲ୍ୟ ତାହାର ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଅତି ଅଧିକ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ଭାରତରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା-ପ୍ରଚଳନ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା ପାଇଁ ୧୯୧୨ ରେ ଭାରତ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ—ପତ୍ର (Despatch) ବାହାର କଲେ । ବିଲାତର ରାଜକୋଷ-କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଗଣ ଏହି ଡ଼ିସପାଚ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ ଯେ, ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ଓ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ତଦନ୍ତୀୟ କମିସନ୍ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଭାରତ ସରକାର ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ବାଧ୍ୟତଃ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଫଳତଃ ୧୯୧୩ ସାଲରେ ଚେମ୍ବରଲେନ୍ କମିସନ୍ ବସିଲା । ଭାରତରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରା ଗଲା ନାହିଁ । ଇଂଲଣ୍ଡର ଖଜଣାଖାନା-କର୍ତ୍ତୃ-ପକ୍ଷଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ଓ ଇଙ୍ଗିତ ଅନୁସାରେ, ଚେମ୍ବରଲେନ୍ କମିସନ ସୁପାରିସ କଲେ, ଭାରତରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ ସ୍ଥଗିତ କରାଯିବା ଉଚିତ । ସେମାନଙ୍କ ବିବେଚନାରେ, ଏ ଦେଶରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ କଷ୍ଟକର, ଅସୁବିଧାଜନକ ।

ଉପରେ ଯେଉଁ ପାଣ୍ଠି କଥା କହା ଯାଇଛି, ତାହା ଭାରତ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଲଣ୍ଡନରେ ରଖା ଯିବାରୁ ଭାରତବାସୀମାନେ ଖୁବ୍ ଆପତ୍ତି କଲେ । ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସାୟର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଭାରତରେ ମୂଳଧନର ତୀବ୍ର ଅଭାବ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବା ସ୍ଥଳେ ଉକ୍ତ ପାଣ୍ଠିରୁ ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ ଋଣ ନ ଦେଇ, ଲଣ୍ଡନରେ କରଜ ଦେବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅସଙ୍ଗତ ବୋଲି ଭାରତୀୟ-

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାନେ ସରକାରଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଜଣାଇଲେ । ଭାରତର ଧନ ଭାରତ ପାଇଁ ବ୍ୟୟିତ ହେଉ—ଏହା ହେଉଛି ଏ ଦେଶ ବାସିଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ସମ୍ମତ ଦାବୀ ।

ଭାରତବର୍ଷର ବାଣିଜ୍ୟ ପୃଥିବୀ ବ୍ୟାପ୍ତ । ତାହାର ଭାଗ୍ୟ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଭାଗ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଗ୍ରଥିତ । ଚୀନ ବ୍ୟତୀତ, ସକଳ ସୁସଭ୍ୟ ଦେଶରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳିତ । ଭାରତରେ ବି ଏହା ହେବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର । ବାଣିଜ୍ୟ-ବନ୍ଧନରେ ଆବଦ୍ଧ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନରେ ସାମ୍ୟ ରହିବା ଅବଶ୍ୟକ; ନଚେତ୍ ଷତି ସୁନିଶ୍ଚିତ । ଭାରତରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା-ପ୍ରଚଳନ ନିମନ୍ତେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁର ଅଭାବ ହେବ ବୋଲି ଭୟ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଜଗତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଅଛି । ପ୍ରତି ବର୍ଷ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଦଶ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡର ସୁନା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ଥାଏ । କେବଳ ମଜୁଦ୍‌ର ଖଣିରୁ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ତିନି କୋଟି ଟଙ୍କାର ସୁନା ବାହାରେ । ଭାରତରେ ବୃଥା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସଞ୍ଚୟର ଆଶଙ୍କା କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କର ଯଦି ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ସଞ୍ଚୟ-ପ୍ରବୃତ୍ତି ଥାଏ, ତାହାହେଲେ ତାହା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନରେ ଅପେ ଅପେ ଲୋପ ପାଇବ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରାରେ ଭାରତୀୟ କୃଷକ କୁଳର ଭାରି ଆସ୍ଥା ଓ ବିଶ୍ୱାସ । ଏଠାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳିତ ହେଲେ ଭାରତୀୟ ପାଣ୍ଠି ଧନ ଏଠାରେହିଁ ରଖାଯାଇ ଏ ଦେଶର ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସାୟର ଉନ୍ନତିକଳ୍ପେ ବ୍ୟୟିତ ହେଲେ, ଭାରତ ବାସିମାନେ ଯେ ଅପ୍ୟାୟିତ ଅଶ୍ରୁ ହେବେ, ଏଥିରେ ଅଣୁମାତ୍ର ସଂଶୟ ନାହିଁ ।

ମୋହର ଆଧୁନିକ ଅଭିଜ୍ଞତା

କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି ନାରାୟଣ ଦେବ, ପାରଳା ଖେମଣ୍ଡି

୧ ମ ଭାଗ

ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ସୀମାପରିବର୍ତ୍ତନ

ଅଳ୍ପ ଦିନ ପୂର୍ବେ ଲଣ୍ଡନରେ ଥିବା ସମୟରେ ମୋତେ ଏକ ସମୟରେ ଦୁଇଟି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ନିଖିଳ ଭାରତ-ଜମିଦାର ସଭାର ପ୍ରତିନିଧିରୂପେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଜମିଦାର ସଭାର ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଜଏଣ୍ଟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟାରି ସିଲେକ୍ଟ କମିଟି ଆଗରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ବିରାଟ କୃଷକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଉନ୍ନତି ଓ ସଂସ୍କାର ଦିଗରେ ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ଦାନ ସାମାନ୍ୟ ନୁହେ । ସୁତରାଂ ନ୍ୟାୟତଃ ଏହି କୃଷକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ପରସ୍ପରର ସୁବିଧା ଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ସବୁ ସୁଯୋଗ ଓ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକ ମିଳିଅଛି ଏବଂ ନାନା ପ୍ରକାର ସ୍ଥାୟୀ ବନ୍ଦୋବସ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଅଛି, ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ବିଧିବଦ୍ଧ କରିଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେ ଯାହାହେଉ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ସୀମା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାହିଁ ସେଠାରେ ମୋହର ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ଜୀବ୍ରଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିଅଛି ଯେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ବିହାର ଓ ଓଡ଼ିଶା ଏବଂ ବଙ୍ଗଳାରେ ଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିବା ପାଇଁ ଗୋଟି ପକ୍ଷରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୋଇଅଛି । ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ରିତ କରିବା ଦିଗରେ ଯେଉଁ ଐତିହାସିକ ଗୁରୁତା ରହିଅଛି ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ବହୁ ଶତାବ୍ଦୀ ବ୍ୟାପୀ ଭାଷାଗତ ଓ କୃଷ୍ଟିଗତ ଯୋଗର ଉନ୍ନତ ପକ୍ଷରେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି । ଭାରତର ବୃହତ୍ତର ଜାତୀୟ ଐକ୍ୟ ପ୍ରତି ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ଅଂଶିକ ଶକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭାରତୀୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାଭାଷୀ ଜାତି ପକ୍ଷରେ ନିଜ ନିଜର ବିଶିଷ୍ଟ କୃଷ୍ଟିଗତ ଐକ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବା ଯେ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ, ଏହା କେହି ଅସ୍ୱୀକାର କରି ନ ପାରେ । ମହାମାନ୍ୟ ସେକ୍ରେଟାରି ଅବ୍ ଷ୍ଟେଟ୍‌ଙ୍କର ଓଡ଼ିଶା ନୂତନ ପ୍ରଦେଶ ହେବାର ଘୋଷଣା ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଦିବ୍ୟ ଆଶାର ଆଲୋକ ସଞ୍ଚାର କରି ଦେଲା କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ସୀମା ବିଷୟକ ଅତୀବ ନୈରାଶ୍ୟ ଓ ଅସନ୍ତୋଷଜନକ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସେ ଆଶା ମଳିନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଲର୍ଡ କର୍ଜନଙ୍କର ଶାସନ ସମୟରେ ଯେଉଁ ସବୁ ସ୍ଥାନ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଲି ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ଓଡ଼ିଶେଲ କମିଟି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

(ইয়াকুব ভাইপোদের সঙ্গে তাদের ভাড়াটে) ডুয়েন্স শেতার, ডেভ ভাইপোর ওরফে ডেভিড, ইভা এবং এক জন ফরাসী

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନେକ ଗୁଡ଼ିକୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବରୁ ବହିର୍ଭୂତ କଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରୁ ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ ପାଇ ଥିଲା । ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଅବସ୍ଥାକୁ ଅଧିକତର ମନ୍ଦ କରି ଦେଲା । ଓଡ଼ିଶେଲ୍ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୀମା ସମସ୍ତଙ୍କର ଅସନ୍ତୋଷ ଜନକ ହୋଇଥିଲା ସେଥିରୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ପ୍ରାୟ ୫୦ ଅଂଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଟି ନେଇ ଅଛି । ଓଡ଼ିଶା ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବିଷୟଟିର ଗୁରୁତା ହୁଏତ ବେଶି ଆଉ ନ ପାରେ ଏବଂ ଶାସନ ସଂସ୍ଥାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ବିଷୟ ହୋଇ ପାରେ—ଏହି ପାଇଁ ଯେ ଫୁଟ୍ ନୋଟରେ କେବଳ ଟିକିଏ ସଙ୍କେତ ଦିଆ ଯାଇ ଅଛି ଯେଥିରୁ ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ପାରି ଅଛି, କିନ୍ତୁ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଏକ କୋଟି ରଜାଇକୁ ପ୍ରଜାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହା ଏକ ଜୀବନ ମରଣ ସମସ୍ୟା । କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ଉନ୍ନତି ନିର୍ଭର କରେ ଏହାର ଉପରେ । ଅନ୍ତତ ଅଜ୍ଞତାରୁ ଏହା ସେମାନେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରୁ ଅଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନଙ୍କର ନୂତନ ପ୍ରଦେଶର ନ୍ୟାୟ ସଙ୍ଗତ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ରହି ଗଲେ ତାହା ସେମାନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଭାଇଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଘୋର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦାୟକ ହେବ ଏବଂ ଅଧିକତର ଉନ୍ନତିଶୀଳ ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କ୍ରମଶଃ ସେମାନେ ନିଷ୍ପେଷିତ ଓ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଯିବେ । ଅତ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିକଳାଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶଟି ବେଶି ଦୂର ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳ-ଦେଶ ନାନା ଅନୁଷ୍ଠାନ, ସମ୍ମିଳନୀ ଓ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ତାହାର ବିରକ୍ତିଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହିପରି ଏକ ଶକ୍ତି-ଶାଳୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରି ମୁଁ ଏବଂ ଲଣ୍ଡନ ଯାତ୍ରୀ ଅନ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ସରକାର ସମକ୍ଷରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଦାବୀର ଔଚିତ୍ୟ ଓ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତତା ପ୍ରମାଣ କରି ଦେବାର ଭାର ନେଇଥିଲୁଁ । ପ୍ରଥମତଃ ନାନା କାରଣରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହତାଶାଜନକ ଓ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥାର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଜାତିର ନ୍ୟାୟ ପରାୟଣତାରେ ସତ୍ୟର ପ୍ରଦୀପ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ଏହି ଅନ୍ଧକାରକୁ ଦୂର କରି ଦେଲା ଏବଂ ଏହାର ସାହାଯ୍ୟରେହିଁ ୧୯୩୩ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ୍ ୨୯ ତାରିଖରେ ମତେ ଭାରତ ଉପକୂଳ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଅଳ୍ପ ଦିନ ପରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ ।

ମନେ ଅଛି ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ଗୋଲଟେବୁଲ୍ ବୈଠକର ସଭ୍ୟରୂପେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଗଠିତ ଲଣ୍ଡନରେ ଥିଲି ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ସମସ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେଠାରେ ସମସ୍ତେ କିପରି ଘୋର ଅଜ୍ଞ ଥିଲେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ରୀକରଣ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା କେତେଦୂର କଠିନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଯେଉଁ ବିବରଣଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଥିଲି ତାହା ସର୍ବ ସାଧାରଣଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ପନ୍ଥା ବିଷୟରେ ସମସ୍ତେ କେବଳ ଉଦାସୀନ ପରି ବୋଧ ହେଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକୁ ଶାସନଗତ ଏକତ୍ରୀ-କରଣ ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ଯେପରି ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ ସେଥି ପାଇଁ ସେ ଶ୍ଳାଘାର ପାତ୍ର । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ସେକ୍ରେଟାରି ଅବ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ ଓଡ଼ିଆ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ସହାନୁଭୂତି ଓ ଅସ୍ଥା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରଦେଶ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ ବିଚାର କାଳରେ ୧୯୩୧ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ତା ୧୭ ରଖ ଦିନ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ଯେଉଁ ବିଶେଷ ଅନୁମତି ଲାଭ କଲି ତାହାର ବଳରେ ସମ୍ମିଳନୀର ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୈଠକ କାଳରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ପୃଥକ ପ୍ରଦେଶ ବିଷୟଟି ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ମୋତେ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟ ମୋହର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ବିନା ଆପତ୍ତିରେ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହିରୂପେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ମୂଳ ପତ୍ତନ ହୋଇଥିଲା । ଇଂରେଜ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ-ମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋହର ପୂର୍ବ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ବୁଝିଥିଲି ଯେ ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ବିବେକସମ୍ପନ୍ନ ଜାତି ଏବଂ ସବୁ ସମୟରେହିଁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଯୁକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାର ଆଦର ସେମାନେ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ଯେ କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଯଥାଯଥ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରିଲେ ତାହା ସେମାନଙ୍କର ସହାନୁ-ଭୂତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଉପସ୍ଥିତ ବିଷୟଟି ତୃତୀୟ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆ-ମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇଥିବା ନୂଆ ପ୍ରଦେଶର ସୀମା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରମାଣ ଓ କାରଣମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ମୋହର ମନେ ହେଲା ଯେ ବିଷୟଟିର କାରଣ ଓ ପ୍ରମାଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାଯଥ ରୂପେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରିଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାନୁଭୂତିଯୁକ୍ତ ବିଚାର ଅବଶ୍ୟ ମିଳିବ । ସୁତରାଂ ପଟ୍ଟଣା ସହିତ ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ସଂସ୍ରବ ଅଛି ସେମାନଙ୍କୁ ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ପରିଚିତ କରାଇ ଦେବା ପାଇଁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରା ଯାଇ ଥିଲା । ପରମ ଆନନ୍ଦ ଓ ସନ୍ତୋଷର ସହିତ ମୁଁ କହି ପାରେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ଉତ୍ସାହ ଓ ସହାନୁଭୂତି ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ପାଇ ନ ଥିଲି । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ସଂଘର ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟ ଲଣ୍ଡନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ପରେ ଆମ୍ଭେମାନେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମସ୍ତେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସମଷ୍ଟିଗତ ଭାବରେ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲୁଁ ଏବଂ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଂଯୁକ୍ତ ଥିବା ଇଂରେଜ ସାଧାରଣଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ବିଷୟର ଗୁରୁତା ପ୍ରତିପନ୍ନ କରି ପାରି ଥିଲୁଁ । ଅବଶ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ସୀମା ବିଷୟକ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଜଏଣ୍ଟ ସିଲେକ୍ଟ କମିଟିଙ୍କର ଶୁଣିବାର କଥା ନୁହେ । କାରଣ ଏହା କେବଳ ଶାସନଗତ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ବିଷୟ ମାତ୍ର ଏବଂ ଭାରତର ସେକ୍ରେଟାରୀ ଅବ୍ ଷ୍ଟେଟ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହାର ନିଷ୍ପତ୍ତି କରା ଯାଇ ପାରେ । ସେକ୍ରେଟାରୀ ଅବ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଚିନ୍ତା ଓ ଇତସ୍ତତଃ କରିବା ପରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଏହି ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ବିଷୟଟି ପୁନର୍ବିଚାର କରିବା ଲାଗି ସ୍ଥିର କଲେ । ଏପରି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆବଶ୍ୟକତା ଯେ ଅବଶ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ଥିବେ । ଲଣ୍ଡନରେ ଓଡ଼ିଆ ତଥା ତେଲୁଗୁ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଅବ୍ ଷ୍ଟେଟ୍‌ଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବିଷୟଟିର ବିଚାର କରିବା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସହଜ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଜଏଣ୍ଟ ସିଲେକ୍ଟ କମିଟିରୁ ନିର୍ବାଚିତ କେତେକ ଭାରତୀୟ ଓ ଇଂରେଜ ସଭ୍ୟଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ପ୍ରମାଣ ଆଦି ସେ କେବଳ ଅନୟମିତ ଭାବରେ (informally) ଶୁଣିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲେ । ଜୁଲାଇ ତା ୩ ରଖ ଓ ୧୦ ତାରିଖରେ ଯଥାକ୍ରମେ ଓଡ଼ିଆ ଓ ତେଲୁଗୁ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଚୁମ୍ବକ ବିବରଣୀ ସବୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଗଲା ଏବଂ ସାକ୍ଷୀ ପ୍ରମାଣ ନିଆଗଲା । ମୋହର ବିଶ୍ୱାସ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ବିଚାର କାଳରେ ସେମାନଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା କମିଟିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବା ଦିଗରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଅତ ମଧ୍ୟ ତେଲୁଗୁମାନଙ୍କର ଦରଖାସ୍ତ ବିବରଣୀ ଓ ପ୍ରମାଣ ଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତିନିଧି ସଂଘ ଉତ୍ତମ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଉତ୍ତର ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରିଅଛନ୍ତି । କମିଟି ଏବଂ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଅବ୍ ଷ୍ଟେଟ୍‌ଙ୍କର ନିଷ୍ପତ୍ତି କି ଆକାର ଧାରଣ କରିବ ତାହା ସଠିକ ରୂପେ କହିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠିନ । କିନ୍ତୁ ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନ୍ୟାୟ ବିଚାରହିଁ ମିଳିବ । ଏଥି ପୂର୍ବେ ମୁଁ ବାରମ୍ବାର କହି ଅଛି ଯେ ଇଂରେଜ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ଉପରେ ମୋହର ଅବିଚଳିତ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଅଛି । ଫଳାଫଳ ଅତି ଶୀଘ୍ର ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆଶା କରୁଁ ।

୨ୟ ଭାଗ

ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅଭିଜ୍ଞତା

ବର୍ତ୍ତମାନ ଏବଂ ୧୯୩୦-୩୧ ର ଯାତ୍ରା ସମୟରେ କାର୍ଯ୍ୟଟିହିଁ ମୋହର ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ପଡ଼ି ଥିବାରୁ ଅବକାଶ ଓ ଦେଶ ଭ୍ରମଣରେ ଚିତ୍ତ ବିନୋଦନ ପାଇଁ ଖୁବ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପାଇ ପାରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋହର କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ସମୟ ମଧ୍ୟରୁ ଯେ କେତେ ପଣ୍ଡା ଅବସର ମିଳୁ ଥିଲା ତାହାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲି । ଅନ୍ୟ ସବୁ ବିନୋଦନ ଅପେକ୍ଷା ରାସ୍ତା ଉପରେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଭ୍ରମଣହିଁ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ଜଳଯାତ୍ରା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦର ମାନଙ୍କରେ ଜାହାଜ ଲାଗିବା ସୁଯୋଗରେ ମୁଁ ଏଡ଼େନ୍, କାଏରୋ ଓ ମାଲଟା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନମାନ ବୁଲି ଆସି ଥିଲି ।

ଜଳଯାତ୍ରା ବେଳେ ଯେଉଁ ସବୁ ଜାଗା ଦେଖି ଥିଲି ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣନା ପୂର୍ବରୁ ଜାହାଜରେ ଛପର ସମୟ କଟାଉଥିଲି ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଦେ ଅଧେ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ପାଠକମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଥିବ । ପାସ୍ ପୋର୍ଟ୍ ଗୁଡ଼ିକର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପରୀକ୍ଷା କରାଯିବା ପରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଜାହାଜରେ ଉଠିବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଥିଲା । ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେହିଁ ବୋକଗ୍ ପଏ କଷ୍ଟମ୍ସ୍ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ତଲ୍ଲାସ କରା ଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ସଦ୍ଭାବ ବିନିମୟ ଲାଗି ପାସେଞ୍ଜର ଜାହାଜ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଉପକରଣ । ପୃଥିବୀର ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକେ ଏହି ସବୁ ଜାହାଜରେହିଁ ଯାତ୍ରା କରି ଥାଆନ୍ତି । ଯାତ୍ରାକାଳୀନ ବହୁ ଦୂରଗତ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜାତିମାନେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ମିଳିତ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଜାହାଜର ବାସିନ୍ଦାରୂପରେହିଁ ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି । ଜାହାଜର କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ରୀଡ଼ା କୌତୁକ, ନୃତ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ, ସ୍ନାନ ଓ ସାମାଜିକ ମିଳନ ପ୍ରଭୃତି ସବୁ ରକମର ସୁବିଧା ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଆହାର, ଅବକାଶ, ଅଧ୍ୟୟନ, ବିଶ୍ରାମ ପ୍ରଭୃତି ପାଇଁ ଯେପରି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇଅଛି, ଜୀବନକୁ ସୁଖ ପ୍ରଦ କରିବା ଦିଗରେ ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ । ସାମୁଦ୍ରିକ ରୁଗ୍ଣତାରୁ (Sea-sickness) ଉଦ୍ଧାର କରିବା ପକ୍ଷରେ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ବହୁ ପରିମାଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତାଳ ସାଗରରେ ଏଥିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ବିଡ଼ମ୍ବନା । ୟୁରୋପୀୟମାନେ ଜାହାଜରେ ବେଶ ଆରାମରେ ରହି ପାରନ୍ତି । ଏହାର ଆଂଶିକ କାରଣ ସମୁଦ୍ର ଯାତ୍ରା ସେମାନଙ୍କର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସବୁ ବୟସର ଲୋକେ ଏବଂ ଉଭୟ ନାରୀ ପୁରୁଷ ଅବାଧରେ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦରେ ଯୋଗ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଜାହାଜର କର୍ମଚାରୀମାନେ ଯଥାରୋନାସ୍ତି ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇ ଥାନ୍ତି ଏବଂ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସୁବିଧା ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥାନ୍ତି । ମୋହର ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଭ୍ରମଣରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଜାହାଜରେ ମୁଁ ଯାଇଅଛି, ସବୁ ଗୁଡ଼ିକ ପେନିନ୍‌ସୁଲାର୍ ଓ ଷ୍ଟିମ୍ ନେଭିଗେସନ କମ୍ପାନୀର ଜାହାଜ । ସେମାନେ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସୁବିଧା ପାଇଁ ଯେପରି ଭାବରେ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ସେଥି ପାଇଁ ସର୍ବଥା ଧନ୍ୟବାଦାର୍ହ । ୟୁରୋପରେ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଜାହାଜର ଅଧିକାରୀ ଏହିପରି ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ କମ୍ପାନୀ ଅଛି ଏବଂ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସୁବିଧା ଦେଖିବା ପକ୍ଷରେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସମାନ ଭାବରେ ମନଯୋଗୀ ବୋଲି ମୋହର ବିଶ୍ୱାସ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସ୍ୱଦେଶ ଭାରତବର୍ଷ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀର କେବେ ଅଧିକାରୀ ହେବ କିଏ କହିବ ?

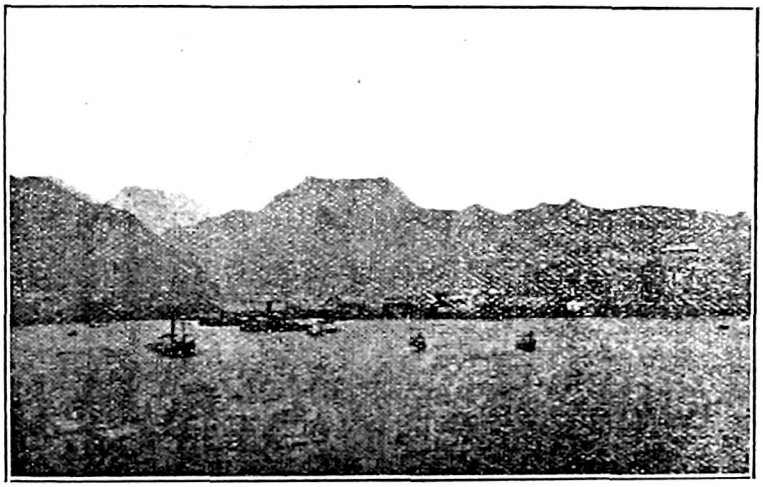

ସାଗର ମଧ୍ୟରୁ ଏଡେନ୍ ବନ୍ଦରର ଦୃଶ୍ୟ

ପ୍ରଥମର ଯଦିବା ଏଡେନ୍‌ରେ ମୁଁ ପଶ୍ଚାତ କମ୍ବା ଦୁଇ ପଶ୍ଚା ପାଇଁ ଓହ୍ଲାଇ ଥିଲି ତଥାପି ଏ ସ୍ଥାନଟିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଦେଖିବା ପକ୍ଷରେ ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ଏବଂ ସେହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଜାଗାଟି ଯେ ଖୁବ୍ ଶୁଷ୍କ ଏବଂ କଙ୍କରମୟ ତାହା ବୁଝି ପାରିଥିଲି । ବାର୍ଷିକ ୫।୬ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଏଠାରେ ଥରେ କମ୍ବା ଦୁଇ ଥର ବର୍ଷା ହୋଇ ଥାଏ ଏବଂ ଏହାର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ମରୁଭୂମିର ଅବସ୍ଥା ଅନୁରୂପ ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରିଥାନ୍ତି । ଜଳ ଏପରି ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ ଯେ ସୁଦୂର ଅତୀତ କାଳରେ ଏହି ସ୍ଥାନର ଜଣେ ରାଜା ସମସ୍ତ ବର୍ଷା ଜଳ ଧରି ରଖି ଜଳାଶୟରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ପର୍ବତ ଦେହର ପ୍ରସ୍ତରମୟ ଗଢ଼ାଣିଆ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଶସ୍ତ ଗହ୍ୱରମାନ ଖୋଳାଇ ଥିଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସବୁ ଜଳାଶୟ ପ୍ରାଚୀନ ଆରବ ନରପତି ମାନଙ୍କର ସୁମହତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ସାହସିକ କଳ୍ପନାର ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦିଏ । ଏଡେନ୍ ଅଧୁନା ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସାମରିକ ବନ୍ଦର ସ୍ୱରୂପ ବମ୍ବେ ସରକାରଙ୍କର ଅଧୀନରେ ରହିଅଛି । ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରା ଓ ଷ୍ଟାମ୍ପ୍ ଏଠାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ଏଠାର ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ଆରବ ଏବଂ ସୋମାଲୀ ଜାତୀୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ବ୍ରିଟିଶ ଭାରତ ବ୍ୟବସାୟୀ କମ୍ବା କର୍ମଚାରୀ । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଅଳ୍ପ କେତେ ଜଣ ଇଂରେଜ କର୍ମଚାରୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳନ୍ତି । ବ୍ୟୋମଜାନର ଷ୍ଟେସନ ଏବଂ ବାୟୁଚାଳିତ ଯନ୍ତ୍ର (windmill) ଓ ଲବଣ ସ୍ତୂପ ସହିତ ସୁବୃହତ୍ ଲବଣ କାରଖାନାମାନ ଏଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ପରବାପତ୍ର ବିରଳ । ଖଜୁର ଓ ମଟର ପ୍ରଭୃତି ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଖାଦ୍ୟ । ଗୋଟିଏ ଲେମନେଡ୍ ବୋତଲ ପାଇଁ ମୋତେ ଦଶ ଅଣା ଦାମ ଦେବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ କେତେଗୋଟି ଗଭୀର କୂଅରୁ ପାଣି ଯୋଗାଇବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଓଟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଟଣା ଯାଉଥିବା ଶଗଡ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେହି ପାଣିକୁ ବୋହି ନେବାକୁ ହୁଏ । ସହରଟିର ଚେହେରା ଶୁଷ୍କ ଏବଂ ଧୂସର । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସଂଗଠନ ପ୍ରଭାବରୁ ସହରଟି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ, ହର୍ମ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ୟାନ ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଯାହା କିଛି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ କରିଅଛି । ଜାହାଜମାନଙ୍କୁ କୋଇଲା ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଏଡେନ୍ ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଦର ।

ଜାହାଜର ପରବର୍ତ୍ତୀ ରହିବା ସ୍ଥାନ ସୁଏଜ ପ୍ରଣାଳୀର ଦକ୍ଷିଣ ସୀମାସ୍ଥିତ ସୁଏଜ ବନ୍ଦର । ଏଡେନ୍ ପରି ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମୋହର ପୁଅମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଓହ୍ଲାଇ ମଟର ଯୋଗେ କାଏରୋ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲି । ମରୁଭୂମି ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଚମତ୍କାର ରାସ୍ତା ଉପରେ ପାଞ୍ଚ ପଶ୍ଚା କାଳ ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ହେଲା । ଏ ପଥଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଏକଚଟା; ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ କେବଳ ମୃଗତୃଷ୍ଣାର ଦର୍ଶନ ଲାଭ କରି ତପ୍ତ ମରୁଭୂମିରେ ତୃଷାତୁର ଆରବ ଯାତ୍ରୀର ହତାଶା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । କିନ୍ତୁ କାଏରୋ ଏବଂ ତାହାର ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକ ସୁଏଜ ଓ

Digitized by srujanika@gmail.com

କାଏରୋର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତ ହୋଇ ଥିବାରୁ ସେଠାରେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ମିସରର ରାଜଧାନୀ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଏହା ତାହାର ସର୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସହର ଅଟେ । ଆଧୁନିକ ଓ ପ୍ରାଚୀନ ମିସରୀୟ କଳା ଶିଳ୍ପ ଓ ଶିକ୍ଷା ସଭ୍ୟତାର ଏକତ୍ର ସମାବେଶ ଏହିଠାରେ । ସମାଜ ଓ ବ୍ୟବସାୟ ଦିଗରୁ ଏହି ନଗରଟି ଯେପରି ଉନ୍ନତଶୀଳ ସେଥିରୁ ଏହା ଗୋଟିଏ ସୁବୃହତ୍ ଆଧୁନିକ ରାଜଧାନୀ ହେବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତୀୟମାନ ହୁଏ । ବିଲାତ କାରଖାନା ଓ ହୋଟେଲର ଅଭାବ ନାହିଁ । ମିସର ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ମିସର ଯାଦୁ ଘରଟି (Museum) ପରିବ୍ରାଜକ ପକ୍ଷରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଖପ୍ରଦ ଓ

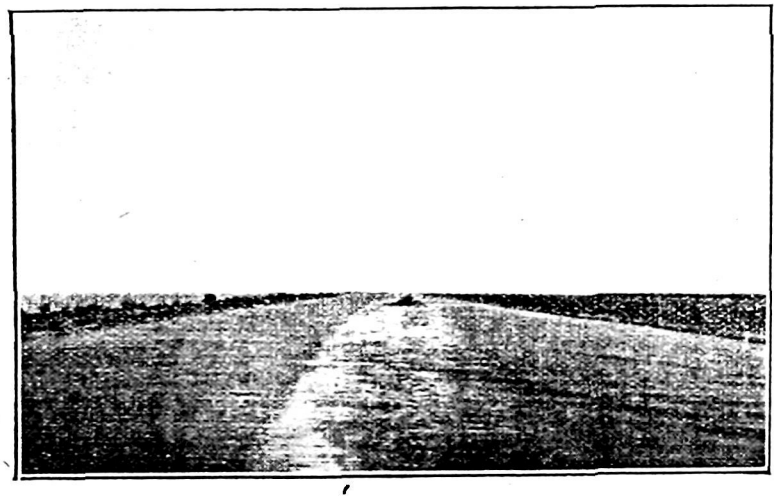

ଏସ୍. ଏସ୍. ନାଲ୍‌ଦେରା ଜାହାଜ ଦକ୍ଷିଣ ଅଭିମୁଖୀ ହୋଇ ଯାଉଥିବା କାଳରେ ତାହାର ପଶ୍ଚାତ ଭାଗରୁ ସୁଏଜ୍ କେନାଲର ଦୃଶ୍ୟ

ଶିକ୍ଷଣୀୟ ସ୍ଥାନ । ସମାଧି ସ୍ତମ୍ଭ (Pyramid) ଗୁଡ଼ିକର ଖନନ ଜାତ ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥ ଏଠାରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଅଛି । ଭୂତାଙ୍ଗାମେନଙ୍କର କବର ଖୋଳିବାରୁ ଅଳ୍ପ ଦିନ ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ସବୁ ଜିନିଷ ମିଳିଅଛି ତାହା ପ୍ରାଚୀନ ମିସର ସଭ୍ୟତାର ସକଳ ଦିଗରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଆଲୋକ ପାତ କରିଅଛି । କାଷ୍ଠ ଓ ଧାତୁ ନିର୍ମିତ ଶବ ରକ୍ଷାର ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ସିନ୍ଧୁକ ଗୁଡ଼ିକ ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏ ଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରତାପଶାଳୀ ଫ୍ୟାରାଓ (Pharaohs) ମାନଙ୍କର ମୃତ ଦେହ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ବାସନ କୁସନ ଓ ଜିନିଷପତ୍ର ଯତ୍ନସହକାରେ ମଧ୍ୟ ସୁରକ୍ଷିତ ଥିଲା । ସେ କାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଅଳଙ୍କାର ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ ପଥର ଆଦି ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ଭାବରେ ରଖା ଯାଇଅଛି । ଫ୍ୟାରାଓମାନେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସବୁ ରଥ ଓ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ତାହା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅଛି । ପ୍ରାଚୀନ ମିଶରର ଏହି ସବୁ ଅବଶେଷ ନିଃସଂଶୟ ରୂପେ ପ୍ରମାଣ କରେ ଯେ ମିଶରର ଅତୀତ ସଭ୍ୟତା ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନୀୟ ଥିଲା । ଅଳଙ୍କାର, ବାସନକୁସନ, ଅସ୍ତ୍ର-ଶସ୍ତ୍ର, ଗୃହସଜ୍ଜା ପ୍ରଭୃତିର କଳା ଓ ଶିଳ୍ପ ଚାତୁରୀ, ରଙ୍ଗର ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଓ ଗଠନ କୌଶଳ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଆନନ୍ଦ ଓ ବିସ୍ମୟରେ ଅଭିଭୂତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ମୋହର ଦ୍ୱିଭାଷୀ (Interpreter) କାଏରୋରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ କଳା ଭବନକୁ ମୋତେ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଯେ କୌଣସି ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ଏହା ଏକ ଗର୍ବର ସାମଗ୍ରୀ । ଏହା ଜଣେ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି । ସବୁ ରକମର ଗୃହସଜ୍ଜା ଯଥା:—ଚୌକି, ଟେବୁଲ, ଡ୍ରେସିଂ ଟେବୁଲ, ବିଛଣା ପ୍ରଭୃତି ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଏଠାରେ ଗଚ୍ଛିତ ଅଛି । ଏ ସମସ୍ତ କେବଳ ହାତୀ ଦାନ୍ତ ଓ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କାଠ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ । ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଆକାର, ଗଠନ ଓ କାରିଗରି ପ୍ରଭୃତି ମ୍ୟୁଜିୟମ୍‌ରେ ରକ୍ଷିତ ପ୍ରାଚୀନ ମିଶରର ଭଗ୍ନାବଶେଷ ମାନଙ୍କର ଅବିକଳ ଛାଞ୍ଚରେ ତିଆରି ହୋଇଅଛି । ଅଧିକାଂଶ କାମ ହାତୀ ଦାନ୍ତରେ ଖଚିତ ହୋଇଅଛି । ଅନୁକରଣଟି ଏପରି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଯେ ତାହା ଆଧୁନିକ ମିଶର ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କର କଳା କୌଶଳର ଉତ୍ତମ ପରିଚୟ ଦେଇଥାଏ ।

କାଏରୋଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦଶ ମାଇଲ ଦୂରରେ ପ୍ରାଚୀନ ମିସରର ଭୀମଦୃଶ୍ୟ ପିରାମିଡ଼ ଗୁଡ଼ିକ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ତିନିଟି ଏକ ଏକ ପାହାଡ଼ରେ ତିଆରି ହେବା ପରି ମନେ ହୁଏ, ଏହି ପିରାମିଡ଼ ଗୁଡ଼ିକ ମିସରର ପ୍ରାଚୀନ ରାଜା ଫ୍ୟାରାଓମାନଙ୍କର କବର ଅଟେ । ମିସରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜା ତାଙ୍କ ପ୍ରାସାଦର ସମସ୍ତ ସାଜସଜ୍ଜା ଓ ଆୟୋଜନ ସହିତ ତାଙ୍କର ନିଜର ଦେହ ଏବଂ ତାଙ୍କ ରାଣୀମାନଙ୍କର, କର୍ମଚାରୀ, ଭୃତ୍ୟ ଓ ଦାସମାନଙ୍କର ଦେହ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପିରାମିଡ଼ ନିର୍ମାଣ କରାଉ ଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ ମିସର ବାସୀଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ଇହଲୋକରେ ଯେପରି ପରଲୋକରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମାନବର ଆତ୍ମା ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରେ ଏବଂ ପୃଥିବୀ ପରି ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଏହି ସବୁ ବସ୍ତୁର ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିରାମିଡ଼ ଗୁଡ଼ିକ ତିଆରି ହେବା ପାଇଁ ସୁଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ବତ ଶ୍ରେଣୀରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର ଖଣ୍ଡମାନ କଟା ହୋଇ ଆସି ତ୍ରିକୋଣାକାରରେ ଖୋଳା ଯାଉଥିଲା । ଏହି ପାହାଡ଼ ଗୁଡ଼ିକ ଆଜି ମଧ୍ୟ ରହିଅଛି ଏବଂ ପିରାମିଡ଼ ନିକଟରୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି-ବାକୁ ମିଳେ । ପିରାମିଡ଼ ଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ମାଣରେ ଯେଉଁ ଇଞ୍ଜିନିୟାରିଂ କୌଶଳ ନିହିତ ଅଛି ତାହା ଆଧୁନିକ ଯୁଗର କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ସର୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୂର୍ତ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ତୁଳନା କରାଯାଇ ପାରେ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଅମୂଲ୍ୟ ବସ୍ତୁ ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ପିରାମିଡ଼କୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଜଗତର ସାତ ଗୋଟି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଗଣା ଯାଇ ଅଛି । ଏହି ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପିରାମିଡ଼ ଗୁଡ଼ିକର ଚାରି ପାଖରେ ଆହୁରି ଅନେକ ଛୋଟ ପିରାମିଡ଼ ଅଛି । କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ପିରାମିଡ଼ର ଗର୍ଭସ୍ଥିତ ଜନିଷ ମନୁଷ୍ୟର ଉପଦ୍ରବରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ଯେଉଁଠାରେ ଏପରି କୌଣସି ଉତ୍ପାତ ନାହିଁ ସେଠାରେ ତାହା କାଳର ଧ୍ୱଂସକ୍ରିୟା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅକ୍ଷତ ହୋଇ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ଅଦୂରରେ ମନୁଷ୍ୟର ମୁହଁ ଓ ସିଂହର ଦେହ ସହିତ ସଙ୍କୁଚିତ ଭାବରେ ବସି ଥିବା ସୁବିଖ୍ୟାତ ସ୍ଫିଙ୍କସ୍ (Sphinx) ର ଦାନବୀ ମୂର୍ତ୍ତି । ଏହି ପ୍ରକାର ରୂପରୁ ସୂଚିତ ହୁଏ ଯେ ସେ ମୂର୍ତ୍ତି ମିସରର ରାଜାମାନଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟର ସର୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରଜ୍ଞା ଓ ପଶୁରାଜର ସାହସ ଓ ବିକ୍ରମରେ ଭୂଷିତ କରିଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ କାଳ ପରି ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏହି ଦାନବୀ ମୂର୍ତ୍ତି ମିସର ରାଜ୍ୟକୁ ରକ୍ଷା କରୁଅଛି ଏବଂ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ କହେ ଯେ ଏହାକୁ ଦର୍ଶନ କରିବା ମାତ୍ରେ ସବୁ ଶତ୍ରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହେଉଥିଲେ । ଯେଉଁ ନୀଳନଦୀର ଉଭୟ ଉପ-କୂଳରେ ମିସରୀୟ ସଭ୍ୟତା ଉନ୍ନତି ଲାଭ କରିଥିଲା ତାହା ପୂର୍ବେ ଯେପରି ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମହାନଗରୀ କାଏରୋ ମଧ୍ୟରେ ବହି ଯାଉଅଛି । ମନୁଷ୍ୟର କେତେ ମୁହୁର୍ମୁହୁ ଉତ୍ଥାନ ପତନ ଘଟିଯାଏ କିନ୍ତୁ ନୀଳନଦୀ ସେହି ଚିରନ୍ତନ ଗତିରେ ପ୍ରବାହିତ ।

ମିସର ଦେଶରେ ପୋର୍ଟସେଡ୍ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ସହର । ସୁଏଜ୍ କେନାଲର ଉତ୍ତର ଦ୍ୱାରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ ଏ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବନ୍ଦର ସେହିପରି ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବସତିସ୍ଥଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି । ୟୁରୋପର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତି ତଥା ମୁସଲମାନ ଜଗତର ସବୁ ଜାତିଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ଏହିଠାରେହିଁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ସୁଏଜ ଯୋଡ଼ିଠାରୁ କାଏରୋକୁ ମଟର ଯୋଗେ ଯାତ୍ରା କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ କାଏରୋର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଟ୍ରେନ ସାହାଯ୍ୟରେ ପୋର୍ଟସେଡ୍‌ରେ ଠିକ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚି ନିଜର ବୋଟ୍ ଧରିବା ପାଇଁ ପରିବ୍ରାଜକଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ମିଳେ । କେନାଲ ମଧ୍ୟରେ ବୋଟ୍ ଦ୍ୱାରା ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ପ୍ରାୟ ୧୨ ଘଣ୍ଟା ଲାଗିଥାଏ ।

ସୁଏଜ କେନାଲଟି ମାନବର ବୁଦ୍ଧି ଓ ଦୂରଦର୍ଶିତାର ଅନ୍ୟ-ତମ ପ୍ରମାଣ । ସାମରିକ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ଜଗତରେ ଏହି କେନାଲଟି ଯେଉଁ ଗୁରୁତର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛି ତାହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯଥାର୍ଥରେ ସୁଏଜ୍ କେନାଲ ଅଭାବରେ ଆଧୁନିକ ଜଗତର ରୂପ ନାନା ଦିଗରୁ ପୃଥକ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଏହା ଗୋଟିଏ କୋମ୍ପାନୀ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ଏବଂ

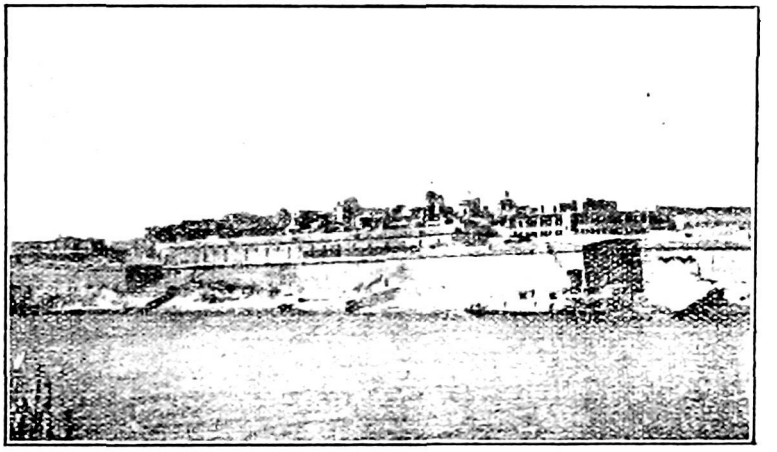

ମାଲ୍‌ଟା ବନ୍ଦରର ଏକାଂଶରୁ ମାଲ୍‌ଟା ଦୁର୍ଗର ପ୍ରାଚୀର ଦେଖା ଯାଉଅଛି

ଫରାସୀମାନେହିଁ ଏଥିରେ ସବୁ ଠାରୁ ବଡ଼ ଅଂଶୀଦାର । ଏହାର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସର୍ବବେଳେ ସେମାନେ ସାବଧାନ । ମଝିରେ ମଝିରେ କେନାଲର ପାଖେ ପାଖେ ପଙ୍କ ଉଠାଇବାର ଯନ୍ତ୍ର ସବୁ (dredger) ରଖା ଯାଇଅଛି ଏବଂ ଏ ଗୁଡ଼ିକ କେନାଲର ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଗଭୀରତା ରଖିବା ଲାଗି ପଙ୍କ ପ୍ରଭୃତି ଖୋଳି ଉଠାଇ ନେଉଅଛି । ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେହିଁ ଏହାର ଗୁରୁତା ଅଭାବନୀୟରୂପେ ବଢ଼ି ଯାଏ । ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନରେ ସୁଏଜ କେନାଲ ଅବସ୍ଥିତ । ଜଳବାୟୁ ଦିଗରୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଯେ କେନାଲ ପାର ହୋଇ ଭୂମଧ୍ୟ ସାଗରରେ ପହଞ୍ଚିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହଠାତ୍ ଉଷ୍ଣତାରୁ ଶୀତଳତା ଅନୁଭବ କରାଯାଏ ।

ଭୂମଧ୍ୟ ସାଗରସ୍ଥିତ କ୍ଷୁଦ୍ର ମାଲ୍‌ଟା ଦ୍ୱୀପଟି ଏହା ପରେ ଓଲ୍ଲାଇବାର ସ୍ଥାନ । ଏହା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଜାଗା କିନ୍ତୁ ଭୂମଧ୍ୟ ସାଗରରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ରଣନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୁରୁତା ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶୀ । ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ବୁଡ଼ା ଜାହାଜ, ଯୁଦ୍ଧ ଜାହାଜ ଏବଂ ସାମରିକ ସମୁଦ୍ର ଓ ଆକାଶ ଯାନ, ସବୁ ସମୟରେ ଏଠାରେ ରକ୍ଷିତ ଅଛି । ଯେଉଁ ସମୟରେ ବୈମାନିକ ଗୁଡ଼ିକ ରଣ କୌଶଳ ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥିଲା ଏବଂ ରଣତରୀ ଗୁଡ଼ିକ ଦକ୍ଷତା ଦେଖାଇ ଗତ କରୁଥିଲା ଠିକ୍ ସେହି ସୁଯୋଗରେ ସେଠାରେ ମୁଁ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲି । ଏହି ଦ୍ୱୀପର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ମାଲ୍‌ଟିଜ୍ ନାମରେ ପରିଚିତ ଏବଂ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାଷା କହିଥାନ୍ତି । ପୁରାକାଳରେ ଏହି ଦ୍ୱୀପଟିକୁ ଶତ୍ରୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ନାରୀମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିବାରୁ ଅଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଏ ସ୍ଥାନର ରମଣୀମାନେ ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ମୃତିକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଜାଗରିତ ରଖିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଥି ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ପୋଷାକ ଉପରେ ଏକ ପ୍ରକାର କଳା ଚିହ୍ନ ଧାରଣ କରି ଥାନ୍ତି । ଏହି ଦ୍ୱୀପରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଜାତିର ଛେଳି ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ପଲା ଏପରି ଅସମ୍ଭବରୂପେ ଲମ୍ବା ଯେ ତାହା ପ୍ରାୟ ଭୂମିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥାଏ ଏବଂ ଦୁଧ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଗାଈ ପରି ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପାଳନ କରାଯାଏ ।

ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସଂବାଦ

ମହୀଶୂର ଦଶହରା ପ୍ରଦର୍ଶନୀ

ପ୍ରତିବର୍ଷ ମହୀଶୂର ରାଜ୍ୟର ଦଶହରା ଉତ୍ସବରେ ଗୋଟିଏ ନିଖିଳ-ଭାରତ-ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଖୋଲା ଯାଇଥାଏ । ଗତ ଦଶହରା ସମୟରେ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନୀଟି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବର୍ଷମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବହୁ ପରିମାଣରେ ଉନ୍ନତ କରି ପାରିଥିଲା । ଏ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ପାଇଁ ଭାରତର ଚାରିଆଡ଼ୁ ଜିନିଷମାନ ଆସିଥିଲା । ଭାରତରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ିକ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଯେଉଁ ସଂଘ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି ସେ ମଧ୍ୟ ତାହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥାଏ ଏବଂ ବିଶ୍ୱ ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱଦେଶୀ ମାଲ ଗୁଡ଼ିଏ ଯେନ ଗୋଟିଏ ପୃଥକ ଭଣ୍ଡାର ଖୋଲି ଥାଏ । କୃଷି, ଜଙ୍ଗଲ, ଶିଳ୍ପ ଓ କଳା ପ୍ରଭୃତି ବିଭାଗ ପାଇଁ ଯେଉଁ ସବୁ ଭଣ୍ଡାର ଖୋଲା ଯାଇଥିଲା ସେ ଗୁଡ଼ିକର କାରିଗରୀ ପୂର୍ବ ବର୍ଷର ଜିନିଷମାନଙ୍କ କାରିଗରୀକୁ ସହଜରେ ବଳି ପଡିଥିଲା ।

ହାଇଦ୍ରାବାଦ ରାଜ୍ୟର ଗୃହଶିଳ୍ପ ଅନୁଷ୍ଠାନ (Home Industries Institute) ଏବଂ ବିହାର ଓଡ଼ିଶା ଓ ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶର ବସ୍ତ୍ର ଶିଳ୍ପ ବିଭାଗରୁ ଆସିଥିବା ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ିକ ଶିଳ୍ପକଳା ବିଭାଗକୁ ମଣ୍ଡିତ କରିଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମ-ଦେଶର ଉତ୍ପାଦକ ସଂଘ (Burma Products Company) ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲା ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଚମତ୍କାର ଛୋଟ ଭଣ୍ଡାର ଖୋଲିଥିଲା ।

ଭାରତୀୟ ପତ୍ର ପତ୍ରିକାର ପରିଚାଳକମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସମିତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ଜ୍ଞାନଚର୍ଚ୍ଚାର ଅଭାବ ମୋଚନ କରିଥିଲା ଏବଂ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ତ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ରେ ସଂସ୍କାର

"ଜୀବନର ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପ୍ରଗତି ମୋହର ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ଓ ଏକାନ୍ତ ଆକାଂକ୍ଷାର ବସ୍ତୁ ହୋଇ ରହିବ ସେହି ପ୍ରଜାକୁଳର ସବୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ଜାତିର ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆକର୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଭଗବାନ କୃପାରୁ ମୁଁ କ୍ଷମ ହେବି ବୋଲି ଭରସା କରେଁ ।" ତ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ର ମହାରାଜା ତାଙ୍କର ରାଜ କ୍ଷମତା ପାଇବା ସମୟରେ ଏହିପରି ଭାବରେ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଅଳ୍ପ ଦିନ ପରେ ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଆଧୁନିକ ଧରଣର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ଗଠନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ସେ ଏହି କଥା ଗୁଡ଼ିକର ସତ୍ୟତା ପ୍ରମାଣ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହି ସଂସ୍କାରକୁ ସର୍ ସାମୁୟେଲ୍ ହୋର୍‌ଙ୍କ ପରି ଜଣେ ବିଜ୍ଞ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ "ରାଜ୍ୟ ପରିଚାଳନାର ଗୋଟାଏ ବିଶିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ" ରୂପେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଇଂଲଣ୍ଡ, ଇଉରୋପ, ଭିଏନା, ପ୍ରାଗ୍, ବାର୍ଲିନ୍, ପ୍ୟାରିସ, ଜେନେଭା ଏବଂ ଇଟାଲି ପ୍ରଭୃତି ୟୁରୋପର ନାନା ସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରି ଗତ ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ମହାରାଜା ତାଙ୍କର ଅନୁଚରବର୍ଗଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭାରତକୁ ଫେରିଲେ ।

ତ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ ରାଜ୍ୟର ଶାସକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସମୁଦ୍ର ଯାତ୍ରା

Digitized by srujanika@gmail.com

କର ତାଙ୍କର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ନିଷ୍ଠାପର ମହାରାଜାଙ୍କର ବହୁ ବର୍ଷ-ବ୍ୟାପୀ ଅନୁସୃତ ପ୍ରଥା ଭଙ୍ଗ କରିବା ବିଷୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମହା-ରାଜାହିଁ ପ୍ରଥମ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ ।

ଏହା ଦ୍ୱାରା ଶିବାଙ୍କୁରର ମହାରାଜା ଯେ ବହୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରି ଫେରି ଅଛନ୍ତି ମାନ୍ଦ୍ରାଜ କରପୋରେଶନ ଭେଟିଥିବା ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନାର ସେ ଯେଉଁ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, ସେଥିରୁ ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଅଛି ।

ଏବେ ମଧ୍ୟ ଶିବାଙ୍କୁରର ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ମହାରାଜାଙ୍କର ଭଗ୍ନୀ ପୁତ୍ର ସିଂହାସନର ପ୍ରକୃତ ଅଧିକାରୀରୂପେ ବିବେଚିତ ହୁଏ ଏବଂ ପ୍ରତି ରାଜାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପୃଥକ୍ ପ୍ରାସାଦ ନିର୍ମାଣ କରିବାକୁ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାରାଜା ତାଙ୍କର କାଣ୍ଡିୟାର ପ୍ରାସାଦଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ଧରଣରେ ନିର୍ମାଣ ଓ ସଂସ୍କାର ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟର ଉପଯୁକ୍ତ ରାଜବାଟୀରେ ପରିଣତ କରିବା ଲାଗି ମନସ୍ଥ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଆଗାମୀ ୧୯୩୪ ସାଲ୍ ଫେବୃୟାରୀ ମାସରେ ଶିବାଙ୍କୁରର ଦେଓଆନ ମି. ଅଣ୍ଟିନ୍‌ଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପୂରି ଯିବା ପରେ ସର୍-ମହମ୍ମଦ ହବିବୁଲ୍ଲା ଏହି ପଦ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଥିବାର ଜଣା ଯାଏ ।

କୋଚିନ ମହାରାଜାଙ୍କର ଗସ୍ତ

କୋଚିନର ମହାରାଜା ସର୍ ଶ୍ରୀରାମବର୍ମା ଭାରତ ଭ୍ରମଣରେ ବାହାର ଅଛନ୍ତି । ସେପ୍ଟେମ୍ବର ତା ୮ ରଖରେ ସେ ତାଙ୍କର ପୃଥକ ରେଲଗାଡ଼ିରେ ବାଙ୍ଗାଲୋରଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ଏବଂ ମହୀଶୂରର ଦେଓଆନ୍ ସର୍ ମିରଜା ଇସ୍‌ମାଇଲ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ-କର୍ମଚାରୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ଆସି ସାକ୍ଷାତ ନେଇଥିଲେ । ମହୀଶୂରରେ ଅବସ୍ଥାନ ସମୟରେ ସେ ଦେବାନହଲ୍ଲୀ ସହରରେ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଆଲୋକର ଉନ୍ମୋଚନ ଉତ୍ସବ ସମ୍ପାଦନ କରିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ମହାରାଜାଙ୍କର ସ୍ପେଶାଲ୍ ଗାଡ଼ି ଭାରତର ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳ ପଥରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ରହି ରହି ଗତି କରିଥିଲା ଏବଂ ଆଗାମୀ ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ମହାରାଜା କଲିକତା ବାଟେ ପୁରୀକ୍ଷେତ୍ର ଦର୍ଶନ କରିବେ ବୋଲି ମନସ୍ଥ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ବରୋଦା ଏବଂ ନିଖିଳ ବିଶ୍ୱର ଧର୍ମ ମହାସଭା

ଚଳିତ ବର୍ଷ ଶିକାଗୋରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ନିଖିଳ ବିଶ୍ୱର ଧର୍ମ-ମହାସଭାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧିବେଶନରେ ବରୋଦାର ମହାରାଜା ସଭାପତିର ଆସନ ଅଳଙ୍କୃତ କରିଥିଲେ । ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତା ସଙ୍ଗେ ଧର୍ମର ସଂଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିବାହିଁ ତାଙ୍କ ଅଭିଭାଷଣର ସାର ମର୍ମ । ସେ କହିଥିଲେ, " ଆମ୍ଭେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳାର ଯୁଗ ମଧ୍ୟରେ ଗତି କରୁଥାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଏ ଯୁଗକୁ ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ଜାଗରଣର ଯୁଗରୂପେ ମଧ୍ୟ ବୋଲି ଯାଇପାରେ । ବିଜ୍ଞାନ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗତକୁ ଏକୀଭୂତ କରି ପାରିଥିଲେହେଁ ଏହା ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜ-ନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୃଥକ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି । ମନୁଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦୂରତମ ଗ୍ରହର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଓ ମୂରୁତା ଦେଖାଇ ଦେଇ ପାରୁ-ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଗ୍ରହରେ ସେ ବାସକରେ ତାହାର ସଂଗଠନ ସେ କରି ପାରିବ କି ? ବୈଜ୍ଞାନିକ, ଡାକ୍ତର, ଇଞ୍ଜିନିୟର, ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ଓ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକମାନେ ନୂଆ ନୂଆ କଥା ଶୁଣାଉ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାର୍ଥପରତା ବିଜାତୀୟ ଘୃଣା, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଜାତୀୟତା ଓ ଲୋଭ ସେ ସବୁକୁ ବିଶୃଙ୍ଖଳ କରି ପକାଇ ଅଛି ।

" ତଥାପି ଏକ ନୂତନ ଶୃଙ୍ଖଳାର ଅବତାରୀ ହେଉଅଛି । ଭଗବାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି କ୍ରିୟାର ବିରାମ ନାହିଁ । ସେ ଜଣେ ଗଣ-ତନ୍ତ୍ରର ରାଜା ଏବଂ ସେଥି ପାଇଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ନ୍ତି । କେବଳ ସେବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଯାଜକ ତନ୍ତ୍ର ଶାସନର ସେ ପକ୍ଷପାତ ନୁହନ୍ତି । ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ଏବଂ ତାହାର ଅଧି-କାର ଆଉ ମଧ୍ୟ ନିମ୍ନତମ ଲୋକମାନଙ୍କର ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ଟିକିଏ ସ୍ଥାନ ପାଇବାର ଦାବୀ ଉତ୍ଥାପନ କରିବାହିଁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନର ଅର୍ଥ ।

" ଏବଂ ଏହି ଦାବୀ ଗୁଡ଼ିକର ଅସ୍ୱୀକାର ଲାଗି ଉଭୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପ୍ରତୀଚ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାର ଓ ପ୍ରତାରଣା, ତାହାରି ବିରୁଦ୍ଧରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅଭିଯାନ । ମାନବ ଜାତିର ଉନ୍ନତିଶୀଳ ନୈତିକ ଆଦର୍ଶ ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସମଗ୍ର ଜଗତର ଧର୍ମ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରା ଯାଉଅଛି । ଯେଉଁ ଧର୍ମ ମାନହୀନ ତାହା ବର ନୁହେ ଅଭିଶାପ, ତଥାପି ଧର୍ମର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା କାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ସାଧ୍ୟାତୀତ ରୂପେ ଧର୍ମ-ପରାୟଣ । ଭଗବାନ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଜଣେ ଭଗବାନଙ୍କର ଆବିଷ୍କାର କରିବ ।

" ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଧର୍ମ ମନୁଷ୍ୟକୁ ତାହାର ନିମ୍ନତମ ରିପୁ ଗୁଡ଼ିକର ଦମନ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । କିନ୍ତୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣ ଭେଦ ଓ ଈର୍ଷାର ପ୍ରାବଲ୍ୟ ଏ ଧର୍ମକୁ ପକ୍ଷପାତଗ୍ରସ୍ତ କରି ଦେଇଅଛି । ଏହାର ମୌଳିକ ସତ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରିଲେ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଯଥେଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିତ ହୋଇ ପାରନ୍ତା, ଯଥା ପ୍ରେମର ଅବତାର ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରେମ ଏବଂ ସମଗ୍ର ମାନବ ଜାତି ପ୍ରତି ଭ୍ରାତୃଭାବ ଜନିତ ପ୍ରେମ । ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତ ଜୀବ ଜଗତକୁ ସମାନ ବୋଲି କହିଥାଉଁ

Digitized by srujanika@gmail.com

କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ନିଜର ଅନୁପାତ ଜ୍ଞାନ ହରାଇ ବସିଅଛୁଁ । ଆମ୍ଭେମାନେ ମ୍ୟାଲେରିଆ ଜ୍ୱରର ମଶା ଏବଂ ପ୍ଲେଗ ରୋଗର ମୂଷାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦେଉଁ କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟ ପରିବାର ଉପରେ କଠିନ ଭାବରେ ଆଘାତ କରୁଁ ଏବଂ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସ୍ୱଜାତି-ଙ୍କର କ୍ଷତି ବିଧାନ କରୁଁ ।"

ଧର୍ମ ମହାସଭାରେ ୧୧ଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ଧର୍ମର ପ୍ରାୟ ଶତାଧିକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଏକତ୍ର ସମାବେଶ । ଯଥା—ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ, ଇହୁଦୀ, ବୌଦ୍ଧ, ହିନ୍ଦୁ, କନ୍‌ଫିଉସୀୟ, ଜୈନ, ମହମ୍ମଦୀୟ, ଶିନ୍ତୋ, ଶିଖ୍, ତାଓ ଏବଂ ଜୋରୋଆଷ୍ଟ୍ରୀୟ । ସବୁ ଧର୍ମର ସମତା ସମ୍ପାଦନହିଁ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ବରୋଦାରୁ ଜାତିଭେଦ ଉଠିଲା

ବରୋଦାର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ବିଧିର ନିମନ୍ତେ "ଜାତି-ଗତ ଅତ୍ୟାଚାର ନିରୋଧକ ଆଇନ" ନାମକ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଆଇନ ପାସ୍ ହେବ । ମାନବ ଜାତିର ସହଜ କଲ୍ୟାଣ ପକ୍ଷରେ ଯେଉଁ ସବୁ ନିରର୍ଥକ ସାମାଜିକ ପ୍ରଥା ବ୍ୟାଘାତ ଜନ୍ମାଏ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଉଚ୍ଛେଦ ସାଧନହିଁ ଏହି ଆଇନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଅସଂଖ୍ୟ ଜାତି ଓ ଉପଜାତି ଯୁକ୍ତ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିବାହ ଓ ପାନାହାର ପ୍ରଚଳନ ପାଇଁ ଏ ଆଇନ ସମର୍ଥନ କରେ । ଏହି ଆଇନ ପାଶ ହେବା ପରେ ଅର୍ଥ ଶୂନ୍ୟ ପ୍ରଥା ଓ ପଦବୀଦାନିରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା, ଜାତି ବାସନ କିମ୍ବା ଜରିମାନା ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟକୁ ହଇରାଣ କରିବା ପାଇଁ କାହାର କ୍ଷମତା ରହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ଏହାକୁ ଲଂଘନ କରିବେ ସେମାନେ ୬ ମାସ କାରାବାସ କିମ୍ବା ୫୧୦୦୦ ଟଙ୍କା ଜରିମାନା ଅଥବା ଉଭୟବିଧ ଦଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ ।

ନେପାଳର ପ୍ରଧାନ ସଚିବ 'ସାମ୍ରାଜ୍ୟସଦସ୍ୟ' ହେଲେ

ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟ ସମୂହର ଗେଜେଟ୍‌ରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ନେପାଳର ପ୍ରଧାନ ସଚିବ ରାଣା ସର୍ ଯୁଧ୍ୟା ଶମ୍ଶେର ଜଂ ବାହାଦୁର ଜି. ସି. ଆଇ. ଇ. ସମ୍ପ୍ରତି ପ୍ରାଣିତତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟକ ପରି-ଷଦର (Zoological society) ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସଦସ୍ୟ (Imperial Fellow) ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ତାହାର କାରଣ ସେ ନେପାଳର ଜୀବ-ଜନ୍ତୁଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଅଳ୍ପ ଦିନ ପୂର୍ବେ ସମ୍ରାଟ ମହୋଦୟଙ୍କୁ ଦୁଇ ଗୋଟି ଗଣ୍ଡାର ଉପହାର ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । କେବଳ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର (United Kingdom) ପ୍ରଜାମାନେହିଁ ଏ ସଂଘର ସଭ୍ୟ ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେବାର କଥା ମାତ୍ର ବିଶେଷ କାରଣରୁ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସଦସ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନ-ଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ୧୨ ଜଣରୁ ଅଧିକ ହେବାର ନିୟମ ନାହିଁ । ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଭୂତପୂର୍ବ ପ୍ରଧାନ ସଚିବ ଡ଼ବ୍ଲ୍ୟୁ, ଏମ୍, ହେଗ୍‌ସ୍, କ୍ୟାନେଡ଼ାର ଭୂତପୂର୍ବ ପ୍ରଧାନ ସଚିବ ମ୍ୟାକେଞ୍ଜି କିଙ୍ଗ୍ ପ୍ରଭୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହି ସଂଘର ସଦସ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ।

ଇନ୍ଦୋରରେ ସମାଜ ସଂସ୍କାର

ବିବାହ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସାମାଜିକ ପର୍ବ ପ୍ରଭୃତିରେ ଅକାରଣ ଅତ୍ୟଧିକ ବ୍ୟୟର ନିରୋଧ ପାଇଁ ଇନ୍ଦୋର ଦରବାର ଗୋଟିଏ ସାମାଜିକ ଆଇନ ଜାରି କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏ ସବୁ ସ୍ଥଳରେ ଯେଉଁମାନେ ଦୁଇଶହରୁ ବେଶୀ ଜାତିଅଶ ହେବେ ବେବେ କିମ୍ବା ୫୦ ଜଣରୁ ଅଧିକ ଲୋକଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଜାଣୁ ଶ୍ରମିକ ଶାସନ ସମୟରେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ଏହି ଧରଣର ନିରୋଧ କରା ଯାଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ଆଇନ ଜାରି ହୋଇ ନାହିଁ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ବେହାର ହେରାଲ୍ଡ୍ କାଗଜ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରନ୍ତି ଯେ ଏହି ଧରଣର ସାମାଜିକ ଆଇନ ଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣ ମତର ଅତ୍ୟଧିକ ଅଗ୍ରଗାମୀ ହୋଇ ପଡ଼ୁ ଥିବାରୁ ଶେଷରେ ସାରଦା ଆଇନ ପରି ଅଚଳ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିବାହିଁ ସମ୍ଭାବନା ।

ହାଇଦ୍ରାବାଦ ସମ୍ବାଦ

ଅଳ୍ପ ଦିନ ପୂର୍ବେ ହାଇଦ୍ରାବାଦର ନିଜାମ ମହୋଦୟ ବେରାରକୁ ଫେରି ପାଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଣିକି ତାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ-ପୁତ୍ର "ବେରାରର ରାଜ କୁମାର" (Prince of Berar) ରୂପେ ଅଭିହିତ ହେବେ ।

ନିଜାମ ମହୋଦୟ ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଆଦେଶ ଜାରି କରି ଅଛନ୍ତି ଯେ ସରକାରୀ ବିଭାଗମାନଙ୍କରେ ଏଣିକି ଯେତେ ଚାକିରି କାର୍ଯ୍ୟ ଖାଲି ହେବ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଥମେ ହାଇ-ଦ୍ରାବାଦର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କୁ ଦିଆ ଯିବାର ବିଧିର କରାହେବ ଏବଂ ତତ୍ପରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ବିଷୟ ବିଧିର କରା ହେବ । ହାଇଦ୍ରା-ବାଦର ପ୍ରଜାମାନେ ଏ ଆଦେଶ ପାଇ ଆହ୍ଲାଦିତ ହୋଇଥିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ନିଜାମଙ୍କ କଲେଜର ସାହିତ୍ୟ ସମାଜରେ ଗତ ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ "ତାରୁଣ୍ୟ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ" ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶ୍ରୀମତୀ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡ଼ୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ବକ୍ତୃତା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଭାଷଣର ମୂଳ ଭାବ ଥିଲା—ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶ-ଧରମାନଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ହେବ ଜୀବନର ଅପୂର୍ବ ମିଳନ, ଏହାରି

Digitized by srujanika@gmail.com

ପାର୍ଥକ୍ୟ ନୁହେ । ବକ୍ତୃତା ମଣ୍ଡପ ଶ୍ରୀ ସମାଗମରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରିନ୍ସିପଲ୍ ଟାରନ୍‌ର୍ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ।

ପାଟିଆଲା ସମ୍ବାଦ

ଆଗାମୀ ୪ ତାରିଖ ନଭେମ୍ବର ଠାରୁ ଲାହୋରରେ ଯେଉଁ କ୍ରିକେଟ୍ ମ୍ୟାଚ୍ ହେବ ସେଥିରେ ଉତ୍ତର ଭାରତୀୟ କ୍ରିକେଟ୍ ଏସୋସିଏଶନ୍ ତରଫରୁ ଏମ୍. ସି. ସି. ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପାଟିଆଲାର ମହାରାଜା କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ହେବାର ଶୁଣାଯାଏ । ପାଟିଆଲାର ଯୁବ-ରାଜ ଓ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ନାଇଡ୍ଡୁ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ଲାଟ ମହୋଦୟଙ୍କର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇ ଗବର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ୨୧ ଜଣଙ୍କ ତରଫରୁ ଏମ୍. ସି. ସି. ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଖେଳିବେ ବୋଲି ରାଜି ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ପାଟିଆଲାର ମହାରାଜା ସରଦାର ଏସ୍. ଏସ୍. ଚରନ୍ ସିଂ ସାହେବଙ୍କୁ 'ରାଜକବି' ଉପାଧି ଦାନ କରି ଅଛନ୍ତି । ସରଦାର ମହାଶୟ "ବାଦଶାହନାମା" ନାମକ କବିତା ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ପଞ୍ଜାବ ଟେକ୍ସଟ୍ ବୁକ୍ କମିଟିରୁ ଚଳିତ ବର୍ଷ ପ୍ରଥମ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ । ସେ ପଞ୍ଜାବୀ ଭାଷାରେ ପ୍ରାୟ ଚାରିଶ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ଏବଂ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ପତ୍ରପତ୍ରିକା ପରିଚାଳନା କରିବା ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସାମ୍ବାଦିକରୂପେ ସୁପରିଚିତ ।

ଗୋଣ୍ଡୋଲ ରାଜ୍ୟର ଉନ୍ନତି

କାଠିଆବାରର ଗୋଣ୍ଡୋଲ ରାଜ୍ୟରେ ସେ ସ୍ଥାନର ମହାରାଜା ବହୁ ଉନ୍ନତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବାଳକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ ଅବୈତନିକ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ବିଶେଷ ରୂପେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ । ନିଜେ ମହାରାଜା ଏଡ଼ିନବର୍ଗ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଜଣେ ଏମ୍. ବି. ସି. ଏମ୍. ଏମ୍. ଆର. ସି.ପି. ଓ ଏମ୍. ଡି. ଏବଂ ଗୋଣ୍ଡୋଲ ରାଜ୍ୟରେ ଯେ ଯେଉଁ ଡାକ୍ତରଖାନା ବସାଇ ଅଛନ୍ତି ତାହାକୁ ଭାରତୀୟ ପ୍ଲେଗ୍ କମିସନର ସଭାପତି "ଭାରତର ତିନି ଗୋଟି ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଡାକ୍ତରଖାନାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକତମ" ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଅଛନ୍ତି । ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଡାକ୍ତର ଚିକିତ୍ସା କରାଇବା ପାଇଁ ଗୋଣ୍ଡୋଲର ମହାରାଜାହିଁ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଚଳନ୍ତି ଡାକ୍ତରଖାନା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

ଜୟପୁରର ପୋଲୋ ଟିମ୍

ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ଦୁଇ ତାରିଖରେ ଜୟପୁରର ମହାରାଜା ଏବଂ ତାଙ୍କର ପୋଲୋ ଟିମ୍ ଭାଇସ୍‌ରୟ ଅବ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ନାମକ ଜାହାଜରେ ଭାରତକୁ ଫେରିଲେ । ଜୟପୁର ଟିମ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯେତେ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଅଛନ୍ତି ସବୁଠାରେ ଜୟକର ଭୂୟସୀ ପ୍ରଶଂସା ପାଇ ଫେରି ଅଛନ୍ତି ।

ଦେଓଅସ୍ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଶେଷ ଜବାବ

ଦେଓଅସ୍‌ର ମହାରାଜା ସର୍ ଭୁକୋଜିରାଓ ପୁଅର ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ହଠାତ୍ କାହାରକୁ ନ ଜଣାଇ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ପରିବାର, ଅନୁଚର ବର୍ଗ ଓ ଜିନିଷ ପତ୍ର ଧରି ସିଂହାସନ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଗବର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରଲ୍ ମହୋଦୟଙ୍କର ଏଜେଣ୍ଟ ତାଙ୍କୁ ଶେଷ ଜବାବ ଦେଇଅଛନ୍ତି ଯେ ତା ୧୦ ରେଖ ନଭେମ୍ବର ପୂର୍ବରୁ ସେ ରାଜ୍ୟକୁ ନ ଫେରିଲେ ଭାରତ ସରକାର ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ଶାସନଭାର ନିଜ ହାତକୁ ନେବେ । ଦେଓଅସର ମହାରାଜା ବର୍ତ୍ତମାନ ପଣ୍ଡିଚେରିରେ ରହିଅଛନ୍ତି ।

ସାନ୍ଦୁର ରାଜ୍ୟରେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମନ୍ଦିର ଉଦ୍‌ଘାଟନ

ମରହଟ୍ଟା ରାଜ୍ୟ ସାନ୍ଦୁର ରାଜାଙ୍କର ଏକ ନିଦେଶ କ୍ରମେ ସେ ରାଜ୍ୟର ସବୁ ହିନ୍ଦୁ ମନ୍ଦିର ଗୁଡ଼ିକ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖୋଲି ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ପ୍ରଥମେ ଏହି ସଂସ୍କାର ବିଷୟରେ ସାଧାରଣର ମତ ଜାଣିବାକୁ ଏବଂ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେବା ପାଇଁ ସେ ଗୋଟିଏ କମିଟି ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । କମିଟିର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଅନୁସାରେ ୧୯୩୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ରାଜାଙ୍କର ଶୁଭ ଜନ୍ମଦିନ ଦିବସରେ ଏହି ଘୋଷଣା ପ୍ରଚାର କରାଯାଇଥିଲା । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାର ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ପ୍ରଚଳନ କରିବା ଲାଗି ଷ୍ଟେଟ୍ ତରଫରୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାୟୀ କମିଟି ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି ।

ହଲଓୟାର ରାଜ୍ୟରେ ମନ୍ଦିର ପ୍ରବେଶ

ଦିଲ୍ଲୀର ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ଟାଇମସ୍ କାଗଜରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ରାଜପୁତାନାରେ ଅବସ୍ଥିତ ହଲଓୟାର ରାଜ୍ୟର ଲେଫ୍‌ଟିନେଣ୍ଟ କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହାରାଜା ରାଣା ଶ୍ରୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ ଦେଓ ବାହାଦୁର ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ମନ୍ଦିର ଗୁଡ଼ିକ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଖୋଲି ଦେବା ପାଇଁ ଘୋଷଣା କରିଅଛନ୍ତି । ହଲଓୟାରର ହରିଜନ ସଭା ଦ୍ୱାରା ଆହୂତ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାର ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣକରି ମହାରାଜ ଏକଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ବକ୍ତୃତା ଦେଇ-ଥିଲେ । ହରିଜନମାନଙ୍କୁ ଜୀବନର ସାଧାରଣ ସୁଯୋଗ ଗୁଡ଼ିକରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା ଏବଂ ଚିରଦିନ ପଦଦଳିତ କରି ରଖିବାର ପ୍ରଥାକୁ ସେ ନିନ୍ଦା କରିଥିଲେ । ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚଜାତିମାନଙ୍କ ପରି ନିଜ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଯୋଜନୀୟ ଅଙ୍ଗ ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଭାବରେ ଆସିଲେ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଅଧିକାର ଅଛି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମହାରାଜା ଚେମ୍ବର ଅଫ୍ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ର ସ୍ଥାୟୀ କମିଟିର ଜଣେ ସଦସ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ।

ଶିଳିଚପୁରରେ ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ମନା

ଶିଳିଚପୁରର ରାଜା ରାଓ ବାହାଦୁର ଦୁର୍ଜନ ସାଲ ସିଂହଜୀ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲା ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ନିରୋଧକ ଆଇନ ଜାରି କରିଅଛନ୍ତି । ବିବାହ ଓ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସମୟରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବ୍ୟୟ ହୋଇଥାଏ ତାହାର ସଙ୍କୋଚ ଏବଂ ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଆଇନ ପାଶ କରିବା ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ବିଚାରାଧୀନ ଅଛି ।

ସଙ୍ଗୀତକଳାର ଉନ୍ନତି

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲା ଓଡ଼ିଶାର ସଙ୍ଗୀତକଳା ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଉନ୍ନତି ବିଧାନ କରା ଯାଇଅଛି । ସିନ ରେଲ୍ ଷ୍ଟେସନ ଓ ଷ୍ଟେଟକୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରୁଥିବା ରାସ୍ତା ମଧ୍ୟରେ ସଞ୍ଜାଇ ନଦୀରେ ଗୋଟିଏ ପୋଲ ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି, ବ୍ରାଞ୍ଚ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସଟି ଗୋଟିଏ ସବ୍ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି, ସିନ ରେଲ୍ ଷ୍ଟେସନ ଓ ଷ୍ଟେଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ଟେଲିଗ୍ରାମ ତାର ଖଞ୍ଜା ଯାଇଅଛି ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ପାଇଁ ଜଣେ ଇଂରେଜ ଭୂତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି । ରାଜା ସାହେବ ତାଙ୍କର ସୁବୃହତ୍ ପୁସ୍ତକାଳୟଟିକୁ ସାଧାରଣଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଷ୍ଟେଟ୍‌ରୁ ଗୋଟିଏ ମାସିକ ପତ୍ରିକା ବାହାରିବାର କଳ୍ପନା ଚାଲିଅଛି । ଚଳିତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଷ୍ଟେଟ୍‌ର ରାଜଧାନୀରେ ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ଲାଗିଥିବା ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ ଘଟଣା ।

ଢେଙ୍କାନାଳର ପ୍ରସ୍ତାବ

ସୁନଆଁ ଦରବାରରେ ଢେଙ୍କାନାଳର ରାଜାସାହେବ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ବକ୍ତୃତା ଶୁଣାଇଥିଲେ ସେଥିରେ ରାଜ୍ୟର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି କରିବା ପାଇଁ ସେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହୋଇଥିଲେ । ବିଶେଷତଃ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାର ବିସ୍ତାର, ଭାଗବତ-ଘରର ଉନ୍ନତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମିତିର ପୁନଃ ସଂଗଠନ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେଟ୍ ଗେଜେଟ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ସେ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ ।

ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର ରାଜଧାନୀ

"କେତେବେଳେ ତାହା ମିଳନ, କେତେବେଳେ ବିଚ୍ଛେଦ କେତେବେଳେ ଅଶ୍ରୁ, କେତେବେଳେ ହାସ୍ୟ—କେତେ ମଧୁମୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ, ପୁଲକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁହୂର୍ତ୍ତ, ଅର୍ଥହୀନ ମୁହୂର୍ତ୍ତ—ସବୁ ସେହି ହାସ୍ୟ ରହସ୍ୟର ସୂତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଗୁନ୍ଥା ହୋଇ ରହିଥିଲା ।"

ଏହିପରି ଭାଷାରେ ହଲିଉଡର ବିଖ୍ୟାତ ଅଭିନେତ୍ରୀ ପୋଲାନେଗ୍ରୀ ହାସ୍ୟ ରସର ନଟ ସମ୍ରାଟ ଚାର୍ଲି ଚେପ୍‌ଲିନ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ଅତୀତ ପ୍ରେମ ଅଭିନୟର ସ୍ମୃତି ବିବରଣ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଚାର୍ଲି ଚେପ୍‌ଲିନ୍‌ଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କର ବିବାହ କରିବାର ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ କିଛିଦିନ ପରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ସବୁ ସମ୍ପର୍କ ତୁଟିଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେରିକାର ଜଣେ କୋଟିପତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପୋଲାନେଗ୍ରୀଙ୍କର ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଚାଲିଅଛି । ଚାର୍ଲିଙ୍କର ଚରିତ୍ର ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ନିଜ ଅଭିଯୋଗ ଏହି ଯେ, ତାଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ବୋଲି ମନେ କରିବା ଯେ କାହାରି ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । ଅଭିନେତ୍ରୀଙ୍କ ଭାଷାରେ "ଚାର୍ଲିଙ୍କୁ ଗମ୍ଭୀର ପ୍ରକୃତିକ ବୋଲି ମନେ କରିବା ଯେ କାହାରି ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ଏବଂ ମୋହର ମନେହୁଏ ଏହାହିଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଦାରୁଣ ବ୍ୟର୍ଥତା । ଭାଗ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ହାସ୍ୟ ରସର ଅଭିନୟ ପାଇଁ ତିଆରି କରିଛି ଏବଂ ସେହି ରସର ଅଭିନେତା ଭାବରେ ସେ ରହିଛନ୍ତି । ଏପରି କି ତାଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଯାହା ଦେଖାଯାଏ ତାହା ମଧ୍ୟ ହାସ୍ୟ କୌତୁକ ସହିତ ଅନ-ବାର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ।

ଏହି ଅଭିନେତା ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠର ଜଣେ ସର୍ବ-ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନୁଷ୍ୟ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ମିଳନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ କୌତୁହଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ଏଠାରେ କହା ଯାଇପାରେ । ଗତ ଥର ବିଲାତ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ଚାର୍ଲିଙ୍କର ପରିଚୟ ପାଇ ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ସରଳ ଭାଷାରେ ମହାତ୍ମାଜୀ କହିଲେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଏଥିପୂର୍ବେ ଜାଣି ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଚାର୍ଲି ଅର୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଉତ୍ତର କଲେ "ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ବହୁତ ଦିନରୁ ଜାଣିଅଛି !"

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାତ୍ର ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଜଗତର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନକ ହେଲେହିଁ ଏବଂ ବହୁ ବର୍ଷ ଧରି ପୃଥିବୀକୁ ହସାଇଥିବାର ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ତାଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ସଞ୍ଚିତ ଧନର ପରିମାଣ ପନ୍ଦର ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ହେଲେହେଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥଗୃଧ୍ନତା ଚାର୍ଲିଙ୍କ ଚରିତ୍ରର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କଳଙ୍କ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଦୁହିଙ୍କ ଭିତରେ ଘନ ଘନ କଳହ ଓ ତାହାର ଚରମ ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଚରନ୍ତନ ବିଚ୍ଛେଦର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ପୋଲା ନେଗ୍ରୀ କହିଛନ୍ତି, "ଆମ ଭିତରେ କଳହ ହେବାର ମୂଳତମ କାରଣ ଥିଲା ଚାର୍ଲିଙ୍କର ଏକଜିଦ୍ଦିଆ ମୀଚତା । ବୋଧହୁଏ ଅତୀତ କାଳରେ ସେ ବଡ଼ ଦରିଦ୍ର ଥିବାର ଏହା ଗୋଟାଏ ପ୍ରଧାନ ସ୍ମାରକ । କାରଣ ଯେତେବେଳେ ସେ ଆମେରିକାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଧନ ବିଷୟରେ ଭାବିବାକୁ ତାଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକ ନ ଥିଲା ସେତେବେଳେ ଉପାର୍ଜିତ ଅର୍ଥକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସେ ଅସମର୍ଥ ଥିଲେ । ସେ ଚେକ୍ ଦ୍ୱାରାହିଁ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ପୈଠ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ପକେଟରେ ପଇସା ରଖିବା ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ନ ଥିଲା ।"

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିଲାଙ୍କୁ ଅତି ମାତ୍ରାରେ ଭଲ ପାଇବା ଚେପ୍‌ଲିନ୍‌ଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ଶିଆଲ । ଏହାକୁ ସେ ଅନ୍ୟ ସବୁ ପ୍ରକାର ପ୍ରୀତିଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ବିବାହ ବନ୍ଧନର ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ସନ୍ତାନ ଲାଭ । ଅନ୍ୟ ସବୁ ତୃପ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ଏହାହିଁ ବୋଧ ହୁଏ ଅଧିକ ଗୁରୁତର ଓ ଆନନ୍ଦଜନକ ତୃପ୍ତି ।

"ଆମର ବିବାହ ଜୀବନକୁ ସେ କେବଳ ସନ୍ତାନ ଅର୍ଥରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ମୋହ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ପ୍ରେମ ତାହା ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନ ଲାଭର ଇଚ୍ଛାହିଁ ବଡ଼ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଆମର ସନ୍ତାନ ଯେ କିପରି ଅସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଃସନ୍ଦେହ ଥିଲେ ।"

ଚେପ୍‌ଲିନ୍ ଏବଂ ଜି. ବି. ଏସ୍.

ତାହାପରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ବିଶିଷ୍ଟ ନାଟ୍ୟକାର ଓ ଭାବୁକ ଜର୍ଜ ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶଙ୍କର ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ କୌତୁକ ଗଳ୍ପ ସେ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ଅଛନ୍ତି । ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶ ମାନବ ସମାଜର ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିତାରେ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠର କି ଧନୀ, କି ଦରିଦ୍ର, କି ରାଜା, କି ଜାତି, ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବରେ ନିଜର ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ରହସ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷାରେ ନିନ୍ଦା ବର୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ତାଙ୍କର ନିକଟରେହିଁ ପୋଲା ନେଗ୍ରୀ ଚାର୍ଲି ଚେପ୍‌ଲିନ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ ।

ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ସାର ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶ ସହଜ ଭାଷାରେ ଉତ୍ତର କଲେ ଯେ ଏ ଘଟଣାଟି ତାଙ୍କ ନିଜ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟଣାକୁ ମନେ ପକାଇ ଦିଏ । ସେ ହେଉଛି ଇସାଡ଼ୋରା ଡ଼ନ୍‌କ୍ୟାନ୍‌ଙ୍କର ଜନନୀ ହେବାର ପ୍ରବଳ ଆକାଂକ୍ଷା । ଥରେ ଇସାଡ଼ୋରା ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶଙ୍କୁ ଲେଖିଥିଲେ,

"ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଆମ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ସଂଯୋଗରେ ଗୋଟିଏ ସନ୍ତାନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ତୁମେ କଅଣ କଳ୍ପନା କରି ପାରୁ ନାହଁ ଯେ ଆମ ଦୁହିଙ୍କର ସନ୍ତାନ କିପରି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ହୋଇ ପାରେ? ବିଶେଷତଃ ଯେଉଁ ସନ୍ତାନ ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କ ଏବଂ ଇସାଡ଼ୋରା ଡ଼ନ୍‌କେନ୍‌ଙ୍କର ଦେହର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଜାତ ହେବ?"

କିନ୍ତୁ ଏହି ବିଖ୍ୟାତ ରୂପସୀଙ୍କ ପତ୍ରର ଉତ୍ତର ଅତ୍ୟଧିକ ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ । ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶ ଲେଖିଲେ, "ଅବଶ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ଆମର ସନ୍ତାନଟି ଇସାଡ଼ୋରା ଡ଼ନ୍‌କେନ୍‌ଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କ ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶଙ୍କ ଶରୀର ଘେନି ଜାତ ହୁଏ?"

ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶ ଅବଶ୍ୟ ନିଜର ମନ୍ଦ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଷୟଟି ଜଣାଇ ଦେଇ ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଇସାଡ଼ୋରା ଡ଼ନ୍‌କେନ୍‌ଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କର ଅବସ୍ଥା କଣ !

ଉପସଂହାରରେ ପୋଲା ନେଗ୍ରୀ କହିଅଛନ୍ତି, "ମତେ ଏହି ଗଳ୍ପଟି କହି ସାର ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶ ଶେଷରେ ବୁଝାଇ ଦେଲେ, ଏହି ପ୍ରକାର ଯୁକ୍ତି ଚାର୍ଲି ଚେପ୍‌ଲିନ୍ ଏବଂ ତୁମ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସମାନ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଯାଇପାରେ, ବୁଝି ପାରୁଚ?"

ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହପୂର୍ଣ୍ଣ ଜିଜ୍ଞାସାର ଏହି ପ୍ରକାର ପରାମର୍ଶ ପାଇ ପୋଲାନେଗ୍ରୀ ଅବାକ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ ସେ ନିରାଶ ଭାବରେ କହିଛନ୍ତି, "ଏପରି ପରାମର୍ଶରେ ନିଜକୁ ଗର୍ବିତ ଜ୍ଞାନ କରିବ କି ନାହିଁ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ।"

ହିଟ୍‌ଲାର ଏବଂ ବିଖ୍ୟାତ ନିଶ

ଅଳ୍ପ ଦିନ ହେଲା ଏହି କୌତୁକୀ ଅଭିନେତାଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଆଉ ଏକ ନୂଆ ଶିଆଲର ଉଦୟ ହୋଇଛି । ତାଙ୍କର ଅଭିନେତୃ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ନିଜର ସୁବିଖ୍ୟାତ ନିଶକୁ ଛାଡ଼ି ସେ ଭିନ୍ନ ମଞ୍ଚରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବେ । କାରଣ ଏହି ନିଶହିଁ ତାଙ୍କର ଚେହେରାକୁ ଜର୍ମାନ ଚାନ୍‌ସେଲର ହିଟ୍‌ଲାରଙ୍କ ପରି ଦେଖାଏ । ଏ ଘଟଣା ଗୋଟାଏ ମୀରବ ପ୍ରତିବାଦରୂପେ ବିବେଚିତ ହୋଇଅଛି । କାରଣ ଚାର୍ଲି ଚେପ୍‌ଲିନ ନିଜେ ଇହୁଦୀ ଜାତୀୟ ଏବଂ ହିଟ୍‌ଲାରଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଜର୍ମାନୀରୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ଯାଉଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କିନ୍ତୁ ଚେପ୍‌ଲିନ୍‌ଙ୍କର ଯେ କୌଣସି କ୍ଷୁଦ୍ର ଘଟଣା ମଧ୍ୟ ଅନର୍ଥକ ନୁହେ । ସେଥିପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଘଟଣାକୁ ନେଇ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଜଗତ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଛବି ଲାଭ କରିଅଛି ।

ଏ ଛବିର ଅଭିନୟ ଆରମ୍ଭରେ ଚାର୍ଲି ଚେପ୍‌ଲିନ୍ ସେହିପରି ଦରିଦ୍ର ଓ ପତିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଗୋଟିଏ ବାରକ ଦୋକାନରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଅଛି । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିନା ପଇସାରେ ଖିଆର ହେବ । ସାଥିରେ ଯୋତା, ବାଡ଼ି, ଟୋପି ନିଶ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସବୁ ରହିଅଛି । କିନ୍ତୁ ଦୋକାନ ଛାଡ଼ି ଫେରିବା ବେଳକୁ ସୁବିଖ୍ୟାତ ନିଶଟି ଆଉ ନାହିଁ !

ଏ ଘଟଣାକୁ ଏକ "ଦୃଶ୍ୟ ପଟର ପ୍ରତିବାଦ" ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଯାଇ ପାରେ ଏବଂ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ରୂପେ ଏହା ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଅଛି ।

ଦୋକାନ ଭିତରେ ପଶି କାନ୍ଥରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ବଡ଼ ଲୋକମାନଙ୍କର ଛବି ଉପରେ ଏହି ପତିତ ଭିକାରୀଟିର ନଜର ପଡ଼ିଲା । ସେଥି ଭିତରେ ହିଟ୍‌ଲାର୍‌ଙ୍କ ଚେହେରା ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ତାହାର ଆଖି ଦୁଇଟି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ନଜର ଉପର ଓଠରେ ହାତ ମାରିଲା ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହି ବିଖ୍ୟାତ ନିଶର ଚରମ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଘଟିଲା । ଦୋକାନରେ ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଅଜାଡରେ ଲୁଚି ସେ ଖଣ୍ଡେ ଖୁର ଉଠାଇ ଅଣି ନିଶଟିକ କାଟି ଦେଲା ଏବଂ ଧୀରେ ଧୀରେ ସେଠାରୁ ବାହାରି ଆସିଲା ।

ନଟ ସମ୍ରାଟ ଚାର୍ଲି ଚେପ୍‌ଲିନ୍
(ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମହେଶଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସୌଜନ୍ୟରୁ ପ୍ରାପ୍ତ)

ସମସ୍ତ ଘଟଣା ଏପରି କୌଶଳରେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଅଛି ଯେ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାହାର ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କଠିନ । ଅଥଚ ମଧ୍ୟ ନାଜୀବଲ ଏ ଦୃଶ୍ୟର ଅଭିନୟକୁ ନିଷେଧ କରି ଦେବା ଦ୍ୱାରା କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଏହାର ବିକ୍ରି ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯଥେଷ୍ଟ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଅଛି । ଚାର୍ଲି ଚାପ୍‌ଲିନ୍‌ଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ଭଲରୂପେ ସାବଧାନ କରି ଦିଆ ଯାଇ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜ କର୍ମରେ ଅଟଳ ରହିବାକୁ ସେ ମନସ୍ଥ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ହଲିଉଡ୍‌ର ଅଭିନେତ୍ରୀମାନଙ୍କ ରାଣୀ

ଆମେରିକା ରାଜ୍ୟର ହଲିଉଡ୍ ସହରଟି କୃତ୍ରିମତାର ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ବିଗ୍ରହ । ମନୁଷ୍ୟର ଆଶା, ଆନନ୍ଦ, ସ୍ନେହ, ଅଶ୍ରୁ, ବିଚ୍ଛେଦ, କଳ୍ପନା ଆଦି ସକଳ ଅସକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହା କ୍ରୂର ଭାବରେ ଉପହାସ କରେ । ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ରାଜ୍ୟର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ନଗରୀ ରୂପେ ଏ ସ୍ଥାନଟି ଯୌବନର ହାହୁତାଶ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅଗ୍ରୀ ଧାମ, ଆଶାର ସମାଧି ଓ ସ୍ୱପ୍ନମୟ ସୃଷ୍ଟି ପୁରୀର ଏକ ବିରାଟ ସମାବେଶ । କେତେ ହାସ୍ୟ, କେତେ କ୍ରନ୍ଦନ — ଭାଗ୍ୟ ହସ୍ତରୁ କେତେ ଅନୁଗ୍ରହର ବର୍ଷଣ ଏବଂ ପରକ୍ଷଣରେ ପୁଣି ସେ ସକଳର ପ୍ରତ୍ୟାହାର —କେବଳ ଗୋଟାଏ କଳ୍ପନା ଓ ଛାୟାର ରାଜ୍ୟ—ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ପ୍ରେମରେ, କର୍ମରେ, ହାସ୍ୟରେ ଜୀବନ କଟାଇ ଦେଉଛି, ଗୋଟାଏ ବିରାଟ କୃତ୍ରିମତାର ଆକାଶ ସୃଷ୍ଟି କରି ।

ଲଣ୍ଡନର "ପିପ୍ସ" କାଗଜରେ ପୋଲା ନେଗ୍ରି ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଲେଖା ପ୍ରକାଶ କରି ସେଥିରେ ହଲିଉଡ୍ ଜୀବନର ମର୍ମାନ୍ତିକ ହାହୁତାଶ ବର୍ଣ୍ଣନ କରିଅଛନ୍ତି । "ଏ ସ୍ଥାନର ତୀବ୍ରତମ ନିଦାରୁଣ ମୋହ ଏହି ଯେ ଲୋକ ସମକ୍ଷରେ ତାହା ଗୋଟାଏ ଚିରନ୍ତନ ଆଶାର ଆଲୋକ ଦେଖାଇ ଥାଏ । ପୃଥିବୀର ସକଳ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ଥାନରୁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ହଲିଉଡ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ଚରମ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ମନେ କରନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତ-ରେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ବହୁ ସହସ୍ର ସେଠାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେହି ଜଣେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, କି ବ୍ୟର୍ଥତା ଓ ନିରାଶ ବାସ୍ତବ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁ ଥାଏ । ଯେଉଁ ନଗରୀର ପ୍ରତି ଦଶ ଜଣ ବାଳକାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନଅଜଣ ସୁନ୍ଦରୀ ସେଠାରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ କାହିଁ? ପଥ ମଧ୍ୟରେ ଚାଲି ଚାଲିବେଳେ ଦେଖା ଯାଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଲକ୍ଷରେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ମୁଖର ଛବି ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଉଅଛି— ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କୋମଳାଙ୍ଗୀ ଲତାଳୀୟ ଲଳନାର ଅନୁପମ ଚକୁର ଦାମ, ଶ୍ୱେତୀୟ ଯୁବତୀର ଲଳିତ ଭଙ୍ଗୀ, ଜାପାନ ଓ ଚୀନର ସୁନ୍ଦରୀମାନଙ୍କର ସୁକୁମାର ସଲଜ୍ଜ ଦୃଷ୍ଟି ଅପରୂପ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟର ଯେଉଁ ଛାୟାପଥ ସୃଷ୍ଟି କରେ ସେଥିରେ ଶିଳ୍ପୀ ପ୍ରାଣ ଭାବ ବିଭୋର ହୁଏ ଏବଂ କବିର ଅନ୍ତର ଛନ୍ଦୋମୟ ହୋଇ ଉଠେ ।"

ଅଭିନେତ୍ରୀମାନଙ୍କର ରାଣୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଗାର୍ବୋ
(ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମହେଶଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସୌଜନ୍ୟରୁ ପ୍ରାପ୍ତ)

କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁସନ୍ଧାନରେ କ୍ଳାନ୍ତ ଓ କ୍ଷୁଧିତ ହୋଇ ଅଫିସ୍ ବାରଣ୍ଡାରେ ଘଣ୍ଟା ପରେ ଘଣ୍ଟା ବସି ରହିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଅର୍ଥ ଟିକକ ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଃଶେଷ ହୋଇ ଆସେ ସେତେବେଳେ ଯୌବନର ହୃଦୟ ବିଦାରକ ଗାଥା ଏବଂ ବ୍ୟର୍ଥତା ହଲିଉଡ୍‌କୁ ନାନା ଭୟାବହ ବିଭିନ୍ନ ଘଟଣାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦିଏ । ତଥାପି ଏହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର କାରଖାନାଟି ମାନବ ରୂପର କେତେ ରାଜକୀୟ ଗୌରବ ଓ ଉଲ୍ଲାସମୟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ-ଅଛି । ହଲିଉଡ୍‌ର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଅଭିନେତ୍ରୀ ଦଳର ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଗାର୍ବୋହିଁ ନିଜର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତମ ଦୀପ୍ତିମୟ ସୁଷମା ଦେଇ ସର୍ବା-ପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଝଲସି ଉଠିଅଛନ୍ତି ।

" ନିଉଇୟାର୍କ ଏଡିଟାର " ନାମକ ପତ୍ରିକାରେ କିଛି ଦିନ ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ତହିଁରେ ଆଧୁନିକ ଅଭିନେତ୍ରୀଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠାଙ୍କର ସ୍ଥାନହିଁ ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇ ଅଛି । ମେରି ପିକ୍‌ଫୋର୍ଡ୍ ଦ୍ୱିତୀୟ ଏବଂ ଚାର୍ଲି ଚେପଲିନ୍ ତୃତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ଷ୍ଟକ୍‌ହଲମ ନଗରୀ ଶିଳ୍ପ, ସାହିତ୍ୟ ଓ ନାଟକ ଜଗତରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ବହୁ ମନୀଷୀ ଓ ବିଦୁଷୀଙ୍କର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ରୂପେ ସୁବିଦିତ ସେହିଠାରେହିଁ ଗୋଟିଏ କୃଷକ ଲଳନାର ତନୁ ଏବଂ ଜଣେ ବର୍ଣ୍ଣହାର୍ଟଙ୍କର ପ୍ରତିଭା ଦେଇ ଏହି ଅଲୋକ— ସାମାନ୍ୟା ଅଭିନେତ୍ରୀ ଜାତ ହୋଇ ଥିଲେ ।

ପ୍ରଥମେ ସେ ଷ୍ଟକ୍-ହଲମ୍‌ର ରୟାଲ୍ ଏକାଡେମି ଅବ୍ ଡ୍ରାମାଟିକ୍ ଆର୍ଟରେ (ନାଟକୀୟ ଶିକ୍ଷାୟତନ) ଛାତ୍ରୀରୂପେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଏବଂ ତତ୍ପରେ କଳାଙ୍ଗନରେ ନିଜର ଅଦ୍ଭୁତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେଖାଇ " ଗୋସ୍ତା ବାର୍ଲିଂର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ " ନାମକ ସୁଇ-ଡେନ୍‌ର ଗୋଟିଏ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଦୃଶ୍ୟରେ ଅଭିନୟ କଲେ । ଏହିଠାରୁହିଁ ତାଙ୍କ ଯଶୋ-ରବିର ଉଦୟ ହେଲା । ଏହା ପରେ ସେ ଯେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଦୃଶ୍ୟରେ ଅଭିନୟ କରିଅଛନ୍ତି ସବୁଠାରେହିଁ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ମେଟ୍ରୋଗୋଲ୍‌ଡ୍ ବିନ୍-ମେୟାର ନାମକ ବିଖ୍ୟାତ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର କମ୍ପାନିରେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଚୁକ୍ତିରେ ଆବଦ୍ଧ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅଧୁନାତନ ଅଭିନୟର ନାମ " ରାଣୀ କ୍ରିଷ୍ଟିନା ' । ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସୁଇଡେନର ଯେଉଁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଖ୍ୟାତ ମହିଷୀ ତାଙ୍କର ଜଣେ କୁଟୁମ୍ବଙ୍କ ହାତରେ ରଜସିଂହାସନ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଜୀବନର ବାକି ଅଂଶଟିକ ଆନନ୍ଦ ସଙ୍କୁଳ କରି କଟାଇ ଦେଇଥିଲେ ତାଙ୍କର ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ଚରିତ୍ରହିଁ ଏ ଚିତ୍ରଟିର ଗଳ୍ପାଂଶ । ଚୁକ୍ତିର କାଳ ଅତିକ୍ରମ ହେବା ପରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଗାବୋ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ସ୍ଥାନକୁ ଫେରି ଯିବାପାଇଁ ମନସ୍ଥ କରିଅଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପଦିନ ପୂର୍ବେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ନିକଟରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଭୂଖଣ୍ଡ କିଣି ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଜଣେ ସୁବିଖ୍ୟାତ ସ୍ଥପତିଙ୍କ ହାତରେ ତାଙ୍କର ନୂତନ ହର୍ମ୍ୟର ସାଜସଜ୍ଜାର ଭାର ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଅଭିନେତ୍ରୀଙ୍କ ଶୟନ କକ୍ଷଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନୀଳରଙ୍ଗରେ ରଞ୍ଜିତ ହେବ ଏବଂ ଚର୍ଯ୍ୟକ୍ ଭାବରେ ଅଲୋକିତ ହେବ । ଦ୍ୱିତୀୟ କକ୍ଷଟି ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବହୁମୂଲ୍ୟ ସାଜସଜ୍ଜା ଦ୍ୱାରା ସୁଶୋଭିତ ହେବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ପଠନାଗାରଟିରେ ନୀଳ ଚର୍ମାବୃତ ଛଅ ଗୋଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ଇଜି ଚେୟାର ରଖାଯିବ ।

କ. ଚ. ପ.

ସମ୍ବାଦ ଓ ସଙ୍କେତ

ଓଡ଼ିଶା ଶାସନ କମିଟିର ପ୍ରସ୍ତାବ

ଅନ୍ଧ୍ର ସଭ୍ୟ ରାଓ ସାହେବ ଏନ. ରାମମୂର୍ତ୍ତି ନାଇଡୁଙ୍କର ମତଭେଦ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ଓଡିଶା ଶାସନ କମିଟିର ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୁଡିକ ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ନିକଟ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଅଛି ।

(୧) କଟକହିଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପ୍ରଦେଶର ରାଜଧାନୀ ହେବ ।

(୨) ମହେନ୍ଦ୍ର ପର୍ବତରେ ଲାଟସାହେବଙ୍କର ଗ୍ରୀଷ୍ମ ନିବାସ ନିର୍ମ୍ମିତ ହେବ ଏବଂ ଗୋପାଳପୁରରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ହାଉସ୍ ରହିବ ।

(୩) ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ମି. ନିଉସାମ ଆଇ. ସି. ଏସ୍‌ଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥାକ୍ରମେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବିଚାରାଳୟ (Chief Court) ରହିବ ।

(୪) ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ ନୂଆ ପ୍ରଦେଶର କେନ୍ଦ୍ରଜେଲ୍ ରଖାଯିବ ।

(୫) ଓଡିଶା ପାଇଁ ପୃଥକ୍ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଦାବୀ କରାଯାଉ ଥିବାରୁ ଗୋଟିଏ ୟୁନିଭର୍ସିଟି କମିସନ୍ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଚାର କରିବେ ଏବଂ କି ପ୍ରକାର ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ଏହାର ଖର୍ଚ୍ଚ କିଣ ହେବ ସେ ବିଷୟ ସ୍ଥିର କରିବେ । ପୃଥକ୍ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳ ଆନ୍ଧ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନରେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ଅଞ୍ଚଳ ପାଟନା ଅଧୀନରେ ରହିବ ।

(୬) କନ୍ଧମାଳ ଇଲାକାଟି ଗଞ୍ଜାମ ମାଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯୁକ୍ତ କରାଯାଇ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଅଙ୍ଗୀଭୂତ ହେବ ।

କେବଳ ସବ୍ ଜଜ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ବାକି ସମସ୍ତ ପ୍ରାଦେଶିକ ଚାକିରି ପାଇଁ ଅଲଗା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ । ଭାରତୀୟ ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ଚାକିରି ଗୁଡିକ ବିହାରରୁ ଧାର ହୋଇ ପୂରଣ କରାଯିବ ।

ନୂଆ ପ୍ରଦେଶ ପାଇଁ ଘର ପ୍ରସ୍ତୁତ ତିଆରି ହେବାର ଗୋଟିଏ ଖର୍ଚ୍ଚର ହିସାବ ମଧ୍ୟ ଦାଖଲ କରାଯାଇ ଅଛି । ସେଥିରେ ଓଡ଼ିନେଲ୍ ପ୍ରସ୍ତାବରୁ ବେଶିକିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ବନ୍ୟା

ପୁରୀ ଏବଂ କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଗତ ବନ୍ୟାର ଯେଉଁସବୁ ବିବରଣ ପ୍ରକାଶ ପାଇଅଛି ତାହା ବଡ଼ ଗୁରୁତର । ଭାରତର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଅଳ୍ପବେଶି ଏହିପରି ଭୟାବହ ଘଟଣା ଘଟି ଯାଇଅଛି । ଚଳିତ ବର୍ଷ ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ ବର୍ଷା ହୋଇଥିବା ତାହାର ପ୍ରଧାନ ହେତୁ । କିନ୍ତୁ ଓଡିଶା ଲୋକେ ସାଧାରଣତଃ ଦରିଦ୍ର ଥିବାରୁ ଏ ଦୁଃଖ ସେମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ତୀବ୍ର ଭାବରେ ବାଜିଛି । ସାହାଯ୍ୟପାଇଁ ନିବେଦନ ପଠାଯିବା ଫଳରେ ଭାରତର ନାନା ସ୍ଥାନର ଲୋକେ ଏବଂ ସ୍ୱୟଂ ସରକାର ମଧ୍ୟ ଏହି ହତଭାଗ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଉଅଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏପରି ସାହାଯ୍ୟକୁ କେବଳ ସାମୟିକ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । କାରଣ ଓଡ଼ିଶାର ବନ୍ୟା ସମସ୍ୟା ଗୋଟାଏ ଗ୍ରହଣୀ ରୋଗର ଆକାର ଧରିଥିବାରୁ ଏଥିପାଇଁ କିଛି ସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରତିକାର ଆବଶ୍ୟକ । ଏ.

Digitized by srujanika@gmail.com

ରୋଗର ମୂଳ କାରଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ପାଇଁ ଦେଶର ସ୍ଥାନ ବିଶେଷର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ତାହାର ନିବାରଣର ଉପାୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ପ୍ରବାହିତ ଜଳର ଗୋଟିଏ ଗତି-ବିଜ୍ଞାନ-ଅନୁସନ୍ଧାନ ଲ୍ୟାବରେଟରି (Hydraulic Research Laboratory) ସ୍ଥାପନ କରି ନଦୀମାନଙ୍କର ଗତିବିଧିର ହିସାବ ରଖିବାକୁ ହେବ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହିପରି ଲ୍ୟାବରେଟରି ସ୍ଥାପନଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଜଳପଥ, ବନ୍ଦର ଓ କେନାଲ୍ ପ୍ରଭୃତିର ଉନ୍ନତି ଦିଗରେ ଅଧିକରୁ ଉପକାର ମିଳିଅଛି ଏବଂ ପ୍ରାଚ୍ୟଦେଶ ଗୁଡିକ ନିଜର ବନ୍ୟା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସେହି ଆଦର୍ଶକୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଭାଗ୍ୟହୀନ ବନ୍ୟା ପୀଡିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ତାହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଚାନ୍ଦା ସଂଗ୍ରହପାଇଁ ଏଠାରେ ନାନାସ୍ଥାନରେ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲା ଯାଇଥିଲା । ବାରପଦା ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜି ବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରମାନେ ଏବଂ ବାଳିକା ସ୍କୁଲର ଛାତ୍ରୀମାନେ ଦ୍ୱାର ଦ୍ୱାର ବୁଲି ଚାନ୍ଦା ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲତା ଘୋଷ ବି. ଏ., ଏନ୍. ଏଫ୍. ୟୁ. ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲର ସାହାଯ୍ୟ ସମିତି ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ଚାନ୍ଦା ସହିତ ନିଜେ ବନ୍ୟା ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ।

ବାରପଦା ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ

କିଛିଦିନ ହେଲା ବାରପଦାରେ ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ଏଥିପୂର୍ବେ କୌଣସି ସାହିତ୍ୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନ ଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ତାହାର ଅଭାବ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାହିତ୍ୟିକ ଆଲୋଚନା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟର ଆଧୁନିକ ପ୍ରଗତି ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ସାଧାରଣଙ୍କର ଯୋଗ ରଖି ପାରିଥିବାରୁ ସେ ଅଭାବ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଦୂର ହୋଇ-ଅଛି । ସମାଜର ବୈଠକ ପ୍ରତି ମାସର ପ୍ରଥମ ସୋମବାର ଦିନ ଭିକ୍ଟୋରିୟା ଡାଏମଣ୍ଡ ଜୁବିଲି ଲାଇବ୍ରେରି ହଲରେ ହୋଇଥାଏ । "ଓଡିଶାର ମଧ୍ୟ ଯୁଗ ରାଜବଂଶାଦିର ପରିଚୟ," "କାବ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ସ୍ଥାନ" ଏବଂ "ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ" ପ୍ରଭୃତି ନାନା ବିଷୟରେ ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ପଠିତ ଓ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଅଛି । ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ସଦୟ ପୃଷ୍ଠ-ପୋଷକତା ପାଇଁ ସମାଜ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବଟହର ଯେନା

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବଟହର ଯେନା ଷ୍ଟେଟରୁ ଗୋଟିଏ ବୃତ୍ତିଲାଭ କରି ଲଣ୍ଡନର ରୟାଲ୍ କଲେଜ୍ ଅବ୍ ସାଏନ୍ସ ଓ ଟେକ୍ନୋଲଜିରେ ଭୂତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଖଣିଜ ତତ୍ତ୍ୱ ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ବିଲାତ ଯାତ୍ରା କରିଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯେନା କଲିକତା ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବି. ଏସ୍. ସି. ପାଶ୍ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଗୋଟିଏ ସୁଦୂର ଗ୍ରାମରେ ତାଙ୍କର ନିବାସ । ବାରପଦା କ୍ଲବ୍ ଏବଂ ବାରପଦା ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ଇନ୍ସିଟିଉସନ ତାଙ୍କୁ ଶୁଭ ବିଦାୟ ଦେଇଥିଲେ । ଆମ୍ଭେମାନେ ତାଙ୍କର କୃତିତ୍ୱ କାମନା କରୁଁ ।

ବାରପଦା ମହିଳା ସମାଜ

ଜନୟିତ୍ରୀ ଡାଓଏଜର ମହାରାଣୀଙ୍କର ସଦୟ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଫଳରେ ବାରପଦାରେ ଗୋଟିଏ ମହିଳା ସମିତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଗୁଡିକର ସାଧନ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛି ।

(୧) ଜାତିଧର୍ମ୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ନାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଦ୍ଭାବ ଓ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଆନୟନ ।

(୨) ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା, ମାତୃମଙ୍ଗଳ ଓ ଶିଶୁମଙ୍ଗଳ ବିଷୟକ ଆଲୋଚନା ।

ସମିତିର ବୈଠକ ପ୍ରତି ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟା ୨ଟା ଠାରୁ ୫ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମନ୍ଦିରରେ ହୋଇଥାଏ । ଗୃହକର୍ମ୍ମ, ରନ୍ଧନ, ଶିଶୁମଙ୍ଗଳ, ମାତୃମଙ୍ଗଳ, ସଦ୍ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠ ଓ ସାଧାରଣ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟରେ ସିଲାଇ କାର୍ଯ୍ୟଟି ସବୁ ପ୍ରଧାନରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଅଛି । କାରଣ ସିଲାଇ କରାଯାଉଥିବା ଜିନିଷ ଗୁଡିକର ବିକ୍ରିରୁ ଯାହା ଲାଭ ହୁଏ ତାହାଦ୍ୱାରା ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରାଯାଏ । ଯାହାହେଉ ବାରପଦାର ମହିଳା ସମିତି ନବ ଯୁଗର ବରିଷ୍ଠ ନାରୀ ଜାଗରଣକୁ ତାହାର ଯତ୍ କିଞ୍ଚିତ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିଅଛି ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜର ପଞ୍ଜି ପଞ୍ଜିକା

ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଗେଜେଟ୍ହିଁ ଷ୍ଟେଟ୍‌ର ପ୍ରଥମ ପଞ୍ଜିକା ନୁହେ । ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଏ ଷ୍ଟେଟ୍‌ରେ ପଞ୍ଜିକାର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା ଏବଂ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବଙ୍କ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେପରି ବର୍ଷାଦିନର ଛୁଟି ପରି ପଞ୍ଜି ପଞ୍ଜିକା ଗୁଡିକ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ କେବଳ ମୟୂରଭଞ୍ଜ କାହିଁକି ସମଗ୍ର ଓଡିଶା ମଧ୍ୟ ଏ ଅବସ୍ଥାର କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲା । ନିମ୍ନରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଏହି ରାଜ୍ୟରୁ ପ୍ରକାଶିତ ୫୧ ପତ୍ରିକା ଗୁଡିକର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଗଲା ।

(୧) ମୟୂରଭଞ୍ଜ—୧୮୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବଙ୍କ ସମୟରେ ଏହି ପତ୍ରିକାଟି ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଇଂରାଜୀ ଓ ଓଡିଆରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

(୨) ମୟୂରଭଞ୍ଜ ପାକ୍ଷିକ ପତ୍ରିକା—ଏହି ପତ୍ରିକାଟି ପ୍ରତି ପକ୍ଷରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶ୍ରୀହରି ପ୍ରସାଦ ଦାସଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସମ୍ପାଦନାରେ ପ୍ରାୟ ଉକ୍ତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା

(୩) ବ୍ୟବସାୟୀ – କୃଷି ଓ ଶିଳ୍ପ ବିଷୟକ ଏହି ପତ୍ରିକାଟି ୧୮୮୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

(୪) ଉତ୍କଳ ପ୍ରଭା—ଅଭ୍ୟୁନ୍ନତିଶୀଳ ଦର୍ଶନିକ ଓ ଉଚ୍ଚ-ସ୍ତରର ସାହିତ୍ୟିକ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ଏହି ପତ୍ରିକାଟି ସମଗ୍ର ଓଡିଶାରେ ସୁପରିଚିତ ହୋଇଥିଲା । ଓଡିଆ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରାୟ ସକଳ କୃତୀ ଏହି ପତ୍ରିକାରେ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଲେଖାମାନ ପ୍ରକାଶିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଅଧିକାଂଶ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟ ହୋଇ ରହିଅଛି । ଏ ପତ୍ରିକାଟି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବଙ୍କ ସମୟରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ସ୍ୱୟଂ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ "ନଭସ୍" ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଛଦ୍ମନାମ ଦେଇ ଲେଖୁଥିଲେ । ବାରିପଦାର ତତ୍କାଳୀନ ମାଇନର ସ୍କୁଲର ଭୂତପୂର୍ବ ହେଡ୍‌ମାଷ୍ଟର ବାବୁ ଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରସାଦ ରାୟ ପ୍ରଥମେ ଏହାର ସମ୍ପାଦକ ହୋଇ ଥିଲେ ଏବଂ ପରେ ଏହି ଭାର ବାବୁ ରାଜେଶ୍ୱର ମହାପାତ୍ର ନେଇଥିଲେ ।

(୫) ମନୋରମା—ଏହି ସାପ୍ତାହିକ ପତ୍ରିକା ଖଣ୍ଡି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ୧୯୦୪ ସାଲରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ପତ୍ରିକାଟିର ଗୋଟିଏ ପୃଥକ୍ ଛାପାଖାନା ଥିଲା ଏବଂ ବାବୁ ବୈଦ୍ୟନାଥ ଦାସ ଏହାର ସମ୍ପାଦକ ଥିଲେ ।

ଧନ୍ୟବାଦ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଭୁବନାନନ୍ଦ ଦାସ ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ. ପ୍ରମୁଖ କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍ ତୃତୀୟ ବର୍ଷରେ ପଦାର୍ପଣ କରିଥିବା ଉପଲକ୍ଷରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହ ବାଣୀ ଶୁଣାଇ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଏତଦ୍ୱାରା ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରୁଅଛୁଁ ।

ମଲ୍ଲଠ

ଏଥର ମଲ୍ଲଠରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହରିପୁରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଇଷ୍ଟକ ନିର୍ମିତ ମନ୍ଦିରର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଶିଳ୍ପଶିଳ୍ପର ଆଂଶିକ ଚିତ୍ର ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଏହି ମନ୍ଦିରଟି ସ୍ୱର୍ଗତ ମହାରାଜା ବୈଦ୍ୟନାଥ ଭଞ୍ଜ ଦେବଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଗର ତୀରରେ ଓସ୍ଟାଲଟେସ୍ଟାର

ଜଣେ ପ୍ରବାସୀର ଅଭିଜ୍ଞତା
ମିଃ ହେନରି ମାର୍ଶାଲ୍

ଚଉବ ଘଣ୍ଟା ବ୍ୟାପୀ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଧାବିତ ହୋଇ ଶେଷରେ ଯେତେବେଳେ ସାଗରତୀରବର୍ତ୍ତୀ ଓସ୍ଟାଲଟେସ୍ଟାରରେ ଗାଡ଼ି ଆସି ପହଞ୍ଚେ ସେତେବେଳେ ଶାନ୍ତିର ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ହୁଏ ।

ଅନ୍ୟ ବଡ଼ ବଡ଼ ଷ୍ଟେସନମାନଙ୍କ ପରି ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ କୁଲିମାନଙ୍କର ଗୋଳମାଳ ଏବଂ ସେହି ଗୋଳମାଳ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ କିଏ ହୋଟେଲ ବାଲା ହାତଟି ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ଯେଉଁ ହୋଟେଲରେ ତୁମ ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ଠିକିଏ ସ୍ଥାନ ମିଳିଅଛି ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ତୁମେ ବ୍ୟବସାୟର ବ୍ୟସ୍ତତା ଉତ୍ତରୁ କିଛି ଦିନ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଯାଇ ବିଶ୍ରାମ କରିବ, ସେହି ହୋଟେଲର ନାମାଙ୍କିତ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ଦେଖାଇ ଦିଏ ।

ସାଗର କୂଳର ଶିଳାଖଣ୍ଡ ଉପରେ ସ୍ନାନରତା ଯୁବତୀ-ମାନଙ୍କର କ୍ରୀଡ଼ା

ଓସ୍ଟାଲଟେସ୍ଟାର ଷ୍ଟେସନରେ ହୁଏତ ତୁମେ ମଟର ଗାଡ଼ି, ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ି, କିମ୍ବା ଔଷଧ କୌଟା ପରି ରଙ୍ଗ ଛଡ଼ି ଯାଇଥିବା ଖଣ୍ଡେ ବଦରା ଗାଡ଼ି ଅଥବା ବନ୍ଧୁଣା ପଗ୍ଗ ଏବଂ ରୁପର ଦିଆ ଗୋଟାଏ ବଳଦ ଗାଡ଼ିରେ ଉଠିବ । ତାହାପରେ ବଙ୍କା ସ୍ପ୍ରିଂରେ ପଡ଼ି ଉଠି ଗତି କରି ଶେଷରେ ତୁମର ଅସ୍ଥାୟୀ ବାସ ଭବନ କିମ୍ବା "ବ୍ରାଇଟନ୍ ରିଜର୍ଟ" ନାମକ ସୁଖମୟ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳୀରେ ପହଞ୍ଚିବ ।

ଓସ୍ଟାଲଟେସ୍ଟାରର ଉପକଣ୍ଠରେ ଅବସ୍ଥିତ ହୋଇ ଭାଇଜାଗ-ପତ୍ତନ ଗୋଟିଏ ଦ୍ରୁତ ବର୍ଦ୍ଧନଶୀଳ ନଗରୀରୂପେ ପ୍ରତୀୟମାନ ହୁଏ । ଏହାର ବଜାର ଗୁଡ଼ିକ ସୌରଭ ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ । ପରସ୍ପର ସଂଲଗ୍ନ ଓ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟହୀନ ଗୃହ-ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂସ୍କାର ଶୂନ୍ୟ ଏବଂ ଅଳ୍ପ କେତେଗୋଟି ମାତ୍ର ସୁରୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ବୋଲି ଗର୍ବ କରିପାରେ । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିର ଓ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଅଛି ଏବଂ ସର୍ବ ସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ସୁବିସ୍ତୃତ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପ୍ରାସାଦ ଗୁଡ଼ିଏ ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି; ଯଥା—ସରକାରୀ କଚେରୀ, ଗିର୍ଜା, ଜେଲଖାନା, କମିସନରଙ୍କ ଭବନ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଡାକ୍ତରଖାନା ।

ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କଲେ ଓସ୍ଟାଲ-ଟେସ୍ଟାର ସହରଟି ଶ୍ରୀଷ୍ମ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନର ସାଧାରଣ ବୃକ୍ଷ ଯଥା—ତାଳ ଓ ନାରିକେଳ, ସିଜୁ ଓ ନାନା ଜାତୀୟ ଫଳ ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ

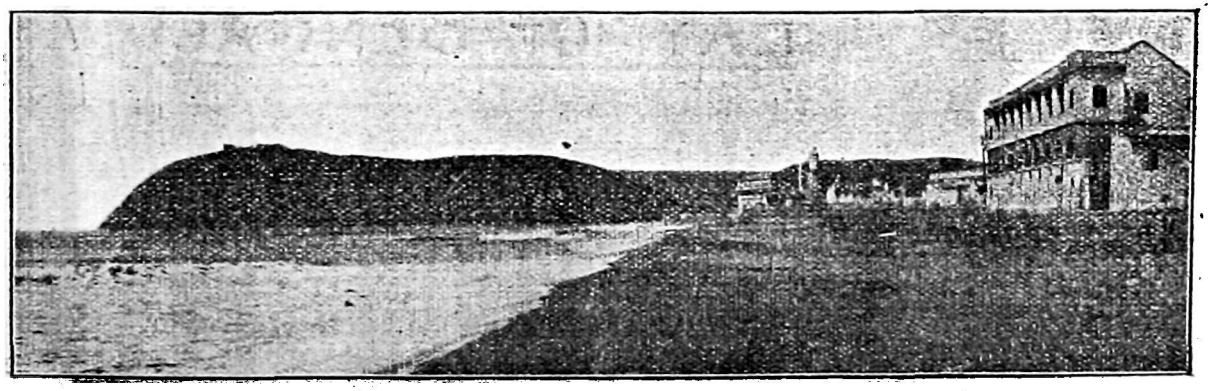

ଓସ୍ଟାଲଟେସ୍ଟାରରେ ଅବସ୍ଥିତ ବ୍ରାଇଟନ୍ ରିଜର୍ଟ । ପାର୍ଶ୍ୱ ଦେଶରେ ସମୁଦ୍ରର କୂଳେ କୂଳେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ରାସ୍ତା—ସନ୍ଧ୍ୟା କାଳୀନ ମଟର ଭ୍ରମଣ ପାଇଁ ଏହା ପ୍ରଶସ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଏବଂ ତାହାର ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗ୍‌ବଳୟ, ସୁଉଚ୍ଚ ଶୈଳ ଶିଖର, ବିସ୍ତୃତ ପ୍ରାନ୍ତର—ଅଜ୍ ମଧ୍ୟ ଲତା-ଗୁଳ୍ମ-ଶୋଭିତ ରକ୍ତିମ ଛଟା ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ହୋଇ ଏବଂ ଶୁଭ୍ର ଧୂସର ପ୍ରାଚୀ- ବେଷ୍ଟିତ ଗୃହ, ବଙ୍ଗଳା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିବାସ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯେନ ଏହି ଛବି

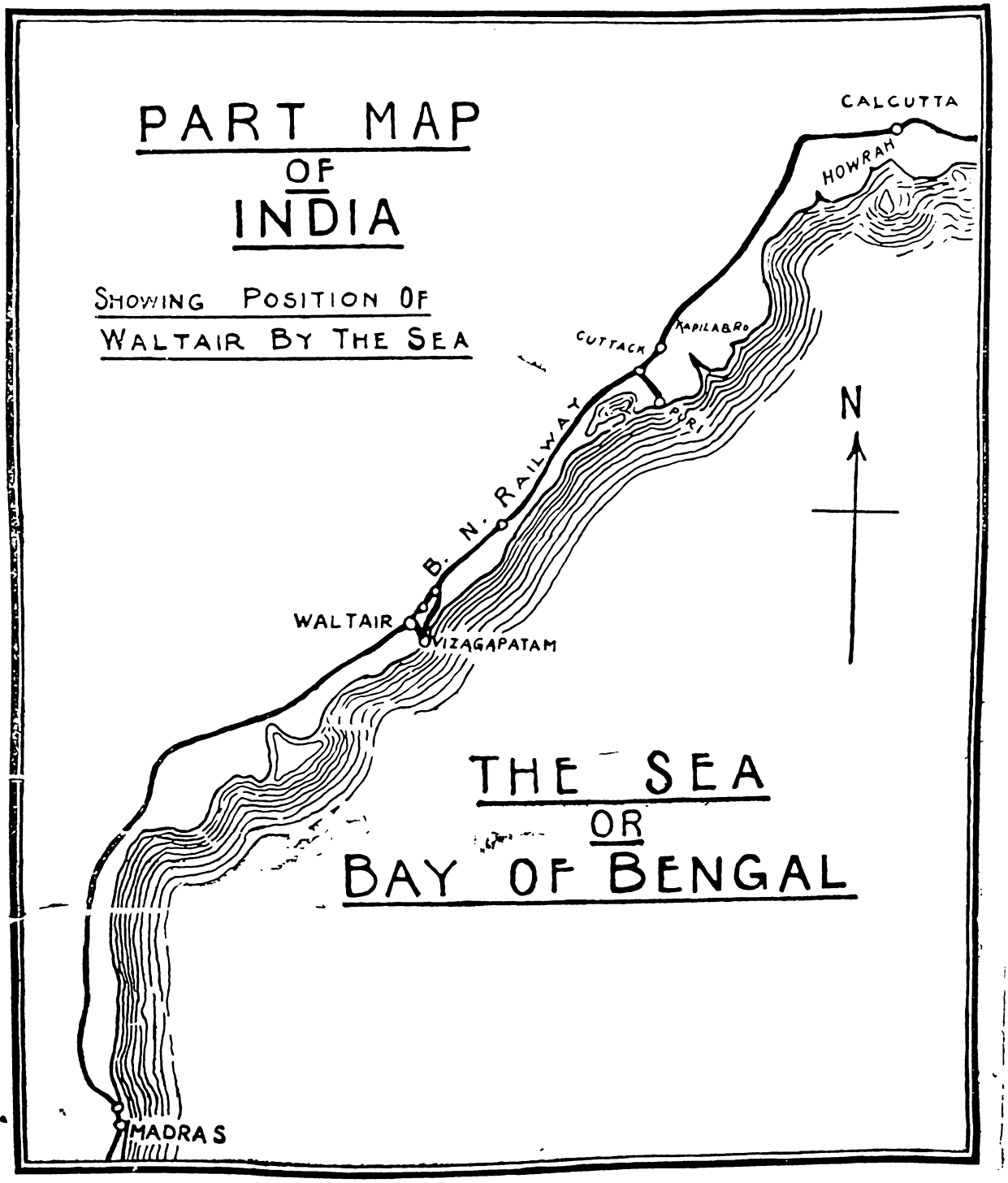

ସାଗରତୀରରେ ଓୟାଲ୍‌ଟେୟାରର ମ୍ୟାପ୍

Digitized by srujanika@gmail.com

। ଦାସ୍ତରଖାନା ଛବି ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଶାର ଅଦ୍ଭୁତ ଅଳଙ୍କାରଟିଏ ଯେପରି ଅଜନ୍ତା ଇଲୋରା । ଛବିଟିର
ଉପରେ ଲିଖିତ ଅଛି ଓ ଲିଖିତ ଅଛି ଅଥବା ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ଭାବରେ । ଏହି ଛାପାଟି ଏହି ଏବଂ ଏପରି ଅଛି ଏହି ଅଥବା ଏହି ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହି ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହି ଏହି ଅର୍ଥରେ

ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଅଧିକ ମନୋହର କରି ଦିଏ ।

ଏହି ଶୈଳପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନର ଚନ୍ଦ୍ରବାଲର ଦୃଶ୍ୟ କେତେ-ବେଳେ ଆକାଶ-ନୀଳ, କେତେବେଳେ ସବୁଜ, କେତେବେଳେ ପିଙ୍ଗଳ ଇତ୍ୟାଦି ନାନା ବର୍ଣ୍ଣ ବିଭିନ୍ନରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇ ଆଗ-ନ୍ତୁକକୁ ମୁଗ୍ଧ କରି ଦିଏ । କଲିକତା କିମ୍ବା ସମତଳ ପ୍ରଦେଶର ଅନ୍ୟ ନଗରମାନଙ୍କର ନିରସ ନିସ୍ତେଜ ଆକାଶଠାରୁ ଏହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥକ୍ ।

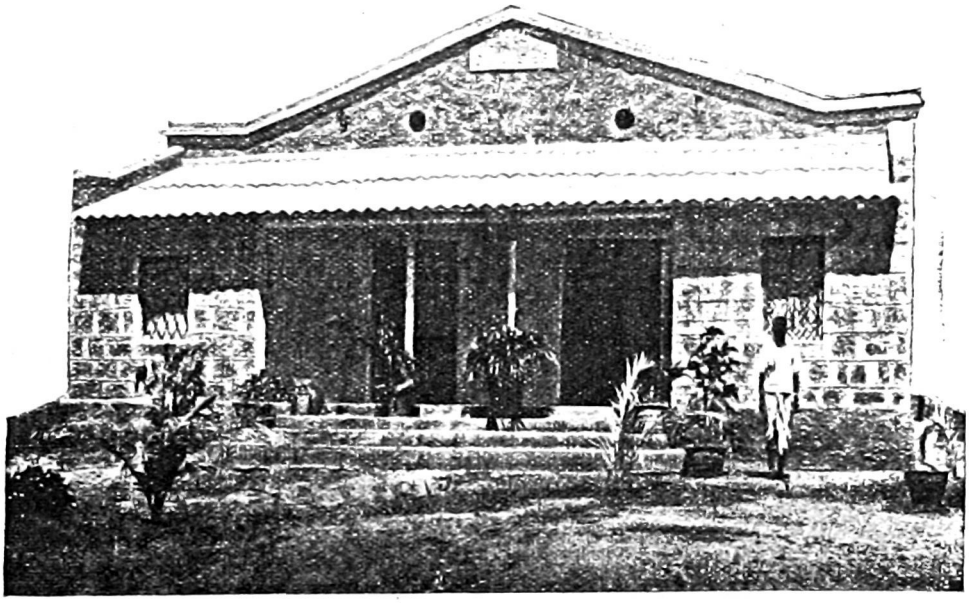

ସାଗର ତୀରର ସମ୍ମୁଖୀନ ପ୍ରମୋଦ ଭବନ

ଏ ସ୍ଥାନରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି ଏବଂ ସମୁଦ୍ର ତୀରରେ ଅବଶ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଓ ସୁବିଧା ଅଛି । ଏ ଦିଗରେ ଗୋପାଳପୁର କିମ୍ବା ପୁରୀ ପ୍ରଭୃତି ସମୁଦ୍ର ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଓୟାଲଟେୟାରର ସୁବିଧା ଅଧିକ । ବୈଚିତ୍ର୍ୟହୀନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସମତଳ ସ୍ଥାନରୁ ଏକାବେଳେ ନବ ନବ ଶୋଭା-ଲୀଳାୟିତ ସୁଦୂର ପାହାଡ଼ମୟ ସ୍ଥାନକୁ ବାସ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଦାୟକ ହୋଇଥାଏ । ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭାଇଜାଗପତ୍ନନର ସୁବୃହତ୍ ବନ୍ଦରଟି ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେବ । ସୁତରାଂ ସାମାନ୍ୟ କେତେକ ବର୍ଷ ପରେ ସାଗର ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଓୟାଲଟେୟାର ସହରଟି ଯେ ଏକ ବହୁ ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପରିଣତ ହେବ ଏହା ସହଜରେ ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରେ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ସମୟରେ ସାଗର କୂଳ ବାସୀ ନାନା ରୂପ ଓ ଆକାର ବିଚିତ୍ର ଲୋକେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଭଣ୍ଡାର ସ୍ୱରୂପ ବହୁ କ୍ରୋଶ ବ୍ୟାପୀ ବେଳା ଭୂମିରେ ବିଚରଣ କରନ୍ତି । କେହି କେହି ଭ୍ରମଣ ଜନିତ ବ୍ୟାୟାମରେ ବ୍ୟାପୃତ ହୁଅନ୍ତି । ବୃଦ୍ଧମାନେ ବାଲୁକା ସ୍ତୂପ ଉପରେ ଉପ-ବେଶନ କରି ପ୍ରାଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୈକତ ବାୟୁ ସେବନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଯୁବକ ଓ ସବଳମାନେ ରୌପ୍ୟ ରେଖା-ଯୁକ୍ତ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ସାଗର ତରଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ରଣୋନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ।

କୌତୁକ ଓ ଆନନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣ ହାସ୍ୟ ମୁଖ ଏବଂ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ଚିତ୍କାର ରାଶି ମଧ୍ୟରେହିଁ ସୁଖମୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ଅତିବାହିତ ହୋଇଯାଏ । ଓୟାଲଟେୟାରରେ ଜୀବନର ଏହି ସମସ୍ତ ଛବି ବେଶି ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ଜନ୍ମେ ଯେ ଏ ସ୍ଥାନର ଜନ ପ୍ରିୟତା ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଅଛି । ଆଲୋଡ଼ିତ ଉତ୍ତାଳ ଜଳ ସମୂହର ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ ନବ ନବ ଦୃଶ୍ୟ ମାନବ ପ୍ରତି ଭଗବାନଙ୍କର ବିରାଟ ଦାନର କଥା ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦିଏ । ମନେ ହୁଏ ଯେପରି ଏହା ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମାନବର କର୍ଣ୍ଣ କୁହରରେ ଏ ଜୀବନର କର୍ମ ଓ ଅବକାଶର ଚିନ୍ତାରାଶିକୁ ଅବିରାମ ଆଘାତ କରିଯାଏ । ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯେଉଁ ସର୍ବ ଶକ୍ତିମାନ୍ ବିଶ୍ୱ ନିୟନ୍ତା ମାନବଙ୍କୁ ଏହି ମହନୀୟ ବିଭବ ଦାନ କରି ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଛବି ଅନ୍ତରରେ ଉଦ୍‌ଭାସିତ ହୋଇ ଉଠେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ରସ ଓ ରହସ୍ୟ

(ବିଭିନ୍ନ ଇଂରାଜୀ ପତ୍ର ପତ୍ରିକାରୁ ଅନୂଦିତ)

ଲେଖକ—" ଏ ଗୋଟାଏ ଚମତ୍କାର ଗଳ୍ପ—ଏହାର ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଜନ ଦ୍ୱୀପରେ ଜଣେ ପୁରୁଷ ଏବଂ ଦୁଇଜଣ ନାରୀଙ୍କୁ ଘେନି ।"

ସମ୍ପାଦକ—" ହେ ଭଗବନ୍ ! କିନ୍ତୁ ଏ ପୁସ୍ତକଟା ତ ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ ପରି ପୁରୁଣା ।"

ଲେଖକ—" କଦାପି ନୁହେ—ଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ତାହାର ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣକ ତାହାର ସ୍ତ୍ରୀର ମାତା !"

* * *

ଜଣେ ଝରବଦାର ଦୋକାନୀ ପାଖକୁ ଲେଖି ପଠାଇଲେ, "ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଛ ଡ଼ଜନ ଡ଼ିମ୍ବ ପଠାଇବେ; ଭଲ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ଚେକ୍ ପଠାଇ ଦେବ ।"

ଦୋକାନୀ କିନ୍ତୁ ଏପରି ବିପଜ୍ଜନକ କାରବାର କରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, " ଚେକ୍ ପଠାନ୍ତୁ ; ଭଲ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ଛ ଡ଼ଜନ ଡ଼ିମ୍ବ ପଠାଇ ଦେବ ।"

* * *

ଗୋଟାଏ ବିଶେଷ ସମ୍ବାଦରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଜେଲଖାନା ଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ଭଲ କଥା, ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଯେ ଅନ୍ତତଃ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନ ଅଛି ଏହା ବଡ଼ ଆଶ୍ୱାସନାର ବିଷୟ ।

* * *

ଲଣ୍ଡନର ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ସ୍ମରଣଶକ୍ତି ସାଧକ ତାଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଟ ୩୦,୦୦୦ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ବିକ୍ରୟ କରି ଦେଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଉକ୍ତ ଟଙ୍କା ତାଙ୍କୁ କିସ୍ତି ଓସ୍ତାରରେ ମିଳିବ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଏତିକି ଭରସା କରିପାରୁ ଯେ ଯେଉଁମାନେ ସାମାନ୍ୟ ଟଙ୍କା ପାଇଲେ ନିଜର ମସ୍ତିଷ୍କ ହରାଇ ବସନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସେ ଜଣେ ନୁହନ୍ତି ।

* * *

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ଏ ବର୍ଷ ନୋବେଲ୍ ଶାନ୍ତି ପୁରସ୍କାର କାହାରକୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ସେହି ଯେ ବ୍ରିଜ୍ ଖେଳରେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗୀ ହୋଇ ଖେଳି ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ନିୟମ କରା ଯାଇ-ଅଛି, ତାହାର ଫଳ ତେବେ କଣ ହେଲା ?

* * *

ମି. ବର୍ଣ୍ଣର୍ଡ଼ଶ ପୃଥିବୀର ଚାରିପାଖ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ, କାରଣ ତାଙ୍କ ଚାରିପାଖକୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରିବା ପାଇଁ ପୃଥିବୀ ପକ୍ଷରେ ସୁବିଧାଜନକ ହେଲା ନାହିଁ ।

* * *

ଏହା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଆୟତ୍ତରେ ନାହିଁ । ଲୋକେ ଯଦି ଚାରି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି ତାହା ହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଧନଶାଳୀ ହେବେ କିନ୍ତୁ ସରକାର ଯଦି ଚାରି କୋଟି ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି ତାହା ହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଦରିଦ୍ରତର ହେବେ !

* * *

ପ୍ରେମ ମୁଗ୍ଧ ରୋଗୀଟି କହିଲା, " ନର୍ସ, ମୁଁ ତୁମ ପ୍ରେମରେ ପାଗଳ ହୋଇଛି—ମୁଁ ଭଲ ହେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ।"

ନର୍ସ ଆହ୍ଲାଦରେ ଉତ୍ତର କଲା, " ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ପ୍ରିୟ— ବାସ୍ତବିକ୍ ତୁମେ ଆଉ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ । କାରଣ ଡାକ୍ତର ମଧ୍ୟ ମୋ ସହିତ ପ୍ରେମରେ ଆବଦ୍ଧ ଏବଂ ଆଜି ସକାଳେ ତୁମେ ମୋ ସହିତ ପ୍ରେମାଳାପ କରୁଥିଲା ବେଳେ ସେ ଏହି ବାଟେ ଦେଖି ଯାଇଛନ୍ତି ।"

* * *

" ମୁଁ ମୋହର ଅଫିସ କାଗଜ ପତ୍ର ଗୋଳମାଳିତକ ଅଫିସରେହିଁ ସାରିଦିଏ—ଘରକୁ କିଛି ନିଏ ନାହିଁ ।"

" ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଘରକୁ କିଛି ନିଏ ନାହିଁ, କାରଣ ସେଠାରେ ମୋହ ପାଇଁ ଆଉ କିଛି ଅପେକ୍ଷା କରୁଥାଏ ।"

* * *

ଗୋଟିଏ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପତ୍ରିକା ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ପାଠକ-ମାନଙ୍କୁ ବିନା ଖର୍ଚ୍ଚାରେ ଜୀବନ ବୀମା କରାଇ ଦେଉଅଛି ।

ଏହି ପତ୍ରିକାଟି ପାଠକର ସାରିବା ପରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଛି ଯେ ବାସ୍ତବିକ ଏହାର ପାଠକମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଦରକାର ।

* * *

" ଆପଣ ହୁଏତ ମତେ ଚିହ୍ନି ପାରିବେ ନାହିଁ ଅଜ୍ଞା, କିନ୍ତୁ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଆପଣଙ୍କ ହିଅ ବୁଡ଼ି ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଆଣି ଥିଲି ଏବଂ ଆପଣ ମୋତେ ଟ ୧୦୦୦ ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ଦେଇଥିଲେ ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

"ଠିକ୍ କହୁଚ ଯୁବକ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋହର ପରିଷ୍କାର ମନେ ପଡ଼ୁଚି । ତୁମେ ତେବେ ମୋହଠାରୁ କଣ ଚାହଁ ?"
"କିଛି ନୁହେ ଅଜ୍ଞା, ମୁଁ ଖାଲି ଟିକିଏ ଚାହିଁ ଯିବାକୁ ଆସିଥିଲି ଯେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ କନ୍ୟା ପହିଁର ଶିଖିଲେଣି କି ନାହିଁ ?"

* * *

ଖରଦଦାର—"ମୋହର ଭୟ ହେଉଛି ତୁମର ଚଥର ଗାଡ଼ି ଆମ ପାଇଁ ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । ମୋହର ଯୁବତୀ ବନ୍ଧୁଟି ଷ୍ଟିୟରିଂ ହୁଇଲ୍ ଓ ବ୍ରେକ୍‌କୁ ଏକ ସମୟରେ ଆୟତ୍ତ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।"

ବକ୍ରେତା—"କିନ୍ତୁ ଅଜ୍ଞା, ଗାଡ଼ି ମୋହର ଏକାବେଳେକେ ନିଖୁଣ । ଆପଣ ଆଉ ଜଣେ ନୂତନ ବାଳିକା ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ତେ କଲେ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ?"

* * *

"ମ୍ୟାନେଜିଂ ଡିରେକ୍ଟର ମହୋଦୟ ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି କି"
"ହଁ ।"
"ତାଙ୍କ ସହିତ ଟିକିଏ କଥା ହୋଇ ପାରିବି କି ?"
"ଅବଶ୍ୟ, ସେ ଯେତେବେଳେ ବାହାରି ଆସିବେ ।"
"କେତେବେଳେ ସେ ବାହାରି ଆସିବେ ?"
"ଚାରି ବର୍ଷ ପରେ ।"

ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ

ମାତୃ ଗୌରବ:—ଲେଖକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅନନ୍ତ ଚରଣ ଶତପଥୀ । ପୁସ୍ତକଟିରେ ଉତ୍କଳର ସାହିତ୍ୟ ସେବକ ଯଥା:— ବ୍ୟାସକବି ଫକୀର ମୋହନ, କବିବର ରାଧାନାଥ, ଭକ୍ତକବି ମଧୁ ସୂଦନ, କବି ସମ୍ରାଟ ଉପେନ୍ଦ୍ର, କବି ପ୍ରବର ଅଭିମନ୍ୟୁ, କବି-ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଳଦେବ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ବୀର ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖର, ଲୋକ-ସେବକ ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ, କର୍ମବୀର ଗୌରୀଶଙ୍କର, ମହାତ୍ମା ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଓ ଆଦର୍ଶ ଶାସକ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର, ରାଜା ବାସୁଦେବ ସୁତଳ ଦେବ, ଗଜପତି ଅନଙ୍ଗ ଭୀମଦେବ ଓ ମହା-ରାଜା କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଜୀବନୀ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ସରଳ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ହୋଇଅଛି । ଛପା ଓ କାଗଜ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ । ମୟୂରଭଞ୍ଜର ସ୍ୱନାମ ଧନ୍ୟ ରାଉତରାୟ ସାହେବ ଶ୍ରୀସୁଦାମ ଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେବଙ୍କୁ ଉତ୍ସର୍ଗ ହୋଇଅଛି । ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସରେ ମୁଦ୍ରିତ । ମୂଲ୍ୟ ବାର ଅଣା ମାତ୍ର । ସାଧାରଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବିଶେ-ଷତଃ ବାଳକ ଓ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହି ଜୀବନୀ ସଂଗ୍ରହଟି ଉପଦେଶ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଉପାଦେୟ ହୋଇଅଛି ।

ସୌଦାମିନୀ, ଦେବାରଣ୍ୟ ଓ କବିତା କୁସୁମ:—ଲେଖକ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ହୋତା ଶର୍ମା । ପୁସ୍ତକ ତିନି ଖଣ୍ଡିର ମୂଲ୍ୟ ଯଥାକ୍ରମେ ଛୁଅ ପଇସା, ଦୁଇ ଅଣା, ଓ ପାଞ୍ଚ ଅଣା ଅଟେ । ଏହି ତିନି ଖଣ୍ଡିର ଭାଷା ପ୍ରାଚୀନ ଧରଣର ହେଲେହେଁ ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ।

ପତ୍ର ପତ୍ରିକାର ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ୱୀକାର

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍ ବିନିମୟରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସାମୟିକ ପତ୍ରିକା ଗୁଡିକର ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ୱୀକାର କରି ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରୁ-ଅଛୁଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପତ୍ରିକା ଗୁଡ଼ିକର ପରିଚୟ କ୍ରମଶଃ ପ୍ରକା-ଶିତ ହେବ ।

(୧) ରସଚକ୍ର—ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପ ଚନ୍ଦ୍ର ସେନ୍ ବି. ଏସ୍. ସି. ଙ୍କ ସମ୍ପାଦନାରେ ପତ୍ରିକାଟି ପ୍ରତି ମାସରେ ଥରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ୫।। ଓ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ୫।୯ । ନାନାବିଧ ପ୍ରବନ୍ଧ, ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା ଓ ରସ ଲେ ଇତ୍ୟାଦି ପତ୍ରିକାଟିରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର କଥା-ମୂଳକ ଲେଖା ଗୁଡିକ ଯେପରି କୌତୁକପୂର୍ଣ୍ଣ ସେହିପରି ସୁ ପାଠ୍ୟ । ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ଗବେଷଣାମୂଳକ ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ପତ୍ରିକାଟିର ଗୁରୁତ୍ୱ ବଢ଼ାଇ ଥାଏ ।

(୨) ସହକାର—ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀବାଳକୃଷ୍ଣ କର ବି. ଏ. । ବା ମୂଲ୍ୟ ୫୪ଙ୍କା ଓ ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡର ମୂଲ୍ୟ ୫୦।୶ । ଗଳ୍ପ, ନାଟକ,

Digitized by srujanika@gmail.com

କୌତୁକ ଓ ନାନା ପ୍ରକାର ଆଲୋଚନାମୂଳକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ପତ୍ରିକାଟି ସୁଖପାଠ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ମାସିକ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ସମସ୍ତଙ୍କ-ଠାରୁ ଏହା ବୟସରେ ବଡ଼ ନ ହେଲେହେଁ ଆକାରରେ ବଡ଼ ।

(୩) ଜଜ୍ଞାସୁ:—କଟକ ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲର ଓଡ଼ିଆ ଦ୍ୱୈ-ମାସିକ ପତ୍ରିକା । ସମ୍ପାଦକ—ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର ଏମ୍. ଏ. ଏଲ୍. ଟି. କାବ୍ୟତୀର୍ଥ । ପତ୍ରିକାଟି ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରତି ଦିଗରେ ଉତ୍ତମ ହୋଇଅଛି । ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରର ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ପତ୍ରିକାରେ ସମୟେ ସମୟେ ଲେଖିଥାନ୍ତି ।

(୪) ପଲ୍ଲୀ ମଙ୍ଗଳ:—ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀ ଶରତ୍ ଚନ୍ଦ୍ର ମୁଖର୍ଜି, ବି. ଏ । ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ୫ ଟଙ୍କା ଓ ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟା ଗୃହ ପଇସା । ପଲ୍ଲୀବାସୀଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟ ଓ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ପତ୍ରିକାଟି ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଅଛି । ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ଭଲ ଛପା ଓ ବିଷୟ ନିର୍ବାଚନ ଦିଗରେ ପତ୍ରିକାଟିର ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି ହୋଇଅଛି ।

(୫) ସମବାୟ:—ଆସିକା କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟାଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶିତ । ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀବାଳକୃଷ୍ଣ ରଥ । ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ୫ ୨୫ । ସମବାୟ ସମିତି ଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନାରେ ପତ୍ରିକାଟି ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଅଛି ।

(୬) ନିଖିଳ ଉତ୍କଳ ବୈଦ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ ପତ୍ରିକା:—ସମ୍ପାଦକ ବୈଦ୍ୟରତ୍ନ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାଳୁକେଶ୍ୱର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ଭିଷକ୍ ରତ୍ନ । ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସାର ବହୁଳ ପ୍ରଚାର ପାଇଁ ପତ୍ରିକାଟି ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଅଛି । ଆମ୍ଭମାନେ ଏହାର ଉନ୍ନତି କାମନା କରୁଁ ।

(୭) ସମ୍ବଲପୁରର ଉତ୍କଳ ସେବକ:—ଓଡ଼ିଆ ସାପ୍ତାହିକ ପତ୍ରିକା । ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହିଦାର ।

(୮) ବେରହମପୁର "ପଲ୍ଲୀବାସୀ":—ସାପ୍ତାହିକ ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକା । ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀ କ୍ଷେତ୍ରମଣି ପଣ୍ଡା ।

(୯) ଦେଶ କଥା—ସାପ୍ତାହିକ ପତ୍ରିକା । କଟକ ଭାରତୀ ପ୍ରେସରେ ଶ୍ରୀକୁଳମଣି ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୁଦ୍ରିତ । ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀ ବୈଦ୍ୟନାଥ ଚିପାଠୀ । ଏଥି ପୂର୍ବେ ଏ ପତ୍ରିକାଟି କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇ ଥିଲା । ସମାଲୋଚନାମୂଳକ ଲେଖା ପାଇଁ ସେହି ଅଳ୍ପ କାଳ ଭିତରେ ଏହା ଅନେକଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା । ସମାଲୋଚନା ଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ସରଳ ସେହିପରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ସଂବାଦ

କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତି, ବଦଳି ଓ ସରକାରୀ ଇସ୍ତାହାର ପ୍ରଚାର

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ
ତା ୧୭-୮-୧୯୩୩

ପାଞ୍ଚପିଡ଼ିର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଫିସର ମିଃ, ଆର, ଏନ୍, ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ରୂପେ ସଦରକୁ ବଦଳି କରାଗଲା ।

ତୃତୀୟଶ୍ରେଣୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ମିଃ, ଏମ୍, ଏମ୍, ମହାପାତ୍ର ବି. ଏଲ୍. ମିଃ, ଆର, ଏନ୍, ମହାନ୍ତିଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ପାଞ୍ଚପିଡ଼ି ସବ୍ ଡିଭିଜନର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଫିସର ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ଛଡ଼ା ୫ ୨୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୂଲ୍ୟର ଦେଓଆନ ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରିବାପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ମୁନସଫି କ୍ଷମତା ଦିଆଗଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଏମ୍. ଏମ୍. ମହାପାତ୍ର ସେପ୍ଟେମ୍ବରର ଆରମ୍ଭରେ ସେଠାକୁ ଯାଇ ମିଃ. ଆର. ଏନ୍. ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଠାରୁ ଚାର୍ଜ ନେବେ ଓ ମିଃ ଆର୍. ଏନ୍. ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଚାର୍ଜ ଦେଇ ସଦରରେ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦେବେ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ
ତା ୭-୯-୧୯୩୩

ଘରେ ୨ ହାଣ୍ଡିଆ ତିଆରି କରିବାର ଅନୁସାରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ହେତୁ ବହୁ କ୍ଷତି କାରକ ଓ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଜନକ ଫଳ ଫଳିଅଛି । ସୁତରାଂ ଏହି ପ୍ରଥାକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କରିଦେବା ଲାଗି ଯେଉଁସବୁ ନିୟମ ଅଛି ସେ ଗୁଡ଼ିକର କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦରକାର । ଅତଏବ (୧) ଲାଇସେନ୍ସ ସହିତ ଓ (୨) ବିନା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଲାଇସେନ୍ସରେ ନିଜ ଘରେ ହାଣ୍ଡିଆ ତିଆରି କରି ବ୍ୟବହାର କରିବା ଲାଗି ଏବଂ ଖରିଦ ବିକ୍ରି ଓ ରପ୍ତାନି କରିବା ପାଇଁ ତଳ-ଲିଖିତ ନିୟମ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଗଲା । ଏହି ନିୟମ ଗୁଡ଼ିକ ତା ୧-୧୦-୩୩ ରୁଖ ଠାରୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହେବ ।

ବିନା ଲାଇସେନ୍ସରେ ଘରେ ହାଣ୍ଡିଆ ତିଆରି କରିବା

ତଳେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଜାତିମାନେ ଆଗେ ଯେପରି ହାଣ୍ଡିଆ ତିଆରି କରି ରଖୁଥିଲେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ତିଆରି କରି ରଖି ପାରିବେ । ସେଥି ପାଇଁ ବିହାର ଓଡ଼ିଶା ଅବକାରୀ ଆଇନର ୨୪ ଧାରାରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକରୁ ହାଣ୍ଡିଆକୁ ବାଦ୍ ଦିଆଗଲା । କିନ୍ତୁ ତାହା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହି ଅଦେଶର ୮ମ ନିୟମକୁ ମାନିବାକୁ ହେବ ।

ସ୍ଥାନ—	ଜାତି—
ବ୍ରାହ୍ମଣଘାଟି ସବ୍‌ଡିଭିଜନ	ସାନ୍ତାଳ, କୋଲ୍ଲ ଓ ଭୂମିଜ
ପାଞ୍ଚପିଡ଼ି ସବ୍‌ଡିଭିଜନର ଠାକୁରମୁଣ୍ଡା, ରତ୍ନପୁର ଓ ବାରପଡ଼ା ପ୍ରଗନା	ସାନ୍ତାଳ, କୋଲ୍ଲ, ଓ ଭୂମିଜ
ସିମିଳିପାଳ ପାହାଡ଼ିଆ ସ୍ଥାନ ...	ସମସ୍ତ ଜାତି ।

ଉପର ଲିଖିତ ଜାତିର ଲୋକମାନେ ସେହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକରେ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା କେବଳ ନିଜର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଘରେ ହାଣ୍ଡିଆ ତିଆରି କରି ପାରିବେ ।

ଲାଇସେନ୍ସ ନେଇ ଘରେ ହାଣ୍ଡିଆ ତିଆରି କରିବା

(୨) କେବଳ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବାସ କରୁଥିବା ନିମ୍ନଲିଖିତ ଜାତିର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏ ଅଦେଶର ୮ମ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପରିମାଣମତେ ଘରେ ହାଣ୍ଡିଆ ତିଆରି କରି ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦିଆଗଲା :—

(କ) ଦୁଇଜଣ ବୟସ୍କ ଲୋକଥିବା ଘରପାଇଁ ପାଣିମିଶା ସେର ୧୨ ର କମ୍ବା ରସି (ପାଣି ମିଶି ନ ଥିବା) ୪ ସେର

ଏବଂ

(ଖ) ଦୁଇଜଣରୁ ବେଶି ବୟସ୍କ ଲୋକଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଘରେ ପାଣି ମିଶା ସେର ୨୪ ର ଓ ରସି (ପାଣି ମିଶି ନ ଥିବା) ସେର ୮ ର ହାଣ୍ଡିଆ ତିଆରି କରିପାରିବେ କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରତି ଗୃହସ୍ଥ ଗୋଟିଏ ବାର୍ଷିକିଆ ଲାଇସେନ୍ସ ପାଇଥିବା ଦରକାର ।

ସ୍ଥାନ—	ଜାତି—
ସମସ୍ତ ସଦର ସବ୍‌ଡିଭିଜନ ...	ସାନ୍ତାଳ, କୋଲ୍ଲ ଓ ଭୂମିଜ
ସମସ୍ତ କପଡ଼ପଦା ସବ୍‌ଡିଭିଜନ ...	ସାନ୍ତାଳ, କୋଲ୍ଲ ଓ ଭୂମିଜ
ସମସ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣଘାଟି ସବ୍‌ଡିଭିଜନ...	ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ୧ ଧାରା ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ବାଦ ଦିଆ ହୋଇଥିବା ସାନ୍ତାଳ, କୋଲ୍ଲ ଓ ଭୂମିଜମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ ସମସ୍ତେ ।
ସମସ୍ତ ପାଞ୍ଚପିଡ଼ି ସବ୍‌ଡିଭିଜନ ...	ଉପରେ ଲେଖା ଯାଇଥିବା ୧ ଧାରା ନିୟମ ଅନୁସାରେ ବାଦ ଦିଆ ହୋଇଥିବା ଠାକୁରମୁଣ୍ଡା, ରତ୍ନପୁର ଓ ବରପଡ଼ା ପ୍ରଗନାର ସାନ୍ତାଳ, କୋଲ୍ଲ ଓ ଭୂମିଜମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ ସମସ୍ତେ ।

ଯଦି ଯବାଣିମାନଙ୍କରେ ଛଡ଼

୩ । ଉପର ଲିଖିତ ୨ ଯୁ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଛଡ଼ ପାଇ-ଥିବା ସ୍ଥାନ ବିଶେଷର ଜାତିମାନଙ୍କୁ ମକର ସମୟରେ ଦ ୩ ନ ଓ ବନାଶ ସମୟରେ ଦ ୨ ନ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ହାଣ୍ଡିଆ ତିଆରି କରିପାରିବାର ଅନୁମତି ଦିଆଗଲା ।

ଲାଇସେନ୍ସ ଫିଜ୍‌ର ପରିମାଣ

୪ । ୨ଯ ଧାରାରେ ଲେଖାଥିବା ଅନୁସାରେ ଲାଇସେନ୍ସର ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ତଳଲିଖିତ ମତେ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଗଲା :—

(କ) ଦୁଇଜଣ ବୟସ୍କ ଲୋକ ଥିବା ଘରପିଛା ମାସିକ ଦୁଇ ପଇସା ।

(ଖ) ଦୁଇଜଣରୁ ଅଧିକ ବୟସ୍କ ଲୋକ ଥିବା ଘରପିଛା ମାସିକ ତିନି ପଇସା ।

୫ । ମାସିକ ଲାଇସେନ୍ସ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଉପରେ ଲେଖା-ଥିବା ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର ଗୃହ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ପାଞ୍ଚଅଣା ଓ ଆଠଅଣା ଆଗଉରି ଦେଲେ ବାର୍ଷିକ ଲାଇସେନ୍ସ ଦିଆଯିବ ।

ଲାଇସେନ୍ସ ଫିଜ୍‌ର ଆଦାୟ

୬ । ଘରେ ତିଆରି ଓ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ହାଣ୍ଡିଆର ଲାଇସେନ୍ସ ଫିସ୍ ପ୍ରଧାନ ଓ ସରଦାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଦାୟ ହେବ । ସେମାନେ କାଠକର ଆଦାୟ କରି ଯେଉଁ ହାରରେ କମିଶନ ପାଉଛନ୍ତି ସେହି ହାରରେ କମିଶନ ପାଇବେ ।

ନିଷେଧ

୭ । ଉପରୋକ୍ତ ୨ ଧାରା ଲିଖିତ ଲାଇସେନ୍ସ ପାଇଥିବା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ନିଷେଧ କରି ଦିଆଯାଉଅଛି ଯେ ସେମାନେ ଖାଲି ନିଜ ନିଜର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଆପଣା ଘରେ ହାଣ୍ଡିଆ ତିଆରି କରି ପାରିବେ କିନ୍ତୁ ଲାଇସେନ୍ସ ଦ୍ୱାରା ତିଆରି ହୋଇଥିବା ହାଣ୍ଡିଆର ବିକ୍ରି କିମ୍ବା ବିନିମୟ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ଅଥବା ସେଥିରୁ ବେଶୀ ମଦ ତିୟାର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ସର୍ବତୋଭାବରେ ନିଷେଧ

୮ । ୧ମ ଏବଂ ୨ୟ ନିୟମରେ ଲେଖାଥିବା ଅନୁଯାୟୀ ବାରିପଦାରୁ ୫ ମାଇଲ୍ ଭିତରେ ରହୁଥିବା ଓ ଅନ୍ୟ ସବ୍-ଡିଭିଜନ ମାନଙ୍କର ହେଡ୍ କ୍ୱାଟର ଠାରୁ ଦୁଇ ମାଇଲ୍ ଭିତରେ ରହୁଥିବା କୌଣସି ଲୋକ ନିଜଘରେ ଖାଇବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ହାଣ୍ଡିଆ ତିୟାର କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଖୁଚରା ବିକ୍ରି

୯ । ୧୯୧୫ ସାଲର ବିହାର ଓଡିଶା ଅବକାରୀ ୨ ଆଇନର ୫ ଧାରା ଅନୁସାରେ ସମଗ୍ର ଷ୍ଟେଟ୍ ଭିତରେ କେବଳ ଲାଇସେନ୍ସ ପାଇଥିବା ଲୋକେ ଯେ କାହାକୁ ଏକ କାଳୀନ ପାଣିମିଶା ବାରସେର ଏବଂ ରସି (ପାଣିମିଶା ହୋଇ ନ ଥିବା) ଚାରି ସେର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଜାରେ ହାଣ୍ଡିଆ ବିକ୍ରି କରିପାରିବେ ।

ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଚାଲାଣ କରିବା

୧୦ । (୧) ୧୯୧୫ ସାଲର ବିହାର ଓଡିଶା ଅବକାରୀ ୨ ଆଇନର ୧୨ (୧) ଧାରା ଅନୁସାରେ ଉପର ଲିଖିତ ୯ମ ନିୟମରେ ଯେତିକି ରେଜାରେ ବିକ୍ରି କରିବାକୁ ସ୍ଥିର ହୋଇଅଛି, ସେଥିରୁ (ଯଥା—ରସି ବା ପାଣି ମିଶି ନ ଥିବା ୪ ସେର ଓ ପାଣିମିଶା ୧୨ ସେର) ବେଶି ପରିମାଣ ହାଣ୍ଡିଆ ବିନା ପାଶରେ କେହି ସରବରାହ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

(୨) ଆବଶ୍ୟକ ଏସ୍. ଡି.ଓ. ମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧୀନସ୍ଥ ଇଲାକାରେ ଏବଂ ଅବକାରି ଡିପୋଟି କଲେକ୍ଟର ସଦର ସବ୍-ଡିଭିଜନରେ ବିନା ଖର୍ଚ୍ଚାରେ ଏହି ସବୁ ପାଶ୍ ମଞ୍ଜୁର କରିପାରିବେ ।

ନିୟମରୁ ଅବ୍ୟାହତି

(୩) ହାଣ୍ଡିଆ ଲାଇସେନ୍ସର କ୍ଷମତା ପାଇଥିବା କର୍ମଚାରିମାନେ ରସି କିମ୍ବା ପାଣି ମିଶି ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ହାଣ୍ଡିଆ ଚାଲାଣ କରି ଦୋକାନରେ ବିକ୍ରି କରିପାରିବେ । କାରଣ ସେଥିପାଇଁ କ୍ଷମତାପତ୍ର ପାଇ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଉପର-ଲିଖିତ ୧ ଧାରାର ନିୟମ ଗୁଡ଼ିକ ବଳବତ୍ତର ହେବ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ
ତା ୧୬-୯-୧୯୩୩

ଏକସାଇଜ୍ ଓ ଇନ୍‌କମ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ୍ ଅଫିସର ମିଃ ବି. ପାଲଙ୍କୁ ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟର କ୍ଷମତା ଦିଆଗଲା ଓ ଜୁଡ଼ିସିଏଲ୍ ବିଭାଗକୁ ବଦଳି କରାଗଲା ।

ଅତିରିକ୍ତ ୧ ମ ଶ୍ରେଣୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ମିଃ ଜେ. ଏମ୍. ଧରଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅବସର ଦିଆଯାଇ ୧୮-୯-୩୩ ତାରିଖଠାରୁ ତିନି ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଃ ବି. ପାଲଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଏକ୍-ସାଇଜ୍ ଓ ଇନ୍‌କମ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ୍ ଅଫିସରରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା । ତାଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ୟ ପେନ୍‌ସନ୍ ଛଡ଼ା ତାଙ୍କୁ ମାସିକ ଟ ୧୫୦ ଟଙ୍କା ବେତନ ଦିଆଯିବ ଓ ସେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଷ୍ଟେଟ୍ ସର୍‌ଭିସ୍ ରେଗୁଲେ-ସନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଦିଆ ଯାଉ ଥିବା ହାରରେ ଗସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚା ପାଇବେ ।

ମିଃ ବି. ପାଲ, ମିଃ ଜେ. ଏମ୍ ଧରଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଚାର୍ଜ ଦେବେ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ
ତା ୨୧-୧୦-୩୩

ରାୟ ସାହେବ ଉକାରୀ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ମାସିକ ଟ ୫୦୧ ଟଙ୍କା ବୃତ୍ତିରେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଡାଇରେକ୍ଟର ଅବ୍ ପ୍ରାଇମେରୀ ଏଡୁକେସନ୍ ଏଣ୍ଡ କଟେଜ୍ ଇଣ୍ଡାଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା । ସେ ଉପରୋକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଛଡ଼ା ଫୁଣ୍ଡିଚେନ୍ ଶିଳ୍ପ ସଦନ ଏବଂ କୋ-ଅପାରେଟିଭ୍ ଓ ଏଗ୍ରିକାଲ୍‌ଚାର ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

ସେ ମହାରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିବେ । ତାଙ୍କୁ ବିନା ଭଡ଼ାରେ ରହିବା ଲାଗି ଗୋଟିଏ ବାସ ଗୃହ ଦିଆଯିବ କିନ୍ତୁ ସେ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି, ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ଓ ଜଳର ଖର୍ଚ୍ଚ ନିଜେ ବହନ କରିବେ ।

ସେ ବିନା ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଷ୍ଟେଟ୍‌ରୁ ଗୋଟିଏ ମୋଟର ପାଇବେ କିନ୍ତୁ ଷ୍ଟେଟ୍ ଭିତରେ ଓ ନିଯୁକ୍ତାବସାଣ ଜମିଦାର ମଧ୍ୟରେ ଗସ୍ତ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଗସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚା ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ
ତା ୨୪-୧୦-୩୩

ମିଃ ଆର. ଜି. ଦାସ ଏମ. ଏ., ବି. ଏଲ. ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଏବଂ ସବ୍-ଜଜ୍‌ଙ୍କୁ ସାନ ଆଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍‌ର ସମ୍ପାଦକରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଫରମାନ
ତା ୩୦-୧୦-୩୩

ଲାଲା ହଂସରାଜ ବି. ଏ., ବି. ଟି. ମାଟ୍ରିକ ଠ ୧୭୫ ଙ୍କା ବେତନରେ ବାରିପଦା ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜି ବିଦ୍ୟାଳୟର ହେଡ୍ ମାଷ୍ଟର ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ।

ସେ ପରୀକ୍ଷା ସମୟରେ ୨ ମାସ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ଓ ବିନା ଭଡ଼ାରେ ଗୋଟିଏ ବାସଗୃହ ପାଇବେ । ମ୍ୟୁନିସିପାଲଟି ଟେକ୍ସ, ଇଲେକଟ୍ରିକ୍ ଓ ଜଳ କଳର ଖର୍ଚ୍ଚ ତାଙ୍କୁ ବହନ କରିବାକୁ ହେବ ।

ମ ୧୯୩୩ ସିହାର ନ ୨ ନମ୍ବର ସର୍କୁଲାର ଆଦେଶ

(୧) ଷ୍ଟେଟ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିମ୍ବା ଷ୍ଟେଟ୍ ହିତ ରୁଜୁ କରାଯାଇ ଥିବା ସମସ୍ତ ଦେଓଆନ ମକଦ୍ଦମା ଷ୍ଟେଟ୍ ଜଜ୍‌ଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ଦାୟର କରାଯିବ । ବିଚାର ପାଇଁ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆବଶ୍ୟକ ମତେ ସେ ସଦରର କୌଣସି ସବ୍ ଜଜ୍ କିମ୍ବା ମୁନ୍‌ସିଫ୍‌ଙ୍କ ନିକଟ ପଠାଇ ପାରିବେ ।

(୨) ଦେଓଆନ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି (୧୯୦୮ ମସିହାର ୫ ଅଇନ) ର ୨୯, ୮୦ ଓ ୮୨ ଧାରା ଏବଂ ୨୬ ନମ୍ବର ଅଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ସବୁ ସ୍ଥଳରେ "ସରକାର" କିମ୍ବା "ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାର" ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ସେ ସବୁ ସ୍ଥଳରେ "ଷ୍ଟେଟ୍" ବୋଲି ପାଠ କରାଯିବ ।

(୩) ଦେଓଆନ କାର୍ଯ୍ୟବିଧିର ଉପରୋକ୍ତ ଧାରା ଓ ଅଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁଠାରେ ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ବିଭାଗର ପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀ (ସେକ୍ରେଟାରୀ ଅବ୍ ଷ୍ଟେଟ ଫର୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଇନ୍ କାଉନ୍‌ସିଲ୍) ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ସେ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ "ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଷ୍ଟେଟ୍" ବୋଲି ପାଠ କରାଯିବ ।

(୪) ଦେଓଆନ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଧିର ୮୦ ଧାରା ଅନ୍ତର୍ଗତ "ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀ" (ସେକ୍ରେଟାରୀ ଟୁ ଦି ଲୋକେଲ୍ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ) ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ଉଠାଇ ଦିଆଯିବ ଏବଂ "ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର" ସ୍ଥାନରେ "ସଦରର ଲେଣ୍ଡ ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଫିସର" ବୋଲି ପାଠ କରାଯିବ ।

(୫) ୧୯୦୯ ମସିହା ଜୁନ ତା ୫ ରିଖର ୨ ନମ୍ବର ସର୍କୁଲାର ଅଦେଶ [ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଷ୍ଟେଟ୍‌ର ସର୍କୁଲାର ଅର୍ଡ଼ର (ନୂତନ ମୁଦ୍ରଣ) ର ୧୯୨ ଓ ୧୯୩ ପୃଷ୍ଠା] ରେ ଥିବା "ପ୍ରତି ସବଡିଭିଜନର ସବ୍‌ଡିଭିଜନାଲ ଅଫିସରମାନେ" ସ୍ଥାନରେ "ସଦରର ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଫିସର" ବୋଲି ପାଠ କରାଯିବ ।

(୬) ଯେଉଁ ସବୁ ଦେଓଆନ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ଷ୍ଟେଟ୍ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ଅଛି କିମ୍ବା ଯେଉଁ ସବୁ ମୋକଦ୍ଦମା ଋଣ ଗ୍ରସ୍ତ ଇଷ୍ଟେଟ୍ କିମ୍ବା କୋର୍ଟ ଅବ୍ ଓଆର୍ଡ଼ସରେ ଥିବା ଇଷ୍ଟେଟ୍ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସେ ସବୁ ମକଦ୍ଦମା ସଦରର ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଫିସରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ଅଫିସରମାନେ ମକଦ୍ଦମାର ଘଟଣା ସହିତ ପରିଚିତ ଥିବେ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

(୭) ଏ ସବୁ ସ୍ଥଳରେ ସଦର ଇଲ୍ଲାକାର ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଫିସର ଷ୍ଟେଟ ଓକିଲଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମାର ମର୍ମ ଅଥବା ଘଟଣାର ବିବରଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦେବେ ।

(୮) ଯେଉଁ ସବୁ ଗୁରୁତର ବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣ ରାଜସ୍ୱ ସମ୍ପର୍କୀୟ ହୋଇଥିବ କିମ୍ବା ଯଦ୍ୱାରା ଷ୍ଟେଟ୍‌ର ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରଧାନ ଭାବରେ ଜଡିତ ରହିଥିବ ଆଉ ମଧ୍ୟ ରେଭିନ୍ୟୁ ବିଭାଗୀୟ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା, ରହିତ କରିବା କିମ୍ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା କାରଣ ଷ୍ଟେଟ୍ କିମ୍ବା କୋର୍ଟ ଅବ୍ ଓଆର୍ଡ଼ସ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସବୁ ମକଦ୍ଦମା ଦାୟର କରାଯାଇଥିବ ଏବଂ ଯହିଁରେ ସ୍ୱୟଂ ମହାରାଜା ସାହେବ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ଥିବେ, ସେ ସବୁ ସ୍ଥଳରେ ମକଦ୍ଦମାର ଚୁମ୍ବକ ବିବରଣର ଏକ ପ୍ରସ୍ତର ନକଲ୍ ମହାରାଜାଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯିବ ।

(୯) ସଦର ଇଲ୍ଲାକାର ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଫିସରଙ୍କର ଏପରି ମକଦ୍ଦମା ଦାୟର କିମ୍ବା ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଷ୍ଟେଟ୍ ଓକିଲଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ନେବା ଉଚିତ ।

(୧୦) ଷ୍ଟେଟ୍ ପକ୍ଷରୁ ଅପିଲ୍ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଅପିଲ୍ ଦାୟର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତାହାର କାରଣମାନ ଲେଖି ମହାରାଜାଙ୍କର ମଞ୍ଜୁରି ପାଇଁ ପଠାଯିବ କିନ୍ତୁ ଯଥା ସମୟରେ ଆଦେଶ ନ ମିଳିଲେ ଅପିଲ୍ ଦାୟର କରାଯିବ । ଆଦେଶ ପାଇଁ ଆବେଦନ କଲାବେଳେ ସଦର ଇଲ୍ଲାକାର ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଫିସର ତାଙ୍କର ରିପୋର୍ଟ ସହିତ ଅର୍ଜି ନକଲ, ଜବାବ ନକଲ, ରାୟ ନକଲ, ଅପିଲ୍ କାରଣମାନଙ୍କର ନକଲ, ଷ୍ଟେଟ୍ ଓକିଲଙ୍କ ଅଭିମତର ନକଲ ଏବଂ ମକଦ୍ଦମାର ବିବରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷଜ୍ଞ କୌଣସି କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ମତାମତର ନକଲରୁ ଏକ କଥା ଲେଖାଏଁ ମହାରାଜାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

(୧୧) ଉକ୍ତ ବାବଦ କ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରାପ୍ୟ ଅର୍ଥ ଯେପରି ସୁବିଧା-ମତେ ଓ ଯଥା ସମୟରେ ଅଦାୟ ହୁଏ ସେଥି ପ୍ରତି ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ସଦର ଇଲାକାର ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଫିସର କିମ୍ବା ସବ୍‌ଡିଭିଜନାଲ ଅଫିସର ସ୍ୱୟଂ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବେ । ଯେଉଁଠାରେ ସମ୍ପତ୍ତି ଚୋରନ କରିବା କିମ୍ବା ପ୍ରତାରଣା କରିବାର ସନ୍ଦେହ ହେବ ସେଠାରେ ସ୍ଥାନୀୟ ତଦନ୍ତ କରିବା କାରଣ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ପଠାଯିବ ।

(୧୨) ଭବିଷ୍ୟତରେ ନାଜିର କିମ୍ବା ତାଙ୍କର କର୍ମଚାରୀ-ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାର ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ଅଥବା ସାମର୍ଥ୍ୟ ହେତୁରୁ ଅଦାଲତର ଡିକ୍ରି କିମ୍ବା ରାଜସ୍ୱ ବକେୟା ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷେତ୍ରର କୌଣସି ପ୍ରାପ୍ୟ ଅର୍ଥ ଅଦାୟ ହୋଇଥିଲେ ମହାରାଜାଙ୍କର ମଞ୍ଜୁର ସହ ଅଦାୟ ହୋଇଥିବା ଅର୍ଥର ଦଶ ଭାଗରୁ ଅନଧିକ ଏକ ଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାଙ୍କୁ ପାରିଶ୍ରମିକ ସ୍ୱରୂପ ଦିଆଯିବ ।

(୧୩) କ୍ଷେତ୍ର ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ଥିବା କୌଣସି ଦେଓଆନ ମକଦ୍ଦମାର ପରିଚାଳନାରେ ଯଦି କେହି ବିଚାରକ ସଂପୃକ୍ତ ଥାନ୍ତି ତେବେ ଉକ୍ତ ମକଦ୍ଦମା ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଯେପରି ବିଚାର ନ ହୁଏ ସେଥିପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବ ।

(୧୪) ସଦର ଇଲାକାର ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଫିସର ମକଦ୍ଦମା ଗୁଡ଼ିକର ସୁଚାରୁ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଏଥି ସହିତ ଦିଆଯାଇଥିବା ଫର୍ମରେ କ୍ଷେତ୍ର ଦେଓଆନ ମକଦ୍ଦମା ଗୁଡ଼ିକର ଗୋଟିଏ ରେଜିଷ୍ଟର ଖୋଲିବେ । ଏହି ରେଜିଷ୍ଟରଟି ମୁଦ୍ରିତ ଫର୍ମରେ ଇଂରେଜିରେ ଲିଖିତ ହେବ ।

(୧୫) ନିଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ମକଦ୍ଦମା ହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ (ପାବ୍ଲିକ୍ ଅଫିସର) ତାଙ୍କ ସରକାରୀ କ୍ଷମତା (official capacity) ବଳରେ ନିଜେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ପାରିବେ ।

(୧୬) ଯଦି କେହି ବିଭାଗୀୟ ପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀ ତାଙ୍କର ନିମ୍ନସ୍ଥ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଣା ଯାଇଥିବା କୌଣସି ମକଦ୍ଦମାକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ପାଇଁ ମତ ଦିଅନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଉକ୍ତ ପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀ ମହାରାଜାଙ୍କର ଅନୁମତି ଲାଗି ତାଙ୍କର କାରଣମାନ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବେ ।

(୧୭) କ୍ଷେତ୍ର ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ଥିବା ଦେଓଆନ ମକଦ୍ଦମାର ଖର୍ଚ୍ଚ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଦେଓୟାନ୍ ଟ ୨୫୦ କା (ଦୁଇ ଶହ ପଚାଶ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଞ୍ଜୁର କରି ପାରିବେ

(୧୮) ମହାରାଜାଙ୍କର ଅନୁମତି ନେଇ କ୍ଷେତ୍ର ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ଥିବା ଯେ କୌଣସି ମକଦ୍ଦମାକୁ ସଦର ଇଲାକାର ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଫିସର ରାଜମାନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ଦେଇ ପାରିବେ କିମ୍ବା ଉକ୍ତ ମିଳିଥିବା ଅନାଦାୟ ଅର୍ଥକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ପାରିବେ ।

(୧୯) ଏହି ସର୍କୁଲର ଆଦେଶରେ କ୍ଷେତ୍ର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶାସନ ଓ ଜାଗିର ସତ୍ତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କୀୟ କୌଣସି ମକଦ୍ଦମା ଦାୟର ହେବା ବିଷୟ ବିବେଚିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଏହି ସକଳ ସ୍ୱତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କିତ କୌଣସି ଦାବୀ କିମ୍ବା ଅପତ୍ତି କରିବାକୁ ହେଲେ ତାହା ଦରଖାସ୍ତ ଆକାରରେ ଉପଯୁକ୍ତ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହେବ । ଲୁଣରାଜ ସ୍ୱତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଆଦାତତଃ ଏହି ନିୟମ ବଳବତ୍ତର ରହିବ ।

(୨୦) ଏ ବିଷୟକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୂର୍ବ ଆଦେଶ ସବୁ ଏତଦ୍ୱାରା ରହିତ କରାଗଲା ।

(ସ୍ୱାକ୍ଷର) ପି. ସି. ଭି. ଦେଓ
ମହାରାଜା, ୧-୮-୩୩ ସାଲ

ପାଣି, ପାଗ ଓ ଶସ୍ୟର ବିବରଣ: ମୟୂରଭଞ୍ଜ କ୍ଷେତ୍ର

ଯେଉଁ ତାରିଖରେ ସପ୍ତାହ ଶେଷ ହେଲା		୩୦ ତାରିଖ ଜୁଲାଇ ୧୯୩୩ ମସିହା		୨୮ ତାରିଖ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୩୩ ମସିହା		୨୭ ତାରିଖ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୩୩ ମସିହା	
		ବୃଷ୍ଟିର ପରିମାଣ	ଉତ୍ତାପର ପରିମାଣ କମ୍ ବେଶୀ	ବୃଷ୍ଟିର ପରିମାଣ	ଉତ୍ତାପର ପରିମାଣ କମ୍ ବେଶୀ	ବୃଷ୍ଟିର ପରିମାଣ	ଉତ୍ତାପର ପରିମାଣ କମ୍ ବେଶୀ
ବୃଷ୍ଟି ଓ ଉତ୍ତାପର ପରିମାଣ	ବାରିପଦା	୮.୦୦	୭୭—୧୦	୨.୧୦	୭୫—୮୮	୮.୭୦	୭୨—୮୭
	ରାଇରଙ୍ଗପୁର	୧୪.୧୧	... ...	୨.୧୫	... ...	୧.୧୦	... ...
	କପଟପଦା	୨.୫୦	୭୦—୧୦୫	୩.୭୩	୭୮—୧୦୦	୩.୫୨	୩୩—୧୦୨
	କରଞ୍ଜିଆ	୩.୩୧	... ...	୨.୧୧	୭୧—୮୫	୭.୧୧	୭୨—୮୩
ବିଭିନ୍ନ ପାଗ	ବାରିପଦା	ଗରମ ଓ ମେଘୁଆ		ଗରମ ଓ ମେଘୁଆ		ଗରମ ଓ ମେଘୁଆ	
	ରାଇରଙ୍ଗପୁର	ବର୍ଷା		ମେଘୁଆ		ମେଘୁଆ	
	କପଟପଦା	,,		ବର୍ଷା		ବର୍ଷା	
	କରଞ୍ଜିଆ	,,		ବର୍ଷା		ବର୍ଷା	

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେହି ତାରିଖରେ ସପ୍ତାହ ଶେଷ ହେଲା	୩୦ ତାରିଖ ଜୁଲାଇ ୧୯୩୩ ମସିହା	୨୮ ତାରିଖ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୩୩ ମସିହା	୨୭ ତାରିଖ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୩୩ ମସିହା
କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ କେତେ ଦୂର ହୋଇଅଛି	ବାରିପଦା—ଧାନ କଟାଯାଇ ଚାଲିଛି	(୧) ବପ୍ତ ଧାନ ଚାଲିଛି (୨) ଅଣୁ ଧାନ କଟା ଚାଲିଛି	(୧) ଅଣୁ ଧାନ କଟା ଚାଲିଛି (୨) ଟାଇ ଧାନ ବପ୍ତ ଧାନ ଶେଷ ଉପରେ ଅଣୁ ଧାନ କଟା ଚାଲିଛି
	ବରିଙ୍ଗପୁର-ରୂପ ଓ ଜହ୍ନାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଛି	ବପ୍ତ ଧାନ ଚାଲିଛି	
	କପଳପଦା--ଜହ୍ନାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଛି	ବପ୍ତ ଧାନ ଚାଲିଛି	ଅଣୁ ଧାନ କଟା ଚାଲିଛି
	କରଞ୍ଜିଆ—ରୂପ ଓ ଜହ୍ନାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଛି	ବପ୍ତ ଧାନ ଚାଲିଛି	ଅଣୁ ଧାନ କଟା ଚାଲିଛି
ଚାଉଳ, ଧାନ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଟଙ୍କାକୁ କେତେ ପରିମାଣରେ ମିଳୁଅଛି	ବାରିପଦା ଚାଉଳ ସେ ୧୪ ର	ସେ ୧୭ ର	ଚାଉଳ ସେ ୧୭ ର
	ମୁଗ ସେ ୯ ର	ସେ ୯ ର	ମୁଗ ସେ ୯ ର
	କାଉ ସେ ୧୦ ର	ସେ ୧୦ ର	କାଉ ସେ ୧୦ ର
	ଜୋଳଥ ସେ ୧୭ ର	ସେ ୧୭ ର	ଜୋଳଥ ସେ ୧୭ ର
	ବରିଙ୍ଗପୁର ଚାଉଳ ସେ ୧୪ ର	ସେ ୧୪ ର	ଚାଉଳ ସେ ୧୪ ର
	ମୁଗ ସେ ୧୦ ର	ସେ ୧୦ ର	ମୁଗ ସେ ୧୦ ର
	କାଉ ସେ ୧୧ ର	ସେ ୧୧ ର	କାଉ ସେ ୧୧ ର
	ଜୋଳଥ ସେ ୧୭ ର	ସେ ୧୭ ର	ଜୋଳଥ ସେ ୧୭ ର
	କପଳପଦା ଚାଉଳ ସେ ୨୧ ର	ସେ ୨୨ ର	ଚାଉଳ ସେ ୨୪ ର
	କାଉ ସେ ୧୭ ର	ସେ ୧୪ ର	କାଉ ସେ ୧୪ ର
	ମୁଗ ସେ ୧୭ ର	ସେ ୧୭ ର	ମୁଗ ସେ ୧୭ ର
	କରଞ୍ଜିଆ ଚାଉଳ ସେ ୧୭ ର	ସେ ୧୭ ର	ଚାଉଳ ସେ ୧୭ ର

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିବରଣ, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଷ୍ଟେଟ

ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଗୋମହିଷାଦି ପଶୁମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ	ବାରିପଦା:—(୧) ବାଙ୍ଗିରିପୋଷି ଓ ବୈଶିଙ୍ଗା ଥାନା ଇଲାକାରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଥିବାର ଖବର ମିଳିଅଛି (୨) ବାଙ୍ଗିରିପୋଷି ଥାନା ଇଲାକାରେ ଗୋ ବସନ୍ତ ଲାଗିଅଛି	(୧) ବାଙ୍ଗିରିପୋଷି ଓ କୁଳିଅଣା ଥାନା ଇଲାକାରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଅଛି (୨) ବାଙ୍ଗିରିପୋଷି ଇଲାକାରେ କଲେରା ଲାଗିଥିବାର ଶୁଣାଯାଏ	(୧) ବଡସାହି ପିଠରେ କଲେରା ଲାଗି-ଥିବାର ଶୁଣାଯାଏ (୨) ଗୁଇଅପଦା, କୁଳିଅଣା ଓ ବାଙ୍ଗିରି-ପୋଷି ଥାନା ଇଲାକାରେ ଗୋରୁମାନଙ୍କର ଖୁର ରୋଗ ଲାଗିଥିବାର ଶୁଣାଯାଏ
	ବରିଙ୍ଗପୁର:—ଭଲ	(୧) ଭଲ (୨) ଜଷାଇ ଥାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଚୁଡପଦରେ ଗୋ ମହିଷାଦିର ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଲାଗି-ଥିବାର ସଂବାଦ ମିଳେ	(୧) ଭଲ (୨) ବେତେଇ ସ୍ଥାନରେ ଗୋ ମହିଷାଦିର ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଲାଗିଥିବାର ଖବର ମିଳେ
	କପଳପଦା:—(୧) କପଳପଦା, ଜଇଁସାରି ଓ ଅରପଟା ତିଲିମାରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଥିବାର ଖବର ମିଳିଅଛି (୨) ଭଲ	(୧) ଭୁଣ୍ଡାଇରପୋଷି, ଭୁଇଁ ଏବଂ କପଳ-ପଦା ପିଠରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଥିବ ର ଖବର ମିଳେ (୨) ଭୁଇଁ ପିଠର ଡାଲବୁଣ୍ଡିରେ ଗୋ-ବସନ୍ତ ଲାଗିଥିବାର ସଂବାଦ ମିଳେ	(୧) ଭୁଇଁ, ଜଇଁସାରି ଓ କପଳପଦା ପିଠମାନଙ୍କରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଥିବାର ଖବର ମିଳେ (୨) ଏକ ପ୍ରକାର ଭଲ
	କରଞ୍ଜିଆ:—(୧) ଠାଇରମୁଣ୍ଡା ଥାନା ଇଲାକାର ଲୋକନାଥପୁର ଓ ଡାଲପଦା-ରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଥିବାର ଖବର ମିଳିଅଛି	(୧) ଗରୁଅଁ ଓ ଗଣ୍ଡିପୁର ଥାନା ଇଲାକାରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଥିବାର ଖବର ମିଳେ (୨) ଗରୁଅଁ ଥାନା ଇଲାକାରେ ଗୋ-ବସନ୍ତ ଲାଗିଥିବାର ଖବର ମିଳେ	( ) ଦେବମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ (୨) ନାଲୁଆ ପିଠର ସିଙ୍ଗଡା, ଦୋଲି-ପୋଷିରେ ଗୋ-ମହିଷାଦିର ସଂକ୍ରାମକ-ରୋଗ ଲାଗିଥିବାର ଖବର ମିଳେ

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଷ୍ଟେଟ୍ ପ୍ରେସ୍‌ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୁଦ୍ରିତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ

Digitized by srujanika@gmail.com

"ALSTON" WINDMILLS

(Patent Enclosed Self-oiling)

FOR WATER SUPPLY.

Works day and night.

No attention required.

Nothing to get out of order.

Only oiling required

Windmills on steel towers with pumps.

To pump from 50 to 14,500 gallons per hour.

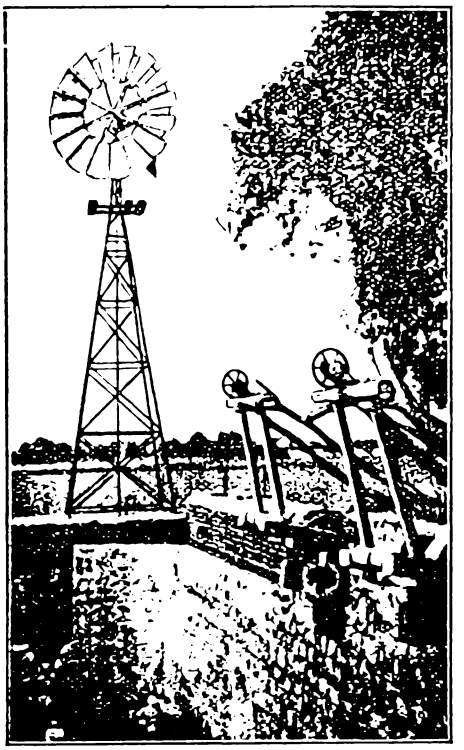

For Farms, Gardens, Estates,

Village Water Supply, Irrigation Works, etc.

Windmills with from 5 to 27½ feet diameter wind wheels.

MARTIN & CO.
(ROBERT HUDSON DEPT.)
12 MISSION ROW,
CALCUTTA,

The above shows an installation in Coimbatore (S. India.)

"BROADBENTS"

SUGAR CRUSHERS AND CENTRIFUGALS

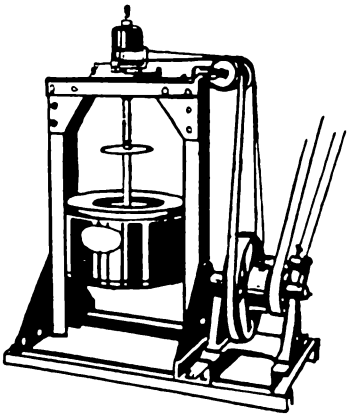

Recognised soundest and most trustworthy procurable.

MARTIN & CO. MECHANICAL ENGINEERING DEPT. 12, MISSION ROW. CALCUTTA.

Digitized by srujanika@gmail.com

BHOLANATH DUTT & SONS

THE PREMIER PAPER HOUSE OF INDI

Tel:—" PRIVILEGE " CALCUTTA. PHONE 797 BB.

134 & 135, Old Chinabazar,
CALCUTTA.

Branches:—64 Harrison Road, CALCUTTA, ALLAHABAD, BENARES,

Review of Philosophy and Religion

Being the
Journal of the Academy of Philosophy & Religion
FOUNDED BY PROF. R. D. RANADE, M. A.
Published twice a year in March and September
ANNUAL SUBSCRIPTION:
Rs. 4 (Inland); Foreign 7s. 6d. 2.50 dollars
Secretary and Editor:
MR. P. K. GODE, M. A., POONA 4 (India)
Some Opinions:

"I do not know how to express my appreciation to you of the high standard that you have succeeded in maintaining for the Journal of the Academy of Philosophy and Religion."

DR. S. K. MAITRA, M. A., PH. D.,
Head of Philosophy Dept.
Benares Hindu University.

"We are very anxious to keep you on our exchange. Your *Review* has been a source of much interest and stimulation to us."

"Your magazine continues to invite the interests of the students and professors here recently providing the subject matter for one of our study clubs."

Editor. The Modern Schoolman,
St. Louis University (U. S. A.)

"Your excellent Journal, which seems a very high class periodical deserving a good circulation within and beyond India."

J. H. Tuckwell, Stroud, Glos, England.

G. NUNDY &

13-1 Rash Behari Avenue, Ci
Ballygunj Railway Station — CA

Cabinet Makers, Timber Mer
Manufacturers of Furniture
Doors and Windows of all des
also
Wrought Iron Gates, Railings a
of any size and design.

Dealers in

All sorts of Building materials,
Glass, Cement, Pipe and Do
Furniture Fittings made of
or iron.

Rattan Tables, Chairs and Couch
without cushions at moderate
Phone " Park 1830. "

P. O. Box No. 403 CALCUTTA. Tel.

Digitized by srujanika@gmail.com

BUTTO KRISTO PAUL & Co.

Head Office :
1, Bonfield Lane
Calcutta

Chemists & Druggists

Branch Establishments
92, Shovabazar Street
Calcutta

Manufacturers

OF

STANDARDISED TINCTURES, SPIRITUOUS PREPARATIONS, PATENT AND PROPRIETARY MEDICINES, PURE CHEMICALS AND FOOD PRODUCTS AND SURGICAL AND VETERINARY INSTRUMENTS.

Suppliers

OF

DUTY FREE PREPARATIONS IN BOND TO CHARITABLE DISPENSARIES, MEDICAL STORES, MUNICIPALITIES, DISTRICT BOARDS, HOSPITALS, TEA GARDENS, STATES, ETC.

Iodolein
With
Methyl Salicylate 5%
For
Unbroken skin
For
Inflammations of Skin, Sprains, Bruises, Neuralgic Pains, Swollen Joints, Sciatica, etc.

Iodolein (Plain)
For
Broken Skin

MALARIA ???

SUREST REMEDY

EDWARD'S TONIC

SPECIFIC FOR ALL FEVERS

With Enlargement of Liver & Spleen
Large Bottle Re. 1-8 Small Bottle Re. 1-0

Glyco-Ptycholin
Elegant Solution of Antiseptics of Pleasant Odour and Taste,
Used
Internally
For
Gastro-intestinal
Affections Externally
For
Oral Infections

LABORATORY OFFICE
1, BONFIELD LANE
CALCUTTA

TELEGRAMS. "BHUTY"

FACTORY
7, BEERPARA LANE,
DUM DUM Jn.

Digitized by srujanika@gmail.com

JESSOP & Co. LTD

INDIA & BURMA

Established In Calcutta 1799

93 Clive Street, Calcutta.

P O. Box No. 108.

STRUCTURAL, MECHANICAL
AND
ELECTRICAL ENGINEERS.

WAGON BUILDERS.

HARDWARE AND METAL
MERCHANTS.

Agents for

ENGINES AND MACHINERY.

Encourage State Home-Industry

MAYURBHANJ TEXTILES

NOTED FOR

Genuineness & Quality of Products.

Tussar Silk Produce :-Fancy striped Shirting, Coating, Dhoti, Saree, Chaddar, Pugri piece etc —*All hand loom products.*

Hand Woven Cotton Fabrics :-Towel, Napkin, Duster, Bed sheet, Table cover, Door curtain, Coating and Shirting of various designs, Durries, Ashans etc.

Indian Silk product :-Hand woven Silk shirtings, Handkerchief, Scarf etc and Woollen Union Shirtings etc. etc.

Reeled Tussar Yarn; Hand spun Tussar Waste Yarn; Reeling-Waste of Tussar; Tussar Down, etc. etc.

Please enquire of :—

The Director
Industrial & Economic Survey,
BARIPADA : MAYURBHANJ.

ସମ୍ପାଦକ—ଶ୍ରୀ ରାଧାଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ

ସହକାରୀ ସମ୍ପାଦକ—ଶ୍ରୀ କାଳିନ୍ଦୀଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ବାରପଦା : ଜାନୁଆରି ୧୯୩୪

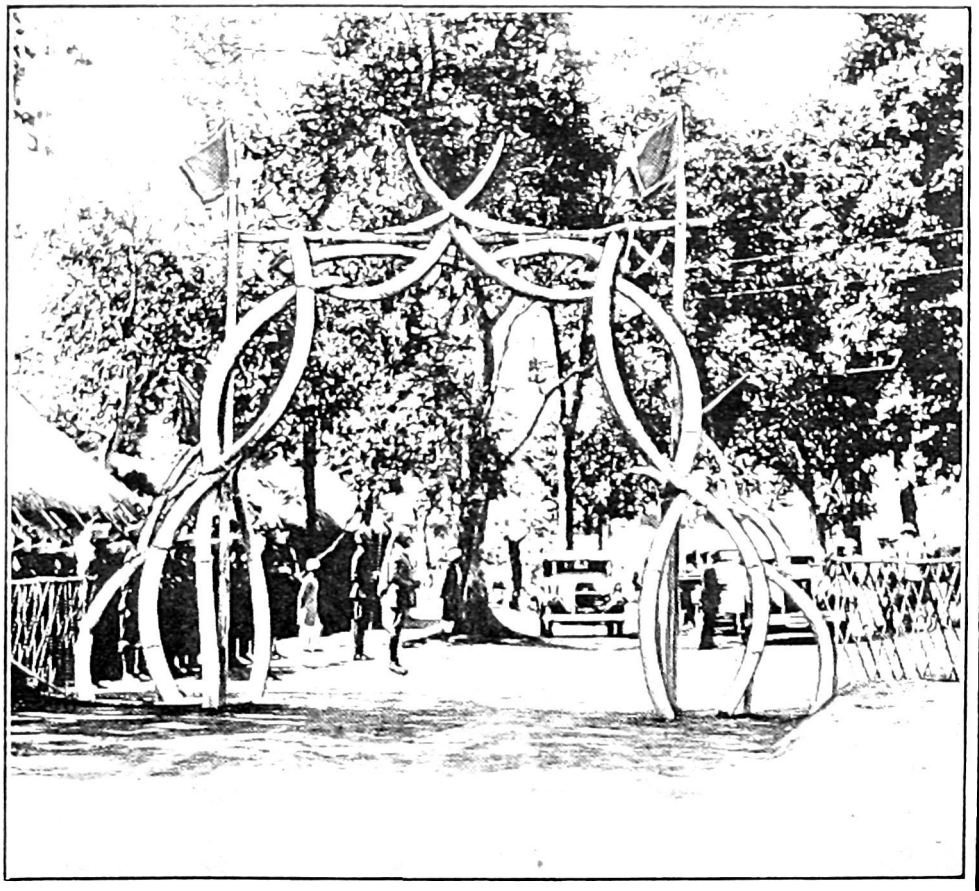

ଉତ୍ତିଷ୍ଠତ ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରାପ୍ୟ ବରାନ୍ନିବୋଧତ

Digitized by srujanika@gmail.com

HEALTH IS WEALTH

CHEERFUL TINY TOTS

Sanitation in Moffusil houses can be made just as good as in town. For all schemes and operations of Water Works, Drainage, Plumbing, Tube-well Sinking and other Sanitary Engineering in general

—: PLEASE CONSULT :—

S. K. CHAKRAVARTI LTD.

SANITARY ENGINEERS

TEL. "LAVATORY" CALCUTTA. CODES. BENTLF

PREMIER GUN-MAKERS OF BENGAL

ASHOO-TOSH DAW & CO.

A Large, fresh and up-to-date Stock of Arms & Ammunition always kept ready for Sale.

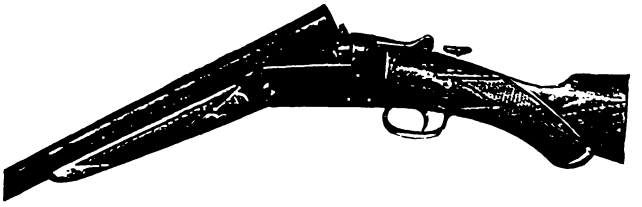

Special terms offered to suit every Customer.

ENQUIRIES INVITED

Telephone : Cal. 3353

"DAW BUILDING"
183, DHARMOTOLLA STREET, CALCUTTA.

Telegrams : 'Explores

Digitized by srujanika@gmail.com

TELE. ADDRESS: "DEPENTUM"

Nilmoney Halder & Co.

Phone Nos. Cal: 3889, & 645.

Please try our Excelsior Brand Fountain Pen Ink, the best in the market.

Agents:—
W. H. STANLEY & Co. LTD.
LONDON.

The best House for Stationery, Printing Types and Printing requisites of all sorts. Half Tone, Line and Tricolour Blocks. Calendars of various designs. Drawing and Surveying materials.

National Emporium
Roorkee.

Please ask for catalogues.

106, Radha Bazar Street, - - CALCUTTA,

G. NUNDY & CO.

13-1 Rash Behari Avenue, Close to Ballygunj Railway Station — CALCUTTA.

Cabinet Makers, Timber Merchants, Manufacturers of Furniture and Doors and Windows of all description also Wrought Iron Gates, Railings and Grills of any size and design.

Dealers in

All sorts of Building materials, Paints, Glass, Cement, Pipe and Door and Furniture Fittings made of brass or iron.

Rattan Tables, Chairs and Couches, with or without cushions at moderate prices.

Phone "Park 1830."

P.O. Box No. 403 CALCUTTA. Tel. "Cabinet."

Review of Philosophy and Religion

Being the

Journal of the Academy of Philosophy & Religion

FOUNDED BY PROF. R. D. RANADE, M. A.

Published twice a year in March and September

ANNUAL SUBSCRIPTION:

Rs. 4 (Inland): Foreign 7s. 6d. 2.50 dollars

Secretary and Editor:

MR. P. K. GODE, M. A., POONA 4 (India)

Some Opinions:

"I do not know how to express my appreciation to you of the high standard that you have succeeded in maintaining for the Journal of the Academy of Philosophy and Religion."

DR. S. K. MAITRA, M. A., PH. D.,
Head of Philosophy Dept.
Benares Hindu University.

"We are very anxious to keep you on our exchange. Your *Review* has been a source of much interest and stimulation to us."

"Your magazine continues to invite the interests of the students and professors here recently providing the subject matter for one of our study clubs."

Editor. The Modern Schoolman,
St. Louis University (U. S. A.)

"Your excellent Journal, which seems a very high class periodical deserving a good circulation within and beyond India."

J. H. Tuckwell, Stroud, Glos. England.

Digitized by srujanika@gmail.com

DIVINE MEDICINE OF

HERNIA

CENT PER CENT SUCCESS WITHOUT OPERATION.

Why do you suffer from Hernia? Come to us, we shall make a contract with you and cure you of the disease. If you fail to see us, send five pice postal stamp, have the testimonials and directions and get yourself radically cured from a far. Phone B. B. 314.

Apply to:—**Dr. H. C. ROY**

DIVINE TREATMENT HALL, *91, Amherst Street,* CALCUTTA.

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ଏହି ଗେଜେଟ୍ ତିନି ମାସରେ ଥରେ ଲେଖାଏଁ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ଯଥା:—ଅକ୍ଟୋବର, ଜାନୁଆରୀ, ଏପ୍ରେଲ୍ ଓ ଜୁଲାଇ ।

ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କରଣ

ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ—ଟ ୦ ୩ (ଡାକ ମାସୁଲ ବ୍ୟତୀତ) ଓ ଟ ୧ ଙ୍କା (ଡାକ ମାସୁଲ ସହ)

ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟାର ମୂଲ୍ୟ ତିନି ଅଣା, ଡାକ ମାସୁଲ ଦୁଇ ଅଣା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏହି ଗେଜେଟ୍‌ରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଛପାଇବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରତି ଥରକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ହାରରେ ଖରଚ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ମଲାଟର ବାହାର ପାଖ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୫୦୲
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୨୫୲
ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୫୲
ମଲାଟର ଭିତର ପାଖ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୪୦୲
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୨୦ ଙ୍କା
ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୨୲

ଟାଇଟଲ୍ ପେଜର ଭିତର ପାଖ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୫୦ ଙ୍କା
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୨୫ ଙ୍କା
ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୫ ଙ୍କା
ଏହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୃଷ୍ଠାରେ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୩୬ ଙ୍କା
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୮ ଙ୍କା
ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୦ ଙ୍କା

ଛୋଟ ଛୋଟ ବିଜ୍ଞାପନ ଛପାଇବାକୁ ହେଲେ ସେ ବିଷୟରେ ନିମ୍ନ ଠିକଣାରେ ପତ୍ର ଲେଖିଲେ ଜାଣି ପାରିବେ ।

ଶ୍ରୀ ନିତାଇ ଚନ୍ଦ୍ର ସାନ୍ୟାଲ, ବି.ଏ.

ମେନେଜର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ଷ୍ଟେଟ୍ ପ୍ରେସ୍, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ବାରିପଦା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ତୃତୀୟ ଭାଗ ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଖ୍ୟା

ସୂଚିପତ୍ର

			ପୃଷ୍ଠା ।
୧ ।	ଏ କାଳ ଓ ସେ କାଳର ସ୍ମୃତି	ଡକ୍ଟର ସର୍ ଦେବ ପ୍ରସାଦ ସର୍ବାଧିକାରୀ, କେଟି, ସି. ଆଇ. ଇ., ସି. ବି. ଇ., ଏମ୍. ଏ., ଏଲ୍. ଏଲ୍. ଡି., ଏମ୍. ଏଲ୍. ସି, କଲିକତା	୧
୨ ।	ପ୍ରତ୍ନ-ବିଦ୍ୟା	ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ, କଟକ	୪
୩ ।	ମେଲେରିଆ ଓ ତାହାର ମଶା	ଡାକ୍ତର ଶ୍ରୀ କ୍ଷୀରୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଳ ଏଲ୍. ଏମ୍. ପି., ବାଇପଦା	୮
୪ ।	ମନ୍ତ୍ର ଓ ମନ୍ତ୍ର-ଶକ୍ତି	ଶ୍ରୀ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ାଲ୍ ବି. ଏସ୍, ସି., ଆଇ ଏସ୍ ଆର. ଏସ୍., ବମ୍ବେ	୧୨
୫ ।	ମୁମୂର୍ଷୁ ଶିଳ୍ପ		୧୭
୬ ।	ଜର୍ମାନ ରାଜ୍ୟରୁ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ନିର୍ବାସନ		୧୯
୭ ।	ସେକ୍ସପିୟର	ମାୟାଧର ମାନସିଂହ ଏମ୍. ଏ. କଟକ	୨୪
୮ ।	ସାଧକ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ	କ. ଚ. ପ.	୨୮
୯ ।	ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଦର୍ଶ ପଲ୍ଲୀ ସଂଗଠନର ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ସୁଯୋଗ—ରାଧା ଚରଣ ପଣ୍ଡା ଏଲ୍. ଏମ୍. ପି. ପୁରୀ		୩୦
୧୦ ।	ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସଂବାଦ	କ. ଚ. ପ.	୩୪
୧୧ ।	ସଂବାଦ ଓ ସଙ୍କେତ		୩୮
୧୨ ।	ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ		୪୩
୧୩ ।	ରସ ଓ ରହସ୍ୟ		୪୪
୧୪ ।	ମୟୂରଭଞ୍ଜର ସଂବାଦ		୪୫
୧୫ ।	ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିବରଣ		୪୭
୧୬ ।	ପାଣି, ପାଗ ଓ ଶସ୍ୟର ବିବରଣ		୪୮

ଚିତ୍ର-ସୂଚି

୧ ।	ହସ୍ତୀଦନ୍ତ ନିର୍ମିତ ତୋରଣ	ମଲାଟ
୨ ।	ଡକ୍ଟର ସର୍ ଦେବ ପ୍ରସାଦ ସର୍ବାଧିକାରୀ	୨
୩ ।	ମେଲେରିଆ ଓ ତାହାର ମଶାର ଚିତ୍ର	୧୧
୪ ।	କେନ୍ଦୁଝର ରାଜ୍ୟର ଯୋଡ଼ା ପାଇଣ୍ଟ ନାମକ ସ୍ଥାନର ଚଳେଇ ଚୁଲି	୧୭
୫ ।	ବଣାଇ ରାଜ୍ୟର ଗୋଣ୍ଡୁଆ ନାମକ ସ୍ଥାନର ଚଳେଇ ଚୁଲି	୧୮
୬ ।	ପ୍ରଫେସର ଆଇନ୍ ଷ୍ଟାଇନ୍ ଓ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ	୨୦
୭ ।	ମୟୂରଭଞ୍ଜର କେତେକ ଚିତ୍ର	୨୨ ଓ ୨୩
୮ ।	ସାଧକ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ	୨୯
୯ ।	ଶ୍ମଶାନ ଘାଟରେ ଦୃଶ୍ୟ	୩୦
୧୦ ।	ଟଗ୍ ଅଫ୍ ଓଅର ଟିମ୍	୪୦
୧୧ ।	ନାରୀ ସର୍କାର	୪୦
୧୨ ।	ଆଇଭାନ୍ ବ୍ରୁନନ୍	୪୧

Digitized by srujanika@gmail.com

SUBSCRIBE FOR

THE ASTROLOGICAL MAGAZINE

THE BEST EXPONENT OF THE HINDU SCIENCES

Edited by

Professor B. SURYANARAIN ROW, B.A., M.R.A.S., F.R.H.S., etc.

Containing the most interesting and instructive articles on Astrology, Astronomy, Medicine, Yoga, Philosophy, Metaphysics, Chronology, Palmistry etc., now in its 20th Volume—the only Journal of its kind in the World.

We are much impressed with the interesting articles incorporated in the Journal which we commend to our readers—*The Message.*

Astrological students will find much of interest—*The Torch.*

It shall be of good purpose to the building scholars of Astrology—*The Mahratta.*

Annual Subscription Rs. 5, Sh. 12, Dollers 4 *Single Copy Rs. 8, Sh. 1-3, Cents 40*

(Specimen Copy will be sent againt As. 4 or Pence 9 or Cents 25.)

THE BEST MEDIUM FOR ADVERTISEMENTS REACHING THE FARTHEST CORNERS OF THE WORLD.

(*Catalogue of books will be sent free on application*)

Horoscopic work will be undertaken on payment of REASONABLE FEE

Now available—Vols. 14, 15, 16, 17, 18 and 19, containing mines of intellectual treasures at Rs. 6/- per Vol. to the readers of this Journal. All the past Volumes at Rs. 8/- per each Volume.

For full particulars, Apply to -

DR. B. V. RAMAN, M. D., (H) } "SURYALAYA" (P. O.) BETTAHALSOOR, BANGALORE—INDIA.

Exchanges solicited from Periodicals.

ମୟୂରଭଞ୍ଜର ସର୍ବଜନ ସମାଦୃତ

ନୂତନ-ପଞ୍ଜିକା

ର

ଏକମାତ୍ର ବିକ୍ରେତା

Sole Agent.

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ ବାରିପଦାର ବିଖ୍ୟାତ ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବସାୟୀ

ଦି ବୁକ୍ ଡିପୋ-ବାରିପଦା

ଗଣନାରେ ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ପାଞ୍ଜି ସହିତ ଏହି ପାଞ୍ଜି ସମାନ । ଏହି ପାଞ୍ଜିର ସାହାଯ୍ୟରେ ପାଟଜୋଷୀ ପର୍ବ ପର୍ବାଣୀର ଦିନ ଠିକ କରନ୍ତି । ଏ ପାଞ୍ଜିରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର କଚେରିବନ୍ଦର ତାଲିକା ଓ ମୋଗଲବନ୍ଦର କଚେରିବନ୍ଦ ତାଲିକା ଅଛି । ମଫସଲର ବହିଦୋକାନୀମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ କମିଶନ ଦିଆଯାଏ । ସବୁପ୍ରକାର ବହି ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ କିଣିବାକୁ ମିଳେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ପାଦକ — ଶ୍ରୀ ରାଧାଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ସହକାରୀ ସମ୍ପାଦକ — ଶ୍ରୀ କାଳନ୍ଦୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ମକର ସଂଖ୍ୟା

ତୃତୀୟ ଭାଗ } ବାରିପଦା : ମାଘ, ସନ ୧୩୪୧ ସାଲ { ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଖ୍ୟା

ଏ କାଳ ଓ ସେ କାଳର ସ୍ମୃତି *

ଡକ୍ଟର ସର୍ ଦେବ ପ୍ରସାଦ ସର୍ବାଧିକାରୀ, କେଟି, ସି. ଆଇ. ଇ., ସି. ବି. ଇ., ଏମ୍. ଏ., ଏଲ୍. ଏଲ୍. ଡି., ଏମ୍. ଏଲ୍. ସି, (କଲିକତା)

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟର ସମ୍ପାଦକ ଓଡ଼ିଶା ସହିତ ମୋହର ପରିବାରର ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟରେ ଅତି ମନୋରମ ଓ କୋମଳ ଭାଷାରେ ମୋତେ ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଇ ସମ୍ମାନିତ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏ ସମ୍ପର୍କ ପାଇଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ସବୁ ସମୟରେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିଥାଉଁ ଏବଂ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁବାର ମୁଁ ଏହା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଅଛି ।

ଏହି ସମ୍ପର୍କ କେବେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ତାହା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ବଙ୍ଗକୋଷର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟବିଦ୍ୟାର୍ଣ୍ଣବ ନଗେନ୍ଦ୍ର-ନାଥ ବୋଷ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନାନା ସନ୍ଦେହ ଓ ବିସମ୍ବାଦର ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇଅଛି । ଓସ୍ୱାଲ୍ଡ୍ ତାଙ୍କର ମୁର୍ଶିଦାବାଦର ଇତିହାସରେ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି:—

ସୁବାଧିକାରୀ ବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ସୁରେଶ୍ୱର ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଓଡ଼ିଶାର ଦେଓଆନରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଥିଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥାଇ ସୁରେଶ୍ୱର ସେ ପ୍ରଦେଶକୁ ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଦେଓଆନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ଥିବାରୁ ଦିଲ୍ଲୀସମ୍ରାଟ ମହମ୍ମଦ ଶ ତାହାଙ୍କୁ ବଂଶାନୁକ୍ରମିକ "ସର୍ବାଧିକାରୀ" ଉପାଧିରେ ଅଭିହିତ କରିଥିଲେ । ଧନ, ମାନ, ଖ୍ୟାତି ଓ ବଂଶ ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିବାହିଁ ଏହି ପଦବୀର ଅର୍ଥ । ଏ ପଦବୀର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାର ସୁପରିଚିତ ରଘୁନାଥପୁର ନାମକ ଜମିଦାରୀ ତାହାଙ୍କୁ ରାଜୋଚିତ ଜାଗିରି ସ୍ୱରୂପ ମିଳିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଏ ଜାଗିରିର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଥିଲା ।

ସୁରେଶ୍ୱରଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେହିଁ ସୁବିଖ୍ୟାତ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ପ୍ରାଚୀର-ବେଢ଼ା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପୁରୀର ଏହି ପବିତ୍ର ମନ୍ଦିରର ପରିଚାଳନାରେ ବହୁ ଉନ୍ନତି ସାଧିତ ହୋଇ-ଥିଲା । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେ କୌଣସି ସମୟରେ ସେ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ବିଶେଷ କ୍ଷମତା ପାଇଥିଲେ ।

* ଗତ ସଂଖ୍ୟା ଗେଜେଟ୍‌ରେ ପ୍ରକାଶିତ ଲେଖକଙ୍କର ଇଂରାଜି ପ୍ରବନ୍ଧରୁ ଅନୂଦିତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଡକ୍ଟର ସର୍ ଦେବ ପ୍ରସାଦ ସର୍ବାଧିକାରୀ, କେଟି, ସି. ଆଇ. ଇ.,
ସି, ବି. ଇ., ଏମ୍. ଏ., ଏଲ୍. ଏଲ୍. ଡି., ଏମ୍. ଏଲ୍. ସି.,

ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ମସ୍ତକୋପରି ସମ୍ମାନ ସୂଚକ ଗୋଟିଏ ଛତ୍ର ଟଣା ଯାଉଥିଲା । ଅଥଚ ସାଧାରଣ ନିୟମ ଓ ରୀତି ଅନୁସାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେହିଁ ଖୋଲା ଯାଇଥାଏ । ଏହି ଅଧିକାର କେବଳ ସୁରେଶ୍ୱରଙ୍କୁହିଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଗୌରବରୂପେ ଦାନ କରା-ଯାଇ ନ ଥିଲା । ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ପୁରୁଷ ବଂଶ-ଧରମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ମିଳି ଥିଲା ।

ପରେ ସେ ତାଙ୍କର ଶାସନ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ନିଜର ରଘୁନାଥପୁର ଜମିଦାରିକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରିଥିଲେ, ଏହି ସ୍ଥାନରେହିଁ ତାଙ୍କର ବଂଶଧରମାନେ ବହୁ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୃଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ ବାସ କରିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ସୁରେଶ୍ୱରଙ୍କ ସାନ ଭାଇ ଇଶାନେଶ୍ୱର ଦିଲ୍ଲୀ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଉଜୀର (ମନ୍ତ୍ରୀ) ଥାଇ ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷର ରାଜନୀତିରେ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ । ସୁରେଶ୍ୱରଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ କେଉଁ କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ କିପରି ଭାବରେ ବାସ କରିଥିଲେ ତାହା ସ୍ଥିର କରିବା ସହଜ ନୁହେ । ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ହୁଏତ ଦୁଇ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ହେବ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ହୁଏତ ସେମାନେ ଦେଶର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛନ୍ତି । ଯାହା-ହେଉ ସେହି ମୂଳ ବଂଶରୁ ଉଦ୍ଭବ ହୋଇ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଶାଖା ଆଜି ଜୀବିତ ରହିଅଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଉପସ୍ଥିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ବିଷୟାଦର ମୂଲ୍ୟ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ହ୍ରାସ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି । ତଥାପି ସବୁ ଦିଗରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଓଡ଼ିଶା ସହିତ ସର୍ବାଧିକାରୀ ପରିବାରର ସମ୍ପର୍କ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ । ସର୍ବାଧିକାରୀମାନେ ଯେତେବେଳେ ହୁଗୁଳୀ ଜିଲ୍ଲାର କୃଷ୍ଣନଗର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ରାଧାନଗରରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟଶିଷ୍ୟ ଗୋପାଳ ଅଭିରାମଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଏହି ଗ୍ରାମକୁ ଆଗମନ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସହିତ ସର୍ବାଧିକାରୀମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ ଏ ଘଟଣାର ସମୟ ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ । ଏହି ପରିବାରର ଗୋଟିଏ ଶାଖା ଓଡ଼ିଆ ଘରର ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ବିବାହ କରି ଓଡ଼ିଆ ଅଧିକାରୀ ରୂପେ ପରିଚିତ । ସେମାନେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ପରେ ଅନୁସରଣ କରିଥିଲେ ।

ମୋହର ଓଡ଼ିଆ ବନ୍ଧୁମାନେ ସବୁବେଳେ ମୋତେ ଦୟା ଦେଖାଇ ଥାନ୍ତି । ପୁରୀ ଏବଂ କଟକଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଛାତ୍ର ସମ୍ମିଳନୀରେ ସଭାପତି ହେବା ପାଇଁ ଆହୂତ ହେବାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୌରବ ମୋତେ ମିଳିଅଛି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ୧୯୩୦ ମସିହାରେ କଟକ ରେଭେନ୍‌ଶ କଲେଜର ଓଲ୍ଡ୍ ବଏଜ୍ ଏସୋସିଏସନର ବାର୍ଷିକ ସଭାରେ ମତେ ଏହି ସମ୍ମାନ ମିଳିଅଛି । କଲିକତା ଓଡ଼ିଆ ସମାଜର ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସଭାପତି ଥିଲି । ଦୁର୍ଯୋଗ ବଶରୁ ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଲୋପ ପାଇଅଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଯଦି ଏହା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତା ତାହାହେଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ଯେଉଁ ନିବେଦନ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ଫଳରେ କଲିକତାର ଦାନ ଅଧିକ ଆଶାଜନକ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା ।

ମୁଁ ମୋହର ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେତେ-ବେଳେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଅଛି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଇଅଛି ଯେ, ବଙ୍ଗଳା ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଯୋଗ ବରାବର ରହି ଆସିଅଛି । କେବଳ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ସମୟରୁ ଏହା ରହି ନାହିଁ, ତାହାର ବହୁ ପୂର୍ବେ ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ରାଜ୍ୟ ସୁଦୂର ବଙ୍ଗ ଦେଶର ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ଓ ଲୁପ୍ତସ୍ରୋତା ସରସ୍ୱତୀର ସଙ୍ଗମସ୍ଥଳ ତ୍ରିବେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା, ସେହି କାଳରୁହିଁ ଏ ଯୋଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ବଙ୍ଗ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେଶରେ ଓଡ଼ିଆ ସ୍ୱଜାତ୍ୟର ସେହି ଦୀପ୍ତିମୟ ସମୟରେହିଁ ଉତ୍କଳର ଶାସକ ରାଜାମାନେ ସବାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଛାଡ଼ି ଥିଲେ, ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ କର୍ମକୁଶଳତାର ଯଥା-ଯୋଗ୍ୟ ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ପୁନଶ୍ଚ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର କୃଷ୍ଟି ଓ ସଭ୍ୟତା ଉପରେ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅପ୍ରତିହତ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ଉଭୟ ପ୍ରଦେଶର ସୁଦୀର୍ଘ ଦୂରତା ଓ ଅଗମ୍ୟ ପଥ ସତ୍ତ୍ୱେ ବଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍କଳର ଯୋଗ ଜୀବନର ପ୍ରତିକ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ରୂପେ ନବୀନ ଉତ୍କଳର ସଂଗଠନରେ ବଙ୍ଗଦେଶ ଯଥେଷ୍ଟ ଦାନ କରିଥିଲା । ଅମର ଶିଳ୍ପୀ ବଙ୍କିମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଯେଉଁ-ମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ଅଛି, ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝି ଥିବେ ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ସେ କିପରି ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜର ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେଓ ଏହି ସଂସ୍କୃତି ଓ ସଭ୍ୟତାର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅବଦାନ । କେତେକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ତାଙ୍କର ଦୁର୍ଘଟଣାଜନିତ ମୃତ୍ୟୁରେ ଉତ୍କଳ ଏବଂ ବଙ୍ଗ ସମାଜକୁ ଯେଉଁ ଶୋକାନ୍ଧକାର ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରିଥିଲା ତାହା ଅଜ ସୁଦ୍ଧା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପସୃତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଦୁଇ ତିନ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଯେତେବେଳେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ସେହି ପରମ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକ ପରିବାରର ଗୌରବ-ବଂଶ ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାରାଜା କଲିକତାରେ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ୟାମଦାସ ବାଚସ୍ପତିଙ୍କର ଆୟୁର୍ବେଦ କଲେଜର ଏକ ସଭାରେ ପୁରୋଧାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ସେତେବେଳେ ଏହି ଘଟଣାଟି ଗୋଟାଏ ଦାରୁଣ ଶ୍ରୁତିର ସହିତ ମୋହର ମନେ ପଡ଼ି ଯାଇ ଥିଲା । ସେ ଦିନ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ ଓ ଆକାଶ ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ଥିଲା । ସଭାଗୃହର ଆଲୋକ ବଡ଼ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଓ କମ୍ପିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ମହାରାଜା ସେତିକିବେଳେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ତାଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ—ଇଂରାଜି ଭାଷାରେ । ବହୁ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କଲିକତା ୟୁନିଭର୍ସିଟି ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଟିଉଟ୍‌ର ଆଉ ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ସେ ମୋତେ ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେତେ-ବେଳେ ତାଙ୍କର ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକ ପିତା ସର୍ ଗୁରୁଦାସ ବାନ୍ଦ୍ରଜି ପ୍ରଭୃତି ବିଖ୍ୟାତ ଏବଂ ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ବୃହତ୍ତର ସଭାରେ ବକ୍ତୃତା କରିଥିଲେ—ବିଶୁଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ । ସେ ସମୟରେ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଟିଉଟ୍ ହିନ୍ଦୁ ସ୍କୁଲର ପୂର୍ବ ଭାଗରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପ୍ରାସାଦରେ ନୁହେ । ମହାରାଜା ତାଙ୍କର ପୃଥିବୀ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ସଦ୍ୟ ସମାପନ କରି ଯାପାନ ପଥରେ ଫେରି ଆସିଥାନ୍ତି । ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଟିଉଟ୍‌ର ସଭ୍ୟ-ମାନେ ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ନିଦର୍ଶନରୂପେ ତାହାଙ୍କୁ ମହା ସମାରୋହରେ ପୂଜା ଓ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିଥାନ୍ତି । ଶୁକ୍ଳବସ୍ତ୍ର ପରିହିତ ଏହି ରୂପବାନ୍ ମୂର୍ତ୍ତି ବ୍ୟବହାର, ରୀତି, କାନ୍ତି ଓ ଗୁଣରେ ସ୍ୱୀୟ ମହତ୍ତ୍ୱ ବିକଶିତ କରି ଶିଷ୍ଟାଚାର ଓ ସଦାଶୟ-ତାର ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ପରାକାଷ୍ଠାରୂପେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅଥଚ ମୃଦୁ ମଧୁର ଛନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷାରେ ସେ ତାଙ୍କର ବିଦେଶ ଭ୍ରମଣର ଅଭିଜ୍ଞତା ଯେପରି ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ ତାହା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ ବିହ୍ୱଳ କରି ଦେଇଥିଲା । ବିଶୁଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେହିଁ ସେ କହିଥିଲେ । ବିଶୁଦ୍ଧ ବଙ୍ଗଳା ସହିତ ଏହାର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଏତେ ଅଧିକ ଯେ ଦୁଇ ଭାଷାର ପାର୍ଥକ୍ୟ ବୁଝିବା କଠିନ । ମହାରାଜାଙ୍କର ବକ୍ତୃତାର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ମୃତ ହେବାର ବସ୍ତୁ ନୁହେ । ବିଦେଶରେ ସେ ଯାହା ସବୁ ଦେଖିଥିଲେ, ଶୁଣିଥିଲେ ଏବଂ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ, ସେହି ସମସ୍ତହିଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ । ଏହି ସକଳ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ନିଜର ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଜାତି ବିଶେଷର ହିତ ଓ ଉନ୍ନତି ସାଧନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାପାଇଁ ସେ କୃତସଂକଳ୍ପ ହୋଇଥିଲେ । କାରଣ ନିଜର ରାଜ୍ୟକୁ ଏକ ଆଦର୍ଶ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ଏବଂ ନିଜର ଜାତିକୁ ଏକ ଆଦର୍ଶ ଜାତିରୂପେ ଗଠନ କରିବା ତାଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ।

ଯଥାର୍ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଜୀବନକାଳର ଯେଉଁ ଅଳ୍ପ ପରିସର ତାଙ୍କୁ ମିଳି ଥିଲା ତାହାରି ମଧ୍ୟରେହିଁ ସେ ନିଜ ରାଜ୍ୟର ବିରାଟ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଉନ୍ନତିମାନ ସାଧନ କରି ପାରି ଥିଲେ । ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି, ଶିକ୍ଷା ଓ ନୈତିକ ପ୍ରଗତିରେ ଏ ରାଜ୍ୟ ଯେତେ ଦୂର ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରିଥିଲା ପୂର୍ବେ ତାହା କେବେ ହୋଇ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ହାୟ, ମୃତ୍ୟୁର ନିଷ୍ଠୁର ଆଘାତରେ ଅସମୟରେହିଁ ଏହି ଗୌରବମୟ ଜୀବନର ଅବସାନ ହେଲା । ନିଶାର ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ନିକଟତମ ଆତ୍ମୀୟଙ୍କ ସହିତ ଗଭୀର ଜଙ୍ଗଲରେ ଶୀକାର କରୁଥିବା ବେଳେ ଏହି ଅତର୍କିତ ଆଘାତ ଲାଗିଥିଲା । ଏହି ଘୋର କ୍ଷତି ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟ ଚିରକାଳ ତୀବ୍ର ଅନୁତାପ କରିଥାନ୍ତି । ରାଜକୁମାର କେବେହେଲେ ନିଜର ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଜଣାଇବାକୁ ଶିଖି ନ ଥିଲେ । ଜୀବନକାଳରେ ଯେପରି, ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ନିଜର ମହନୀୟ ଔଦାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ରୋଗଶଯ୍ୟାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ତାଙ୍କର ପାର୍ଶ୍ୱଚରମାନଙ୍କର ସୁଖ ସୁବିଧା ପ୍ରତି ଅତ୍ୟଧିକ ଚିନ୍ତା ଓ ମନୋଯୋଗୀ ଥିଲେ । ରାତି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଘରେ ରହି ଉଜାଗର ରହି ତାଙ୍କର ନିଦ୍ରା ସବୁବେଳେ ନିକଟରେ ବସି ରହିଥିବାରୁ ସେ ତାହାଙ୍କୁ କିଛିକ୍ଷଣ ବିଶ୍ରାମ କରିବା ପାଇଁ ଜିଗର କଲେ । ଅଉ କିଛି ଭୟର କାରଣ ନାହିଁ ବୋଲି ଶୁଣିଥିବାରୁ ଦୁଇଜଣ ପରିଚାରିକାଙ୍କୁ ଆଦେଶ ପାଳନ କଲା । ଶୟନ ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜର ଅଭ୍ୟାସ ଅନୁଯାୟୀ ରାଜକୁମାର ତାଙ୍କର ବକ୍ଷତ ହସ୍ତକୁ ଶଯ୍ୟା ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲେ । ଏହାହିଁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ହେଲା ଏବଂ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ଓ ଶକ୍ତି ଏଥିରୁ ତାହାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

କେଉଁଠାରେ ଅଉ ଅନ୍ୟଥାଇଁ ଏପରି ସ୍ୱାର୍ଥଶୂନ୍ୟ ଅଗ୍ରହ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ, ଯାହାର ଶାସ୍ତି ଏତେଦୂର ସାଂଘାତିକ ?

ସରଳ ଜୀବନ, ଉଦାର ଭାବ, ଉଦ୍ୟମ ଶୀଳତା ଏବଂ କର୍ମରେ ନିଷ୍ଠା ଓ ଦୃଢ଼ତା ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମହାରାଜା ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ପୁରୁଷ ଥିଲେ । ସେ ଆଦର୍ଶର ସମକକ୍ଷ ହେବାପାଇଁ କିଛିଦୂର ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ ତାହାଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ।

ସ୍ୱୀୟ ଷ୍ଟେଟ୍ ରେଲୱେର ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଗାଡ଼ି ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ତକିଆ ଏବଂ ଖଣ୍ଡେ ମୋଟା ଚାଦର ବାହାରେ ରଖି ବହିବାର ତାଙ୍କୁ ଯାତ୍ରା କରିବାର ଦେଖା ଯାଇଥିଲା । ଏତିକି ମାତ୍ର ସମ୍ବଳ ଯେନେ ସେ ତାଙ୍କର ଶେଷ ଯାତ୍ରା ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରି ଗଲେ । ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କୁ ଜାଣିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲେ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ କେବଳ ସମ୍ମାନ କରୁ ନ ଥିଲେ, ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ସେହିମାନଙ୍କରହିଁ ଯେତେବେଳେ ଏ ସକଳ ଲୋକମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତ ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ ସେତେବେଳେ ଅନ୍ତରରେ ଏକ ବୈକଲ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି ଜାତ ହୋଇଉଠେ ।

ସେପରି ଜଣେ ପୁରୁଷର ଦର୍ଶନ କେବେ ଅଉ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ମିଳିପାରେ ! କେବଳ ଓଡ଼ିଶାର ନୁହେ, ସମଗ୍ର ଭାରତର ମଧ୍ୟ ଏ ସୃଷ୍ଟିକୁ ଯେନେ ଗର୍ବ କରିବାର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ଅଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାରାଜାଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦ୍ରୁତ ଉନ୍ନତି ଘଟିଅଛି । ଓଡ଼ିଶା ଯେତେବେଳେ ନିଜର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ରକ୍ଷା କରି ଗୋଟିଏ ପୃଥକ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ପରିଗଣିତ ହେବ ସେହି ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିବସରେ ଏ ରାଜ୍ୟ ତାହାର ସଂସ୍କୃତି ଏବଂ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଆଦର୍ଶରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ନ ହୋଇ ନିଜର ଗୌରବ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରୁ ।

ପ୍ରତ୍ନ-ବିଦ୍ୟା

ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ, କଟକ

ଆଜି ଯାହା ପୁରାତନ, ଦିନେ ତାହା ନୂତନ ଥିଲା । ଆଜି ଯାହା ନୂତନ, ଦିନେ ତାହା ପୁରାତନ ହେବ । ତଥାଚ ନୂତନ-ପୁରାତନର ସମ୍ବନ୍ଧ-ସୂତ୍ର ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହେବାର ନୁହେ । ସୁତରାଂ ପୁରାତନ ଯେତିକି ପୁରାତନ ହେଉ ପଛକେ ତାହାର ପରିଚୟ ଲାଭ କରିବା ପ୍ରୟୋଜନ । ମାନବ ମନ ଶିକ୍ଷା ଓ ସଭ୍ୟତାରେ ଯେତିକି ବିସ୍ତୃତ ଲାଭ କରେ, ପୁରାତନର ପରିଚୟ ଲାଭ ସହାଶେ ସେତିକି ଲାଳାୟିତ ହୋଇଥାଏ । ପୁରା-ପ୍ରୀତି, ଯାହା ଚାଲି ଯାଇଅଛି ତାହାର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଲାଳସା, ସଭ୍ୟ ମାନବ ପକ୍ଷରେ ସ୍ୱାଭାବିକ । କେହି ଜ୍ଞାନଲାଭ ଆଶାରେ, କେହି କୌତୂହଳ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ଆକାଙ୍କ୍ଷାରେ, କେହି ଅବା କେବଳ ପୁରାତନର ସ୍ୱପ୍ନ ମୋହରେ ତାହାର ପରିଚୟ ଲାଭ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଥାଆନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା ସାହାଯ୍ୟରେ ପୁରାତନର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ-ପ୍ରାପ୍ତିର ସମ୍ଭାବନା ରହିଥାଏ, ତାହାହିଁ ପ୍ରତ୍ନ ବିଦ୍ୟା । ଅଳ୍ପ ଦିନ ପୂର୍ବେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଗୋଟିଏ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ବିଦ୍ୟାରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହେଉ ନ ଥିଲା । ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯେ କୌଣସି ଭାବରେ ତାହାର ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିନ ଫେରିଅଛି, ଜ୍ଞାନାନୁରାଗ ବଢ଼ିଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯେ କୌଣସି ଭାବରେ ପୁରାତନର ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ସାହସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ତାହାର ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଅଧ୍ୟୟନ—ଅଧ୍ୟାପନାର ମଧ୍ୟ ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇଅଛି । ସଭ୍ୟ ସମାଜର ସୁଧୀବୃନ୍ଦ ବୁଝି ଅଛନ୍ତି, ପ୍ରତ୍ନ ବିଦ୍ୟାର ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ କେବଳ ବାହ୍ୟ ବସ୍ତୁ ନୁହେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାହ୍ୟ ବସ୍ତୁ ସାହାଯ୍ୟରେ ମାନବପ୍ରକୃତି ଓ ମାନବମନର କ୍ରମ-ବିକାଶର ମୂଳସୂତ୍ରର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାହିଁ ତାହାର ପ୍ରକୃତ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏକ ସମୟରେ ଏ ବିଷୟରେ ମତଭେଦ ଥିଲା । ଆମ୍ଭ-ମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ମତଭେଦ ରହିଅଛି । ବର୍ତ୍ତ-ମାନ ସୁଦ୍ଧା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ଅନେକ କୃତବିଦ୍ୟମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟା ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଉପହାସର ବିଷୟ । ତଥାପି ଏହି ବିଦ୍ୟାର ଅନୁଶୀଳନରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟ ସମାଜ ଅକାତରରେ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରୁଅଛି; ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶର କିଞ୍ଚିତ୍ମାତ୍ର ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପୁରାତତ୍ତ୍ୱାନୁସନ୍ଧାନରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଅଛନ୍ତି । ଏହି ସମସ୍ତ ଦେଖି ଶୁଣି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶର କୌଣସି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ଆଲୋଚନାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ଗୋଟିଏ ଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ସ୍ୱରୂପ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବାକୁ ହେବ ।

ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ୟମରେ ଭ୍ରମ ଓ ତ୍ରୁଟି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । ଲେଖକ-ମାନଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥରେ କିମ୍ବା ପ୍ରବନ୍ଧରେ ତାହାର ପରିଚୟ ପାଇଲେ ତାହାକୁ ସେ ଭଳି ଦୋଷର କଥା ବୋଲି ତିରସ୍କାର କରିବା ଅସଙ୍ଗତ । କାରଣ, ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର ପ୍ରକୃତ ଲକ୍ଷ୍ୟ କିଅଣ, ତାହାର ପ୍ରକୃତ ଅନୁସନ୍ଧାନ ପ୍ରଣାଳୀ କି ଭଳି, ତଦ୍ ବିଷୟରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ମାତୃଭାଷାରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖଣ୍ଡିଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ନାହିଁ; ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଯାହା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ତାହା ମଧ୍ୟ ସର୍ବଜନ ପରିଚିତ ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର ଆଲୋଚନାରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅନଧିକାର ଚର୍ଚ୍ଚାର ଆଡ଼ମ୍ବର ଉତ୍ସାହ ଲାଭ କରୁଅଛି ସିନା ?

ଏହା ଅସଙ୍ଗତ ହେଲେହେଁ ନୂତନ ନୁହେ । ଏକ ସମୟରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟ ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ପରିଚୟ ମିଳିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ଦେଶରେ ଅନଧିକାର ଚର୍ଚ୍ଚା ନିବାରଣର ଏକ ଅବ୍ୟର୍ଥ ଉପାୟ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଅଛି । ସେ ଉପାୟ ସହଜ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଫଳପ୍ରଦ । ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କିଅଣ, ତାହାର ଅନୁସନ୍ଧାନପଦ୍ଧତି କି ଭଳି, ଏହି ବିଷୟରେ ପୁନଃ ପୁନଃ ଆଲୋଚନା କରିବାହିଁ ସେହି ସହଜ ଉପାୟ । ଯେଉଁମାନେ ସେହି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଫ୍ଲିଣ୍ଡାର୍ସ ପେଟ୍ରିଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ-ଯୋଗ୍ୟ । ସେ ଦୀର୍ଘକାଳ ମିଶରରେ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱାନୁସନ୍ଧାନରେ ବ୍ୟାପୃତ ରହି ପୁନଶ୍ଚ ଲଣ୍ଡନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମିଶରତତ୍ତ୍ୱର ଅଧ୍ୟା-ପନା କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥ Methods and Aims in Archaeology । ଗ୍ରନ୍ଥକାରଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାମ W. M. Flinders Petrie D. C. L., L. L. D., Ph. D. & C. । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ Macmillan & Co. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୯୦୪ ସାଲରେ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ସର୍ବଜନ ପରିଚିତ ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ ।

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥର ପ୍ରଥମରେହିଁ ଅଧିକାର-ବିଚାରର କଥା । ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟାର ଅନୁଶୀଳନରେହିଁ ଅଧିକାରୀ ଓ ଅନଧିକାରୀର ସମସ୍ୟା ରହିଅଛି; କେବଳ ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର ଅନୁଶୀଳନରେ ତାହା ନାହିଁ, ଏରୂପ ତର୍କ ଅଦୌ ଉତ୍ଥାପିତ ହୋଇ ନ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭ-ମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ତାହାହିଁ ଉତ୍ଥାପିତ ହୋଇଥାଏ । ଶିକ୍ଷାର ତ୍ରୁଟି ସଂଶୋଧିତ ହୋଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ ଚରିତ୍ର ତ୍ରୁଟି ସହଜରେ ସଂଶୋଧିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହି ହେତୁରୁ ଅଧ୍ୟାପକ ପେଟ୍ରି ଅଧି-କାର ବିଚାରରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରି ଚରିତ୍ର ବିଚାରକୁହିଁ ସର୍ବ ପ୍ରଥମରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଅଛନ୍ତି ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ନିକଟରେ ସମାନ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠାର ଆଶା କରିବା ଅସଙ୍ଗତ । ଯେଉଁମାନେ କରତାଳ-ଲୋଲୁପ, ସେମାନେ ଅତି ସହଜରେ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠାରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ପଡ଼ି ପାରନ୍ତି । ଯେଉଁ-ମାନେ ଜୀବିକା-ଲୋଲୁପ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସବୁ ସମୟରେ ସମାନ ଭାବରେ ସତ୍ୟର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ବୁଝାଇବା ସକାଶେ ଅଧ୍ୟାପକ ପେଟ୍ରି ଲେଖିଅଛନ୍ତି, "ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ କର୍ମିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ମହାଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । କେହି ଜୀବିକା-ଲୋଲୁପ, ବଞ୍ଚିବା ସକାଶେ କର୍ମ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । କେହି କର୍ମ ଲୋଲୁପ—କର୍ମ କରିବା ପାଇଁ ଜୀବନ ଧାରଣ କରନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଜ୍ଞାନଲାଭ କିମ୍ବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ଭୋଗ । ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଯୁବକ ବ୍ରାଣ୍ଡି-ସୋଡ଼ା ପାନ କରନ୍ତି, ମୁନିବଙ୍କୁ ଠକାଇ ମିଥ୍ୟା-ବ୍ୟୟ ଲେଖି ହିସାବ ତାଲିକା ରଚନା କରନ୍ତି, ଅଥବା ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଉପାଧିର ଦ୍ୱାରା ଦେଇ କିମ୍ବା ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଆସ୍ଫାଳନରେ ନିଜ ' ଅହମିକା କିମ୍ବା ସ୍ୱାର୍ଥର ଚରିତାର୍ଥତା ସାଧନପ୍ରୟାସୀ ସେମାନେ ଯେପରି ପ୍ରତ୍ନ ବିଦ୍ୟାର ଅନୁଶୀଳନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଦୂରରେ ରହନ୍ତି ।"

ଅଧ୍ୟାପକପ୍ରବରଙ୍କର ଏହି ଉକ୍ତି ଯେତେ କଠୋର ହେଉ ପଛକେ ଏହା ଶିକ୍ଷାପ୍ରଦ । ଏକେ ଅନୁସନ୍ଧାନକାରୀଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅଳ୍ପ, ସେଥିରେ ପୁଣି ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ସବୁ ଦେଶରେ ଅଧିକ । ଯେଉଁମାନେ ବ୍ୟବସାୟୀ ନୁହନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ

Digitized by srujanika@gmail.com

ମଧ୍ୟରେ ଅନେକେହିଁ ନିଜର ଅହମିକାର ଅଥବା ସ୍ୱାର୍ଥର ଚରିତାର୍ଥତା ସାଧନ ସକାଶେ ଅଧିକ ଲାଳାୟିତ । ଏହି ସମସ୍ତ କାରଣରୁ ପ୍ରତ୍ନ ବିଦ୍ୟାର ଅନୁଶୀଳନରେ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁରାଗର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ବେତନ ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଅଥବା ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ଟଙ୍କା ସଂଗ୍ରହ କରି କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇ ଥାଆନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ମୁନିବଙ୍କର ମନୋରଞ୍ଜନ ଲାଳସା, ଆଉ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସଂସ୍ଥାପନ ଲାଳସା ଏବଂ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଆତ୍ମପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ ଲାଳସା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ସେମାନେ ବିଜ୍ଞାପନ ଏବଂ ଚିଠିକାର ଲେଖନ୍ତି, ଯଶଃ ଡଙ୍କା ବଜାଇବା ସକାଶେ ଲୋକ ଭଡ଼ା କରନ୍ତି; ଯେଉଁମାନେ ଟିକିଏ ଚତୁର, ସେମାନେ ଚେଲା ସଂଗ୍ରହ କରି ତାହାର ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜ ଅଭିମତ ପ୍ରଚାର କରୁଥାଆନ୍ତି । ଏହି ସମସ୍ତ ଲୋକେ ଟିକିଏ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବା ପାଇଁ ପ୍ରାଣପଣ କରନ୍ତି । ଭ୍ରମ ହେଲେ ଭ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ନାହିଁ; ଭ୍ରମ ଦେଖାଇ ଦେଲେ କୁଣ୍ଠିତ ନ ହୋଇ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର ଯାହାହେଉ ପଛକେ, ନିଜ ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା ପାଇଲେ ଏମାନେ କୃତାର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି; ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିବା ସକାଶେ ଭ୍ରମ କଲେହେଁ ବିଜ୍ଞତାର ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ଭ୍ରମ ସମୂହକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ସର୍ବଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର ଅନୁଶୀଳନ ବଡ଼ ବ୍ୟୟସାଧ୍ୟ । ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରି ସୁଦ୍ଧା ଫଳ ହୁଏ ନାହିଁ । ତଥାଚ କେବଳ ଅର୍ଥ ବଳରେ ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ଫଳ ଲାଭ କରିବାର ଆଶା ନାହିଁ—ମନସ୍ୱିତାହିଁ ପ୍ରଧାନ ଅବଲମ୍ବନ । ଅନେକେହିଁ ଏହା ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ଅର୍ଥ ବଳରେ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖାଇ ନେବାକୁ ଯାଇ କିପରି ଗ୍ରନ୍ଥ ଲାଭ କରି ଥାଆନ୍ତି ତାହା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ।

ଅନେକ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଧିକାର ନ ଥିଲେ ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର ଅନୁଶୀଳନରେ ଅଧିକାର ଅସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ର ଉପରେ ଅଭିଜ୍ଞତାର ମର୍ଯ୍ୟାଦାହିଁ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତା ନାହିଁ, ସେମାନେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭର ଚେଷ୍ଟା କରି ପାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଶିଖାଇବାକୁ ଗଲେ ସେମାନେ ପଦେ ପଦେ ଭ୍ରମ ପ୍ରମାଦରେ ବିଜଡ଼ିତ ହୋଇଯିବେ । ଗୃହରେ ବସି ରହି, ପୁସ୍ତକାଳୟକୁ ଯାତାୟାତ କରି ଅଥବା ଅଭିଜ୍ଞମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଏହି ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ ଅସମ୍ଭବ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁନଃ ପୁନଃ ପରିଭ୍ରମଣ ଏବଂ ପରିଦର୍ଶନ ନ କଲେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ ସମ୍ଭବପର ନୁହେ । ଅଭିଜ୍ଞତାର ପ୍ରସାଦରେ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ନିପୁଣତା ଲାଭ କରିଥାଏ । ଅନଭିଜ୍ଞର ଏବଂ ଅଭିଜ୍ଞର ପରିଦର୍ଶନ ପାର୍ଥକ୍ୟ କେତେ ଅଧିକ —ପଦେ ପଦେ ଏହାର ପରିଚୟ ମିଳେ । ଅଧ୍ୟାପକ ଯେଟ୍ରି ତାହାର ଅନେକ ଉଦାହରଣ ଉଦ୍ଧୃତ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଅଭିଜ୍ଞତା କେବଳ ପରିଦର୍ଶନର ଅଭିଜ୍ଞତା ନୁହେ । ଇତିହାସରେ ମଧ୍ୟ ଅଭିଜ୍ଞତା ଆବଶ୍ୟକ । ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଇତିହାସ ପାଠ କରି ପରୀକ୍ଷୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉପାଧି ଲାଭ କଲେହେଁ କିଛି ହେବ ନାହିଁ । ଅଭିଜ୍ଞର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଇତିହାସ ଅଧ୍ୟୟନ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ନ କଲେ ଅନେକ ଆବିଷ୍କୃତ ତଥ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ମର୍ମ ଅପରିଜ୍ଞାତ କିମ୍ବା ଅନାଦୃତ ରହି ପାରେ; ଅନେକ ଭ୍ରାନ୍ତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବୋଲି ଗୃହୀତ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଥାଏ ।

ଅଭିଜ୍ଞତା ଆବଶ୍ୟକ, ଏହା ସହିତ ନାନା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ଲୋଡ଼ା । ଉଭୟର ସମ୍ମିଳିତ ଶକ୍ତିରେ ଅନୁସନ୍ଧାନକାରୀ ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ଆଶା ପୋଷଣ କରି ପାରନ୍ତି । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ କ୍ରମେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ଅନଭିଜ୍ଞଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାହିଁ ଅଧିକ । ଏକ ହିସାବରେ ସମସ୍ତେ ଅନଭିଜ୍ଞ; —କେହି ଅଧିକ, କେହି ଅବା ଅଳ୍ପ । ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର ଯେ କୌଣସି ବିଭାଗର ଆଲୋଚନା କଲେହେଁ ଏହାର ପରିଚୟ ମିଳେ ।

ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ରଚିତ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ପୁରାତନ ଲିପି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଅଛି ଓ ହେଉଅଛି ତାହାର ଆଲୋଚନା କଲେ ଦେଖାଯାଏ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶୀୟ ଲୋକଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚେଷ୍ଟାରେ ଅଳ୍ପ ଲିପିହିଁ ବିଶୁଦ୍ଧ ଭାବରେ ପଠିତ ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇଅଛି । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶର ଲିପି, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶର ଭାଷାରେ ରଚିତ, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶର ଅକ୍ଷରରେ ଖୋଦିତ, ଅଥଚ ବିଦେଶର ଲୋକହିଁ ତାହାର ପାଠୋଦ୍ଧାରରେ ଏବଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କାର୍ଯ୍ୟରେ ସମଧିକ ସାଫଲ୍ୟ ଲାଭ କରିଅଛନ୍ତି ଓ କରୁଅଛନ୍ତି ! ପ୍ରଥମରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ଅନବଚମୀୟ ବ୍ୟାପାର ବୋଲି ବୋଧ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଚୀନ ଲିପିତତ୍ତ୍ୱର ସମ୍ୟକ୍ ଆଲୋଚନା କଲେ ବୁଝାଯିବ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଏ ଭଳି ଦୁର୍ଗତିର ପ୍ରକୃତ କାରଣ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିହିତ ।

ଯେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ଜାଣିବା ସକାଶେ ଚେଷ୍ଟା ସୁଦ୍ଧା କରନ୍ତି ନାହିଁ ସେ ଅକ୍ଷର ପାଠରେ କଥଞ୍ଚିତ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କଲେ ସୁଦ୍ଧା ପାଠୋଦ୍ଧାରରେ ସମ୍ୟକ୍ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ, ଅଥଚ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅକ୍ଷର ପାଠରେ ଅନଭ୍ୟସ୍ତ, ସେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସୌକର୍ଯ୍ୟଲାଳସାରେ ମନଃକଳ୍ପିତ ପାଠ ଯୋଜନାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବଳ କାରଣ ରହିଅଛି । ଆମ୍ଭେ-ମାନେ ସମସ୍ତେହିଁ ଅନ୍ଧାତ୍ମକ ମାତ୍ରାରେ ଚିରାଗତ ସଂସ୍କାରର ପକ୍ଷପାତୀ, ଜନଶ୍ରୁତିର କ୍ରୀତଦାସ, ବଂଶମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ । ପ୍ରାଚୀନ ଲିପିରୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ସଂସ୍କାରର ଅନୁରୂପ ଅର୍ଥର ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସ୍ୱାଭାବିକ । ପ୍ରାଚୀନ ଲିପିରେ କଅଣ ରହିଅଛି ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ ନ କରି ଆମ୍ଭେମାନେ ତାହାକୁ ବୁଲାଇ ନିଜ ମନକୁ ମନାଇ ବୁଝି ନେବା ପାଇଁ କଷ୍ଟ କଳ୍ପନାର ଶରଣାପନ୍ନ ହୋଇ ଥାଉଁ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସୁଧୀବର୍ଗ ଏହି ସମସ୍ତ ସଂସ୍କାରର ଅତୀତ । ଏହି ହେତୁରୁ ସେମାନେ ଅବିଚଳିତ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠା ରକ୍ଷା କରି ପାରନ୍ତି ଏବଂ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସାଧନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଭ୍ରମ ପ୍ରମାଦ ଘଟିଲେହେଁ ତାହା ସହିତ ଅନ୍ୟ କିଛିରହିଁ ସମ୍ପର୍କ ନ ଥାଏ, ସୁତରାଂ ଭ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ଗଲେ ଇତସ୍ତତଃ ଘଟେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଲିପି ଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ସମୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ମିଳେ ନାହିଁ । କେତେ କେତେବେଳେ କାଳ ପ୍ରଭାବରେ ଅନେକ ଅକ୍ଷର ବିଲୁପ୍ତ ହେବା ପରେ ତାହା ଲୋକ-ଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସମସ୍ତ ଲିପିରେ ଅନେକ ସମସାମୟିକ ବ୍ୟକ୍ତିର କିମ୍ବା ଘଟଣାର ଇଙ୍ଗିତ ମାତ୍ରହିଁ ବ୍ୟକ୍ତ ହୁଏ । ସୁତରାଂ ଲିପିକାଳ ସ୍ଥିର କରି ନ ପାରିଲେ ଯାହା ଲିଖିତ ରହିଅଛି କେବଳ ତାହାର ସାହାଯ୍ୟରେ ସକଳ ତଥ୍ୟ ଅବଗତ ହେବାର ଉପାୟ ନ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଲିପିକାଳ ସ୍ଥିର କରିବାର ଅନ୍ୟରୀତିର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଅନେକ ଲିପିରେ କୌଣସି ରୂପ ସୁପରିଚିତ କିମ୍ବା ପ୍ରଚଳିତ ସମ୍ବତ୍ସରର ଉଲ୍ଲେଖ ନ ଥାଏ । କୌଣସି କୌଣସି ଲିପିରେ ରଚନାକାଳ-ବାଚକ କୌଣସି କଥାହିଁ ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ, ଏବଂ କୌଣସି ଲିପିରେ ତତ୍କାଳୀନ ରାଜାଙ୍କର ରାଜ୍ୟାଦି ମାତ୍ର ଉତ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ରହିଥାଏ । ଏରୂପ ଅବସ୍ଥାରେ ଲିପିପ୍ରଣାଳୀ ସାହାଯ୍ୟରେହିଁ ରଚନାକାଳ ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ହୋଇ ପାରେ, ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ଅଛି କି ନାହିଁ ଲେଖକ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଏହାହିଁ ଲିପିତତ୍ତ୍ୱର ସର୍ବାପେକ୍ଷା କଠିଣ ସମସ୍ୟା । ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ପ୍ରାଚୀନ ଲିପିର ଅକ୍ଷରବିନ୍ୟାସ-ପ୍ରଣାଳୀର ସମାଲୋଚନା କରି କେଉଁ ଯୁଗରେ ଅକ୍ଷର ଏବଂ ମାତ୍ରାର ଆକାର କିପରି ଥିଲା, ତାହା ସ୍ଥିର କରି ନେଇ ତାହାର ସାହାଯ୍ୟରେ ଲିପିକାଳ ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ହୋଇଥାଏ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାଫଲ୍ୟ ଲାଭ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟାପାର, ତାହା ସହଜରେ ଅନୁମେୟ । ଲିପିକାରର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲିଖନଭଙ୍ଗୀର ପ୍ରଭାବରୁ ଏବଂ ଯେଉଁ ପ୍ରଦେଶରେ ଲିପି ଉତ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା ସେହି ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଲିପିଭଙ୍ଗୀ ପ୍ରଭାବରୁ ଏକହିଁ ଯୁଗର ଲିପିରେ ମଧ୍ୟ ସବୁ ସମୟରେ ସକଳ ସ୍ଥାନରେ ଏକରୂପ ଅକ୍ଷର କିମ୍ବା ମାତ୍ରାର ପରିଚୟ ମିଳେ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ପ୍ରାଚୀନ ଲିପିପାଠରେ ସାଫଲ୍ୟ ଲାଭ ନିତାନ୍ତ କଠିଣ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଲିପି ଭଳି ପ୍ରାଚୀନ ମୁଦ୍ରା, ପ୍ରାଚୀନ ଦେବମୂର୍ତ୍ତି, ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ଥାପତ୍ୟର ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ଏବଂ ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥାଦିରୁ ମଧ୍ୟ ପୁରାକାଳର ବିବିଧ ବିଷୟର ପରିଚୟ ମିଳେ । ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଦ୍ରାତତ୍ତ୍ୱ ଅପରିଜ୍ଞାତ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଚୀନ ମୁଦ୍ରା ଆବିଷ୍କୃତ ଏବଂ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଅଛି ତାହା ପୁନଃ ପୁନଃ ପରିଦର୍ଶନର ସୁଯୋଗ ଅନେକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ନିତାନ୍ତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଯାହା ହେବାର ତାହାହିଁ ହୋଇଥାଏ । ଅନଭିଜ୍ଞଙ୍କର ହାତରେ ପଡ଼ି ପ୍ରାଚୀନ ମୁଦ୍ରା ନାନା ଅଦ୍ଭୁତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ପ୍ରାଚୀନ ଦେବମୂର୍ତ୍ତି ଯେପରି ଯେଉଁ-ମାନେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖନ୍ତି ସେମାନେ ଦୁଇଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ, ତାହାର ଏକ ଶ୍ରେଣୀ କେବଳ ଶିଳ୍ପସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଉପାସକ । ଦେବମୂର୍ତ୍ତି ଆଲୋଚନା-ବାଚକ ଯେ କୌଣସି ବଙ୍ଗୀୟ ପ୍ରବନ୍ଧ (ଉତ୍କଳରେ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ପ୍ରବନ୍ଧ ବୋଧହୁଏ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରି ନାହିଁ) ପାଠ କଲେ ଏହା ବୁଝାଯିବ । ବିଷୟ ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ମନୋଜ୍ଞ ହେଉ ପଛକେ, ତାହାର ଆଲୋଚନା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତିରେ ଆରୋହଣ କରି ପାରି ନାହିଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ କଳ୍ପନା ଜଳ୍ପନାହିଁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ରକ୍ଷା କରୁଅଛି । ସମୟ ସମୟରେ ଦେବମୂର୍ତ୍ତିର ଆଲୋଚନାରେ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଅଦ୍ଭୁତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ, ଏବଂ ଏହା ଯେପରି ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ବାଦ ପ୍ରତିବାଦର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ସେଥିରୁ ଅନ୍ତଃସାରଶୂନ୍ୟ ବାଗ୍ବିଳାସର ପରିଚୟ ମିଳିଥାଏ । ସ୍ଥାପତ୍ୟର ନିଦର୍ଶନ ସମୂହର ଆଲୋଚନା ପୁଣି ଏହା ଅପେକ୍ଷା ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ !

ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଇତିହାସ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଇତିହାସର ଅନେକ ଉପାଦାନ ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଭାବରେ ପଡ଼ି ରହିଅଛି । ତାହାର ସଙ୍କଳନ ଓ ସମାଲୋଚନା ନ କରି ପାରିଲେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଉପକାର ହେବ ନାହିଁ । ସେଥିରେ ସାଫଲ୍ୟ ଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ଅନଧିକାର ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ନିରସ୍ତ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟ ସମାଜରେ ସେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳିତ ହୋଇଥାଏ । ସେଠାରେ ଯେ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଶଂସା ଲାଭ

Digitized by srujanika@gmail.com

କରି ନ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ଯେ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଶଂସା ଲାଭ କରିଥାଏ--ଯେଉଁମାନେ କୃତବିଦ୍ୟ ବୋଲି ଲବ୍ଧପ୍ରତିଷ୍ଠ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥର ଭୂମିକା ଲେଖି ଦିଅନ୍ତି । ପତ୍ର-ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କର ପ୍ରବନ୍ଧ-ଦୈନ୍ୟରେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରବନ୍ଧହିଁ ଅତ୍ରତ୍ର ସହକାରେ ମୁଦ୍ରିତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସମସ୍ତ କାରଣରୁ ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟା ନିତାନ୍ତ ଉପ-ହାସର ବିଷୟ ବୋଲି ପ୍ରତିଭାତ ।

କାହାକୁ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ତଦ୍ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ମତଭେଦର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦେଶ ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ରର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଅଲୋଚନା ସକାଶେ ପ୍ରସିଦ୍ଧିଲାଭ କରିଥିଲା ସେହି ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତ୍ନ-ବିଦ୍ୟାର ଅଲୋଚନାରେ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରମାଣରୂପେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥାଏ, ତହିଁରେ କେବଳ ବିଷୟ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ନାହିଁ, ଲିପି ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର ଅଲୋଚନାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଭ୍ୟ ଦେଶରେ ଅଜ୍ଞତା ଏତେ ଆଡ଼ମ୍ବର ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ସାହସ କରେ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ଯାହା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଦୋଷ ବୋଲି ଧରା ପଡ଼ିଯିବ ତାହା ଚରି-ତ୍ରସ୍ତ ଅଥବା ଚରିତ୍ରିୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ସର୍ବ ପ୍ରଯତ୍ନରେ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହେବ । ନଚେତ୍ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ହସ୍ତରେ ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲାଭ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର ଅନୁଶୀଳନରେ ସାଫଲ୍ୟ ଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବିବିଧ ବିଦ୍ୟାରେ ପାରଦର୍ଶୀ ହୋଇ ସ୍ୱଦେଶର ସର୍ବତ୍ର ତଥ୍ୟାନୁସନ୍ଧାନରେ ବ୍ୟାପୃତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନ୍ୟାୟନିଷ୍ଠ ବିଚାରପତି ଭଳି ପ୍ରମାଣ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାରେ ସତ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଯାହା ସତ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେବ, ତାହା ଉପରେ ଇତିହାସର ଭିତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ହେବ । ଜଣକ ପକ୍ଷରେ ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ବିଦ୍ୟାଲାଭ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହେଲେହେଁ ଅନେକଙ୍କର ସମବେତ ଚେଷ୍ଟାରେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ । ମାତ୍ର ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାନୁଶୀଳନରେ ସମବେତ ଚେଷ୍ଟାର ଅଧିକ ଉଦାହରଣ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ । ସମବେତ ଚେଷ୍ଟାରେ ସତ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଯଶୋଲାଭକୁ ବିସର୍ଜ୍ଜନ ଦେବାକୁ ହୋଇ-ଥାଏ; କିଏ କେତେଟିକ ସତ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ, କିଏ ସେଥିପାଇଁ କି ପରିମାଣରେ ପରିଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କଲେ, ତାହା ବିସ୍ମୃତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ, ସୁତରାଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମବେତ ଶକ୍ତିରେ ଅଲୋଚନା ଯେତେଦୂର ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରେ ତାହାରହିଁ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟାର କୌଣସି କୌଣସି ବିଭାଗରେ କିଛି କିଛି ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରି-ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ସମବେତ ଶକ୍ତିରେ ତଥ୍ୟାଲୋଚନାରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉ ନାହାନ୍ତି; ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତ୍ନବିଦ୍ୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଥମ-ପଦାର୍ପଣ କରିଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଅନ୍ଧକାରରେ ବାଟ ବାଟିଣି ପରିଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକ ସମୟରେକଳ୍ପନାକୁ ସତ୍ୟର ଆଲୋକ ବୋଲି ତାହା-ରହିଁ ଅନୁସରଣ କରି ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଉଅଛନ୍ତି ସିନା ?

ଉତ୍କଳର ଅତୀତ କାହାଣୀ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଅନ୍ଧକାରାମୟ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରି ଯେଉଁମାନେ ଉତ୍କଳର ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ବୀତସ୍ପୃହ, ସେମାନେ ଯତ୍ସାମାନ୍ୟ କ୍ଲେଶ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ଦେଖିବେ, ଓଡ଼ିଆର ଇତିହାସରେ ଗୌରବ-ଯୁଗର ଅଭାବ ନ ଥିଲା । ଏ ସବୁ କଥା ବିସ୍ମୃତିସାଗରରେ ନିମଗ୍ନ ହେଲେହେଁ ଏକାବେଳକେ ଅତଳ ତଳରେ ଚିର-ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଯାଇ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉତ୍କଳର ଅନେକ ଐତିହାସିକ ବିବରଣ ସଙ୍କଳିତ ହେବାର ଆଶା ରହିଅଛି, ମାତ୍ର ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ତଥ୍ୟାନୁସନ୍ଧାନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ନ ହେଲେ ସେ ଆଶା କଦାଚ ସଫଳ ହେବ ନାହିଁ । ଏହା ସକାଶେ ସମବେତ ତଥ୍ୟାନୁସନ୍ଧାନ ଚେଷ୍ଟାହିଁ ଆବଶ୍ୟକ ।

ମେଲେରିଆ ଓ ତାହାର ମଶା

ଡାକ୍ତର ଶ୍ରୀ କ୍ଷୀରୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ ଏଲ୍.ଏମ୍.ପି., ବାରିପଦା

ସବଳ ସୁସ୍ଥ ଶରୀରରେ ସୀର୍ଦ୍ଦଜୀବ ହୋଇ ଶାନ୍ତିମୟ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ କିଏ ଇଚ୍ଛୁକ ନୁହେ ? କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ତାହା ଘଟୁ ନାହିଁ । କେତେ ଲୋକ ନାନା ପ୍ରକାର ରୋଗ ଯୋଗୁଁ କଷ୍ଟ ଭୋଗି ରୋଗି ଅକାଳରେ ମରିଯାଉଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମେଲେରିଆ ସେହି ରୋଗଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୋଗରେ ଯେତେଲୋକ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ହୁଅନ୍ତି ଓ ମରନ୍ତି କେବଳ ମେଲେରିଆରେ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଲୋକ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୁଅନ୍ତି ଓ ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି । ମେଲେରିଆରେ ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟା ଏତେ ଅଧିକ ଯେ ଶତ ଶତ ଗ୍ରାମ ଅଳ୍ପ ଶ୍ମଶାନରେ ପରିଣତ । ଯେଉଁମାନେ ମରିଯାଆନ୍ତି ତାଙ୍କ କଥା ଛାଡ଼ନ୍ତୁ, ଯେଉଁମାନେ ବଞ୍ଚି ରହନ୍ତି, ମେଲେରିଆ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତଃସାରଶୂନ୍ୟ କରି ଦିଏ ଏବଂ ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ସକଳ ପ୍ରକାର କଷ୍ଟରେ ଜର୍ଜରିତ କରିଏ । ମନର ଦୃଢ଼ତା ନଷ୍ଟ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ହ୍ରାସ କରେ । ଅକାଙ୍କ୍ଷା, ଉତ୍ସାହ, ଆଶା ଓ ଆତ୍ମୋନ୍ନତିର ସ୍ପୃହା କାହିଁ ବିଲୀନ ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରକୃତିରେ ଅବସାଦ, ଜଡ଼ତା ଓ ଶ୍ରମକାତରତା ପ୍ରଭୃତି ଦୁର୍ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ଶରୀରକୁ ଅଧିକାର କରି ବସେ । ଶେଷରେ ମନୁଷ୍ୟ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହୋଇଯାଏ-ଘରେ ବାହାରେ ଓ ଜାତିର ନାନା ଉନ୍ନତି କରିବା ଦୂରେ ଥାଉ, ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ପରିବାରର ସେ "ବୋଝ ଉପରେ ନଲତା ବଢ଼ା" ହୁଏ ଏବଂ ସର୍ବକ୍ଷେତ୍ରରେ ଲାଞ୍ଛିତ ହୋଇ ଅଶାନ୍ତିରେ ଜୀବନ କଟାଏ ।

ତେବେ କଅଣ ଏଥିରୁ ନିଷ୍କୃତି ପାଇବାର ଉପାୟ ନାହିଁ ? ଅଛି—ଏ ଶତ୍ରୁକୁ ସହଜରେ ଦମନ କରାଯାଇପାରେ । କେବଳ ସର୍ବସାଧାରଣ ଠିକିଏ ଯତ୍ନବାନ ହେଲେ ଏହାର ନିବାରଣ ସହଜରେ ହୋଇ ପାରେ । ମାତ୍ର ନିବାରଣର ଉପାୟ ଚିନ୍ତା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଶତ୍ରୁକୁ ପ୍ରଥମେ ଚିହ୍ନିବା ଦରକାର—ତାହାର ପ୍ରକୃତି ଓ ଗତିବିଧି ପ୍ରଭୃତି ଜାଣିବା ପ୍ରୟୋଜନ । ତାହାର ସେ ସମସ୍ତ ଏଠାରେ କୁହାଯାଉଅଛି ।

ମେଲେରିଆର ବିସ୍ତୃତି

ମେଲେରିଆ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ । ଏସିଆ, ଇଉରୋପ, ଆମେରିକା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକା ପ୍ରଭୃତି ମହାଦେଶରେ ତାହା ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୫ମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ବ୍ୟାପି ରହିଛି, ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର ଲାଭ କରିଅଛି । ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲାଣି । ସୁତରାଂ ବେଳହୁଁ ପ୍ରତିକାର କରିବା ଉଚିତ ।

ମେଲେରିଆର ସମୟ

ଭାରତବର୍ଷରେ ମେଲେରିଆ ସାଧାରଣତଃ ସେପ୍ଟେମ୍ବରଠାରୁ ଡିସେମ୍ବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୁବ୍ ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ହୁଏ । ବର୍ଷା ସମୟରେ କିଛିଦିନ କମ୍ ହୁଏ । ସହର ଅପେକ୍ଷା ମଫସଲର ଯେଉଁ ଗ୍ରାମ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅପରିଷ୍କାର, ସେଠାରେ ବେଶୀ ହୋଇଥାଏ ଓ ବର୍ଷାପାଣି ବନ୍ଦ ହେଲେ ସହର ମଫସଲ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ସମାନ ଭାବରେ ହୁଏ ।

ମେଲେରିଆର ଲକ୍ଷଣ

ଜ୍ୱରର ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ହାଇ ଉଠେ, ଦେହ ଭାଙ୍ଗି ମୋଡ଼ି ହୁଏ ଓ ବଥା କରେ । ଅଇ ଓ ବାନ୍ତି ବଡ଼ କଷ୍ଟ ଦିଏ । ତାହାପରେ ସାଧାରଣତଃ ଅପରାହ୍ଣରୁ ଦିନ ଦି' ପହର ଭିତରେ, ଦି'ପହର ଗଡ଼ିଗଲାମାତ୍ରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଶୀତରେ ଦେହ କମ୍ପି ଉଠେ—ଦାନ୍ତକୁ ଦାନ୍ତ ବାଜିଯାଏ । ଉତ୍ତାପ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତ ଶରୀର ଶୀତଳ ବୋଧ ହୁଏ । ରୋଗୀ ଶେଜ ଘୋଡ଼ାଇ ହେବା ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼େ । ବାନ୍ତିରେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ମୁହଁ କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇଯାଏ । ଅଙ୍ଗୁଳି ମୁଠା ମୁଠା ହୁଏ, ମେଢ଼ା ସିଠା ପଡ଼ିଯାଏ—ବେଶି ସମୟ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଲାପରି ଶେତା ଓ ନୀଳିଆ ଦିଶେ । ଏ ଅବସ୍ଥା ନି ୧୫।୨୦ ମିନିଟରୁ ଘଣ୍ଟାଏକ ରହିଲା ପରେ ସମସ୍ତ ଦେହ ଗାଢ ଉଠେ—ମୁହଁ ରତୁରତୁ ଦେଖାଯାଏ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା ଓ ଦେହର ତାପ ମାଡ଼ି ଆସେ । ଦେହ ଏତେ ଗରମ ବୋଧ ହୁଏ ଯେ ରୋଗୀ ଘୋଡ଼ାଇଦେଲା ଶେଜ ଫୋପଡ଼ି ଦିଏ ଏବଂ ତୃଷାରେ ଅକୁଳ ହୁଏ ।

ଘଣ୍ଟା ୪ ଘଣ୍ଟା ଏପରି କଷ୍ଟ ଭୋଗ ପରେ ସମସ୍ତ ଶରୀର ଝାଳମୟ ହୁଏ । କ୍ରମେ ଦେହର ସେ ଉତ୍ତାପ ଚାଲିଯାଏ—ସବୁ କଷ୍ଟର ଉପଶମ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରୋଗୀ ସୁସ୍ଥ ବୋଧ କରେ । ଦେହର ସାଧାରଣ ଉତ୍ତାପ ରହେ କିମ୍ବା ତହିଁରୁ ମଧ୍ୟ କମିଯାଏ । ଏହି ଜ୍ୱର ବିଷମ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରତ୍ୟହ ହୁଏ—କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ଦିନେ ଓ ଦୁଇ ଦିନ ଛାଡ଼ି ପୁଣି ଆସେ । ଏହାକୁ କମ୍ପଜ୍ୱର, ସାନ-ପାଲ ବା ଏକୁଆ ଓ ବଡ଼ପାଲ ଜ୍ୱର କହନ୍ତି । ଦିନ ଦିନ ଏହି ପାଲ ଜ୍ୱର ହେବାରୁ ପେଟରବାଁ ପାଖରେ ପ୍ଲୀହା ବଢ଼େ—ଅସ୍ତ୍ର ଅସ୍ତ୍ର ସମସ୍ତ ପେଟ ମାଡ଼ି ଯିବାରୁ ପେଟ ବାହାର ପଡ଼େ । ରକ୍ତହୀନ ହୋଇ ଦେହ ଫିକା ହୁଏ ଓ ଶୁଖି ଯାଏ । ଅଖି କୋଟରରେ ପଶେ—ମନୁଷ୍ୟ କ୍ରମୋତ୍କ୍ରମ ପ୍ରକାର ଦିଶେ ଏବଂ କେତେକ ମାସ ପରେ ଚଳଚ୍ଛକ୍ତିହୀନ ହୁଏ । ଶେଷରେ ନାନା ପ୍ରକାର ରୋଗ ଓ ଉପସର୍ଗ ରୋଗୀକୁ ମୃତ୍ୟୁମୁଖକୁ ଟାଣି ନେଇ ଯାଆନ୍ତି ।

ଯେଉଁମାନେ ଏତେଦିନ ଭୋଗନ୍ତି ନାହିଁ ଅଥଚ ଭୀଷଣ ଭାବରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ହଠାତ୍ ସେମାନଙ୍କ ଶରୀରର ଉତ୍ତାପ ଏତେ ବଢ଼ି ଯାଏ ଯେ ସେମାନେ ସହ୍ୟ କରି ନ ପାରି ଛଟପଟ ହୋଇ ମରି ଯାଆନ୍ତି କିମ୍ବା ଦେହର ଉତ୍ତାପ ନ ରହି ବରଫ ଭଳି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶୀତଳ ହୋଇ ପଡ଼ିବାରୁ ଓ ମସ୍ତିଷ୍କ ଅକ୍ରାନ୍ତ ହେବାରୁ ଅଜ୍ଞାନ ଅବସ୍ଥାରେ ମରନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ମେଲେରିଆ ବହୁରୂପରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରେ । କାହାକୁ ଜ୍ୱର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପିତ୍ତ ଝାଡ଼ା ଓ ବାନ୍ତି ହୁଏ, କେହି ବା ପେଟର ବିକାରରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼େ—କାହାର କାହାର ଅଖି ଓ ମୁଖ ହଳଦିଆ ଦିଶେ ।

କାହାର ବା ଗୁଳ୍ମ ଓ ଯକୃତର ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ୨ ଅବସନ୍ନ ଭାବର ଉଦ୍ରେକ ହୁଏ, କିଏ ପୁଣି ଅସ୍ଥିରପଦ ହୋଇ ପ୍ରଳାପ ବକେ, ଅଉ କାହାର ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତିର ଗୋଳମାଳ ଘଟେ । କାହା-ଠାରୁ ପୁଣି ଅମାଶୟ ପରି ନାଳରକ୍ତ ଓ କଫ୍ରେ ପରି ପାଣିଆ ଝାଡ଼ା ହୁଏ । କେହି କେହି ରୋଗୀ ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ରର ପୀଡ଼ାରେ କଷ୍ଟ ପାଆନ୍ତି ଓ ହଠାତ୍ ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡର ସ୍ପନ୍ଦନ ବନ୍ଦ ହେବାରୁ ମରି ଯାଆନ୍ତି ।

ମେଲେରିଆର ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ପାଏ କିପରି ?

ଏକ ପ୍ରକାର ମଶା କାମୁଡ଼ିଲେ ଏହି ସମସ୍ତ ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ମଶାଗୁଡ଼ିକ ରକ୍ତ ଶୋଷନ୍ତି ଓ ଏକ ପ୍ରକାର ଜୀବାଣୁ ଦେହର ରକ୍ତରେ ମିଶାଇ ଦିଅନ୍ତି । ମେଲେରିଆଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକକୁ ମଶା କାମୁଡ଼ିଲେ ମଶା କିଛି ମେଲେରିଆ ଜୀବାଣୁ ଶୋଷି ନିଏ । ଏ ଜୀବାଣୁ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇ ପ୍ରକାର । ସୁତରାଂ ଶୋଷିତ ରକ୍ତ ମଶା ପେଟକୁ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେମାନଙ୍କର ମିଳନ ହୁଏ—ମିଳନ ହେଲେ ଦୁଇଟି ମିଶି ଗୋଟିଏ ହୁଏ—ତାହା କ୍ରମେ ବାଳକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସୁ ଆସୁ ପେଟକୁ ଫୋଡ଼ି ବାହାର ଆସେ ଓ ଶରୀର ମାଂସପେଶୀରେ ରହି ଖଣ୍ଡିକ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ରକ୍ତରେ ମିଶି ଯାଏ । ଏ ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପୋରୋଜୋଏଟ୍ କହନ୍ତି । ମଶାର ଲାଳଗ୍ରନ୍ଥି (Salivary Gland)ରେ ଏସବୁ ସଞ୍ଚିତ ହୁଏ । ମଶା ମନୁଷ୍ୟକୁ କାମୁଡ଼ି ଏଗୁଡ଼ିକୁ ମନୁଷ୍ୟର ରକ୍ତରେ ମିଶାଇ ଦିଏ—ଏ ଜୀବାଣୁଗୁଡ଼ିକ ରକ୍ତକଣିକା ଭିତରେ ପଶି ମୁଦ ଭଳିଆ ଦିଶନ୍ତି ଓ ଟ୍ରୋଫୋଜୋଏଟ୍ ନାମରେ କଥିତ ହୁଅନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ରକ୍ତକଣିକା ଭିତରେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପୁଞ୍ଜ ହୋଇ ତାହାର ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳ ଅଧିକାର କରନ୍ତି । ଅଙ୍ଗୁଳି ପ୍ରବେଶାଳ ବାହୁ ପ୍ରବେଶ କଲା ପରି ଶେଷରେ ସମସ୍ତ ଅଧିକାର କରି ବସନ୍ତି । ଖଣ୍ଡିଏ ୨ ପ୍ରାୟ ୧୨ଖଣ୍ଡ ରୁ ୨୪ଖଣ୍ଡରେ ବିଭକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଓ ଗୋଟିଏ ଆବରଣ ଭିତରେ ଥାଆନ୍ତି । ଏହି ବିଭକ୍ତ ଖଣ୍ଡ ପୁଣି ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ରକ୍ତକଣିକାକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ବିଭକ୍ତ ହୁଏ । ଏହିପରି କ୍ରମେ ରକ୍ତକାଜ ବଶ ପରି ଶରୀରରେ ସେ ଜୀବାଣୁ (ମେରୋଜୋଏଟ୍) ବଢ଼ିଯାଆନ୍ତି; ରକ୍ତକଣିକାଗୁଡ଼ିକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ନଷ୍ଟ କରନ୍ତି ଓ ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରକ୍ରିୟାମାନ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ରୁଗ୍ଣ ଲୋକକୁ ମଶା କାମୁଡ଼ିବାରୁ ମଶା ଦେହରେ ମଧ୍ୟ ଜୀବାଣୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ । କିନ୍ତୁ ମଶାର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ମଶା ଉଭୟ ଦେହରେ ଜୀବାଣୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ମନୁଷ୍ୟର ଏହି ଅବସ୍ଥାଗତ କରୁଅଛି । ଜୀବାଣୁର ଏହି ସବୁ ବିଭିନ୍ନରୂପ ଅଣୁବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଖାଯାଏ କିନ୍ତୁ ମଶାକୁ ବିନା ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଖି ଚିହ୍ନି ପାରାଯାଏ ।

ମଶାର ପରିଚୟ

ମଶା କିପରି ମନୁଷ୍ୟକୁ କାମୁଡ଼ିଥାଏ ତାହାର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ବର୍ଣ୍ଣନା ହିତୋପଦେଶରେ ଅଛି:—

ପ୍ରାକ୍ ପାଦଯୋଃ ପତତି
ଖାଦତି ପୃଷ୍ଠେ ମାଂସଂ
କର୍ଣ୍ଣେକଳଂ କମପି ରୌତି
ସନୈର୍ବିଚିନ୍ତ୍ୟ
ଛିଦ୍ରଂ ନିରୂପ୍ୟ ସହସା
ପ୍ରବିଶତ୍ୟଶଙ୍କଃ
ସର୍ବଂ ଜଳସ୍ୟ ଚରିତଂ
ମଶକଃ କରୋତି ।

ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟକୁ ମାରିବା ପାଇଁ କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ମଣିଷ-ମରା ଯନ୍ତ୍ର ଉଦ୍‌ଭାବନ କରିଛି, କିନ୍ତୁ ଏ କ୍ଷୁଦ୍ରକାୟ ଜୀବଟି ପରି ସେ ଯନ୍ତ୍ର ଏତେ ମଣିଷ ମାରି ପାରେ ନାହିଁ । ମଣିଷ-ମରା ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରକାଣ୍ଡ—ତାହାକୁ ବୋହିନେବା ପାଇଁ ଇଞ୍ଜିନ ଦରକାର ହୁଏ, ରାସ୍ତା ଭିତର କରିବାକୁ ହୁଏ କିମ୍ବା ବ୍ୟୋମଯାନର ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏ ଜୀବଟିକୁ ପବନ ଉଡ଼ାଇ ନେଇଯାଏ, ଆପ ମଧ୍ୟ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ସେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଜୀବନ ନଷ୍ଟ କରେ । ସେ ପୁଣି ୩୫୫୦ ରୁ ୧୧୦୦ଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଡ଼ି ପାରେ, ଅଉ ଉଡ଼ି ପାରେ ନାହିଁ । ଦେଖିବାକୁ ତାହାର ମୁଣ୍ଡଟି ଗୋଲ, ଅଖି ଦୁଇଟି ବଡ଼ ବଡ଼—ମୁଣ୍ଡ ମଝିରୁ ଫୋଡ଼ିବା ପାଇଁ ବିଛୁକର ସଙ୍ଗୀନ ଭଳିଆ ଲମ୍ବ ନାହୁଡ଼ ଏବଂ ତାହାର ଦି କଡ଼ରେ ଅଉ ଦୁଇଟି ଲେଖାଏଁ ଶୁଆଁ ଥାଏ । ଶରୀରଟି ପ୍ରାୟ ମୁଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ଏବଂ ଏହି ଡିମ୍ବାକାର ଶରୀରରୁ ଦୁଇଟି ନରମ ଡେଣା ଓ ଛଅଟି ଗୋଡ଼ ବାହାର ଥାଏ । ପେଟଟି ଲମ୍ବା ଓ କଟା କଟା । ଏହି ମଶା ପ୍ରଥମେ ଅଣ୍ଡା (Egg), ଅଣ୍ଡାରୁ କୃମି (Larva) ଏବଂ କୃମିରୁ ପୋକ (Pupa) ହୁଏ । ଏହା କମା ଚିହ୍ନଭଳିଆ—ମୁହଁ ନ ଥାଏ । ମଶାର ଏହି ତିନୋଟି ଅବସ୍ଥା ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥାଏ । ପୋକରୁ ମଶା ହୁଏ । ପ୍ରାୟ ୧୨ ଦିନ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭିତରେ ଏ ସମସ୍ତ ହୁଏ । ଏହା ମଶାର ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥା ।

ମଶା ସାଧାରଣତଃ ତିନ ଶ୍ରେଣୀର:—

(କ) ଏନୋଫେଲସ୍—ଏହା ମେଲେରିଅଜ୍ୱରର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ

(ଖ) କିଉଲେକ୍ସ୍—ଗୋଦର ବା ବାତଜ୍ୱରର ଜନ୍ମଦାତା

(ଗ) ଷ୍ଟେଗୋମାୟା-ଇୟେଲୋ ଫିଭର ଉତ୍ପାଦନ କରେ

ଅମଦେଶରେ ସାଧାରଣତଃ କ ଓ ଖ ଶ୍ରେଣୀର ମଶା ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି । ସୁତରାଂ ଏହି ଏନୋଫେଲସ୍ ମଶାକୁ ଅନ୍ୟ ମଶା ଠାରୁ ଭଲ ରୂପେ ଚିହ୍ନିବା ଦରକାର । ଭଲ କରି ଦେଖିଲେ ଏ ମଶାକୁ ସକଳ ଅବସ୍ଥାରେ ଚିହ୍ନାଯିବ । ଏନୋ-ଫେଲସ୍ ବା ମେଲେରିଆ ମଶା-ପରିଷ୍କାର ସ୍ଥାନରେ ଓ ବନ୍ଦ, ପୋଖରୀ, କୂଅ, ନାଳ, ଟିଣ, ଖଡ଼ି, ଧାନଖେତ ଇତ୍ୟାଦିରେ ଥିବା ପାଣି କଡ଼ରେ ଅଣ୍ଡା ଦିଏ; କିଉଲେକ୍ସ୍ ବା ଫାଇଲେରିଆ ମଶା ଏହି ସକଳ ସ୍ଥାନରେ ଅଣ୍ଡା ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଜମିଥିବା ଅପରିଷ୍କୃତ ପାଣିରେ ଅଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ବେଶି ପସନ୍ଦ କରେ । ମେଲେରିଆ ମଶାର ଅଣ୍ଡା ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ଥାଏ, ଫାଇଲେରିଆ ମଶାର ଅଣ୍ଡା ଏକାଠି ଲଗାଲଗି ହୋଇ ଲମ୍ବା ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଶିଗାର୍ ଭଳି ଦିଶେ । କୃମି ଅବସ୍ଥାରେ ମେଲେରିଆ ମଶା ପାଣି ଉପରେ ସମାନ୍ତରାଳ ହୋଇ ରହେ, ଫାଇଲେରିଆ ମଶା ପାଣିରେ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ଓ ଲାଞ୍ଜ ଉପରକୁ କରି-ଥାଏ । ମେଲେରିଆ ମଶାର ଦେହ ସଲଖ କିନ୍ତୁ ଫାଇଲେରିଆ ମଶାର ପିଠି ମନ୍ଥରର ପିଠି ଭଳିଆ କୁଜା ।

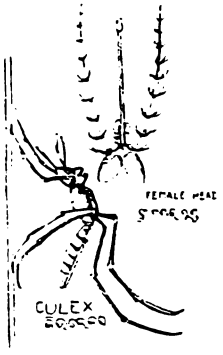

ମେଲେରିଆ ମଶାର ଡେଣା ଚିତ୍ରିତ କମ୍ବା ଗାଢ଼ ରଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ, ଏବଂ କାନ୍ଥରେ ବସିଲା ବେଳେ ତାହା କୋଣେଇ କରି ବସେ । ପୁରୁଷ ମଶାର ଭୁକେଇବା ନାହୁଡ଼ ଦି କଡ଼ରେ ଥିବା ଶୁଆଁ ଦୁଇଟି ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାୟ ସମାନ ଥାଏ । ଶୁଆଁ ଦୁଇଟିର ଅଗ ଗୋଲ । ପୁରୁଷ ମଶାର ମୁଣ୍ଡ ଦି କଡ଼ରେ ବାଢ଼ିଥାଏ ।

ଫାଇଲେରିଆ ମଶାର ଡେଣା ଚିତ୍ରିତ ନୁହେ, ପରିଷ୍କାର । କାନ୍ଥରେ ବସିଲେ ଦେହ କାନ୍ଥ ସହିତ ସମାନ୍ତରାଳ ହୋଇଥାଏ । ପୁରୁଷ ମଶାର ନାହୁଡ଼ ଦି କଡ଼ରେ ଥିବା ଶୁଆଁ ଦୁଇଟି ପର ଭଳିଆ ଅଗଟି ଗୋଲିଆ ଓ ମଝିରେ ଥିବା ଶୁଆଁ ଠାରୁ ବଡ଼ । କିନ୍ତୁ ମାଈ ମଶାର ଦି କଡ଼ର ଶୁଆଁ ଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ମନୁଷ୍ୟ ଶେଷ ଅବସ୍ଥାରେ ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମ କରେ । ମଶା କିନ୍ତୁ ଚତୁର୍ଥାବସ୍ଥାରେ ପାଣିରୁ ଉଡ଼ିଯାଇ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଗୃହକୁ ଆଶ୍ରମ କରେ—ରକ୍ତ ଶୋଷଣ କରି ମେଲେରିଆର ଉତ୍ପତ୍ତି କରାଏ । ଅଣ୍ଡିରାମଶା ଗୁଡ଼ିକ ବୈଷ୍ଣବ ଭଳିଆ ନିରାମିଷ ଭୋଜୀ ସେମାନେ-ଶାକ୍‌ସବଜିର ରସ ଖାଇ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ମାଈ ମଶା ଗୁଡ଼ିକ ନିରାମିଷ ଭୋଜୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ରକ୍ତ ଶୋଷଣ କରିବାକୁ ସବୁବେଳେ ଲାଳାୟିତ । ଦିନରେ ମଶାଗୁଡ଼ିକ ଭୂଅଷଣ୍ଡୀ ପର ଲଟା ବୁଦାରେ, କୁଡ଼ିଅରେ, ଅନ୍ଧାର ଘର କୋଣରେ, ଘୋଡ଼ା-ଶାଳରେ, ଖାଲି ହାଣ୍ଡି କୁଣ୍ଡିରେ, ଆଲନାରେ ଥିବା ଲୁଗା ଭିତରେ, ଜୁତାରେ, ଯେ କୌଣସି ଆଡ଼ୁଆଳ ସ୍ଥାନ ଓ ଜନଷରେ କମ୍ବା ଗୁହାଳରେ ଲୁଚ ରହନ୍ତି । ରାତି ହେଲେ ଅଭିସାରିକା ପର ପଦାକୁ ବାହାରି ଅସି—ମଧୁର ଗାନ କରି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସନ୍ତି—"ରାତିକୋ ବାସିକା" ହୋଇ "ପଲକ୍ ପଲକ୍ ଲହୁ" ଶୋଷନ୍ତି । ମେଲେରିଆ ରୋଗର ଜୀବାଣୁ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରାନ୍ତି । ମଶା କାମୁଡ଼ିଲା କ୍ଷଣି କାମୁଡ଼ିବା ସ୍ଥାନରେ ଟିକିଏ ଲାଲ ଦିଏ—ସେହି ଲାଲ ଚମଡ଼ାରେ ପଣି ଜ୍ୱାଳା କରେ, ଲୁଣ୍ଡାଇ ହୁଏ ଓ ଫୁଲିଯାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ରକ୍ତ ପାଣି ହୋଇଯିବାରୁ ମଶାକୁ ଶୋଷିବାକୁ ସୁବିଧା ହୁଏ ।

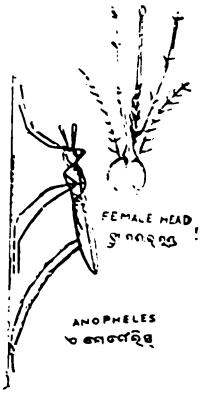

ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ମେଲେରିଆରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସେଠାକା ଲୋକଙ୍କୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଘନ ଘନ ମଶା କାମୁଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ଜ୍ୱର ହୁଏ ନାହିଁ—କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ପ୍ରତିରୋଧକ ଶକ୍ତି ଜନ୍ମିଯାଏ ।

ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁଠି ପାଣି ଜମେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ମଶା ଅଣ୍ଡା ଦିଏ । ଏହା ଜମି ଉପରେ ବିଶେଷ ନିର୍ଭର କରେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାଲିଆ, ଫସ୍‌କା, ସେନ୍ଦ୍ରସେନ୍ଦ୍ରିଆ, କାଦୁଆ ଓ ପଟ୍ଟ ପଡ଼ିଥିବା ଜମି କିମ୍ବା ତଳପ୍ରସ୍ତ କାଦୁଆ-ଚକଟା ଥିବା ମାଟି, ପାଣି ଜମି ଯିବାରୁ ମଶାର ଜନ୍ମ ପାଇଁ ପ୍ରଶସ୍ତ । ଡୋବା, ଭଙ୍ଗାପାତ୍ର, ବାଉଁଶ ଝୋଲପା, ପୋଲା ବାଉଁଶ, ଚଉଡ, ଗୋବର ଗଦା, ଅଳିଆ, ଗାଡ଼ୁ, ମଠିଆ, ବାଲଟୀ, ଟୀନ, ନଡ଼ିଆ ଖୋଳା, ଖପରା, ମାଟିତଳେ ଥିବା ନାଳିଆ ଓ ଖାଣିଆଁ ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥାନ ଯେଉଁଠି କି ସାମାନ୍ୟ ପାଣି ଜମି ପାରେ, ମଶା ସେହିଠାରେ ଅଣ୍ଡାଦିଏ । ବନ୍ଧ, ପୋଖରୀ, ବାଡ଼ିରେ ଥିବା ଗଡ଼ିଆ, ବାଉଁଶ ବୁଦା, ଧାନ ଖେତ ଓ ଲତା ଗଛ ପତ୍ର ଗହଳ ଯୋଗୁଁ ଛାୟାଯୁକ୍ତ ଓଦା ସ୍ଥାନରେ ମଶା ଅଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ଭଲପାଏ । ଟ୍ରେଣ୍ଟଗୃହ ଓ ରେଲୱେ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ମଶାବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । କାରଣ ରେଲ ଲାଇନ କଡ଼ରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗର୍ତ୍ତ ଥାଏ—କେଉଁଠି ବା ପାଣି ବହି ଯାଇ ନ ପାରି ଅଟକି ଯାଏ । ଏଥିରେ ମଶା ଅଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ଅଗ୍ରହାନ୍ୱିତ ହୁଏ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ମଶାର ଅବସ୍ଥାନ ଓ ଆକୃତି ପ୍ରକୃତି ଇତ୍ୟାଦି ଜାଣି ପାରିଲୁଁ । ସୁତରାଂ ଯେ ଗୁଡ଼ିକର ବିନାଶ ଓ ଦଂଶନ ନିବାରଣର ଉପାୟ ଚିନ୍ତା କରିବା ଦରକାର ।

ମେଲେରିଆ ଜୀବାଣୁ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ମଶା ଉଭୟଙ୍କ ଦେହରେ ଥାଏ । ସୁତରାଂ ମେଲେରିଆ ନିବାରଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମତଃ ମଶାର ଧ୍ୱଂସ ଓ ତହିଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ମେଲେରିଆ ଜୀବାଣୁର ବିନାଶ କରିବାକୁ ହେବ । ତୃତୀୟତଃ ମଶା ଯେପରି ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି ନ ପାରେ ତାହାର ଉପାୟ ବିଧାନରେ ମଧ୍ୟ ତତ୍ପର ହେବାକୁ ହେବ ।

ମନ୍ତ୍ର ଓ ମନ୍ତ୍ର-ଶକ୍ତି

ଶ୍ରୀ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ାଲ, ବି.ଏସ୍.ସି., ଆଇ.ଏସ୍.ଆର୍.ଏସ୍., ବମ୍ବେ

ପୂର୍ବକାଳରେ ଲୋକେ ମନ୍ତ୍ର ବଳରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ କରୁଥିବାର ଶୁଣାଯାଉଛି । ସନ୍ଧ୍ୟାଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଦେହରେ ଶୀତଲୁଗା ଘୋଡ଼ି ହୋଇ ବସି ମନେ ମନେ ଡରରେ କମ୍ପି କମ୍ପି କେତେ କେତେ ଭୂତ ପ୍ରେତ ଡାହାଣୀ-ଚରଗୁଣୀଙ୍କ କଥା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଛୁ ମଧ୍ୟ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ କଥା ଗୁଡ଼ିକ ତୁଚ୍ଛା ଶୁଣା କଥା ନୁହେ; ତା' ଭିତରୁ ବେଶୀ ଭାଗ ଆମର ନିଜ ଗାଁର ଡାହାଣୀ ଗୁଣିଆଙ୍କୁ ନେଇ ।

ପାଲୁଣୀ ମା ଥିଲା ଆମ ଗାଁର ନାଁ ଡାକ୍ କଞ୍ଚା ଡାହାଣୀ । ନିଶା ରାତିରେ ତାହାର ଚରିବା ବୁଲିବା ବେଳେ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ି ଗଲେ ସେ ଗାଁର ଭେଣ୍ଡିଆ ଟୋକାଙ୍କୁ କଞ୍ଚା ଖେବାଇ ଖାଇ-ଯାଉଥିବାର କଥା ଶୁଣାଯାଏ । ଦିନେ ରାତି ଅଧରେ ସେ ତା' ଚୁଲ୍ଲୀ ଭିତରେ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟାକୁ ଜାଳୁଣି କାଠରୂପେ ପୂରାଇ ଦେଇ ତାହା' ଉପରେ ମୁଡ଼ି ହାଣ୍ଡି ବସାଇ ମୁଡ଼ି ଭାଜୁଥିଲା । ସେତିକ ବେଳେ ହଠାତ୍ ତାହାର ଘର ଉପରେ ସାଇଁ ସାଇଁ ହୋଇ କଣ ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ଅନ୍ଧାର କଟି କଟି ରାତି । କିନ୍ତୁ ବା'-ବତାସ ନ ଥାଇ ଅଚମ୍ବିତରେ ଏ ଶବ୍ଦ ଅସିଲା କେଉଁଠୁଁ ? ପାଲୁଣୀମା ମନେ ମନେ କଣ ବିଚାରିଲା; ତହିଁ ଉତ୍ତରୁ ହାତର ମୁଡ଼ିଭଜା ନଡ଼ିଆ ଝଡ଼ିକା ମୁଠାକୁ ବଡ଼୍ ବଡ଼୍ କରି ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ଜୋରରେ ତଳେ ପିଟି ଦେଇ କହିଲା—"ର-ଅ-ଝ୍ ଗଛ !"

ପାଲୁଣୀମା ପାଟିରୁ କଥା ଖସିଛି କି ନାହିଁ, ତା' ଘରପଛ ବାଡ଼ିରେ ଧସ୍ କରି ଗୋଟାଏ ଗଛ ଆକାଶରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଟିକିଏ ବାଦ୍ ଜଣେ ବିଦେଶୀ ଲୋକ ପାଲୁଣୀମା ଗୋଡ଼ତଳେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଅସି ପଡ଼ିଗଲା, କହିଲା:—"ଉ ମୋ ମା !" ପାଲୁଣୀମା ଫାଙ୍ଗୁଳା ପାଟିରେ ଦରହସା ହୋଇ କହିଲା:—"ମୋ ଘର ଉପର ଦେଇ ଗଛ ଉଡ଼ାଇ ନେଇ ଯିବ ଏତେ ଯୁତ କିଏ ମେ ଜନ୍ମିଛି ! ହେଉ, ତୋ ଗଛ ଏଇଠି ଥାଉ, ତୁ ଏହି ଝଡ଼ିକା ମୁଠା ନେଇ ଉଡ଼ି ଯା ।" ଏତିକି କହି ସେ ଖଣି ଝଡ଼ିକା ମୁଠାକୁ "ନିଆ" ଦେଲା । ବିଦେଶୀ ଗୁଣିଆ ସେଇ ଝଡ଼ିକା ମୁଠାକୁ ଧରି ପୁଣି ଆକାଶ ବାଟେ ନିଜ ଲାଗାକୁ ଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସକାଳୁ ଲୋକେ ଡାକିକା ହୋଇ ଦେଖିଲେ ଯେ କାହିଁ କିଛି ନାହିଁ, ପାଲୁଣୀ ମା ବାଡ଼ିରେ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଗଛ ଠିଆ ହୋଇଛି । ରାତିକ ଭିତରେ କମିତ କୁଆଡ଼ୁ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଗଛ ଆସିଲା ତାହା କେହି କିଛି ଠିକଣା କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପାଲୁଣୀ ମା କଥାଟା କାହାର ଅଗରେ ଫିଟାଇଲା ନାହିଁ । ପରିବରେ, ଫାଙ୍ଗୁଳା ପାଟିର ଦୁଇଟା ଦାନ୍ତ ବାହାରକୁ ଦେଖାଇ କହେ—'ମୋ ପୁଅ ଆସିଥିଲା ଯେ ଲଗାଇ ଦେଇ ଯାଇଛି !' ପାଲୁଣୀ ମା'ର ତିନ କୁଳରେ କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହାନ୍ତି, ପୁଅ ତ ଦୂରର କଥା । ଶେଷକୁ କଥାଟା ପ୍ରକଟ ହେଲା ଗାଁର ଗଣିଆ ଗୁଣିଆ ଦ୍ୱାରା । ସେ ଅଧ ରାତିରେ ଉଡ଼ିଯାଉଥିବା ବିଦେଶୀ ଗୁଣିଅକୁ ପାଲୁଣୀ ମା ବାଡ଼ିରେ ଗଛ ରଖିବାର ଦେଖିଥିଲା । ଗୁଣିଅ ଆଉ କଞ୍ଚା ଡାହାଣୀମାନେ ରାତି ବେଳେ ବେଶୀ ସଜାଗ ଥାଆନ୍ତି, କାରଣ ସେଇଟାହିଁ ତାଙ୍କର କାମବାମର ସମୟ ! ..... ପାଲୁଣୀ ମା ଘରର ଝିଅ କାନ୍ଦୁଡ଼ା ପଛ ଅଡ଼େ ସେଇ ଅଫଳନ୍ତ ଗଛଟା ଅଜିଯାକେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି, ସୁତରାଂ ଗୁଲଝୋରଙ୍କ ଗପ୍ପ ବୋଲି କଥାଟା ଉଡ଼ାଇ ଦେବାର ଗୃହ ନାହିଁ ।

ସେ-ଥର ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ବେଳକୁ ଗାଁମୁଣ୍ଡରେ "ଡାଲ-ସୁଆର" ଖେଳ ହେବ ବୋଲି କିଛି ଦିନ ଅଗରୁ ଶୁଣାଗଲା । ଗାଁଟାଯାକରେ ସମସ୍ତେ ଟିକିଏ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଲେ, କାରଣ ପୂର୍ବେ ଡାଲ-ସୁଆର ଖେଳ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକଥର ହେଉ ଥିଲେହେଁ ଏଣିକି ତାହା କ୍ୱଚିତ୍ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିଲା । ନାନା ଜାଗାରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୁଣିଆମାନେ * ଆସି ନିଜ ନିଜ ମନ୍ତ୍ରର ଶକ୍ତି ଦେଖାଇବେ । କିଏ କେତେ ବଡ଼ ଗୁଣିଆ ତାହା ପରୀକ୍ଷା ହେବ । ନୂରୁପୁରର ନାମଜାଦା ଗୁଣିଆ ଶଙ୍କରୁ ପାଣି ନିଜ ଭିତର ଦେଇ ବାଉଁଶର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ନଳ "ଚଳାଇବ" । ଆମ ଗାଁର ଗଣିଆ ଆଉ ଚନ୍ଦ୍ରା ଗୁଣିଆ ବାଣ ମରାମରି ହେବେ । ବାଣ ମାଡ଼ରେ ରକ୍ତ ବାନ୍ତି କରି ତତ୍ଷଣାତ୍ ପ୍ରାଣ ହରାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ପୁଲିଶ କେସ୍ ନ ହେଲେ ରକ୍ଷା ।

ଯାହା ହେଉ, ଗୃହିଁ ଗୃହିଁ ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଆସିଗଲା । ଦିନ ତିନିଟା ବେଳକୁ ଯୋଡ଼ାଏ ତାସା ଆଉ ଟିକିରା ବାଜା ଖେଳ ଜାଗାରେ ବାଜିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳ ଦେଖିବାକୁ ଗଲି । ଆମେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ ଆମ ଗାଁ ଗୁଣିଆ ଗଣିଆ ଆଉ ଚନ୍ଦ୍ରା ଖେଳ ଜାଗା ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ବାଉଁଶ କାଣ୍ଡ ପୋତି ତାହାର ଦୁଇ ପାଖରେ ବାଣ ମାରିବା ଲାଗି ତିଆରି ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ଚନ୍ଦ୍ରା ମୁଠାଏ ଧୂଳି ଉଠାଇ ନେଇ ଦୁଇ ଓଠ ଥର ଫୁ-ଫୁ କରି ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ଗଣିଆ ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ିଲା । ଗଣିଆ ଦେହରେ ସେହି ଧୂଳି ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ସେ ମୁହଁଟାକୁ ବିକୃତ କରି ଦେହର ଏଠି-ସେଠି ଅଡ଼ିଆସିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାହାର ଭାବଭଙ୍ଗୀରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ ଯେପରି କି ତାକୁ ଚାରିକେ ମହମାଛି କାମୁଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଲୋକେ କହୁଥାନ୍ତି, "ବିରୁଡ଼ି ବାଣ" ମାରିଛି । ସେହିପରି ଅଙ୍ଗ ଭଙ୍ଗୀ କରୁ କରୁ ଗଣିଆ ମଧ୍ୟ ହାତରେ ମୁଠାଏ ବାଲି ଅଡ଼ି ଚାରି ଧରି ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ଚନ୍ଦ୍ରା ଉପରକୁ ଛାଟି ଦେଲା । ଚନ୍ଦ୍ରା ଦେହରେ ବାଲି ଚାରି ବାଜିଲା କ୍ଷଣି ସେ ଜେକ ଜାଗାର ଏପାଖ-ସେପାଖ କେବଳ ଡିଆଁ ମାରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲୋକେ କହୁଥାନ୍ତି "ବାଲିଆ ବାଣ" । ଗଣିଆ ଦେହରେ ସେତେବେଳକୁ ଆଉ ବିରୁଡ଼ି କାମୁଡ଼ୁ ନ ଥାନ୍ତି । ଡିଆଁ ମାରୁ ମାରୁ ଚନ୍ଦ୍ରା ଲୋଟାରୁ ଥୋଡ଼ା ପାଣି ନେଇ ତାକୁ ମନ୍ତ୍ରାଇ ନିଜ ଦେହରେ ଛିଞ୍ଚି ଦେଲା । ତତ୍ଷଣାତ୍ ତାର ଡିଆଁ ମାରିବା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଦେଖଣା-ହାରିମାନେ ଚନ୍ଦ୍ରାକୁ ବାଃ-ବାଃ କଲେ । ଗଣିଆ ଗୁଗି ଯାଇ ଚଳୁ ଖଣ୍ଡେ କାଠ ଉଠାଇ ନେଇ ତାକୁ ଦୁଇ ଥର ଫୁଙ୍କି ଚନ୍ଦ୍ରା ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲା । ଚନ୍ଦ୍ରା ତଳେ ବସିଯାଇ ହାତ ଦୁଇଟାକୁ ଉପରକୁ ଟେକି ଯେପରିକି ନିଜ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆଡ଼ୁଆଲ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ଏହିପରି ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଜଣା ପଡ଼ିଲା, ଗଣିଆ ଏଥର "ମହୁଆ ବାଣ" ମାରିଛି । ଏଣେ ଚନ୍ଦ୍ରା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୋଟାଏ ଚମଡ଼ାର ଢାଲ ବାହାର କରି ତା ଦେହରେ ଲାଲ ଛୋଟା କାଳ ଭଳି କଣ ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ଲେପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲେପା ସରିଲାରୁ ସେ ସେହି ଢାଲଟି ନେଇ ନିଜ ମଥାରେ ଓ ବାହୁରେ ଛୁଆଇଁ ଦେଲା । "ମହୁଆ ବାଣ" ଆଉ କାଟୁ କଲା ନାହିଁ । ତାହା ଦେଖି ଗଣିଆ ବାଉଁଶର ଗୋଟାଏ ତୀର ନେଇ ତାକୁ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ମାଟିରେ ଗୋଜିଦେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚନ୍ଦ୍ରା ନିଜ ବାଁ ହାତ ବାହୁମୂଳକୁ ଚପି ଧରି ତଳେ ବସି ପଡିଲା । ବାହୁରୁ ସତକୁ ସତ ରକ୍ତ ପଡୁଛି କି ନାହିଁ ଦେଖିବା ଲାଗି ଲୋକେ ଚନ୍ଦ୍ରା ପାଖକୁ ଝୁଙ୍କି ପଡିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରା ପକ୍ଷର ଜଣେ ଲୋକ ତା' ହାତକୁ ଖଣ୍ଡେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚଉଁର

---

* ଗ୍ରାମ୍ୟ ଭାଷାରେ ମନ୍ତ୍ରକୁ ଗୁଣି ଏବଂ ଯେଉଁ ଲୋକ ମନ୍ତ୍ର ଜାଣେ ତାକୁ "ଗୁଣିଆ" ବା "ଓଝା" ବୋଲି କହନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ "ଗୁଣିଆ"ର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ଚନ୍ଦ୍ରା ଚଅଁର ଚାଲାଇ ନିଜ ହାତ ଭଲ କଲା ଏବଂ ଗଣିଆକୁ ପୁଣି ବାଣ ମାରିବାର ଅବସର ନ ଦେଇ ନିଜେ ଗୋଟାଏ କଞ୍ଚା କଦଳୀ କାଟି ତାକୁ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ବାଲୁରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଲା । ହଠାତ୍ ଗଣିଆ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଗଲା । ଲୋକେ ଚନ୍ଦ୍ରାକୁ କହିଲେ—"ବାଣ ଉତାର, ବାଣ ଉତାର,—ମରିଯିବ !" ଚନ୍ଦ୍ରା କଦଳୀଟା ପକାଇ ଦେଇ ବଜ୍ରପୀ ବୀର ଭଳି ଗୃହ ଅଡ଼କୁ ଗୃହିଁଲା । ଲୋକେ ଗଣିଆ ମୁହଁରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚି ତାକୁ ଚେତା କରାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସାଙ୍ଗମ ହୋଇ ଗଣିଆ ଚନ୍ଦ୍ରା ଅଡ଼କୁ ଗୃହିଁ ଦାଲ୍ଲ କଡ଼ମଡ଼ କରି ଗୋଟାଏ ସାନ କୋଥଲୀ ଭିତରୁ ଟିକି ପିଣ୍ଡୁଳାଟିଏ ବାହାର କଲା । ଚନ୍ଦ୍ରା ମଧ୍ୟ ନିଜ-କମିଅ ପେଡ଼ି ଭିତରୁ ଝଣ୍ଡେ କଳା କାଉଁରୀ ହାଡ କାଢ଼ି ତାକୁ ପ୍ରଥମେ ମୁଣ୍ଡରେ ଛୁଆଁଇ "ଜୟ୍ କାମାଖ୍ୟାମାୟୀକ ଜୟ୍", "ଜୟ୍ ଗୁରୁଜୀ କ ଜୟ୍",—କହି ନିଜ ଗୃହଅଡେ ଭୂଇଁ ଉପରେ ସାତ ଥର ଗାର କାଟି ଦେଲା, ଏବଂ ହାତ ଝଣ୍ଡିକୁ ହାତରେ ଶକ୍ତ କରି ଧରି ରହିଲା । ଗଣିଆ ପିଣ୍ଡୁଳିକୁ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ଫୁଲ୍ ଚନ୍ଦନରେ ପୂଜା କରି ଶେଷରେ ଝଣ୍ଡେ ବଡ ଛୁରୀ କାଢ଼ି ହାଣି ଦେବାକୁ ବସିଲା । ଏତିକ ବେଳେ ପାଞ୍ଚ ଲୋକେ ହାଁ-ହାଁ କରି ତା' ହାତ ଧରି ପକାଇଲେ, କହିଲେ—"ଅରେ, ଚଣ୍ଡାଳ, ତୁ କଣ ବଂଶସାରା ସଭିଙ୍କି କଳାପାଣିକ ପେଲିବୁ କରେ ?"

ଗଣିଆକୁ ଧରି ଲୋକେ ବାହାରକୁ ଟାଣି ନେଇ ଗଲେ । ବାଣ-ମରାମର ଖେଳ ଭାଙ୍ଗି ଗଲା । ସଙ୍କ ହୋଇ ଆସୁଥିବାରୁ ବାପା ମୋତେ ଘରକୁ ନେଇ ଗଲେ । ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଗୁଣିଆ-ମାନଙ୍କର ଖେଳ ମୋହର ଦେଖା ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଅନେକ ବର୍ଷ ପରର କଥା । ଥରେ ଗାଁ ଭିତରେ ଜଣେ ବୁଢ଼ୀ ଓ ତାହାର ଯୁବତୀ କନ୍ୟା ଆସି ଘରଭଡ଼ା କରି ରହିଲେ । ଉଭୟେ ବିଧବା । ଗାଁ-ଟୋକିଆ ପଞ୍ଚ ମୁହଁରୁ ଦିନା କେତେ ବାଦ୍ ଗୁପ୍‌ଚୁପ୍ ଖବରରେ ଜଣାଗଲା ଯେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ରାତିରେ ଲୋକେ ଯିବା ଆସିବା କରନ୍ତି । କ୍ରମେ ଦେଖାଗଲା ତାଙ୍କ ଘର ସାମନା ବାଣ୍ଡରେ ଗଲାବେଳେ ଗାଁର ଜୁଆଣ ଛୋଣ୍ଡିଆମାନେ ନାନାରକମର ଅଶ୍ଳୀଳ ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି । ଟାହୁଲ କରି ଠୋ ଠୋ ହସନ୍ତି । କାମ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସଙ୍କ ଗଢ଼ି ଗଲେ ସେହି ବାଟରେ ଦଶ ଥର ଯା'-ଆସ କରନ୍ତି । ଶେଷରେ ଦିନେ ଶୁଣାଗଲା ଯେ ଝିଅଟିର ଶକ୍ତ ବେମାର ହୋଇଛି । ପ୍ରଥମେ ଆମର ଦିନ କବିରାଜେ ଚିକିତ୍ସା କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଫଳ ନ ହେବାରୁ ଗଣିଆ ଗୁଣିଆକୁ ଡକରା ପଡ଼ିଗଲା । ଗଣିଆ ରୋଗିଣୀକୁ ଦେଖି ଆସି ଗପ କଲା ଯେ ତାକୁ କିଏ ପିଶାଚ ପେଷିଛି ।

ପିଶାଚ ପେଷିବା ବଡ଼ ସହଜ କଥା ନୁହେ । ନିଶା ରାତିରେ ମଶାଣି ମୁଣ୍ଡରେ ରକ୍ତର ପିଣ୍ଡୁଳାଟିଏ ଢଆର କରି ତାକୁ ରକ୍ତ-ଚନ୍ଦନ, ରକ୍ତ ଜବାଫୁଲରେ ପୂଜା କରି ତାହା ଆଗରେ ନିଜ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ କଳା କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦେଲେ ମାସ ଶେଷରେ ପିଶାଚ ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବର ଦିଏ । ତେଣିକି ପିଶାଚକୁ ଗୁଣିଆ ଯାହା ଆଜ୍ଞା କରିବ ସେ ତାହା କରିଦେବ । କର୍ଣ୍ଣପିଶାଚ ସାଧନା କଲେ ସେ ଗୁଣିଆର କାନ ମୂଳରେ ଦୁନିଆର ଯେଉଁଠି ଯାହା ଘଟୁଛି ତାହା ପଚାରିବା ମାତ୍ରେ କହି ଦେବ । ଅନ୍ୟ ରକମର ପିଶାଚଙ୍କୁ ଡାକି ଯାହା କରିବାକୁ ହେବ ତାହା ଆଜ୍ଞା କରିବା ଦରକାର । ଗଣିଆ କହୁଥାଏ ଯେ ପିଶାଚଟା ଝିଅକୁ ବଡ଼ ହଇରାଣ କରୁଛି । ଦିନ ନାହିଁ, ରାତି ନାହିଁ ଯେତେବେଳେ ଝିଅଟି ଟିକିଏ ଏକୁଟିଆ ରହୁଛି ସେତେବେଳେ ସେ ଘର ଭିତର କାନ୍ଥ ମୁଣ୍ଡରେ ବସି ତାକୁ ଝଡ଼ଉଛି, ଚଣ୍ଡି ଟିପି ଦେବ ବୋଲି ଭୟ ଦେଖାଉଛି । ଭାତଥାଳି ଧରି ଖାଇ ବସିଲା ବେଳକୁ ଭାତ ଭିତରେ ପାଉଁଶ, ଅଳିଆ, ଗୋରୁ ହାଡ଼ ଆଣି ପୂରାଇ ଦେଉଛି, ଝିଅଟିର ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗାକୁ ରକ୍ତରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖି ଦେଉଛି । ଆଉ, ଦିନରେ ରାତିରେ ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ସେତେବେଳେ ଘର ଭିତରେ ଧଡ଼ାଧଡ଼ି ଶବ୍ଦ ଆଉ ଇଟା, ବାଲି ହାଡ଼ ଝଣ୍ଡମାନ ବୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ବିଚରା ବୁଢ଼ୀ ଆଉ ତାହାର ଝିଅ ପିଶାଚ ଜୁଲୁମରେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ଝିଅଟିର ଅବସ୍ଥା ବଡ଼ ଖରାପ ହୋଇ ଗଲାଣି । ବେମାର ବୋଲି କିଛି ହୋଇ ନାହିଁ । ତେଣେ ଗାଁ-ଟୋକିଆ ପଞ୍ଚ ସଙ୍କ ଅଠଟା ବାଜିଲା ମାତ୍ରକେ ଥରେ ଗାଁ ବାଣ୍ଡରେ ହାଁକ ମାରି ଆସି ବୁଢ଼ୀ ଦୁଆର ପାଖରେ ରାତିକମାନ ଅସ୍ଥାନା ଠିକ୍ କରି ଦେଉଛି । ଅଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରେତ ପିଶାଚଙ୍କଠାରୁ ରକ୍ତମାଂସର ନର ପିଶାଚଙ୍କ ଉପରେ ତାହାର ସନେହଟା ଟିକିଏ ବେଶୀ !

ଗଣିଆ ଅନେକ ପୂଜାପାଠ କଲା । ଅମାବସ୍ୟା ରାତିରେ ଅଶପୁରୁଷିଆ କୁକୁଡ଼ା, ଅଚଳନ୍ତ ଟଙ୍କା, ଅଶସୋଳଷଫୁଲ ଆଉ ନାନାରକମର କମିଅ-ଚୀଜ ଯୋଗାଡ଼ କରି ତାହାର ପାଖୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଶାଚ ଘଉଡ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ବୁଢ଼ୀର ଘରଦ୍ୱାର, ବାଡ଼ି, ଗୁଲର ଗଣ୍ଡି, ଦୁଆର ବନ୍ଧ, ସବୁ ସେ ମନ୍ତ୍ର ବଳରେ ଜଳି ଦେଲା । ପିଶାଚ ଆସିବାର ଜଳାବାଟଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଆଉ ରଖିଲା ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ଖବର ମିଳିଲା ଯେ ପିଶାଚର ଉତ୍ପାତ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତ ହୋଇଛି । ଗଣିଆକୁ ପାଟ ଛୋଡ଼ ଆଉ ନଗଦ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ବକ୍‌ଶିସ୍ ମିଳିଲା ।

ଏ ସବୁ ମୋର ପିଲା ଦିନର କଥା । ମୋହର ବେଶ୍

Digitized by srujanika@gmail.com

ମନେ ଅଛି ଗାଁରେ ସେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ କୋଳାହଳ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ।

ତା'ପରେ ଅନେକ ଦିନ ଗଲା । ଗାଁରେ ଜଣେ ବିଦେଶୀ କବିରାଜ ଆସି ବସା କଲେ । ଶିକ୍ଷିତ ଭଦ୍ର ଲୋକ । ଠକାମି କାରବାର ତାଙ୍କର ନୁହେ । ଗରିବ ଦୁଃଖୀଙ୍କୁ ବିନା ପଇସାରେ ଯାଇ ଦେଖି ଆସିବା ଏବଂ ଔଷଧ ଦେବାରେ ସେ କାତର ହେଉ ନ ଥିଲେ । କ୍ରମେ ଲୋକ ଜାଣି ପାରିଲେ ଯେ ଭୋଳାନାଥ କବିରାଜଙ୍କର ପାନେ ଔଷଧ ପେଟରେ ପଡ଼ିଲେ ସବୁ ପାଟ ରୋଗୀ ସୁଦ୍ଧା ଉଠି ବସିବ । ବର୍ଷେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଖାଲି ଅମ ଗାଁ ନୁହେ, ଆଖପାଖ ଦଶ ଖଣ୍ଡ ଗାଁରେ ତାଙ୍କର ଯଶ ବ୍ୟାପି ଗଲା । ଖାଲି ଜଣକ ମୁହଁରେ ତାଙ୍କର ସୁଖ୍ୟାତି କେବେ ଶୁଣା ଯାଇ ନାହିଁ । ସେ ଅମ ଗାଁର ପୁରୁଣା-ଅମଳିଆ ଦିନ କବିରାଜ ।

ସେଦିନ ବେଳ ଦୁଇଟା ସରକି ହୁଅ ପଡ଼ିଗଲା ଯେ ବାୟା ବିଲୁଆ ଯାହାକୁ ଦେଖୁଛି, ତାକୁ କାମୁଡ଼ିବାକୁ ଧାଉଁଛି । ଗାଁ ଲୋକେ ଘରେ ଘରେ ଭାଟି କବାଟ ବନ୍ଦ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଘଟିଏ ଯାଇଛି କି ନାହିଁ ଖବର ମିଳିଲା ଯେ ରସିକ ସୁନାରୀର ଚାରି ବର୍ଷର ପିଲାଟିକୁ ବିଲୁଆ ଖଣ୍ଡିଆ କରି ପକାଇଛି । ସୁନାରୀ ସାଇରୁ କାନ୍ଦ ବୋବାଳି ଉଠିଲା, ଆଉ ରସିକ ଘର ଲୋକେ ବିଲୁଆକୁ ଗୋଡାଇବାକୁ ସେ ଦିନ କୋଣିଆ ପୋଖରୀ ଭୂତ ବାଟେ ଖସି ଯାଇ ମକରା ତେଲ ବାଡ଼ିରେ ପଶିଗଲା । ସେଠି ତେଲର ବୁଢ଼ୀ ମା ହାତରୁ ପଳାଏ କାମୁଡ଼ି ନେଇ ପୁଣି କୁଅଡେ ପଳାଇଗଲା । ତା' ପରେ ଖବର ହେଲା ଯେ ବିଲୁଆ ପାଣ ସାଇରେ ପଶି ଜଣକ ଘର ଭିତରକୁ ଧାଇଁ ଯାଉଥିବା ବେଳେ ଘରବାଲା ତାକୁ ଖଣ୍ଡେ ମୋଟା ବାଉଁଶ ବାଡ଼ିରେ ଅଚ୍ଛା କରି ପାହାରେ ଦେଇଛି ।

ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆର ପାଖେ ବସି ଅମେ ଏଇ ସବୁ ହାଲ ଶୁଣୁଛୁଁ, ଏତିକି ବେଳେ ଅମ ବାଡ଼ି ଦୁଆର ପଟେ "ମା ଲୋ, ମରିଗଲି ଲୋ" ବୋଲି ବଡ଼ ପାଟି ଶୁଭିଲା । ଦୌଡ଼ି ଯାଇ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ମୋ ସାନ ଭଉଣୀ ନେତର କହୁଣୀ ପାଖରୁ ଲହୁଧାର ବହି ଯାଉଛି । ଆଉ ସେ, "ବିଲୁଆ କାମୁଡ଼ି ଦେଲା" ବୋଲି ଭୋ ଭୋ କରି ରଡ଼ି କରୁଛି ।

ଘା ଧୁଆଧୋଇ ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ଭୋଳାନାଥ କବିରାଜ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଘାରେ କଣ ଘୋଷ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ଖାଇବାକୁ ଔଷଧ ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । ଆଉ କହିଗଲେ ଯେ ପନ୍ଦର ଦିନ ଔଷଧ ଖାଇବା ପରେ ଦେହରେ ବିଷ ଅଛି କି ନାହିଁ ତାହା ସେ ରୋଗୀଣୀକୁ "ଡ଼ାଳରେ ବସାଇ" ଜାଣି ପାରିବେ ।

ରସିକ ସୁନାରୀର ପିଲାଟାକୁ ବିଲୁଆ ବଡ଼ ବେଶୀ ଝୁଣି ପକାଇଥିବାରୁ ସେ ତାକୁ ଧରି ସଦରର ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଗଲା । ସେଠାରୁ ବଡ ଡାକ୍ତର ବାପ ଆଉ ପୁଅକୁ ସିଧା ସିଧା କସୌଲି ପଠାଇ ଦେଲେ । କସୌଲିରୁ ଫେରି ଆସିବାର ଦୁଇଦିନ ମଧ୍ୟରେ ପିଲାଟା ମରିଗଲା । ଏଣେ ମକରା ତେଲର ବୁଢ଼ୀ ମା ଲୋକଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ିବାକୁ ଅସୁଖିବାରୁ ତାକୁ ଗୋଟାଏ ଘରେ ତାଲା ଚାବି ଦେଇ ରଖା ହୋଇଥାଏ । ବୁଢ଼ୀର ଅବସ୍ଥା ଦିନକୁ ଦିନ ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଥାଏ । ତାହାର ବଞ୍ଚିବାର ଆଉ ଆଶା ଥାଏ ନାହିଁ । ଇତିମଧ୍ୟରେ ନେତର ଘା ଶୁଖିଗଲାଣି । ପାଣିକୁ ଭୟ, କମ୍ବା ବିଲୁଆ ପରି ହୁକ୍କୋ-ହୋ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ିବା କମ୍ବା ଲୋକଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ିବାକୁ ଧାଇଁବା—ଏସବୁ କିଛି ନେତଠାରେ ଦେଖା ଯାଇନାହିଁ । ମା ଗାଁ-ଦିଅଙ୍କ ଠାରେ ପୂଜା ଆଉ ମହାମନ୍ତ୍ର ପୁରର ବଡ଼ ପିରସାହେବଙ୍କ ଠାରେ ସିରଣି ମାନତ କରିଥାନ୍ତି । ନେତ କଥା ଭାବି ଭାବି ଘରେ କାହାର ମନ ଭଲ ନ ଥାଏ । ଭୋଳାନାଥ କବିରାଜ କେଉଁଦିନ "ଡାଳ ବସାଇ" ବିଷ ଅଛି କି ନାହିଁ ଠିକ୍ କରି କହିବେ ତାହା ଜାଣିବା ଲାଗି ମନ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ ।

ଆଜି ଦିନ ଦଶଟା ବେଳେ ନେତକୁ ଡାଳରେ ବସା ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ଆଉ ସ୍କୁଲକୁ ଗଲି ନାହିଁ । ହେଲେ, ମାଟି ଡ଼ାଳ * ଗୋଟାକରେ ବସିଲେ ମଣ୍ଡବଲରେ ବିଷ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ, ଏପରି ଅସମ୍ଭବ କଥା ଆଦୌ ମୋ ମନକୁ ପାଉ ନ ଥାଏ । କବିରାଜଙ୍କ ଘରେ ଡ଼ାଳ ବସିବ । ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଯିବି କି ଯିବି ନାହିଁ ଠିକ୍ କରିବା ଆଗରୁ ସେମାନେ ନେତକୁ ନେଇ କବିରାଜଙ୍କ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ତାହାର କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ମୁଁ ବି କବିରାଜଙ୍କ ଘରକୁ ଚାଲିଲି । ଯାଇ ସେଠାରେ ଯାହା ଦେଖିଲି, ସେଥିରେ ମୋହରିଲ ଅବିଶ୍ୱାସୀ ପକ୍ଷରେ ସୁଦ୍ଧା ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଚାରା ରହିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱାସ ଅବିଶ୍ୱାସର କଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ନ ଉଠାଇ, ଆଗ ସେଠାରେ କଣ ଦେଖିଲି ସେଇ କଥା କହେଁ—

ଦଶ ବାରହାତ ଲମ୍ବ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ସାତ ହାତ ଚଉଡ଼ା ମାଟିର ଅଗଣା ଗୋଟିଏ ଭଲକରି ଗୋବର ଦେଇ ଲିପାପୋଛା ହୋଇଛି । ଅଗଣାର ଚାରିଆଡ଼େ ପ୍ରାୟ ଚାରିଖଣ୍ଡେ ଉଚ୍ଚର ମାଟି ପିଣ୍ଡା । ମଧ୍ୟଭାଗ ଆକାରର ଗୋଟାଏ ମାଟିଡ଼ାଳ ଉପରେ

* ତେଲାଉଣୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବେଶୀ ଓଡ଼ିରେ କଣ ସବୁ ଲେଖା ହୋଇଛି, ଅଉ ସେଇ ଡ଼ାଳ ଭିତରେ ଯାଦ ଦୁଇଟିକୁ ପୂରାଇ ନେଇ ବସିଛି । ଡ଼ାଳର ତଳ ଅଂଶ ବଲ୍‌ଯର ଗୋଲାକୃତି ଏବଂ ଅସମତଳ ହୋଇ ଥିବାରୁ ଡ଼ାଳଟା ସବୁବେଳେ ଟଳମଳ ହେଉଛି, ଅଉ ନେଇ ଅଗଣାର ମାଟି ଉପରେ ଦୁଇ ହାତରେ ଭର ଦେଇ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଡ଼ାଳ କେଉଁଠି ହେଲେ ଟିକିଏ ସ୍ଥିର ରହୁ ନାହିଁ । ଅଗଣାମୟ ଏଣେ ତେଣେ ଘୁରି ଘୁରି ବୁଲୁଛି । ଦୁଇ ସେକେଣ୍ଡ ସ୍ଥିର ରହୁଛି ତ ଦୁଇ ମିନିଟ ଘୁରି ଅସୁଛି । ନେଇ ବେଳେ ବେଳେ ଦୁଇ ହାତରେ ଠେସ ଦେଇ ଡ଼ାଳର ଏହି ଅଣ୍ଡାକୁ ଘୁରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଅଟକାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଡ଼ାଳ ଯେପରି ଅଳ୍ପ ସଜୀବ ହୋଇ ସେ ଭଳି ଚେଷ୍ଟାକୁ ବ୍ୟର୍ଥ କରି ଦେବା ଲାଗି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜୋରରେ ଦୁଇ ଚାରି ଥର ଘୁରି ଅସୁଛି । ଦେଖିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଭାରୀ ଅଦ୍ଭୁତ ଲାଗୁଛି ।

ନିତାନ୍ତ ସାଧାରଣ ମାଟିର ଡ଼ାଳଟାଏ—ଅଥ ପଣ୍ଡା ଯୁବେ ବଜାରରୁ କିଣା ହୋଇ ଆସିଛି । ଅଥଚ, ତା ଭିତରେ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ଆତ୍ମାର ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇ ତାକୁ ଯେଣିକି ଲହା ତେଣିକି ଚଳାଇ ନେଉଛି!

ଚାରିଆଡ଼େ ଅନେକ ଲୋକ ଦେଖିବା ପାଇଁ ବୁଣ୍ଡ ହୋଇ-ଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରଶକ୍ତିର ଏପରି ପ୍ରଭାବ ଆଜିକାଲି ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ପୁଣି, କବିରାଜେ ଜଣେ ଜଣା-ଶୁଣା ଶିକ୍ଷିତ ଭଦ୍ରଲୋକ; ବୁଜରୁକି କରି ଲୋକଙ୍କୁ ଠକାଇବା ବ୍ୟବସାୟ ତାଙ୍କଠାରେ ସମ୍ଭବେ ନାହିଁ । ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ଭାବରେ ଡ଼ାଳର ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ର ଲାଭ କରିବା ପରେ ତାହାର ଶକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏଇ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପରୀକ୍ଷା । ପରୀକ୍ଷାର ଫଳ ଦେଖି ଲୋକମାନେ ଯେପରି ତାଟକା ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କିଛି କମ୍ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ।

ଡ଼ାଳର ତଳଦେଶ ବଲ୍ ପରି ଗୋଲାକୃତି ହୋଇ ଥିବାରୁ ଏପରି ଘୁରିବା ସମ୍ଭବ ହେଉଅଛି ବୋଲି ହୁଏତ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ରହି ଯାଇ ଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ, ସତେ ଯେପରି ସେହି ସନ୍ଦେହକୁ ଖଣ୍ଡନ କରିବା ଲାଗି ଡ଼ାଳଟି ଅକସ୍ମାତ୍ ଅଗଣା ଛାଡ଼ି ଚାଂଚଣ୍ଡ ଉପରେ ଥିବା ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଚଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ମିନିଟ୍ କାଳ ଥରେ ଏ ପାଖକୁ ଥରେ ସେ ପାଖକୁ ନାନାରକମ ଘୁରାଘୁରି କରିବା ପରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ତାହା ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇଅଛି । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଡ଼ାଳ ପିଣ୍ଡା ଉପରୁ ପୁଣି ଅଗଣାକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଅସିଲା, କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ବିଷୟ ଚାଂଚଣ୍ଡ ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ତାହା ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା ନାହିଁ । କବିରାଜେ ଆଗରୁ କହିଥାନ୍ତି ଯେ ବିଷ ପୂରାପୂରି ନ ଛାଡ଼ିଗଲେ ଡ଼ାଳ ଭାଙ୍ଗିବ ନାହିଁ ।

ବାରଟା ଅସି ବାଜିଲା । ଖୋଲା ଅଗଣା । ଉପରୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଖରା ଅସି ପଡ଼ୁଛି । ନେଇ ସେଇ ଖରାରେ ପୂରା ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା କାଳ ଘୁରି ଘୁରି ନିତାନ୍ତ ନାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ଦେହରୁ ଝରଝର ଝାଳ ବୋହି ଯାଉଛି । ଥାଟିରେ କଥା ନାହିଁ । ମା ନେଇର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଭାରୀ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ପିଲାଟା ସକାଳୁ କିଛି ଖାଇ ନାହିଁ "ଡ଼ାଳବସା" ହେବ ବୋଲି । ଯାହାହେଉ, ଅଉ ବେଶୀ କିଛି ଘଟିବା ପୂର୍ବରୁ ଡ଼ାଳଟି ଅପଣା ମନକୁ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା । କବିରାଜେ ନେଇର ହାତ ଧରି ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ଗଲେ ଏବଂ ଗିଲାସେ ପଣା ପିଆଇ ଦେଲେ । 'ଡ଼ାଳବସା" ଶେଷ ହୋଇ ଗଲା ।

ତା' ପରେ ଆଜିକି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବିତି ଗଲାଣି । ନେଇଠାରେ କେବେ ହେଲେ ବିଷର ବିକାର ଦେଖାଯାଇ ନାହିଁ । ତା' ପରେ ମନ୍ତ୍ର ଓ ତାହାର ଶକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । *

---

* "ମନ୍ତ୍ର ଓ ମନ୍ତ୍ରଶକ୍ତି" ଗଳ୍ପ ଆକାରରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲେହେଁ, ତହିଁରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥୂଳତଃ ସତ୍ୟ ଏବଂ ସେ ସବୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମୋହର ଘଟିଛି । କଳ୍ପିତ ନାମ ଏବଂ ଘଟନାସମାବେଶର ଅନ୍ତରାଳରେ ଯେଉଁ ପ୍ରକୃତ ଘଟନା ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ରହିଛି ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ "ଡ଼ାଳବସା" ଦ୍ୱାରା ମନ୍ତ୍ରଶକ୍ତି ବଳରେ ପାଗଳା (Rabid) ବଳୁଆର ବିଷ ନଷ୍ଟ କରିବାର ଦୃଶ୍ୟ ମୁଁ ନିଜେ ମୁକ୍ତ ଦିବାଲୋକରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିଅଛି । ଯେଉଁ କବିରାଜ ମହାଶୟ ଏହି ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ ସେ ମଧ୍ୟ ଅଦ୍ୟାବଧି ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି, ଏବଂ କେହି ଏ ବିଷୟର ସତ୍ୟତା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ମୋ ସହିତ ପତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରି ଅପରାପର ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରନ୍ତି । "ଡ଼ାଳବସା" ଘଟନାଟି ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ସତ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଉପରୋକ୍ତ ଗଳ୍ପରେ ତାହାର ବିଶଦ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦିଆଯାଇ-ଅଛି । ହୁଏତ, ପାଠକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକଙ୍କର ସେହି ଭଳି ଘଟନା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଘଟିଥିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୃତ୍ପାତ୍ର ଶିଳ୍ପ

ଲୁହାବାଗା ପରି ଲୁହାତଳେଇ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ଦେଶଜ ଶିଳ୍ପ । ଏହିପରି ଅନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପୁରୁଣା ଶିଳ୍ପ ଏ ଦେଶରେ ଅଛି । ଯେଉଁମାନେ ଲୁହା ତଳେଇ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଗାଁ କାମାର ପରି ଚାଷ ପାଇଁ ଲଙ୍ଗଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସବୁ ଜିନିଷ ଯୋଗାଉ ଥିଲେ, ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ହାତ ହତିଆର ଗଢୁ ଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷର ଲୋକେ ପ୍ରଥମେ ଯେତେବେଳେ ଲୁହାର ବ୍ୟବହାର ଶିଖିଲେ ସେହି ସମୟରୁହିଁ ଏ ପ୍ରଥା ଚଳି ଆସୁଅଛି । ଏହା ଇତିହାସ ତଥାପି ହେବାର ଅନେକ ପୂର୍ବର କଥା । କିନ୍ତୁ ସମୟର ଗତି ଏବଂ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଯିବା ଅନୁସାରେ ଏହି ବ୍ୟବସାୟକୁ ବଢ଼ାଇବା ଦରକାର ପଡ଼ିଲା । ତଳେଇ ଚୁଲୀ ଓ ଜନ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥାନରେ ଆଜି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ମସ୍ତ ମସ୍ତ କଳ କାରଖାନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହି ସବୁ କଳ କାରଖାନାର

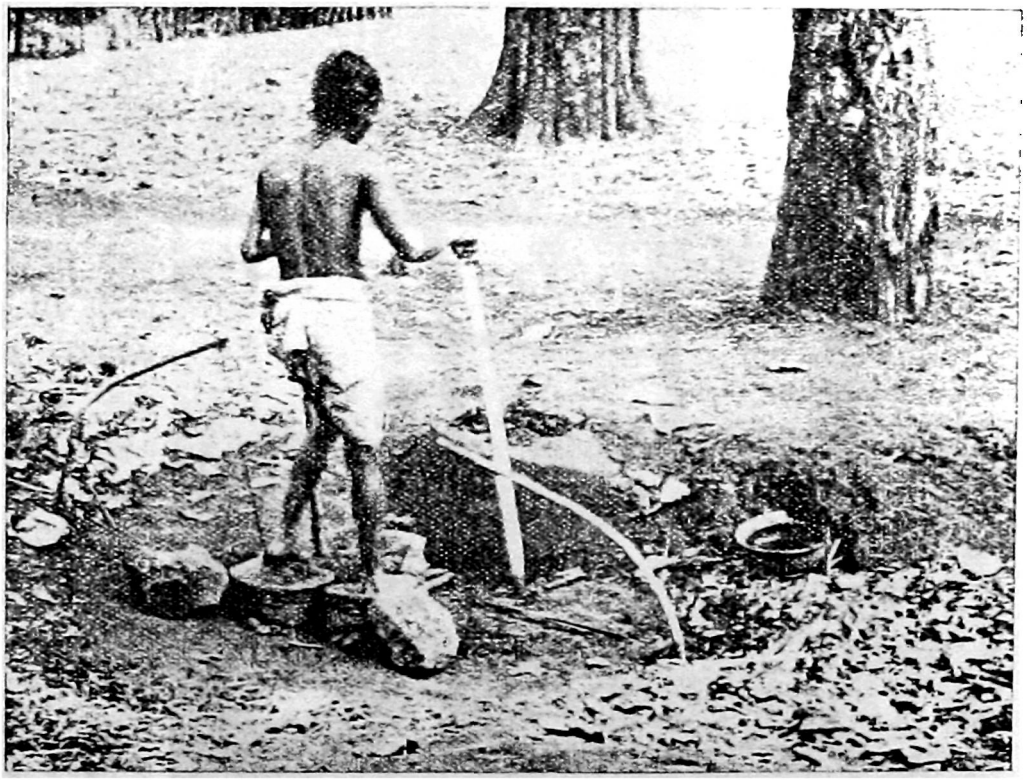

ଫଟୋ ଇରିସ୍‌ର ସୌଜନ୍ୟ

କେନ୍ଦୁଝର ରାଜ୍ୟର ଜୋଡ଼ାପାଇଣ୍ଡା ନାମକ ସ୍ଥାନର ତଳେଇ ଚୁଲୀ

ମନ୍ତ୍ର ଓ ତାହାର ଶକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୂର୍ବେ ମୋ ମନରେ ଦାରୁଣ ଅବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ଦିଗରେ ମୋର ଯେଉଁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲିପିବଦ୍ଧ କଲି ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମୋହର ବିଶ୍ୱାସ ବହୁପରିମାଣରେ ଶିଥିଳ ହୋଇଅଛି । ଏପରିକି, ବେଳେ ବେଳେ ମୋହର ମନେ ହୁଏ ଯେ ସତ୍ୟହିଁ ଯଦି ମନ୍ତ୍ରର ଏଭଳି ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରଭାବ ଥାଏ, ତେବେ ଏ ଦିଗରେ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚା ଏବଂ ଅନୁଶୀଳନ କରି ତାହାର ପ୍ରକୃତ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ ଭାବରେ ସମସ୍ତ ଜଗତ ସମକ୍ଷରେ ପ୍ରମାଣ କରିବା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେ କି ?

ପ୍ରାଚ୍ୟଖଣ୍ଡ ଯେ ଏକ କାଳରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କଠାରୁ ବହୁ ବିଷୟରେ ଉନ୍ନତତର ଥିଲା, ଏ କଥା ନାନା ଲୋକଙ୍କ ମୁଖରୁ ନାନା ଉପଲକ୍ଷରେ ଶୁଣାଯାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ଫମ୍ପା କଥାର କିଛିମାତ୍ର ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ, ଯେତେଦିନ ଆମ୍ଭମାନେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପୂର୍ବତନ କୃତ୍ତିର ଉପଯୁକ୍ତ ଅନୁଶୀଳନ କରି ଯେଉଁ ସବୁ ବିଦ୍ୟା ଅଦ୍ୟାପି ଆମ୍ଭଦେଶରୁ ଏକାବେଳକେ ଲୋପ ପାଇ ନାହିଁ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଖଣ୍ଡନୀୟ ସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ନ କରୁଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବହୁତ ପରିମାଣରେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଓ ହାତ ହତିଆର ଅଦଳବଦଳ କରିବା । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ନାନା ଯାଗାରେ ଯେଉଁ

ସବୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଶିଳ୍ପ କେଉଁ ପୁରୁଣା ଯୁଗରୁ ଅଦ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହି ଆସିଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ନଷ୍ଟ ହେବାକୁ ବସିଲା ଅଥଚ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କାରଖାନାରେ ଶହ ଶହ ଲୋକ କାମ କରି ପେଟ ପୋଷିଲେ ।

ଜାମସେଦପୁରରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଇଂରାଜୀ ପତ୍ରିକାର (Tisco Review) ୧୯୩୩ ମସିହା ଜାନୁଆରି ସଂଖ୍ୟାରେ ଡକ୍ଟର ଏଫ୍. ଜି. ପାର୍ସିଭାଲ୍ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି । କାଳମାଟି ଲୁହା କାରଖାନା ବସିବା ଦିନୁ ଢଳେଇ ଶିଳ୍ପଟି କିପରି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଲୁପ୍ତ ଯାଉଛି ସେହି କଥା ସେ ଏ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି ।

ସେ କହନ୍ତି, "ଏହି ପୁରୁଣା ଶିଳ୍ପଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ରହିଅଛି । କିନ୍ତୁ ଗୃହ-ଯନ୍ତ୍ର ସବୁ ଜାମସେଦପୁରରୋଟିଆରି ହୋଇ ବହୁତ ପରିମାଣରେ ବଢ଼ି ହେଉ ଥିବାରୁ, ଅଉ ମଧ୍ୟ ଏହି ସବୁ ଜିନିଷ ଓ ବାହାରରୁ ଆସୁଥିବା ଯନ୍ତ୍ରପାତିଗୁଡ଼ିକ ରେଲଷ୍ଟେସନରୁ ବହୁତ ଦୂର ବଜାରମାନଙ୍କରେ ପଶୁଥିବାରୁ, ଢଳେଇ ଶିଳ୍ପର କାରିଗରମାନେ ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଚାକିରି ଖୋଜିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଅଉ ଗୋଟିଏ ବାଧା ଏହି ଯେ ଜଙ୍ଗଲ ସବୁ ଅଟକ ରଖାଯିବାରୁ ବେଶି ପରିମାଣରେ କୋଇଲା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳୁ ନାହିଁ ।

କାରିଗରମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ କଳକାରଖାନା ଓ ରେଲ ଇଞ୍ଜିନକାରେ କାମ କରିବା ଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଶସ୍ତ ଜାଗା ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ନିଜେ ଏହି ଚିତ୍ର ଦେଖିଛନ୍ତି,

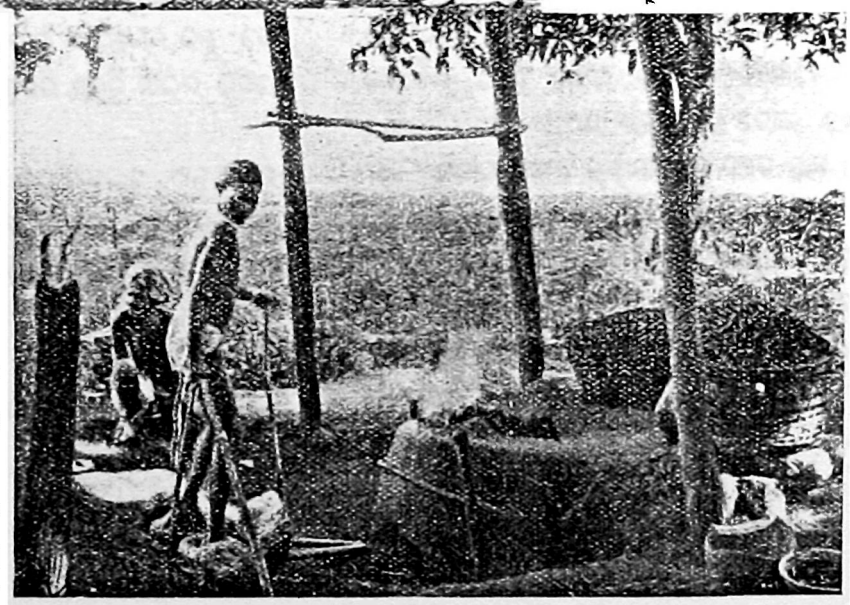

ଟିସ୍କୋ ଦରିଦ୍ରର ଭୋଜନ୍ୟ

ବଣାଇ ରାଜ୍ୟର ଗୋଣ୍ଡୁଆ ନାମକ ସ୍ଥାନର ଢଳେଇ ଚୁଲୀ

ମନ୍ତ୍ର ଓ ତାହାର ପ୍ରୟୋଗ ଏହିଭଳି ଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ବିଦ୍ୟାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଶେଷତଃ ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କରେ ଏ ବିଷୟର ଅନୁଶୀଳନ କରିବାର ଯଥେଷ୍ଟ ସୁବିଧା ରହିଛି । ଯାବତୀୟ ଦେଶୀୟ ବିଦ୍ୟାର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଗଡ଼ଜାତର ରାଜା ମହାରାଜାମାନଙ୍କର ଅନୁକୂଳ ଦୃଷ୍ଟି ମୁଁ ଏଥିପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ କରୁଅଛି ।

ଆମ୍ଭ ଦେଶର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ଏ ଦିଗରେ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୋଇ ନିଜର ତଥା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବେ, ମନେ ମନେ ଏହି ଆଶା ପୋଷଣ କରି ମୁଁ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧର ଉପସଂହାର କରୁଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗାଁ କାରିଗରଟି ଲୋପ ପାଇଯିବା ଗୋଟାଏ କ୍ଷତି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ନିଶ୍ଚୟ ଦୁଃଖ ହେବ । ଉକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ପଢ଼ିଥିବାକୁ ଲାଗି ଗଛଲତାର କୁଣ୍ଡଳୀପ୍ରାୟ ତଳେ ପୁଞ୍ଜ ପୁଞ୍ଜ ହୋଇ ଏହି ତଳେଇ ଚୂଲୀ ଗୁଡ଼ିକ ରହିଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ତାହାର ସର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଯେନ କାମ କରେ । ବଡ଼ କାରଖାନାମାନଙ୍କ ପରି ଟିକେଟ୍ ଜାଞ୍ଚ କରିବା ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ, ହୁଇସିଲ୍ ବଜାଇବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେହିଁ ସେମାନଙ୍କର କାମ ବନ୍ଦ ହୁଏ ।"

ଲେଖକଙ୍କର କଥାଗୁଡ଼ିକ ବାସ୍ତବିକ ବଡ଼ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ । ତାହାପରେ ଯେ ଗତ ଦଶବର୍ଷ ଭିତରେ ଏହି ଶିଳ୍ପର ବିବରଣ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ସବୁ ତଳେଇ ଚୂଲୀ ସେ ଦେଖିଥିଲେ ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି ।

"ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ମୁଁ ମୟୂରଭଞ୍ଜ, କେନ୍ଦୁଝର, ବଣାଇ ପ୍ରଭୃତି ଗଡ଼ଜାତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଏବଂ ସିଂହଭୂମ ଜିଲ୍ଲାରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ତଳେଇ ଚୂଲୀ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଜାମସେଦପୁରର ସତୁରି ମାଇଲ ଭିତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ନାହିଁ ।

"ମାତ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଆହୁରି ଦୂର-ବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ଏହି ଶିଳ୍ପ ଭିତ୍ତିମତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛି । ଅଳ୍ପ ଦିନ ହେଲା ମୁଁ ବଣାଇ ରାଜ୍ୟର ଗୋଣ୍ଡୁଆ ଓ କେନ୍ଦୁଝର ରାଜ୍ୟର ଜୋଡ଼ାପାଇଖରେ କାମ କରୁଥିବା ତଳେଇ କାରିଗର-ମାନଙ୍କର ଫଟୋ ନେଇଅଛି । ଏ ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନ ନିକଟରେ ଲୁହା ଖଣି ଥିବାରୁ ଟାଟା କୋମ୍ପାନୀ ଏହାକୁ ଖରିଦ କରି ନେଇ-ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖଣି ବାହାରି ନାହିଁ । ଏ ଦୁଇଟି ଜାମ-ସେଦପୁରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।"

ଏହାପରେ ଭାରତୀୟ ଭୂତତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟକ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଯୁକ୍ତ-ପ୍ରଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ଗଡ଼ଓଅଲ୍ ନାମକ ଏହି ତଳେଇ କାରିଗରମାନଙ୍କର ରୀତି ନୀତି ବିଷୟରେ ସେ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ କଥା କହିଛନ୍ତି । "ଏହି ଗଡ଼ଓଅଲ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଲୋହାର ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିଯାଏ । ଉମ ଶ୍ରେଣୀର ନୀଚ ଜାତିମାନଙ୍କଠାରୁ ସେମାନେ ନିଜକୁ ଉଚ୍ଚ ଜାତି ବୋଲି ପରିଚୟ । ସେମାନଙ୍କ ଜାତିକୁ ପ୍ରଥମେ ଯେ ତିଆରି କଲା ତାହାର ନାମ କାଲିଅ ଲୋହାର ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା । ସେ ଲୋକ ଛୁଅଡ଼ ରାଜବଂଶମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଯୋଗାଇ ଥିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ତଳେଇ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଅଗରୁ ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡି କୋଇଲା ଦାନ କରାଯାଇ ତାହାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ।"

କିନ୍ତୁ କେନ୍ଦୁଝର ରାଜ୍ୟର ଯୋଡ଼ାପାଇଖ ଗ୍ରାମରେ ଏହି କାରିଗରମାନେ କମାର ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ । ଏ ଜାଗାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେନ୍ତ ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେମାନେ ଗଡ଼ଓଅଲ୍ କାରିଗରମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚ ବଂଶଜ ବୋଲି ଶୁଣାଯାଏ ।

"ଯୋଡ଼ା ଗ୍ରାମଟି ଭୂୟାଁମାନଙ୍କର ବସତି ସ୍ଥାନ । ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ବଣୁଆ ପାହାଡ଼ିଆ ଜାତି । ପୂର୍ବାପର ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ କେନ୍ଦୁଝରର ରାଜା ଗାଦି ପାଇବା ସମୟରେ ସେହିମାନେହିଁ ତାଙ୍କୁ ଗାଦିରେ ବସାଇ ଥାନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁମାନେ ସେମାନଙ୍କ ହାତରୁ ପାଣି ଛୁଆଁନ୍ତି ଏବଂ ଅଛୁଆଁ ଜାତି ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗଣା ଯାଏ ନାହିଁ ।"

ଜର୍ମାନି ରାଜ୍ୟରୁ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ନିର୍ବାସନ

ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ଶାସନ ଓ ସମାଜଗତ ଯେଉଁ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ସଂସ୍କାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଉଅଛି, ତାହା ସାଧାରଣର ଛଦ୍ମ ନାମ ଯେନ କେବଳ ଜଣେ ଜଣେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଲୋକଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼େ । ଗତ ଦଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ତୁର୍କି-ସ୍ଥାନର ରମଣୀ ଓ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଜାଗରଣରେ କେମାଲ୍ ପାଶା ଯେଉଁ ଉମୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଛନ୍ତି, ତାହା ଶୁଣିଲେ ଗଳ୍ପ ପରି ମନେ ହେବ । ରୁସିଆର ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନର ଉନ୍ନତି କଳ୍ପେ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଖସଡ଼ା ଦାଖଲ କରି ସେ ଦେଶର ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ଷ୍ଟାଲିନ୍, ଡ଼ୋଲ୍‌ଫାସ୍ ହୋଇଛନ୍ତି ଅଷ୍ଟ୍ରିୟାର ପ୍ରିୟତମ ନେତା; ଦେଶର ଜନ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଏକା ଦିନରେ ଦଶ ହଜାର ବିବାହ ସମାଧା କରିଛନ୍ତି ଇଟାଲିର ମୁସୋଲିନି, ପୃଥିବୀର ସୁନା ଓଜନ କରି ଆମେରିକାରେ ସଞ୍ଚୟ କରିବା ଲାଗି ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ରୁଜ୍‌ଭେଲ୍ଟ ନିଜି ଘର ବସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଜର୍ମାନୀରେ ଦେବତା ପରି ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ଗ୍ରେନ୍ସେଲାର ହିଟ୍‌ଲାର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହିରୂପେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତି ଜଣେ ୨ ନେତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହି ନିଜ ନିଜର ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚୟ ପାଇଁ ତତ୍ପର ହୋଇ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ଏନ୍ସେଲ୍ସର ହିଟ୍‌ଲାର ଜର୍ମାନ ଜାତିର ଗଠନ ପାଇଁ ଯେଉଁ ସବୁ ସଂସ୍କାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଅଛନ୍ତି ସେଥି ମଧ୍ୟରେ ଇହୁଦୀ-ମାନଙ୍କର ବିତାଡ଼ନ ଗୋଟାଏ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଘଟଣା । କିଛି ଦିନ ପୂର୍ବେ ରୁସିଆରୁ କୁଲାକ୍‌ମାନଙ୍କୁ ତଡ଼ିବାର ଯେପରି ଅତ୍ୟାଚାର ହୋଇଥିଲା, ଜର୍ମାନୀରେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଳ୍ପ ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି ।

ଜର୍ମାନୀ ଦେଶରେ ହିଟ୍‌ଲାରଙ୍କର ଅଳ୍ପ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ବିସ୍‌ମାର୍କଙ୍କ ଠାରେ ତାହା ଆଉ କେହି ଅସ୍ୱୀକାର କରି ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଅନେକଙ୍କର ମତ । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଦର୍ଶନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ମଧ୍ୟ ଜର୍ମାନମାନଙ୍କ ପରି ୟୁରୋପର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜାତି ଏତେଦୂର ଭାବ-ପ୍ରବଣ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ହିଟ୍‌ଲାର-ଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଧର୍ମ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରନ୍ତି । ହିଟ୍‌ଲାରଙ୍କର ଭାଷା ଓ ଚଳା ସମସ୍ତ ଜର୍ମାନ ଜାତିର ଭାଷା ଓ ଚଳା ହୋଇ ଉଠିଛି । ହିଟ୍‌ଲାରଙ୍କର ବିଦ୍ୱେଷ ଓ ଘୃଣା ସମସ୍ତ ଜର୍ମାନ ଦେଶର ବିଦ୍ୱେଷ ଓ ଘୃଣାରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଅଛି ।

ପ୍ରଫେସର ଆଇନଷ୍ଟାଇନ ଓ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ

ଏହି କାରଣରୁ ଜର୍ମାନ ଜାତି ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଛେଦ ସାଧନ ପାଇଁ ବଦ୍ଧପରିକର । କାରଣ ଧୂମ୍ର ପାନ, ନିଶା ସେବନ, ଅମିଷ ଓ ରମଣୀମାନଙ୍କ ସହିତ କ୍ରୀଡ଼ା କୌତୁକରୁ ବିରତ ହେବାକୁ ହିଟ୍‌ଲାର ଯେପରି ନିଜର ଧର୍ମ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରନ୍ତି, ଇହୁଦୀ-ବିଦ୍ୱେଷ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଧର୍ମ । ଦରକାର ହେଲେ ସେ ଯେ କୌଣସି ବିଷୟରେ କୋମଳ ହୋଇ ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଏ କୋମଳତା ତାଙ୍କଠାରେ କୌଣସି ଦିନ ଦେଖା ଯାଇନାହିଁ ।

ଜର୍ମାନୀ ଦେଶରେ ନାଗରିକର ସୁବିଧା ଓ କ୍ଷମତା ପାଇବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଘୋଷଣାଟି ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଅଛି— "କେବଳ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଜାତିର ଲୋକଙ୍କୁହିଁ ନାଗରିକ କୁହାଯିବ । କେବଳ ବିଶୁଦ୍ଧ ଜର୍ମାନ ରକ୍ତରୁ ଯେଉଁମାନେ ଜାତ ସେହିମାନେହିଁ ଆମର ଜାତି । ସୁତରାଂ କୌଣସି ଇହୁଦୀ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଜାତିର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ନ ପାରେ ।"

ଅତଏବ ଇହୁଦୀମାନେ କେବଳ ଅତିଥି ଭାବରେହିଁ ଜର୍ମାନୀରେ ବାସ କରି ପାରନ୍ତି ଏବଂ ବିଦେଶୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଆଇନ ତିଆରି ହୋଇଅଛି ତାହାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଖଟିବ । କେବଳ ଭୋଟ ଅଧିକାରରୁ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରା ଯାଇ-ଥିଲେ ରକ୍ଷା ଥାଆନ୍ତା କିନ୍ତୁ ସେତିକରେ ଏ ଗଳ୍ପର ସମାପ୍ତି ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଲୋପ କରିବାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜର୍ମାନୀର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଇହୁଦୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କୁ ଜାତିର ବିଶ୍ୱବି-ଦ୍ୟାଳୟରେ ବସିବା ପାଇଁ ବାରଣ କରି ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଆର୍ଯ୍ୟ ଜାତିର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଇହୁଦୀ ପ୍ରଫେସରଙ୍କର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଇହୁଦୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆହୁରି ମନ୍ଦ । ଶିକ୍ଷାୟତନର ନିୟମଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବାଧାଜନକ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଲାସର ଗୋଟିଏ ଅଲଗା ବିଭାଗରେ (ସେକ୍‌ଶନ) ରଖା ଯାଏ । ଛାତ୍ରବୃତ୍ତି ପାଇବାକୁ ସେମାନେ ଅଯୋଗ୍ୟ । ଏପରି କି ବର୍ଲିନ୍‌ର ଟ୍ରାମ ଗାଡ଼ି କମ୍ପାନୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ କମ ଦାମରେ ଯେଉଁ ଟିକେଟ୍ ବିକ୍ରି କରେ ଇହୁଦୀ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ତାହା ମିଳେ ନାହିଁ । ଇହୁଦୀ ଅଧ୍ୟାପକ-ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

ଜର୍ମାନୀର ଭଲ ଭଲ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନେକ ଇହୁଦୀ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଡାକ୍ତରି ବ୍ୟବସାୟ କରିବାକୁ ମନା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଭାଗ ଯେଉଁ ସବୁ ଅଫିସ୍ ଗୁଡ଼ିକରୁ ଜର୍ମାନୀର ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କ ଆୟର ଶତକଡ଼ା ୫୦ ଅଦାୟ ହୋଇଥାଏ ସେଠାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବହିଷ୍କୃତ କରା ଯାଇଅଛି ।

ଜର୍ମାନୀର ଇହୁଦୀ ଆଇନଜୀବୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର କରା ଯାଇଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯାହାଙ୍କର ବେଶି ପ୍ରସାର ଅଛି, ତାଙ୍କ ପାଇଁ କଚେରୀ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ନିଷେଧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୋଟ ଉପରେ ଇହୁଦୀ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ସକଳ ଦିଗରୁହିଁ ଧ୍ୱଂସ କରିବାର ଯୋଗାଡ଼ ହେଉଅଛି । ଜର୍ମାନ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ-ମାନଙ୍କର ତଲଲିଖିତ ଘୋଷଣାଟିରୁ ଏହା ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ହେବ— "ଇହୁଦୀ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପରମ ଶତ୍ରୁ । ଇହୁଦୀର ଚିନ୍ତା କେବଳ ଇହୁଦୀୟ ହୋଇ ପାରେ । ସେ ଯଦି ଜର୍ମାନ ଭାଷାରେ ଲେଖେ ତେବେ ତାହା ମିଥ୍ୟା ଲେଖେ । ଯେଉଁ ଜର୍ମାନ ଜର୍ମାନ ଭାଷାରେ ଲେଖେ କିନ୍ତୁ ଜର୍ମାନ ମାଟିର ଅନ୍ୟଥା ଚେଷ୍ଟା କରେ, ସେ ଗୋଟାଏ ବିଶ୍ୱାସଘାତକ ! ଇହୁଦୀକୃତ ଗ୍ରନ୍ଥ ସବୁକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଦୋଷାବହ ମନେକରୁଁ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଚାହୁଁ ଜର୍ମାନ ଛାତ୍ରମାନେ ଇହୁଦୀମନୀଷାକୁ ନଷ୍ଟ କରନ୍ତୁ । ଛାତ୍ର ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଜର୍ମାନ ଜାତିରୁହିଁ ନିଆ ଯାଇ ଏହି ରୂପେ ଜର୍ମାନର ନିଜତ୍ୱ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଦାବୀ କରୁଁ ।

ଜର୍ମାନୀର ଜ୍ଞାନକ୍ଷେତ୍ରରେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ସୁମହତ ଦାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଏ ଘୋଷଣା ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଉପେକ୍ଷା କରିଅଛି । ୧୦୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ଇହୁଦୀମାନେ ଜର୍ମାନୀରେ ବାସ କରୁଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଜର୍ମାନୀରେ ନୁହେ, ୟୁରୋପର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ସମୟର ଗତି ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଅଛି । ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ପରି ସୁବିଖ୍ୟାତ ଲେଖକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ଜାତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଦ୍ୱେଷ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି-ଅଛନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଅବଶ୍ୟ ଏ ବିଦ୍ୱେଷର କାରଣ ବିଶେଷତଃ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଥିଲା । କାରଣ ଯିଶୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ନିଧନପାଇଁ ଏହି ଇହୁଦୀମାନେହିଁ ଦାୟୀ ଥିଲେ ।

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଘଟଣାର ପୁନରା-ବୃତ୍ତି ହୋଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହାର କାରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜ-ନୈତିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି ।

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାରଣ ପାଇଁ ସ୍ୱୟଂ ହିଟ୍‌ଲରହିଁ ଦାୟୀ । ଅଳ୍ପ ବୟସରୁହିଁ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କପ୍ରତି ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଘୃଣା ଜାତ ହୋଇଅଛି । ସେତେବେଳେ ଭିଏନା ନଗରୀକୁ ସେ ନିଜର ଭାଗ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଶ୍ରମିକ ସଂଘ ଗୁଡ଼ିକରେ ସମାଜ-ତନ୍ତ୍ର-ବାଦୀ ଆଧିପତ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଏ ମାନଙ୍କର ନେତାଙ୍କ ଭିତରେ କେତେକ ଇହୁଦୀ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଶ୍ରମିକ ସଂଘରେ ଯୋଗ ନ ଦେଇ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇବା କିମ୍ବା ରଖି ପାରିବା ସମ୍ଭବ ନ ଥିବାରୁ ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷୀ ଯୁବକ ହିଟ୍‌ଲର ତାଙ୍କର ସବୁ ଅସୁବିଧା ପାଇଁ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁହିଁ ଦାୟୀ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କଲେ । ଯେତେବେଳେ ମାସ ମାସ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇ ରାସ୍ତା ଘାଟରେ ବୁଲିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ସେତେ-ବେଳେ ଏହି ଭାବ ତୀବ୍ର ବିଦ୍ୱେଷରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ହିଟ୍‌ଲରଙ୍କ ଦଳ ଯେତେବେଳେ ମହା କ୍ଷମତାଶାଳୀ ହୋଇ ସମଗ୍ର ଦେଶର ରାଜତ୍ୱ ନିଜ ହାତକୁ ନେଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ବିଦ୍ୱେଷ ଅଧିକ ବିସ୍ତାର ଲାଭ କଲା । ଇହୁଦୀମାନେ ଜର୍ମାନ ଜାତିର ସବୁ ଅମଙ୍ଗଳର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ବୋଲି ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବିଦ୍ରୋହ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ସୂତ୍ରପାତ ଯୋଗୁଁ ଗତ ମହା ଯୁଦ୍ଧରେ ଜର୍ମାନ ଜାତି ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ । ଏ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ଦାୟୀ ରୂପେ ଧରାଗଲା ।

ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଆର୍ଥିକ ଓ ନୈତିକ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଘଟିଲା ତାହାର କାରଣ ସ୍ୱରୂପ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁହିଁ ଦାୟୀ କରାଗଲା । ଜର୍ମାନ ରମଣୀ ଯେଉଁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ତାହା ସେମାନଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେ । ଶାନ୍ତି ଚୁକ୍ତିରେ ସବୁ ସର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ଇହୁଦୀ ଧନିକ ମହାଜନମାନେହିଁ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଜର୍ମାନ ଦେଶକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଦେଉଳିଆ କରି ପକାଇଅଛନ୍ତି ।

ହିଟ୍‌ଲରଙ୍କ ଦଳର ଉତ୍କଟ ଜାତୀୟତା ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ସବୁ ଉପକାରକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିଅଛି । ଆଧୁନିକ ଜନଗଣନା ହିସାବରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଜର୍ମାନର ଲୋକସଂଖ୍ୟାରୁ ଶତକରା ୧ ଜଣ ମାତ୍ର ଇହୁଦୀ । ଅଥଚ ଆଜ ସୁଦ୍ଧା ଯେଉଁ ୩୦ ଜଣ ଜର୍ମାନ ପଣ୍ଡିତ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ୮ ଜଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଶତକରା ୨୫ ରୁ ବେଶି ଇହୁଦୀଜାତୀୟ । ୧୯୨୫ ମସିହାରେ ଜର୍ମାନୀରେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ୫୬୪,୩୭୯ ଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ୯୬,୦୦୦ ଜଣ ସୈନ୍ୟ-ବିଭାଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଶତକରା ୭୮ ଜଣ ସମ୍ମୁଖ ରଣରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୨,୦୦୦ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଜର୍ମାନୀର ନାଜିଦଳଙ୍କ ବିଚାରରେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ଅପକାର ଉପକାରଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ବଳି ପଡ଼ିଅଛି । ଏହିରୂପେ ସେମାନେ ନାଗରିକ ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ୟାଲେଷ୍ଟାଇନ୍ ଓ ୟୁରୋପର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ଚାଲି ଯାଇଅଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ନାଜିଦଳର କୋପ ସେମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଥା ଅନୁସରଣ କରୁଅଛି । ଇହୁଦୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ଆଜ ସ୍ୱୀୟ ମନୀଷା ବଳରେ ପୃଥିବୀବିଖ୍ୟାତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ବରଂ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦଣ୍ଡର ମାତ୍ରା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠୋର

Digitized by srujanika@gmail.com

ମ ୟୂ ର ଭ ଞ୍ଜ ର

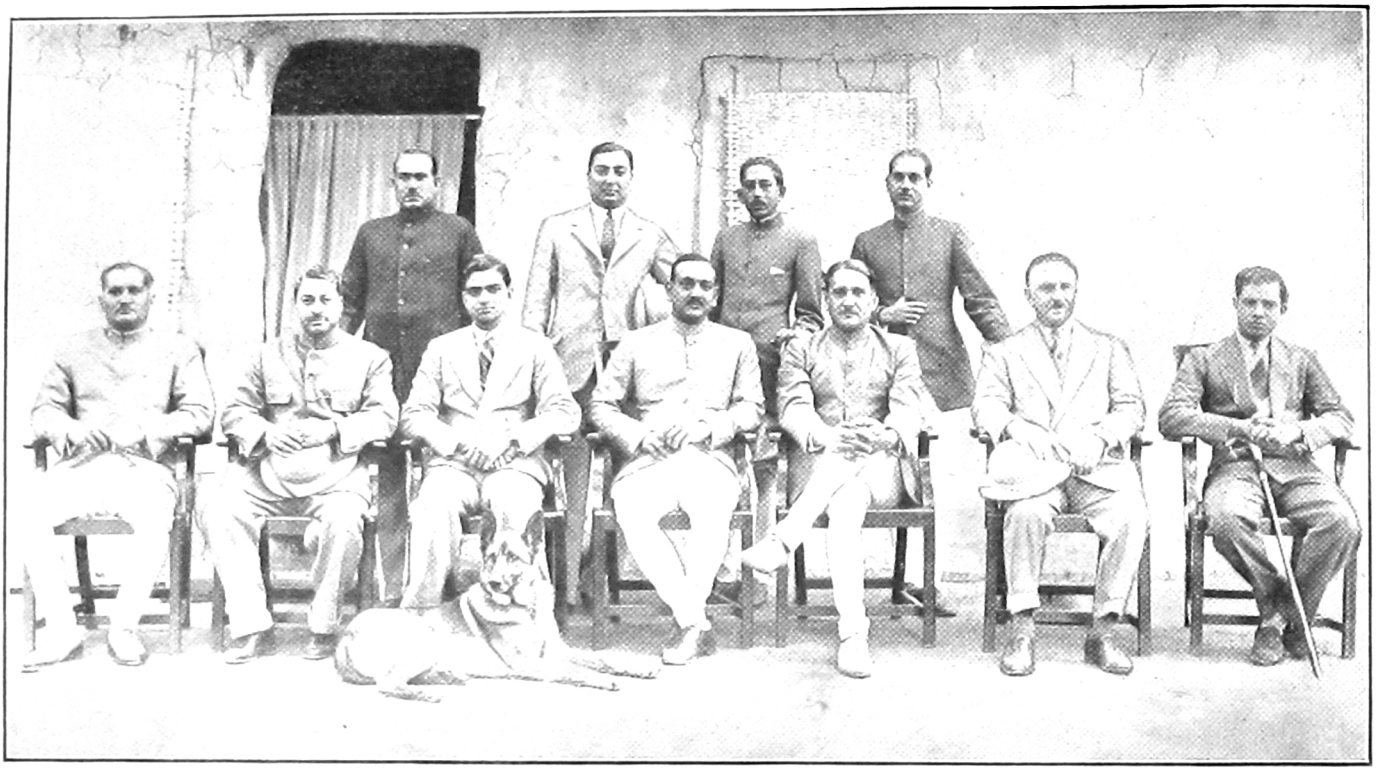

ଖେଚା ଛାଉଣୀରେ ସମ୍ମାନ୍ୟ ଅତିଥିବର୍ଗ
ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ମହାରାଜା, ଏବଂ ବାମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଜୟପୁର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପାମ୍ବାର ମହାରାଜାମାନେ ଆସୀନ

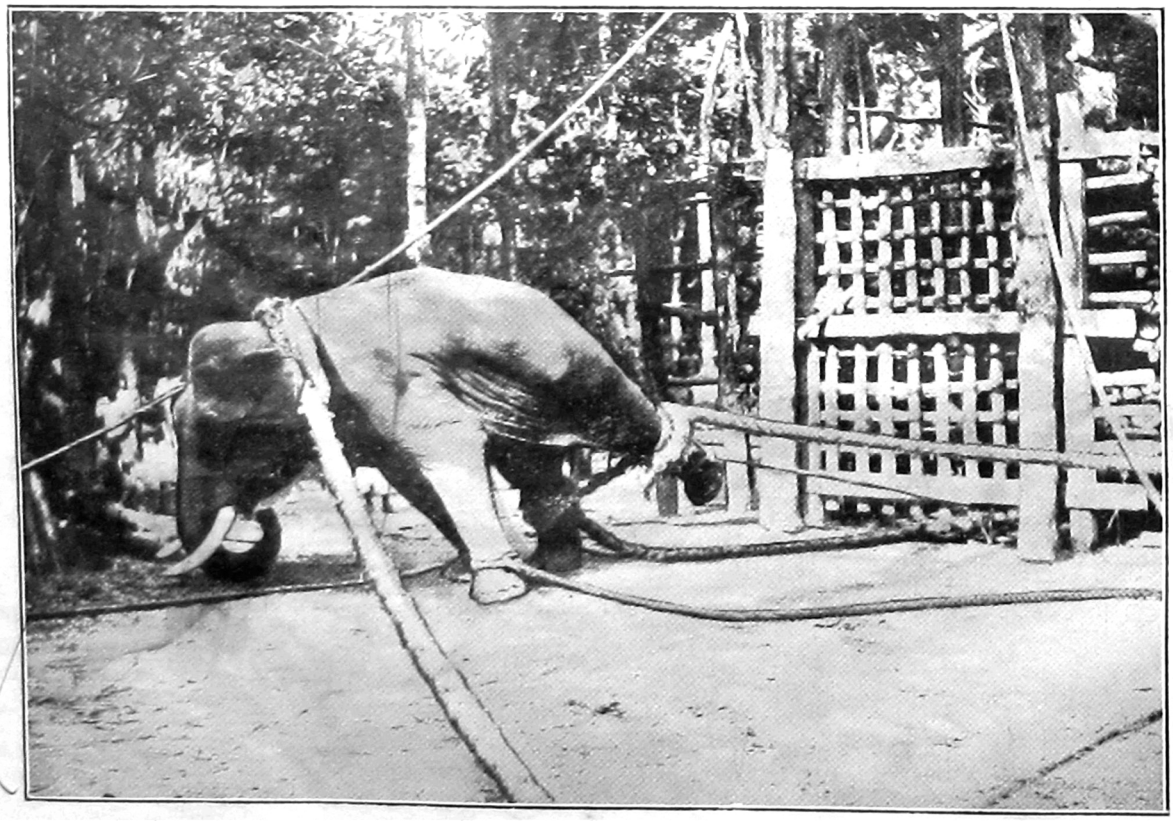

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଖେଦାର
କେତେକ ଦୃଶ୍ୟ

ଥରେ ପଳାତକ ହୋଇ
ଶେଷରେ ପୁଣି
"ରାଜବନ୍ଦୀ"

Digitized by srujanika@gmail.com

କେ ତେ କି ଛି ତ୍ର

ଜାନୁଆରୀ ୧୪ ତାରିଖରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ପୃଥ୍ୱୀଚନ୍ଦ୍ର ମେମୋରିଆଲ୍ ଆଥଲେଟିକ୍ ସ୍ପୋର୍ଟସ୍‌ର କେତେକ ଦୃଶ୍ୟ

୪୪୦ ଗଜ ଦୌଡ଼
ଖଡ଼ଗପୁରର ଲାଇଟ୍ ଅଫ୍ ବେଙ୍ଗଲ କ୍ଲବ୍‌ର କେ. ରେଡ୍ଡାନା ଏଥିରେ ଜୟୀ ହେଲେ

ବିଭିନ୍ନ ଖେଳର ଜେତାମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ପୁରସ୍କାର

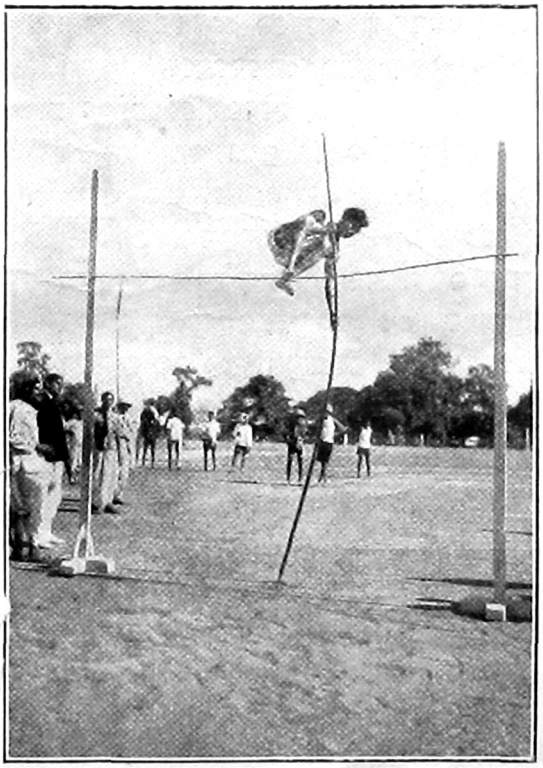

ବାମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ : ପୋଲ ଭଲ୍ଟ୍
କଟକ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜର ବି. ଏନ୍. ପଟ୍ଟନାୟକ ଫୁ ୯ ଇ ୪½ ଇଞ୍ଚ
ଡେଇଁ ଏଥିରେ ଜୟୀ ହେଲେ

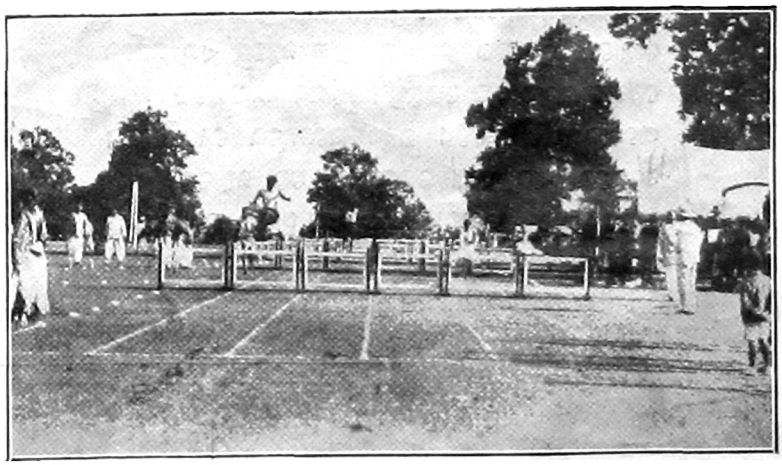

୨୨୦ ଗଜ ଲୋ-ହର୍ଡଲସ୍
ଖଡ଼ଗପୁର ଲାଇଟ୍ ଅଫ୍ ବେଙ୍ଗଲ କ୍ଲବ୍‌ର କେ. ରେଡ୍ଡାନା ଏଥିରେ ଜୟୀ ହେଲେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ହୋଇଅଛି । ଜଗତବିଖ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍‌ଙ୍କର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ବାଜ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଏହିଠାରେହିଁ ତାହାର ଶେଷ ନୁହେ । ବେଲ୍‌ଜିୟମରେ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରବଳ ଜନରବ ଉଠିଲା ଯେ ଜର୍ମାନୀର ଗୁପ୍ତବିଭାଗ ତାଙ୍କର ମସ୍ତକ ଛେଦନ ପାଇଁ ପୁରସ୍କାର ଘୋଷଣା କରିଅଛନ୍ତି । ସୁତରାଂ ଏ ସକଳ ଗୋଳମାଳରୁ ଦୂରରେ ରହିବାପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବେଲ୍‌ଜିୟମ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ବେଲ୍‌ଜିୟମ ସରକାର ତାଙ୍କର ଆପଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବସି ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଘର ଜଗିବା ପାଇଁ ଗୋଟା ପୁଲିସ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଶରୀରରକ୍ଷକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଦୁଇଗୁଣ ବଢାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ଏ ଜନରବ ପ୍ରଳୟ ଅଗ୍ନିପରି ସମଗ୍ର ୟୁରୋପରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ପଡିଲା । ପ୍ୟାରି ନଗରୀରେ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଲୋକ-ସଭାରେ ବର୍ଷାଡ଼୍ ଲକାଶେ ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ, ଯଦି ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍‌ଙ୍କର କେଶାଗ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ସ୍ପର୍ଶ କରେ ତାହାହେଲେ ପ୍ୟାରିରେ ବାସ କରୁଥିବା ଜର୍ମାନ ଦୂତମାନଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ଜବାବ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଲଣ୍ଡନରେ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ ଆଇନ-ଷ୍ଟାଇନଙ୍କର ରହିବା କାଳ ମଧ୍ୟରେ ଶହେଜଣ ଇହୁଦୀ ଛାତ୍ର ତାଙ୍କର ଶରୀର-ରକ୍ଷୀ-ସଂଘ ଗଠନ କରିଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ସୁଖର କଥା ଏହି ଜନରବ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବର୍ଲିନ ନଗରୀରୁ ଘୋଷିତ ହୋଇଥିଲା । ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍‌ଙ୍କର ପତ୍ନୀ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ । ରୟଟାର ସାଂବାଦିକଙ୍କୁ ସେ ଜଣାଇଅଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଘାତ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ହୋଇ ନାହିଁ । ତାହାପରେ ସେ ହସି ହସି କହିଲେ ଯେ, ଜଣେ ଜାର୍ମାନ ଲୋକକୁ ଶାନ୍ତିରେ ଛାଡ଼ିଦେବା ଉଚିତ ଏବଂ ରାଜନୀତି ସହିତ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର କିଛି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । *

କ. ଚ. ପ.

ସେକ୍ସପିୟର

ମାୟାଧର ମାନସିଂହ, ଏମ୍.ଏ.—କଟକ

ଇମର୍ସନ୍ କହିଛନ୍ତି ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେଉଁ ଦିଗକୁ ଚାହୁଁ, ସେ ଦିଗର ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଉପରେ ସେକ୍ସପିୟର୍ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା ସେକ୍ସପିୟରୀତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଗେଟେ କହିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ନାଟକ ଯେପରି ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି, ଜୀବନରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପୁସ୍ତକ ସେପରି କରିନାହିଁ । ଗେଟେ ବା ଇମର୍ସନ୍‌ଙ୍କ ଉକ୍ତି, ଅଉର ଅନେକ ଚିନ୍ତାବୀର ଓ ପଣ୍ଡିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ବାଣୀରେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇଛି । ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଏଇ ମର୍ମରେ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କର ସ୍ତୁତି କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସମାଲୋଚକ ମ୍ୟାଥୁ ଆର୍ନୋଲ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସନେଟ୍‌ରେ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏଇ କଥା କହିଛନ୍ତି — ହେ ମହାକବି, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଆମର ଗମ୍ୟତା ମଧ୍ୟକୁ ଆସି ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତୁମେହିଁ କେବଳ ଅଗମ୍ୟ ରହିଲ—ତୁମକୁ ବୁଝିଲା ବେଳକୁ ତୁମେ କାହିଁ କେତେବେଳେ ଛୁଟି ଯାଇ ଆମର ଧୃଷ୍ଟତା ପ୍ରତି ଅଟ୍ଟହାସ କରୁଛ !

ସେକ୍ସପିୟର କ'ଣ ବାସ୍ତବିକ୍ ଏହି ପ୍ରଶଂସାର ଯୋଗ୍ୟ ? ଅନେକେ ଆଜି ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ବିରାଟ-ପୁରୁଷତ୍ୱରେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଅନେକେ ଏଣୁ ତେଣୁ ଦୋଷ ଦେଖାଇ ତାଙ୍କୁ ମହାକବି କହିବାକୁ ଏକାବେଳେକେ ନାରାଜ । କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ଶୁଣିଲା ବେଳେ ବା ପଢ଼ିଲାବେଳେ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ କଥା ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଥମ କଥା ଏହି ଯେ ଜଗତର ନିନ୍ଦୁକ ନାମ ଧାରୀ ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ଜୀବ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦାର୍ଥର କିଛି ନା କିଛି ଦୋଷ ଦେଖିବେ ଓ ପ୍ରଶଂସା ସହ୍ୟ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଦ୍ୱିତୀୟ କଥା ଏହି ଯେ କେହି କେହି କିଛି ଗୋଟାଏ ନୂତନ କଥା କହିବା ଅଭିଳାଷରେ ପ୍ରଚଳିତ ମତର ବୈପରୀତ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ଦୁଇ କାରଣରୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସମୟ ସମୟରେ ସେକ୍ସପିୟର-ନିନ୍ଦା ଶୁଣିବାକୁ ହୁଏ । ନଚେତ୍ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରିବସିଲେ, ଗେଟେ-ଇମା-ର୍ସନ୍‌ଙ୍କ ପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଠକକୁ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କର ନାଟକର ସ୍ତୁତି

* ଏ ପ୍ରବନ୍ଧର ସଂବାଦ ଗୁଡିକ ବିଭିନ୍ନ ପତ୍ର ପତ୍ରିକାରୁ ଗୃହୀତ ହୋଇଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କରିବାକୁ ହେବ । ସେକ୍ସପିୟର ସେ ପ୍ରଶଂସାର ନିତାନ୍ତ ଉପଯୁକ୍ତ ।

ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ କାବ୍ୟ-ନାଟକର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ କେଉଁଠି? ସେ ୩୭ ଖଣ୍ଡ ନାଟକ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସନେଟ୍ ସଂଗ୍ରହ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ଦୁଇଟି କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଛଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏବେ ଦେଖିବାର କଥା ଏହି ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକଟିରେ ସେ ଅନୁପମ ନୈପୁଣ୍ୟ ଦେଖାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସନେଟ୍ ସବୁ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି, କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା, କବି କେବେ ହେଲେ ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିବାପାଇଁ ଲେଖି ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଲେଖାର ଯେଉଁ ଇତିହାସ ଅବିଷ୍କୃତ ହୋଇଛି ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଏ, କବିଙ୍କର ଯଶପ୍ରତି ବଡ଼ ଅନାଦର ଥିଲା । ସେ ଧନ ପାଇଁ ଲେଖୁଥିଲେ ଏବଂ ଜାଣି ପାରି ନ ଥିଲେ ଯେ, ସେ ଯାହା ଲେଖି ଅନାଦରରେ ପିଙ୍ଗି ଦେଉଛନ୍ତି ତାହା ଦିନେ ଜଗତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟ ହେବ ।

ସନେଟ୍, କାବ୍ୟ ଓ ଗୀତିକବିତାରେ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇ ଥିଲେହେଁ ସେକ୍ସପିୟର ଜଗତରେ ନାଟ୍ୟକାର ଭାବରେହିଁ ପରିଚିତ । ଏବଂ ସେ ଯେ ଜଗତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଟ୍ୟକାର ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ସର୍ବବାଦୀସମ୍ମତ କଥା । ନାଟ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟରେ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଏପରି ଯେ, ଅନ୍ୟ ଭଲ ନାଟ୍ୟକାରମାନଙ୍କୁ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ନାମରେ ବିଶେଷିତ କରିବା ପ୍ରଥା ହୋଇ ଉଠିଲାଣି—ଯେପରି ଇବ୍‌ସେନ୍‌ଙ୍କୁ ଲୋକେ ନବଯୁଗର ସେକ୍ସପିୟର ଓ କାଳିଦାସଙ୍କୁ ଭାରତର ସେକ୍ସପିୟର କହନ୍ତି ।

ନାଟ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟ ହିସାବରେ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ନାଟକାବଳିର ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି ଦିଗରୁ ବିଚାର କରନା କାହିଁକି, ଏହି ନାଟକଗୁଡ଼ିକରେ ନାଟ୍ୟ-କଳାର ଚରମ ଉତ୍କର୍ଷ ଆମ୍ଭେମାନେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଁ । ଘଟଣାର ସମାବେଶରେ, ଗଳ୍ପର କ୍ରମ-ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ, ଚରିତ୍ର-ଚିତ୍ରଣରେ, ଶାଶ୍ୱତ ମାନବିକ ଅନୁଭୂତିର ବିକାଶରେ, ଭାଷାର ବିଭିନ୍ନ ନୈପୁଣ୍ୟରେ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କର ନାଟକାବଳି ପଠନ ଓ ଦର୍ଶନ ଉଭୟଲାଗି ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ । କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉପଭୋଗ କରିବାର ଜିନିଷ ହେଉଛି ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ଚରିତ୍ର ବା ନାୟକ-ନାୟିକା । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେକ୍ସପିୟର ଏକା ବେଳକେ ଯାଦୁକର ଏବଂ ଏହିଠାରେହିଁ ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱ ।

ସେକ୍ସପିୟର ନିଜେ ଗଳ୍ପ ତିଆରି କରି ନାଟକ ଲେଖି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅଧିକାଂଶ ନାଟକର ଗଳ୍ପ ସେ ନାନାଠାରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଛନ୍ତି । ମୂଳ ଗଳ୍ପ ସବୁରେ ଏପରି କିଛି ନାହିଁ ଯାହା ଦେଖି କୌଣସି ଲୋକ ନାଟକ ଲେଖି ବସିବ । କିନ୍ତୁ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ଯାଦୁକରୀ କଳ୍ପନା ସେହି ଗଳ୍ପ-କଂକାଳରୁ ଜୀବନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଛି । ହଲିନ୍‌ସେଡ୍‌ଙ୍କ କ୍ରନିକଲରେ ମାକବେଥ୍‌ର ଗଳ୍ପ ଅଛି—ସେକ୍ସପିୟର ସେହିଥିରୁ ମାକ୍‌ବେଥର ଉପାଦାନ ସଂଗ୍ରହ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ମାକ୍‌ବେଥ-ପତ୍ନୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ପଂକ୍ତିରେ ଏତିକି କୁହା ଯାଇଛି ଯେ ମାକ୍‌ବେଥଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷିଣୀ ନାରୀ ଥିଲେ ଓ ସେହି ନାରୀ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ରାଜହତ୍ୟା କରିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଥିଲେ । ଅଥଚ ଏହି ଗୋଟିକ ପଂକ୍ତିରୁ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କର କଳ୍ପନା ଲେଡି-ମାକ୍‌ବେଥ୍ ପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନାରୀ-ଚରିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଛି । ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଚିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କୌଶଳ ଦେଖାଯାଏ । ସାଇଲକ୍ ଓ ହ୍ୟାମ-ଲେଟ୍ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଇଂରେଜୀ ଭାଷାର କାବ୍ୟ-ନାଟକରେ ନାନା ଭାବରେ ଦେଖା ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ କାଉଁରୀ ସ୍ପର୍ଶହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ଅମର କରି ଦେଇଛି । ପ୍ରାକ୍-ସେକ୍ସପିୟରୀୟ ନାଟକରେ ସାଇଲକ୍ ଗୋଟିଏ ନିର-ରାକ୍ଷସ ଓ ହ୍ୟାମଲେଟ୍ ଗୋଟିଏ ପାଗଳ ରାଜପୁତ୍ର ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ହାତରେ ସାଇଲକ୍ ଚରିତ୍ର ଅତ୍ୟାଚାରିତ ଇହୁଦୀ ଜାତିର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ଉଠିଛି ଓ ହ୍ୟାମଲେଟ୍ ସକଳ ଯୁଗର ସଂଶୟ-ଶୀଳ ଯୌବନର ପ୍ରତିନିଧିରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।

ପୁଣି ଚରିତ୍ରର କି ପ୍ରକାର! ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି ଯେ ସେକ୍ସପିୟର କେବେ ହେଲେ ପୁନରାବୃତ୍ତି କରି ନାହାନ୍ତି । ଥରେ ଯେଉଁ ଭାଷା ସେ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି, ବା ଥରେ ଯେଉଁ ଚରିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରି ଯାଇଛନ୍ତି, ସେକ୍ସପିୟର ପୁଣି ସେ ଭାଷା ବା ସେ ଚରିତ୍ର ପ୍ରତି ଆଉ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଟକରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ନୂତନ ଭାଷା ଓ ନୂତନ ଚରିତ୍ରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଁ । ତାଙ୍କର ୩୭ ଖଣ୍ଡ ନାଟକରେ, ଏହିପରି ପ୍ରାୟ ତିନି ଶତ ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ରର ସମାବେଶ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଚରିତ୍ର ଅନ୍ୟଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭିନ୍ନ । ଗୋଟିଏ ଲୋକର କଳ୍ପନାରେ କିପରି ଯେ ଏତେ ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ରର ବିକଚ ବିକାଶ ହେଲା ତାହାହିଁ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବୁଠାରୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା । ଏହି ଶତ ଶତ ନରନାରୀ ମଧ୍ୟରେ ନାହିଁ କ'ଣ? ରାଜା, ରାଜନୈତିକ, ବିଦୂଷକ, ସିପାହି, ଶିକ୍ଷକ, ମହାଜନ, ଖାଉକ, ବୀର, ଭୀରୁ, ଧନୀ, ଦାସୀ—କେତେ ପ୍ରକାରର ଲୋକ ଯେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ତା'ର ସଂଖ୍ୟା ନାହିଁ । ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏପରି ଭାବରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଛି, ଯେପରି ନିତାନ୍ତ ପରିଚିତ, ନିତାନ୍ତ ସତ୍ୟ । ଏହି ଅତର୍କିତ ଶକ୍ତି ଲାଗି ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ସମାଲୋଚକମାନେ 'Myriad minded Shakespeare' ବା 'ଅଯୁତ-ମନା ସେକ୍ସପିୟର' ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ବାସ୍ତବିକ୍ ଯେ ତାଙ୍କର ଚିତ୍ତ ଅଯୁତ ଭାବରେ ବିକଶିତ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା ତା'ର ପ୍ରମାଣ ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ।

ଏହି ଶକ୍ତି ଯେ କେତେ ବିରଳ ତାହା ତୁଳନା କଲେ ସହଜରେ ବୁଝା ଯାଇପାରେ । କାଳିଦାସ ଶକୁନ୍ତଳାରେ ଯେଉଁ ମହନୀୟ ନାରୀଚରିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି, ତା'ର ତୁଳନା ନାହିଁ । ନାରୀହୃଦୟର ଆଉ ମଧୁରତର କଳ୍ପନା ଆଉ କେଉଁ କବି ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋହର ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କାଳିଦାସଙ୍କ କଳ୍ପନା କେବଳ ଶକୁନ୍ତଳାକୁ ଗ୍ରହି ମୁଗ୍ଧ ରହିଲା; ସେ ନାରୀହୃଦୟର ଅନ୍ୟ ଦିଗ ସବୁ ଏକାବେଳକେ ଭୁଲି ଗଲେ । ସବୁ ନାରୀ ଶକୁନ୍ତଳା ନୁହନ୍ତି । ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଏ ଜଗତର ନିୟମ । ଏ ଦେଶରେ ସୀତା-ସାବିତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି, ପୁଣି ସ୍ୱାମୀକୁ ଝଡ଼ୁ ମୁଣା ଦେବାବାଲା ବି ଅଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟରେ ଏମାନଙ୍କର ସମସ୍ତଙ୍କର ଚିତ୍ର ରହିବା ଉଚିତ । ତା' ହେଲେ ସାହିତ୍ୟ ସମୃଦ୍ଧ ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ନାଟକରେ ତାହାହିଁ ହୋଇଛି । ଏଥିରେ ମିରାଣ୍ଡା ପରି ନାରୀହୃଦୟ କିଶୋରୀ ଅଛି, ପୁଣି ରଜ୍‌ଲିନ୍ ପରି ଚତୁରୀ କୁମାରୀ, ଯେ କି ତାହାର ପ୍ରେମିକକୁ ପୁରୁଷ ବେଶରେ ବାଗ୍ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସୀ, ସେ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଡେସ୍‌ଡିମୋନା, ଫୋର୍ଶିଆ, ପ୍ରଭୃତି ପତିପ୍ରାଣାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଲେଡ଼ି ମାକ୍‌ବେଥ, ଓ ରେଗାନ୍, ଗନେରିଲ୍ ପ୍ରଭୃତି ରାକ୍ଷସୀମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ସେକ୍ସପିୟର ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସତ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଛି । କାରଣ ଏହାହିଁ ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷୀଭୂତ ଘଟଣା । ଏହି ବିଚିତ୍ର ଜଗତରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଲୋକର ଅସ୍ତିତ୍ୱ । ସାଧୁ-ସନ୍ତ ଓ ଶଠ-ବଦମାସ ନାନା ଲୋକର ସମାବେଶରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ମାନବ ସମାଜ ପରିଗଠିତ । କେବଳ ଧୀରୋଦାତ୍ତ ବା ଧୀର ଦକ୍ଷିଣ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ନାୟକ କରି ବସିଲେ ସାହିତ୍ୟ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ଅମର କାବ୍ୟ-ନାଟକରେ ତାହାହିଁ ହୋଇଛି । ସେକ୍ସପିୟର କିନ୍ତୁ ଦୃଶ୍ୟମାନ ରାଜପଥର ସମସ୍ତ ଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଧୂଳି ନ ଝାଡ଼ି ଓ ଝାଳ ନ ପୋଛି ନିଜ କୁଞ୍ଜକୁ ଡାକି ନେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ନାଟକ ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟ-ଜଗତର ସତ୍ୟ ପ୍ରତିକୃତି । ହାମଲେଟ୍ ମୁଖରେ ସେକ୍ସପିୟର ନିଜେ ନାଟ୍ୟ-ରଚନାର ନୀତି ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି କହିଛନ୍ତି ଯେ—'ନାଟକକାର' ନିଜର ଦର୍ପଣଟିକୁ ପ୍ରକୃତିଅଡ଼କୁ ଧରି ବସିଥିବ । ତାହାହେଲେ ପ୍ରକୃତିର ସମସ୍ତ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଲେଖକର ରଚନାରେ ପଡ଼ି ରଚନାକୁ ସତ୍ୟ ଓ ଜୀବନ୍ତ କରି ରଖିବ । ସେକ୍ସପିୟର ନିଜେ ଏହି ନୀତିରେ ନାଟକ ଲେଖିଛନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କର ଦର୍ପଣଟିକୁ ବରାବର ପ୍ରକୃତି ଅଡ଼କୁ ଧରି ରଖିବାରୁ, ପ୍ରକୃତିର ସତ୍ୟ ଓ ଜୀବନ୍ତ ଚିତ୍ର ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ଅମ୍ଭେମାନେ ପାଉଁ ।

ସେକ୍ସପିୟର ଏହି ପାର୍ଥିବ ଜଗତର କବି । ସେ ଅଜ୍ଞେୟ ଅଜ୍ଞାତର ସନ୍ଧାନ କରି ନାହାନ୍ତି—ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଏକାବେଳକେ ନୀରବ, ମନୁଷ୍ୟର ଦୁଃଖ-ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଓ ତାହାର ଅପନୋଦନ, ଭଗବାନ ଓ ମନୁଷ୍ୟ, ବା ଏହି ପ୍ରକାର ଗଭୀର ସମସ୍ୟା ସବୁର ପାଖ ମଧ୍ୟ ସେ ମାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ସମ୍ମୁଖରେ ବିଚିତ୍ର ମାନବ ଜୀବନର ଯେଉଁ ନାଟ୍ୟ ଲୀଳା ଚାଲିଥିଲା ସେ ତାହାକୁହିଁ ମୁଗ୍ଧ ଭାବରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଐହିକ ଜୀବନରେ ମାନବର ଯେଉଁ ସୁଖ-ଦୁଃଖ, ଆଶା-ନିରାଶା, ଈର୍ଷା-ଦ୍ୱେଷ, ଜୟ-ପରାଜୟ, ସେକ୍ସପିୟର ତାହାରହିଁ ନିପୁଣ ଚିତ୍ର ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏବଂ ଏ ଦିଗରେ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବ ଏପରି କୌଣସି କବି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜନ୍ମ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ମାନବର ପରିଚିତ ଅନୁଭୂତି ସବୁ କିପରି ନାନା ଘଟଣାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ କ୍ରିୟାବାନ୍ ହୋଇ ଉଠେ, ତାହା ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ଲେଖନୀ ଯେପରି ଚିତ୍ରି ପାରିଛି, ଅନ୍ୟ କାହା ଦ୍ୱାରା ସେପରି ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ନାଟକ ମାନବ ଜାତିର ନିଖିଳ ଅନୁଭୂତିର ଏକ ବିରାଟ ଇତିହାସ । ମାନବମନର ଏପରି କୌଣସି କ୍ରିୟା ନାହିଁ, ମାନବିକ ଅନୁଭୂତିର ଏପରି କୌଣସି ବିକାଶ ନାହିଁ, ଯାହା ଏ ନାଟକମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁହିଁ ସେକ୍ସପିୟର ମାନବ ଜାତିର କବି । ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦେଶ-ଦେଶାନ୍ତରରେ ଯେ ବିପୁଳ ପ୍ରଭାବ, ତାହାର ମୂଳରେ ଏହି ଶକ୍ତି ।

ସେକ୍ସପିୟର ଯେତେବେଳେ ନାଟକ ଲେଖୁଥିଲେ ସେତେବେଳେ ଲଣ୍ଡନ ନଗରୀର ରୁଚି ଆଦୌ ଉନ୍ନତ ନ ଥିଲା । ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ କୋଳାହଳ, ଗୃଞ୍ଜଲ, ଯୁଦ୍ଧ, ହତ୍ୟା, ଭୂତ-ପ୍ରେତାଦିର ଯେତେ ଦରକାର ପଡ଼ୁଥିଲା, ଉନ୍ନତ ସାହିତ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା ସେତେ ନ ଥିଲା । ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁସାରେ ଆୟୋଜନ । ତେଣୁ ଜନତାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ନାଟ୍ୟକାରମାନଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରକାର ଗୃଞ୍ଜଲକର ଘଟଣାମାନ ନାଟକରେ ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେକ୍ସପିୟର ମୂଳରୁ ଶେଷ ଯାଏଁ ନିଜ ପ୍ରଭାବକୁ ଜନତାର ପ୍ରୟୋଜନ ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ ନାଟକ ରଚନା କରି ଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ନାଟକରେ ଏପରି ଅନେକ ଅବା-

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚୀନତାର ପରିଚୟ ପାଉଁ, ଯାହା ତାଙ୍କ ପରି ମହାକବିଙ୍କଠାରୁ ଆଶା କରାଯାଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଗତି ନ ଥିଲା । ଦରିଦ୍ର କବି ଧନାର୍ଜନ କରି ସୁଖ-ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ଖୋଜୁଥିଲେ । ସେଥିଲାଗି ସେ ତାଙ୍କର ବିରାଟ ପ୍ରତିଭାକୁ ବିନିଯୋଗ କରି ଦେଇ ଥିଲେ । ସେଥିଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଲଣ୍ଡନ ନାଗରିକ ଓ ସେ କାଳର ଥିଏଟର ମାନେଜରଙ୍କ ରୁଚିକୁ ଜଗି ଲେଖିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ସୁତରାଂ ଆମ୍ଭେମାନେ ସେକ୍ସପିୟର ନାଟକରେ ଭୂତ, ପ୍ରେତ, ଯୁଦ୍ଧ-ହତ୍ୟା, ଗୃହଲଢ଼ାକର ଘଟଣା ପ୍ରଭୃତି ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ କ୍ରିୟା-କଳାପର ଦର୍ଶନ ପାଉଁ ।

ଅନେକେ ମନେ କରିଥିବେ ଯେ ସେକ୍ସପିୟର କଲମ ଧରି-ଛନ୍ତି ତ, ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ କରି ନାଟକ ବାହାର ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଥ୍ୟା । ଏହି ବିରାଟ ପ୍ରତିଭାକୁ ମଧ୍ୟ କଥାର ଗଭୀର ଓ ଦୀର୍ଘ ଅଧ୍ୟବସାୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ତାହା ଜାଣିଲେ ଅନେକ ତରୁଣ ଲେଖକ ସେଥିରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷା ପାଇବେ । ସେକ୍ସପିୟର ଯେତେବେଳେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ତାଡ଼ନାରେ ନିଜ ଗାଁ ଛାଡ଼ି ଲଣ୍ଡନ ଆସନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ କପର୍ଦ୍ଦକିହୀନ ଥିଲେ । ଲଣ୍ଡନରେ ଦିନାକେତେ ଏକାମ ସେକାମ କରି ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜନ କରିବାର ଜଣା ପଡ଼େ । କିଂବଦନ୍ତି ଏହି ଯେ, ସେ ଦିନାକେତେ ଥିଏଟର-ଗାମୀ ଲଣ୍ଡନ-ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଘୋଡ଼ାର ବଲ୍ଗା ଧରି ପେଟ ପୋଷି ଥିଲେ । ତାହାପରେ କ୍ରମେ ୨ ସେ ଥିଏଟରରେ ପଶି, ନାନା ଭାବରେ ନିଜକୁ ତିୟାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ ନାଟକମାନଙ୍କୁ ଓଲ୍ଟା ଓଲ୍ଟି କରି ନୂଆ କରିବା, ଅନ୍ୟ ଲେଖକମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଳିମିଶି ନାଟକ ଲେଖିବା, ଅଭି-ନୟ କରିବା ପ୍ରଭୃତି ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରାଥମିକ ଅଭିଜ୍ଞତା ପରେ ତାହାଙ୍କୁ ନାଟକ ଲେଖାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ୨୮ ବର୍ଷ ବୟସ ପୂର୍ବରୁ ସେ କିଛି ଲେଖି ନ ଥିଲେ । ସେହି ବୟସରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ନାଟକ ବାହାରେ । ସେ ନାଟକ ପୁଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବାଚୀନତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । କିନ୍ତୁ ଲେଖାର ପରିପାଟୀ ସାଧନା ସଙ୍ଗେ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ହାମଲେଟ୍-ଅଥେଲୋ ପ୍ରଭୃତିର ଚରମ ପରିଣତି ଲାଭ କରିବାକୁ ବେଶୀ ଦିନ ଲାଗି ନ ଥିଲା । ମହା-ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର ବିରାଟ ପ୍ରତିଭାର ଏହି କ୍ରମବିକାଶ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୌତୂହଳପ୍ରଦ ।

ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟକୁ ଇଂରେଜ ଜାତିର ସେକ୍ସପିୟରହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାନ । ମିଲ୍ଟନ-ଓ୍ୱାର୍ଡ଼ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ମହତ୍ତ୍ୱ ଆଂଶିକ ମାତ୍ର । ସେକ୍ସପିୟର ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଶୀର୍ବାଦର ଅଧି-କାରୀ ଥିଲେ । ସେ ମାନବ ହୃଦୟର ସମସ୍ତ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ସାମାନ୍ୟ ଥିଲା । ସେ ଲାଟିନ୍ ବା ଗ୍ରୀକ୍ ଜାଣି ନ ଥିଲେ—ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ କେବଳ ନିଜର ମାତୃଭାଷା ଜାଣିବାରେ ଶେଷ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଭାର ଯାଦୁବଳରେ ଏହି ଅର୍ଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷିତ ଅଜ୍ଞାନ ଦରିଦ୍ର କବି, ସମଗ୍ର ଇଂରାଜୀ ଭାଷାକୁ ନିଜ ହାତରେ ଗଢ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି ଓ ନିଜର ଅମର ଦାନରେ ସମସ୍ତ ଜାତିକୁ ଋଣୀ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେକ୍ସପିୟର ତାଙ୍କର ମାତୃଭୂମିକୁ କିପରି ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଗର୍ବ କରୁଥିଲେ ତାହାର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ପ୍ରମାଣ ତାଙ୍କର ଐତିହାସିକ ନାଟକମାନଙ୍କରେ । ବସ୍ତୁତଃ ସେକ୍ସପିୟରହିଁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଇଂରେଜ କବି । ତାଙ୍କର ଐତିହାସିକ ନାଟକାବଳିରେ ଇଂରେଜ ଜାତିର ଗୌରବ ମୂର୍ତ୍ତି-ମାନ ହୋଇ ଉଠିଛି; ତାଙ୍କର ନାଟକୀୟ ନାୟକ-ନାୟିକା ଇଂରେଜ ଜାତିରହିଁ ପ୍ରତିକୃତି । ଇଂରେଜ କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେକ୍ସପିୟର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ଲଣ୍ଡନର ପ୍ରାକୃତିକ ଶୋଭା-ବିଭବ ଯେପରି ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି, ଅନ୍ୟ କେଉଁ କବିର ଲେଖାରେ ସେପରି ହୋଇ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ହାତରେ ଇଂରେଜ ଭାଷା ଏପରି ପରିପାଟୀ ଲାଭ କରିଛି ଯେ, ଇଂରେଜ ଭାଷାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ହେଲେ ସେକ୍ସପିୟର ନାଟକ ପଢ଼ିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ । ଅନେକଙ୍କର ଏହି ମତ ଯେ, ଇଂରେଜିରେ ପ୍ରକୃତ ଅଧିକାର ଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ଦୁଇଟି ପୁସ୍ତକର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ହେବ—ଗୋଟିଏ ବାଇବଲ୍, ଅନ୍ୟଟି ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ନାଟକ । ଏହି ଦୁଇଟିରେ ଇଂରେଜ ଭାଷାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିକାଶ ଘଟିଛି ।

ଏହି ମହାକବିଙ୍କର ଜୀବନର ଅନେକ ଘଟଣା ଅନ୍ଧକାରା-ଚ୍ଛନ୍ନ । ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସାୟର ନିପୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଖି କେହି ତାଙ୍କୁ ବୈଦ୍ୟ, କେହି ଘୋଡ଼ା ବ୍ୟବସାୟୀ, କେହି ଶିକାରୀ, କେହିବା ଓକିଲ-ଟରଣି ଥିବାର କହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁରେ ସତ୍ୟତା କିଛି ନାହିଁ । ଅଦ୍ଭୁତମନା ସେକ୍ସପିୟର ଯେ କେବଳ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ବଳରେ ଏ ସବୁ କରି ପାରିଛନ୍ତି, ଏ କଥା ସେମାନେ ଭୁଲିଯାନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ବିରାଟ କବି ପ୍ରତିଭାର ଏହି ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିହିଁ ପ୍ରକାର ଏକ ମାତ୍ର ଆଶ୍ରୟ । ସେକ୍ସପିୟର ଏହି ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିର ବହୁ ପରିମାଣରେ ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । ତାହାରି ବଳରେ ସେ ମାନବ ମନ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ପାରିଛନ୍ତି ଓ ଜୀବନର ନାନା ସତ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନାଟକ ମାନବିକ ଜ୍ଞାନର ଏକ ଆକର । ଜୀବନର ନାନା କ୍ରିୟା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଓ ନାନା ଘଟଣା ନେଇ ସେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟ ସବୁ କହି ଯାଇଛନ୍ତି, ତାହାଠାରୁ ମଧୁରତର ପ୍ରକାଶ ଆଉ ସମ୍ଭବ ନୁହେ ।

ଅଳ୍ପକାଳ ଅନେକେ ଏହି ଦୋଷ ଦେଉଛନ୍ତି ଯେ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କର କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜୀବନ-ତତ୍ତ୍ୱ ବା Philosophy ନ ଥିଲା । ପ୍ରଥମ କଥା ଦେଖିବାର ଏହି ଯେ ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ ପରେହିଁ, ସାହିତ୍ୟର ଏହି ସମସ୍ୟା ଓ ତାହାର ସମାଧାନର ପ୍ରୟାସ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ସମୟରେ ଏ ପ୍ରକାର ଫାସନ୍ ନଥିଲା । ତେଣୁ ତାହାଙ୍କୁ ଏ କାଳର ମାପକାଠିରେ ମାପିବାର କି ଯୁକ୍ତି ଅଛି ? ଦ୍ୱିତୀୟରେ, ଜଗତର ମତାରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁ ମତ ଠିକ୍ ? ମତର ସଂଖ୍ୟା ଓ ପଥର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ି ଚାଲିଅଛି, କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ମିଳୁନାହିଁ । ଏ ସବୁ ଦୃଷ୍ଟେ କୌଣସି ନୂତନ ମତ ଦେବା ବୁଦ୍ଧିମାନର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେ । ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ମତ ବହୁଳ ଜଗତରେ ନୂତନ ମତ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ନାହାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ମତ ଦେବା ଅପେକ୍ଷା ଯାହା ବହୁଗୁଣରେ କଠିନ, ସେହି ଜୀବନର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍ର ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଆଜିକାଲି କବି ଓ ନାଟ୍ୟକାରମାନେ ସମସ୍ୟା ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ରସର ମୂଳ ଉତ୍ସ ଯେ ଜୀବନ ତାହାକୁ ପାସୋରି ଦେଉଛନ୍ତି । ସେହି କାରଣରୁ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ ପରେ ଇଂରାଜ ନାଟକର କ୍ରମ ଅବନତି ଘଟି ଅସୁଛି ।

ସାଧକ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

ଗଞ୍ଜାମର ସୁପରିଚିତ ସାହିତ୍ୟିକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଅକସ୍ମାତ୍ ତିରୋଧାନରେ କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ, ଓଡ଼ିଆ ଯୁବ-ପ୍ରାଣରେ ମଧ୍ୟ ତୀବ୍ର ଆଘାତ ଲାଗିଛି । ଯୌବନର ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପାର ନ ହେଉଁ ସେ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ସାଧନାର କ୍ଷେତ୍ର ଛାଡ଼ି ଯାଇଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ଏହି ଅଳ୍ପ ପରିସର ଭିତରେ ସେ ଯେଉଁ ନିଷ୍ଠା ଓ ଉଦ୍ୟମର ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇ ଅଛନ୍ତି ତାହା ବହୁ ଦିନ ପାଇଁ ଏହି ମୁମୂର୍ଷୁ ଜାତି ପ୍ରାଣରେ ଶକ୍ତି ଓ ସାହସର ସଞ୍ଚାର କରୁଥିବ ।

୧୮୯୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗଞ୍ଜାମର ଶରଗଡ଼ ଗ୍ରାମରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ପିତା ৺ ଗଣେଶ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟରେ ଗଭୀର ଅଭିନିବେଶ ଥିବାର କଥିତ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ତୁଳନାରେ ତାଙ୍କର ଉପାର୍ଜନ ଯଥେଷ୍ଟ ନ ଥିଲା । ବହୁ ସନ୍ତାନର ପିତା ହୋଇ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେ ବଡ଼ ହାସ୍ୟ-ପ୍ରିୟଥିଲେ । ଦୁଃଖ ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ଚିରଦିନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରହିବା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ମହତ୍ତ୍ୱ ସାଧନାର ବସ୍ତୁ ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କର ପିତାଙ୍କଠାରୁ ଏହି ଦୁଇଟି ବସ୍ତୁ ଉତ୍ତରାଧିକାର ସୂତ୍ରରେ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ସେ ଯେପରି ମେଧାବୀ ଓ ଅଧ୍ୟବସାୟୀ ଥିଲେ ଦୁଃଖ ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଉପହାସ କରିବାର କ୍ଷମତା ଅର୍ଜିଥିଲେ ସେହିପରି । ଜୀବନର ଆରମ୍ଭରୁହିଁ ଏ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ତାଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା ।

କାରଣ ପ୍ରାଇମେରି ଶିକ୍ଷା ଶେଷ କରି ତାଙ୍କର ଯେତେବେଳେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ପାଇବାର କଥା, ସେହି ସମୟରେହିଁ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ । ଚାରିଗୋଟି ଭାଇ ଭଉଣୀ ଓ ବିଧବା ଜନନୀଙ୍କୁ ଯେନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅସହାୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଏହିପରି ଦୁର୍ବିପାକରେ ପଡ଼ି ଏ ଦେଶର ଅନେକ ଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାନ୍ତେ, ଅନେକ ଜାତୀୟ ଧନର ଅପଚୟ ଘଟେ । କିନ୍ତୁ ସେହି ସଙ୍କଟ କାଳରେ ମଧ୍ୟ ବାଳକ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ସାହ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଶିକ୍ଷାର ଭାର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଗଣେଶ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର କେତେ ଜଣ ବଦାନ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ବହନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ବାଳକ ବୟସରୁହିଁ ଶିକ୍ଷାପ୍ରତି ସେପରି ପ୍ରଗାଢ଼ ଆକର୍ଷଣ ନ ଥିଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଜୀବନର ଗତି ପୃଥକ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ।

୧୯୦୯ ଠାରୁ ୧୯୧୫ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ହାଇସ୍କୁଲ୍ ଓ କଲେଜ ଶିକ୍ଷାର ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ଥିଲା । ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଗଞ୍ଜାମର ଜାତୀୟ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ଉନ୍ମେଷ ଘଟିଥିଲା, ଯୁବକ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ତାହା ବହୁପରିମାଣରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା । ଗଞ୍ଜାମର ସୁପରିଚିତ ସାହିତ୍ୟିକ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଈଶ୍ୱର ସାହୁ ତାଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସଭାରେ ପଠିତ ଜୀବନୀରେ ଏହି ସମୟର ଗୋଟିଏ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଚିତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରି ଅଛନ୍ତି ।

"ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କୈଶୋର ଯୌବନର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ (୧୯୧୦ ଠାରୁ ୧୯୧୫) ଗଞ୍ଜାମର ରାଜନୀତି,

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଗଠନ ଓ ଶିକ୍ଷା ସଭ୍ୟତାର ଏକ ସନ୍ଧିସ୍ଥଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୦୨ ଠାରୁ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ଧକ୍କାରେ ଗଞ୍ଜାମରେ ଏକ ଅଭିନବ ଉତ୍ସାହର ବାତ୍ୟା ବହିଯାଉଥିଲା । ତାହାର ଫଳରେ ଓଡ଼ିଆପ୍ରୀତି ଓ ଦେଶାତ୍ମ-ବୋଧ ନବୀନ ଯୁବକଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ବେଶ୍ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଭାବପ୍ରବଣ ଓ ଉନ୍ମାଦ କରିଥିଲା । ଅନ୍ତରର ପୂଜାପାଇଁ ଯୁବକ ପ୍ରାଣ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । "ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ" ପତ୍ର ପାଠ କରି ତାହାର ପ୍ରାଣ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହେଉଥିଲା । ପଲ୍ଲୀମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚାର କରି ପାଠାଗାର, ନୈଶ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନର ପ୍ରବଳ ଉଦ୍ୟମ ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ସତ୍ୟବାଦୀ ସ୍କୁଲର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଯୁବକ ପ୍ରାଣରେ ତ୍ୟାଗର ମହାନ୍ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ-ଥିଲା । ସମାଜ ସଂସ୍କାର ପାଇଁ ନୀଳକଣ୍ଠ ବାବୁଙ୍କର "ନଣୁଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ" ଓ ଉତ୍କଳର ଐକ୍ୟ ବୋଧ ନିମନ୍ତେ ଗୋଦାବରୀଶ ବାବୁଙ୍କର "ଅବକାଶର ଅନୁଭୂତି" ଯଥେଷ୍ଟ ଉପାଦାନ ଯୋଗାଇ ଥିଲା । ଚାହିଁଦି ରଜକବିଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ସେବା ଓ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ସ୍ଥାପନ, ସେଠାରେ ସଙ୍ଗୀତ ଓ ନାଟ୍ୟ କଳାର ଅଭିନବ ଉନ୍ମେଷ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଇଥିଲା । *** ସେହି ସବୁ ଅତି ତ୍ୱରିତ ଘଟଣାବଳୀ ଭିତରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସ୍କୁଲଜୀବନ ଯାତ୍ରା କରି-ଥିବାରୁ ସେ ହିସାବୀ, ପୁର୍ବର୍ଷ ଓ କର୍ମଠ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ ।"

ଗଞ୍ଜିକୋଟ କଲେଜରେ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ-ଦ୍ୱାରା "ଉତ୍ସାହ" ନାମକ ଖଣ୍ଡିଏ ହାତ—ଲେଖା ମାସିକପତ୍ର ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ଏହାରି ଭିତରେହିଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ସାଧନାର ସୂତ୍ରପାତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ କଲେଜଶିକ୍ଷା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଆଇ. ଏ. ଶ୍ରେଣୀ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ତାଙ୍କୁ ଚାକିରି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅଳ୍ପ କେତେକ ମାସ ବ୍ରହ୍ମପୁର କଚେରିରେ କିଛିଦିନ ଚାକିରି କରି ପରେ ସେ ରସଲ-କୋଣ୍ଡା ବୋର୍ଡ଼ିଂ ହାଇ ସ୍କୁଲର ଶିକ୍ଷକ ହୋଇଗଲେ । ଏହି ଠାରେହିଁ ସେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପ୍ରହସନ "ମଲ୍ଲପଶା" ଲେଖି ଥିଲେ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଏହାର ଅଭିନୟ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଅଭିନୟର କୃତିତ୍ୱରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଲେଖନୀ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ଉତ୍ସାହରେ ଚାଳିତ ହେଲା । ୩୭ ବର୍ଷର ପରମାୟୁ ଯେନ ସେ ନାନା ବିଷୟରେ ୨୮ ଖଣ୍ଡି ପ୍ରକାଶିତ ଓ ୮ ଖଣ୍ଡି ଅପ୍ରକା-ଶିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ସବୁ ଲେଖା, ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ପତ୍ର ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ସେ ସମସ୍ତ ସଂଗ୍ରହ କଲେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଗ୍ରନ୍ଥ ହେବ ।

ବ୍ରହ୍ମପୁର କ୍ରିଶ୍ଚିୟାନ ଷ୍ଟୋରଙ୍କ ସୌଜନ୍ୟ

ସାଧକ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ
(୧୮୯୭-୧୯୫୪)

ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ସାଧନା ବହୁମୁଖୀ ଥିଲା । ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ, ଇତିହାସ, ପୁରାଣ, ଉପନ୍ୟାସ ଓ ଅଭିଧାନ ପ୍ରଭୃତି ନାନା ଦିଗରେ ସେ ତାଙ୍କର ଲେଖନୀ ଚାଳନା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶରେ ବ୍ରହ୍ମପୁରର ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟସ୍ ଷ୍ଟୋର ଯେପରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ତାହା ସର୍ବଥା ପ୍ରଶଂସାର୍ହ ।

ଶିକ୍ଷକତା ଓ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେହିଁ ସେ ଆଇ. ଏ. ଓ ବି.ଏ. ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ଏହିପରି କଠୋର ଅଧ୍ୟବସାୟ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରି ଅବଶେଷରେ ସେ ମୃତ୍ୟୁ କୋଡ଼ରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଇ ଅଛନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁର ଚାରି ମାସ ପୂର୍ବେ ଦିନେ ପାଦ ଖସି ଯିବାରୁ ସେ ନିଜର ଘର ଅଗଣାରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ଏହାହିଁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ହେଲା । କଟିବାତ ଓ ଜ୍ୱରର ଆରମ୍ଭ ହୋଇ କ୍ରମେ ତାହା ଯେଗ୍ର ଟାଏଫଏଡ଼ରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଶେଷରେ ୧୯୫୪ ସାଲ ଜାନୁଆରି ୭ ତାରିଖ ସକାଳେ ଏହି କର୍ମମୟ ଜୀବନର ଅବସାନ ହେଲା ।

ଗତ ବର୍ଷ ଇଚ୍ଛାପୁରରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହିତ ଅତି ଅଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ ଆଳାପ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଘଟିଥିଲା । ତେହେଲେ ସହିତ ସାଧନାର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅତି ଅଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେହିଁ ଘଟିଥାଏ । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଚାପରେ କୌଣସି

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଶେଷତ୍ୱ ନ ଥିଲା । ସେ ଯେପରି ଖର୍ବ ସେହି-ପରି କ୍ଷୀଣ ଓ କୃଷ୍ଣକାୟ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର କଥାରେ ଯେଉଁ ମଧୁରତା ଥିଲା, ତାହା ପ୍ରଥମ ଆଳାପରେହିଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରି ଦେଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ସାରଲ୍ୟ, ତାଙ୍କର ବିନୟ ଏବଂ ସୌଜନ୍ୟ ପ୍ରତିକଥା ଓ ପ୍ରତି ଭଙ୍ଗି-ରେହିଁ ମୂର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ସେଥିରୁ ତାଙ୍କର ଚରିତ୍ରର ସାଧନା ମଧ୍ୟ କେତେ ଦୂର ଉଚ୍ଚ ଓ ମହନୀୟ ତାହା ଆମ୍ଭ-ମାନେ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଦେଖି ପାରିଥିଲୁଁ । ସେ ସ୍ମୃତି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଜୀବନର ଏକ ପରମ ଲାଭ ।

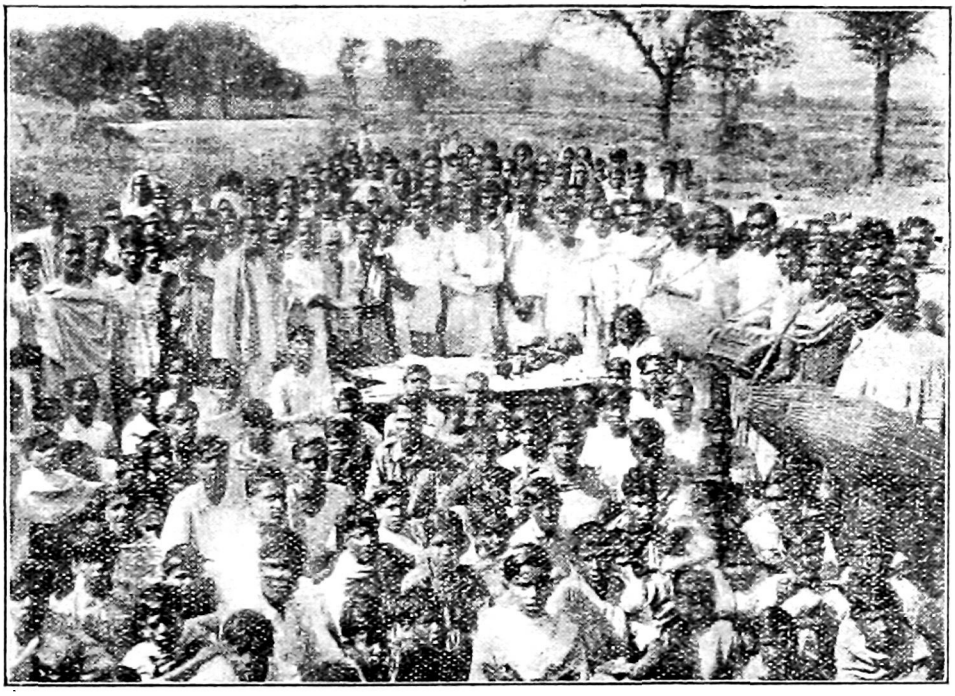

ବ୍ରହ୍ମପୁର ସ୍ମୃତିରେ ଗୋରକ୍ଷ ସୌଜନ୍ୟ ଶ୍ମଶାନ ଘାଟରେ ଦୃଶ୍ୟ

ଗଞ୍ଜାମବାସୀ ଶ୍ମଶାନଘାଟରେ ଓ ଶ୍ରାଦ୍ଧଦିବସରେ ସେ ସ୍ମୃତିର ଯଥୋଚିତ ପୂଜା କରିଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ପୂଜାର ପରିସମାପ୍ତି ସେହିଠାରେ ହେବ, କିମ୍ବା ଆଉ କିଛିଦୂର ଅଗ୍ରସର ହେବ ତାହା ତାଙ୍କର ଦେଶବାସୀଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା ଉପରେ ଏଣିକି ନିର୍ଭର କରେ ।

ଜଗତର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଲାଗି ରହିଛି । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଜଗତକୁ ଆସି କଣ ଆଦାୟ କରିଅଛନ୍ତି ତାହା କେବଳ ସେହି ଜାଣନ୍ତି । କାରଣ ଆମ୍ଭେମାନେ ଦେଖୁଛୁଁ ତାଙ୍କର ପରିବାର ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟକୀୟ ସମ୍ବଳ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହା ଦେଇଯାଇଅଛନ୍ତି, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କହିବାପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ସେଥି ପାଇଁ ମନେ ହୁଏ, ଜଗତର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ନିକ୍ତି ସବୁବେଳେ ସମାନ ରହେ ନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ଦେବା ଦଗଡ଼ା ଭାରି ହୋଇ ପଡ଼େ ତ ଆଉ ବେଳେ ବେଳେ ନେବା ଦଗଡ଼ା ଭାରି । ଆଉ ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ସେମାନେ ଏହି ଦେବାଡ଼ାକୁହିଁ ନିଜର ପାଇବା ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରନ୍ତି ପରା !

କ. ଚ. ପ.

ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଦର୍ଶ ପଲ୍ଲୀ ସଂଗଠନର ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ସୁଯୋଗ

ରାଧାଚରଣ ପଣ୍ଡା ଏଲ୍. ଏମ. ପି.—ପୁରୀ

ଓଡ଼ିଶାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥା

ଓଡ଼ିଶା ଆଜି ଏକ ସନ୍ଧିସ୍ଥଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଅଛି । ଏକ ଦିଗରେ ନୂଆ ପ୍ରଦେଶ ଲାଭ କରିବାର ଆନନ୍ଦ, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ବନ୍ୟାପୀଡ଼ିତ ଅଞ୍ଚଳ ମାନଙ୍କର ହାହାକାର । ଓଡ଼ିଶାର ନୂତନ ରାଜଧାନୀର ଗଠନ ବିଷୟ କଳ୍ପନା କରି ଆଶା ଓ ଆହ୍ଲାଦରେ ମନ ଯେପରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ ହୋଇ ଉଠେ, ଓଡ଼ିଶାର ପଲ୍ଲୀ ଗୁଡ଼ିକର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭାବି ସେହିପରି ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇପଡ଼େ । ବାସ୍ତବରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ପଲ୍ଲୀଗୁଡ଼ିକର ଯଥାର୍ଥ ଉନ୍ନତି ନ ହୋଇ

Digitized by srujanika@gmail.com

କେବଳ ନୂତନ ପ୍ରଦେଶ ଓ ନୂତନ ରାଜଧାନୀ ଲାଭ କରିଲେହିଁ ଓଡ଼ିଶାର ଉନ୍ନତି ହୋଇ ନ ପାରେ । କାରଣ ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷ ପରି ଓଡ଼ିଶାର ଚଉଦପଣ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଏହି ପଲ୍ଲୀରେ ବାସ କରିଥାନ୍ତି । ସୁତରାଂ ଏହି ପଲ୍ଲୀଗୁଡ଼ିକର ଅଭାବ ମୋଚନହିଁ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଓଡ଼ିଶା ପଲ୍ଲୀର ଅଭାବ

ଓଡ଼ିଶାର ପଲ୍ଲୀର ଅଭାବ ଅସଂଖ୍ୟ । ସବୁ ଅଭାବ ଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକା କଲେ ଏକ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପୋଥି ଲେଖାହେବ । ଗତ ଆଠ ନ'ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ପୁରା ଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ ହଜାର ପଲ୍ଲୀ ଦେଖିଥିବି । ଏହି ସବୁ ପଲ୍ଲୀରେ ଯେଉଁ ଅଭାବ ଦେଖାଯାଏ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅଭାବ ଗୁଡ଼ିକ ଥିବି, ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ସେହି କେତେଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ଅଭାବର ସାମାନ୍ୟ ପରିଚୟ ଦିଅଯିବ :—

୧ମ—ପ୍ରଶସ୍ତ ଯାଗା ବା ସ୍ଥାନ : ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିକାଂଶ ପଲ୍ଲୀ ନିତାନ୍ତ ଅକୁତ୍ରିମ ଓ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ସ୍ଥାନରେ ଗଠିତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । କେତେକ ପଲ୍ଲୀ ନଦୀ ବା ପୋଖରୀ ବଳରେ, କୃଷ ଜମି ମଧ୍ୟରେ କିମ୍ବା ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ବା ସନ୍ତ ସନ୍ତିଆ ସ୍ଥାନରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଆଉ କେତେକ ପଲ୍ଲୀ ଏପରି ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ଯେ ବର୍ଷା ଦିନରେ ସେଠାରେ ଅଣ୍ଟା ବା ଜଂଘ ପାଣି ରହେ ଓ ସେଠାର ଲୋକମାନେ ସେହି ପାଣିରେ ପଶି ଯା'ଆସ କରନ୍ତି ।

୨ୟ—ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ବାସଗୃହ : ପଲ୍ଲୀର ସବୁ ଘର ଅତି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଭାବରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥାଏ । କୌଣସି ଘରେ ମୁକ୍ତ ବାୟୁ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଅବାଧରେ ଯା'ଆସ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଘରେ ଥିବା ଲୋକମାନେ ସୁବିଧାରେ ରହିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟ ନ ଥାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ନିଜ ଶୋଇବା ଘରେ କିମ୍ବା ସେହି ଘରଲାଗି ଗାଈ ଗୋରୁ ରଖନ୍ତି ବା ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁହାଳ କରନ୍ତି । ତଦ୍ୱାରା ପଲ୍ଲୀ-ବାସୀଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କିପରି ଭାବରେ ଦିନୁଦିନ ନଷ୍ଟ ହେଉଛି ତାହା ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ ।

୩ୟ—ପାଣିନାଳ : ପଲ୍ଲୀବାସୀଙ୍କର ଘରର ମଇଳା ପାଣି ଓ ପଲ୍ଲୀସାହର ଦୂଷିତ ପାଣି ବହୁ ଦୂରକୁ ବହିଯିବା ପାଇଁ କୌଣସି ପଲ୍ଲୀରେ ପାଣିନାଳ ମଧ୍ୟ ନ ଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ପଲ୍ଲୀର ସବୁ ମଇଳା ପାଣି ପଲ୍ଲୀବାସୀଙ୍କ ଘର ଅଗଣା ଦାଣ୍ଡ କିମ୍ବା ବାଟରେ ଜମି ରହିଥାଏ ଓ ସେଠାରେ ଅସଂଖ୍ୟ ମଶା, ମାଛି ପ୍ରଭୃତି ଅନିଷ୍ଟକର ଜୀବ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ।

୪ର୍ଥ—ପ୍ରଶସ୍ତ ଖୋଲାଯାଗା : ଆମ ଦେଶର ପଲ୍ଲୀଗୁଡ଼ିକ ଏତେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ତିଆରି ଯେ ସେଠାର ଲୋକମାନେ ସୁବିଧାରେ ଠିକିଏ ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ବୁଲି ଚାଲି କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟ ପାନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଅଳ୍ପ ସ୍ଥାନ ବା ଥାଏ ତାହା ଅତି ଘେଞ୍ଚ ଓ ସର୍ବଦା ସନ୍ତ୍ରସନ୍ତ୍ରିଆ ।

୫ମ—ନିର୍ମଳ ପାଣି ଓଡ଼ିଶା ଗୋଟିଏ ନଦୀ ବହୁଳ ଦେଶ । ହାରାହାରି ପ୍ରତି ଚାରି ତିନି ବର୍ଷକୁ ଥରେ ଏହି ନଦୀ ଯୋଗୁଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରବଳ ବନ୍ୟା ମଧ୍ୟ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଝରା ଦିନରେ ଏହି ସବୁ ନଦୀ ଏପରି ଭାବରେ ଶୁଖିଯାଏ ଯେ ଏଠାଲୋକମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ନିର୍ମଳ ପାଣି ପାନ୍ତିନାହିଁ ! ନଦୀକୂଳ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ପାଣିର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଭାବ ଦେଖାଯାଏ । ଝରାଦିନରେ ଲୋକମାନେ ୪।୨ ମାଇଲ୍ ଦୂରକୁ ଯାଇ ସୁଦ୍ଧା ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଭଲ ପାଣି ପାଉନଥିବାର ମୁଁ ନିଜେ ଦେଖିଛି ଓ ଅନୁଭବ କରିଛି ।

୬ଷ୍ଠ—ରାସ୍ତା ବା ସଡ଼କ ଅଳ୍ପ ସୁଦ୍ଧା ଆମଦେଶର ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ପଲ୍ଲୀବାସୀ ପକ୍ଷା ସଡ଼କ (ନାଲି ସଡ଼କ) ଦେଖି-ନ ଥିବାର କହନ୍ତି । ପକ୍କାସଡ଼କ, ରେଲ ଓ ମୋଟର ପ୍ରଭୃତି ସଭ୍ୟତାର ଗୋଟିଏ ମାପକାଠି ବୋଲି ଧରା ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାର ପଲ୍ଲୀଗୁଡ଼ିକରେ ଏପରି ସଭ୍ୟତାର ଚିହ୍ନ ତ ଆଦୌ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ମରହଟ୍ଟୀ ଅମଳର କଚ୍ଚା ସଡ଼କ (ମାଟି ସଡ଼କ) ମଧ୍ୟ ହଜାର ହଜାର ପଲ୍ଲୀରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିଆରି ହୋଇନାହିଁ । ସୁବିଧାଜନକ ସଡ଼କ ଅଭାବରେ ପଲ୍ଲୀବାସୀ କି କି କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ତାହା କେବଳ ସେହି ମାନଙ୍କୁହିଁ ଜଣା । ପ୍ରଶସ୍ତ ରାସ୍ତା ବା ସଡ଼କ ଅଭାବରୁ ବର୍ଷା ଦିନରେ ଶହ ଶହ ପଲ୍ଲୀବାସୀ ସହରକୁ ଯାଇ ରୋଗ ବ୍ୟାପ୍ତ ହେଲେ ଡ଼ାକ୍ତରଖାନାରୁ ବା ବୈଦ୍ୟଠାରୁ ଔଷଧ ମଧ୍ୟ ଆଣିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୭ମ—ଡାକଖାନା : କୌଣସି ପଲ୍ଲୀରେ ସାଧାରଣତଃ ଡାକଖାନା ନ ଥାଏ । ପଲ୍ଲୀବାସୀ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଝାଡ଼ା ଫେରିଯାନ୍ତି— ଏପରି କି ନଦୀ, ପୋଖରୀ ଓ ଗଡ଼ିଆ କୂଳରେ କିମ୍ବା ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ବା ଘରବାଡ଼ିରେ ପୋଖରୀ ଯାନ୍ତି । ବର୍ଷାଦିନରେ ଏମାନଙ୍କର ଅସୁବିଧା ଯେ ଥରେ ଦେଖିଛି ସେ କେବେ ହେଲେ ପାସୋର ଯିବ ନାହିଁ ।

୮ମ—ମଇଳା ଦୂର କରିବାପାଇଁ ସ୍ଥାନ : ପଲ୍ଲୀରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣ ସ୍ଥାନର ଅଭାବ ଥିବା କଥା ପୂର୍ବେ କୁହା ଯାଇଅଛି । ଏହି ସ୍ଥାନଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ପଲ୍ଲୀବାସୀ ନିଜର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୋବରଗଦା, ଝଡଗଦା ଓ ଘରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ ମଇଳା ନିଜ ଘର ଅଗଣାରେ, ଦାଣ୍ଡ ବା ବାଟରେ କମ୍ବା ପଲ୍ଲୀର ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପକାନ୍ତି । ତଦ୍ୱାରା ପଲ୍ଲୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଓ ଅପରିଷ୍କାର ଦେଖାଯାଏ ।

୯ମ—ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା : ଓଡ଼ିଶାର ଶତକରା ୯ । ୨ ଜଣ ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷିତ ଅଟନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା କହିଲେ ଯେ ବି. ଏ. ଏମ୍. ଏ. ପଢ଼ିବାକୁ ବୁଝାଯାଏ ତାହା ନୁହେଁ—ସାଧାରଣ ସଂବାଦପତ୍ର ଗୁଡ଼ିଏ ପଢ଼ିବା ଓ ନିଜର ହିସାବ ଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖି ପଢ଼ି ଜାଣିବା ଭଳି ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଆମଦେଶର ପଲ୍ଲୀଗୁଡ଼ିକରେ ଦେଖା ଯାନ୍ତି ନାହିଁ । କି କି ଉପାୟ କଲେ ଲୋକମାନେ ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ ହୋଇ ପାରନ୍ତି, କେଉଁ ନିୟମ ପାଳନ କଲେ ଦେଶର କୃଷି, ଶିଳ୍ପ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ, ଏତଦ୍ଭିନ୍ନ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ "ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ" ଦରକାର, ସେଭଳି ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶର ପଲ୍ଲୀବାସୀଙ୍କଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

୧୦ମ—ପରସ୍ପର ଏକତା : ଆମ ଦେଶର ପଲ୍ଲୀବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ଜନିଷ୍ଟି ଆଦୌ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏପରି ପଲ୍ଲୀ ନାହିଁ ଯେଉଁଠାରେ ଲୋକମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗଣ୍ଡଗୋଳ ବା ମାଲ ମକଦମା ନ କରି ସୁଖରେ କାଳ କାଟନ୍ତି । ଘରେ ମୁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପର ଛିଦ୍ର ଖୋଜି ପରର ସମସ୍ତ ଅମଙ୍ଗଳ ଘଟାଇବା ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଏ ଦେଶର ପଲ୍ଲୀରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଦେଖାଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିକାଂଶ ମକଦ୍ଦମା କେବଳ ଏହି ପଲ୍ଲୀରୁହିଁ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ହଜାର ହଜାର ପଲ୍ଲୀବାସୀ ମକଦ୍ଦମାଖୋର ହୋଇ ନିଜର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ହରାଇ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୀ ହୁଅନ୍ତି । ଶହ ଶହ ପଲ୍ଲୀଘର ଭାଙ୍ଗି ଯାଇ ସେଠାରେ ଚୁଚୁରା ଓ ବିଛୁଆଡ ବଣ ଦେଖା ଯାଉଅଛି ।

୧୧ଶ—କୃଷିର ଉନ୍ନତି : ଓଡ଼ିଶା ଗୋଟିଏ କୃଷିବହୁଳ ଦେଶ । ଏଠାର ଶତକରା ୯୦ ଜଣ କେବଳ ଜମିରେ ଚାଷ କରି ଜୀବନ କାଟନ୍ତି । ଚାଷ ବ୍ୟତୀତ ଏମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ ନାହିଁ ଯଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ସୁଖରେ ପେଟ ପୋଷି ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଚାଷ ଜମିର ମଧ୍ୟ କେହି କୌଣସି ଉନ୍ନତି କରି ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । କେବଳ ସେହି ମରହଟ୍ଟୀ ଅମଳର ଗୀତରେହିଁ ଚାଷ ହୁଏ ଏବଂ ଥରେ ବନ୍ୟା ବା ମରୁଡ଼ିରେ ଚାଷ ଫସଲ ନଷ୍ଟ ହେଲେ ଓଡ଼ିଆ କୃଷକ କପାଳରେ ହାତ ଦେଇ ବସି ରହେ କମ୍ବା ମୁଷ୍ଟି ଭିକ୍ଷା ପାଇଁ ଦାଣ୍ଡ ମହିକୁ ବାହାରି ପଡ଼େ ।

୧୨ଶ—ଶିଳ୍ପ ବାଣିଜ୍ୟ : ଏ ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ପଲ୍ଲୀ-ବାସୀ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଛି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଉନ୍ନତି କରି ନାହାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ଅତି ବଡ଼ ସହର (କଟକ) ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପଲ୍ଲୀର ଅତି ଛୋଟ ଦୋକାନ ଓ ଅତି ଛୋଟ ହାଟରେ ଦେଖିବ ସୁଦୂର କଲିକତା, ବୋମ୍ବେ ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଶହ ଶହ ବଙ୍ଗାଳୀ, ହିନ୍ଦୀ, ଗୁଜୁରାଟୀ, ମାରବାଡ଼ୀ ଓ ତେଲୁଗୁ ବେପାରୀମାନେ ଆସି ନିଜର ଶିଳ୍ପ ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ିକୁ ବିକି ଓଡ଼ିଶାର ଧନ ବୋହି ନେଉ ଅଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ଓଡ଼ିଶା ପଲ୍ଲୀବାସୀଙ୍କ ନିଦ ଭାଙ୍ଗୁ ନାହିଁ ।

ଏହି ରକମର ଅନେକ ଅଭାବ ଓଡ଼ିଶା ପଲ୍ଲୀରେ ଦେଖା-ଯାଏ । ଆଜ କାଲି ପ୍ରବଳ ବନ୍ୟା, ମରୁଡ଼ି, ବାତ ଓ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଯୋଗୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ପଲ୍ଲୀ ଗୁଡ଼ିକ ଦିନକୁ ଦିନ ହତଶ୍ରୀ ଓ ବିକଳାଙ୍ଗ ହୋଇ ପଡ଼ୁ ଅଛି । ପଲ୍ଲୀର ଏ ହତଭାଗ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲେ ଓଡ଼ିଶା ଯେ ଚିର ଅଭିଶପ୍ତ ଓ ଚିର କାଙ୍ଗାଳ ଏ କଥା ନିଃ-ସନ୍ଦେହରେ କହିବାକୁ ସ୍ୱତଃ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ।

ପଲ୍ଲୀ ସଂଗଠନର ଆବଶ୍ୟକତା

ଉପରୋକ୍ତ ସବୁ ଅଭାବ ଗୁଡ଼ିକ ଯେତେଦିନ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବ ଓଡ଼ିଶାର ପଲ୍ଲୀ ହତଶ୍ରୀ ଦେଖା ଯିବ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ପଲ୍ଲୀବାସୀ ଅନୁନ୍ନତ ଓ କାଙ୍ଗାଳ ହୋଇଥିବେ । ଏହି ଅଭାବ ଦୂର କରିବାକୁହିଁ "ସଂଗଠନ" କୁହାଯାଏ ।

ଆଜିକାଲି "ପଲ୍ଲୀସଂଗଠନ" କୁ ଲୋକେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଅର୍ଥ କରନ୍ତି । କିଏ କହେ ପଲ୍ଲୀରେ କୋଠାବାଡ଼ି କରିବା, ଆଉ କିଏ ପଲ୍ଲୀରେ ପକ୍କା ସଡ଼କ କରି ଟ୍ରାମ ଓ ମୋଟର ପ୍ରଭୃତି ଚଳାଇବାକୁହିଁ ପଲ୍ଲୀ ସଂଗଠନ କହନ୍ତି କିନ୍ତୁ, ଏପରି ଲୋକମାନେ ଓଡ଼ିଶା ପଲ୍ଲୀର ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥା କଣ ଓ ସେ ଦିଗରେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ତାହା ଆଦୌ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ କହା ଯାଇପାରେ । ପ୍ରକୃତରେ ଯେତେ ଦିନ ପଲ୍ଲୀ-ବାସୀ ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ ପାଇବା ଭଳି 'ଶିକ୍ଷା' ପାଇ ନାହାନ୍ତି, ଯେତେ ଦିନ ସେମାନେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, କୃଷି, ବାଣିଜ୍ୟ, ମିତବ୍ୟୟ ଓ ନିଜର ଗାଈ ଗୋରୁଙ୍କର ଉନ୍ନତି ଦିଗରେ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ପାଇ ନାହାନ୍ତି ବା ସେ ଦିଗରେ ବିଶେଷ ଚେଷ୍ଟା କରି ନାହାନ୍ତି ତେତେ ଦିନ କୌଣସିଠାରେ ଆଦର୍ଶ ପଲ୍ଲୀ ସଂଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନାହିଁ ବୋଲି ନିଃସନ୍ଦେହରେ କୁହା ଯିବ । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଲ୍ଲୀରେ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ, ବିଶେଷତଃ ପଲ୍ଲୀର ନିରୀହ, ଅସହାୟ ଓ ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଙ୍କୁ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ପଥରେ ପଥିକ କରାଇବା ପାଇଁ ଆଜି ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନରେ ପଲ୍ଲୀ ସଂଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟମାନ କରିବାକୁ ହେବ । ତାହା

Digitized by srujanika@gmail.com

ନ ହେଲେ ଓଡ଼ିଶା ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଡ଼ୋଶୀ ପ୍ରଦେଶ ସଙ୍ଗେ ସମକକ୍ଷ ହେବ ତାହା କୁହା ଯାଇ ନ ପାରେ । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକ ଯୁବତୀ, ବିଶେଷତଃ ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାପଲ୍ଲୀର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ଦିଗରେ ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ନେବାକୁ ହେବ—ତାହା ନ ହେଲେ ଗରିବ ପଲ୍ଲୀବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱ କୌଣସିରୂପେ ଊଣା ହେବ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ପଲ୍ଲୀ ସଂଗଠନ ପାଇଁ ସୁଯୋଗ

କଥିତ ଅଛି ଯେ ମହାମାରୀ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହାର ପର ବର୍ଷ ଲଣ୍ଡନରେ ଯେଉଁ ଭୟାବହ ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ ଘଟିଥିଲା ତାହା ଲଣ୍ଡନ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ଶୁଭସୂଚକ ଲକ୍ଷଣ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲା । * କାରଣ ସେହି ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡବାସୀ ପୂର୍ବର 'ମରହଟ୍ଟୀ' ଧରଣର କାଷ୍ଠଗୃହ ବଦଳରେ ଇଟା, ପଥର, ଓ ଚୂନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନେଇ ଆଧୁନିକ ଧରଣରେ ନିଜର କୋଠାବାଡ଼ି ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ଆଜିର ଲଣ୍ଡନ ସହର ସେହି ଦିନଠାରୁ ତାହାର ଭିତ୍ତି ସୁଦୃଢ଼ କରିଥିଲା । ଠିକ ସେହିପରି ଆଜି ଓଡ଼ିଶାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବା ସୁଭାଗ୍ୟକୁ (?) ଗତ ଅଗଷ୍ଟ ମାସର ପ୍ରବଳ ବନ୍ୟାରେ ହଜାର ହଜାର ପଲ୍ଲୀ ଭାଙ୍ଗି ଛାରଖାର ହୋଇଛି । ଓଡ଼ିଶାପଲ୍ଲୀର ଲକ୍ଷାଧିକ ଲୋକ ନିଜର ରହିବା ଘର କା କୁଡ଼ିଆଗୁଡ଼ିକ ହରାଇ କିଏ ଗଛମୂଳେ, କିଏ ବା ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ି ସଢ଼ୁଛନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ବନ୍ୟା ଓ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷପୀଡ଼ିତ ପଲ୍ଲୀବାସୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଦେଶର ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ଦେଶହିତୈଷୀମାନେ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ସଂଗ୍ରହ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଆଜିସୁଦ୍ଧା କେବଳ ଚୁଡ଼ା, ଗୁଡ଼ଲ ଓ ଡାଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଗରିବ ଓ ଅସହାୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟା ଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ଏପରି ମୁଷ୍ଟିଭିକ୍ଷା କେତେ ଦିନଯାଏ ଦିଆଯିବ ? ଧନୀ, ରାଜା ଓ ମହାରାଜାମାନଙ୍କର ତ ପୁଣି ଦାନର ସୀମା ଅଛି ! ଥରେ ଯେ ଦାନ କରିଅଛି ସେତ ଆଉ ଥରେ ଦେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେ । ପ୍ରଥମ ଦାନରେ ପାଇଥିବା ଟଙ୍କାସବୁ କେବଳ ମୁଷ୍ଟିଭିକ୍ଷାରେ ଶେଷ ହେଲେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଭାବ ଗୁଡ଼ିକ ତ ପୁଣି ପୂରଣ କରିବାକୁ ହେବ ! ସେଥିପାଇଁ ଟଙ୍କା କାହିଁ ଆସିବ ? ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ, ଯେଉଁମାନେ ଅକର୍ମା ହୋଇ ବସିଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ପେଟକୁ ଦାନା ପାନ୍ତି ସେମାନେ ଆଉ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବା ଇଚ୍ଛା କରିବେ କାହିଁକି ? ଏଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଶର ସରକାର ଓ ଦେଶହିତୈଷୀମାନେ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା ଗୁଣା ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚକରି ସବୁ ବନ୍ୟା ଅଞ୍ଚଳରେ "ଆଦର୍ଶ ପଲ୍ଲୀ ସଂଗଠନ" ର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଉଚିତ । ତା'ହେଲେ ପଲ୍ଲୀର ବନ୍ୟାପୀଡ଼ିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପ୍ରତିଦିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ପେଟ ପୋଷିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଶର "ଆଦର୍ଶ ପଲ୍ଲୀ" ତିଆରି କରି ପାରନ୍ତି । ଅସହାୟ ଓ ଭିକାରୀ ଲୋକମାନେ ନିଜର ପେଟ ପୋଷିବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଓଡ଼ିଶାର ଶତଶତ ପଲ୍ଲୀର ବର୍ତ୍ତମାନ ହତଶ୍ରୀ ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଦୂର ହୋଇଯିବ । ସରକାର ଓ ଦେଶପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେଉଁ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଅଛନ୍ତି ସେହି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିକାଂଶ ଭଙ୍ଗାଦିଦିଗ୍ଧ ପଲ୍ଲୀ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁଶ୍ରୀ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ପ୍ରକୃତ ଉପାୟ

ଓଡ଼ିଶାର ପଲ୍ଲୀବାସୀ ଯେତେ ଅସହାୟ, ଯେତେ ଗରିବ ହେଉନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ସେମାନେ ମୁଷ୍ଟିଭିକ୍ଷା କରି ପେଟ ପୋଷିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅକର୍ମା କରି ମୁଷ୍ଟିଭିକ୍ଷା ଦେବା ଅପେକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇ ପାରିଶ୍ରମିକ ସ୍ୱରୂପ ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେବାହିଁ ଭଲ । ତଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କୁ "ଅକର୍ମା" ଦୋଷରୁ ମୁକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଶର ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସାଧିତ ହୋଇ ପାରେ । ଏଥିପାଇଁ ଗତ ବନ୍ୟାରେ ଯେଉଁ ହଜାର ହଜାର ପଲ୍ଲୀ ଘର ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଣି ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେବ । ସେପରି ଗଢ଼ିବା ସମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଲ୍ଲୀ ଯେପରି କୌଣସି ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ଗଢ଼ାଯାଏ ଓ ସେଠାରେ ଆଧୁନିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟୋପଯୋଗୀ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଯେପରି ଥାଏ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ଲୋକମାନେ ଭାବୀ ବନ୍ୟା ଦାଉରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାନ୍ତି ଓ ନିଜେ ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ ହୋଇ ରହନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତ ଦିଗରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ଏ ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ଦରକାର ପଡ଼ିବ । ସରକାର ନିଃସ୍ୱ ପଲ୍ଲୀବାସୀଙ୍କୁ ତଗାବୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଋଣ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ଋଣଭାର ବଢ଼ାଇ ପାରନ୍ତି । ତଦ୍ୱାରା ପଲ୍ଲୀବାସୀ ଏକଣି ଚଞ୍ଚା

* " The great plague followed by the great fire of London was a blessing in disguise."

Digitized by srujanika@gmail.com

ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେଖି ଖୁସି ହେବେ ସତ, କିନ୍ତୁ ଏ ବର୍ଷର ଜମି ବାଡ଼ି ଯେପରି ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି, ହୁଏତ ଆଉ ୫ । ୨ ବର୍ଷ ଯାଏଁ ଲୋକମାନେ ନିଜର ସମସ୍ତ ଜମି ଠିକ୍ କରି ସେଠାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣ ଧାନ, ମାଣ୍ଡିଆ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ପାଦନ କରି ପାରିବେ କି ନା ସନ୍ଦେହର କଥା । ଏପରି ସ୍ଥଳରେ ସେମାନଙ୍କୁ ତଗାବି ପ୍ରଭୃତି ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ଋଣଭାର ଅଧିକ ବଢ଼ାଇବା ଉଚିତ କି ନା ପାଠକମାନେ ସ୍ଥିର କରିବେ । ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ବନ୍ୟାପ୍ରପୀଡ଼ିତ ଗରିବ ପଲ୍ଲୀବାସିଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ନିଜର ଭଣ୍ଡାର ଖୋଲିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଏ ଯେ ସେମାନେ କେବଳ ମୁଷ୍ଟିଭିକ୍ଷା ଦିଗରେ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଧନ ଖର୍ଚ୍ଚ ନ କରି ସେହି ଧନର ବ୍ୟୟରେ ପଲ୍ଲୀର ଗରିବ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଦର୍ଶ ପଲ୍ଲୀଘର-ମାନ ତିଆରି କରିବେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଆଜିକାଲି ଯଥେଷ୍ଟ ମଜୁରିଆ ପଲ୍ଲୀରେ ମିଳି ପାରନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ମୁଷ୍ଟି-ଭିକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଦିନକୁ ଦୁଇ ତିନି ଅଣା ମଜୁରୀ ଦେଇ ଭଙ୍ଗା ପଲ୍ଲୀଘରଗୁଡ଼ିକୁ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁସଜ୍ଜିତରୂପେ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବେ । ତଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ପେଟ ପୋଷିବା ଭଳି ସୁବିଧା ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଲ୍ଲୀ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁଶ୍ରୀ ହୋଇ ଗଢ଼ା ଯାଇପାରେ । ଏ ଦିଗରେ ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତ ଧନୀ ଓ ଦେଶହିତୈଷୀ ଅଚିରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବେ ବୋଲି ଆଶା କରୁଁ ।

ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସମ୍ବାଦ

କପୂରଥଲାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିଷଦ

ଶୁଣାଯାଏ କପୂରଥଲାର ମହାରାଜା ଟ୍ରେମ୍ବର ଅଫ୍ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ରୁ ଶୀଘ୍ର ବାହାରି ଆସିବେ । ନିଜ ରାଜ୍ୟର ଶାସନ ତନ୍ତ୍ରରେ କେତେକ ସଂସ୍କାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାପାଇଁ ସେ ମନସ୍ଥ କରିଅଛନ୍ତି । ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିଷଦର ସଭ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ୪୫ ହେବ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ୨ ଅଂଶ ନିର୍ବାଚିତ ହେବ । ନିର୍ବାଚନ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ କରାଯିବ ଏବଂ ସାବାଳକମାନେହିଁ ଏଥିରେ ଭୋଟ ଦେବେ । ମନୋନୀତ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଦୁଇ ଜଣ ବିଶେଷ ବିଶେଷ ସ୍ୱାର୍ଥର ପ୍ରତିନିଧି ହେବେ ଆଉ ଦୁଇ ଜଣ ନାରୀ ହେବେ । ମହାରାଜାଙ୍କର ସମ୍ମତି ସହିତ ଅଦାଲତ ଓ ଫୌଜଦାରୀ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଆଇନ ସବୁ ପ୍ରଣୟନ କରିବାପାଇଁ ପରିଷଦର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷମତା ରହିବ । ବଜେଟ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ୩୫ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଭିତରୁ ୨୦ ଲକ୍ଷ ଭୋଟ ଅଧୀନରେ ରହିବ । ବାକି ଟଙ୍କା ମହାରାଜାଙ୍କର ନିଜସ୍ୱରୂପେ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସେଥିରେ ପରିଷଦର କୌଣସି ଅଧିକାର ରହିବ ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି ମଞ୍ଜୁର ଟଙ୍କାକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ ପରିଷଦ ଅନୁମତି ଦେଇ ପାରନ୍ତି କିମ୍ବା ମନା କରି ପାରନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଏହାକୁ ପୁନର୍ବାର ସ୍ଥାପନ କରିବା ମହାରାଜାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାଧୀନ । ଜାତୀୟ ଉନ୍ନତି ବିଭାଗ ପାଇଁ ଦୁଇଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ପରିଷଦ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହେବେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବେତନ ଭୋଟଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର କରାଯିବ । ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅବିଶ୍ୱାସମୂଳକ ପ୍ରସ୍ତାବ ସମର୍ଥିତ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପରିଷଦର ସଭାପତି କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବେ ।

ହାଇଦ୍ରାବାଦ ସଂବାଦ

ଗତ ନଭେମ୍ବର ମାସ ତା ୨୯ ରଖ ଦିନ ହାଇଦ୍ରାବାଦର ନିଜାମ ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟ ଓ ଲାଟ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ମହା-ଭୋଜିକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ବହୁଲୋକ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଡିସେମ୍ବର ୮ ତାରିଖର ଲଣ୍ଡନର ଏଭ୍‌ରିମ୍ୟାନ୍ (Everyman) କାଗଜ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଏହି ଘଟଣାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି ---

"ଲାଲ ରଙ୍ଗର ପୋଷାକ ପରିହିତ ଭୃତ୍ୟମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ରକ୍ତ-ବର୍ଣ୍ଣର ଥାଳୀରେ ଗୋଲାପ ଅତର ଅଣା ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟ ନିଜାମଙ୍କୁ ତାହା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ହଳଦୀ ରଙ୍ଗର ପୋଷାକ ପରିହିତ ଅନୁଚରମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ହାଇଦ୍ରାବାଦର ନିଜାମ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କୁ ଗୋଲାପ ଅତର ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ହାଇଦ୍ରାବାଦର ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଲୋକେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୋହର ସହିତ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି-ଥିଲେ । ବଡ଼ଲାଟ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

"ଗତ ସପ୍ତାହରେ ଲର୍ଡ ଉଇଲିଂଡନ୍ ଭାରତର ସର୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜ୍ୟକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରିବା ସମୟରେ ଏହି ସବୁ ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ଧତି ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମହାରାଜା ଓ ତାଙ୍କର ରାଜପରିଷଦଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସମ୍ପର୍କରେ ଭେଦ ହୋଇଥିଲା ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧୁନିକ । ପ୍ରସ୍ତାବିତ ନୂତନ ଶାସନ ସଂସ୍କାରରେ ବେରାର ସ୍ଥାନ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ବିଚାର ଚାଲିଥିଲା । କୌତୁକର କଥା, ଏ ଅଞ୍ଚଳଟି ଗତ ଅଶୀ ବର୍ଷ ହେଲା ଉଭୟ ଇଂରେଜ ସରକାର ଓ ନିଜାମଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଶାସିତ ହେଉଅଛି । ସୁତରାଂ ନୂଆ ଫେଡେରେଶନ୍‌ରେ ଏହା କିପରି ଚାଲିତ ହେବ, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି କହାଯାଇ ନ ପାରେ ।

"ଅତୀତରେ ଯେତେବେଳେ ହିନ୍ଦୁରାଜ ରାଜ ମାନେ ସେମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟକୁ କେବଳ ଜମିଦାରୀ ଭାବେ ବିଚାରୁଥିଲେ ସେତେବେଳେ ବେରାର ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନିଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧକୀ ଯାଗା ପରି ରହି ଆସିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନୁସାରେ ନୂଆ ଶାସନ ଢାଞ୍ଚାରେ ବେରାର ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ସହିତ ଶାସିତ ହେବ । କିନ୍ତୁ ନିଜାମହିଁ ଏହାର ମାଲିକ ହୋଇ ରହିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ରାଜନୀତି ଅନୁଷ୍ଠାନମୂଳକ ଅଧିକାର ଦିଆଗଲା ।"

ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ

ଗତ ଡିସେମ୍ବର ମାସ ୧୨ ତାରିଖରେ କବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ବୋମ୍ବେଠାରୁ ଭୁଜାଗାଡ଼ିରେ ହାଇଦ୍ରାବାଦକୁ ଆଗମନ କରିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ଶିକ୍ଷାପୂରଣ ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ି ସେ ଏକ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ନିବେଦନ ଫଳରେ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ସନ୍ତୋଷଜନକ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ହାଇଦ୍ରାବାଦର ନିଜାମ କେତେକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦାନ କରିଥିଲେ । ଏଥର ମଧ୍ୟ ଆଉ ଏକ ଲକ୍ଷ ଦେବା ପାଇଁ ସେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ହୋଇଥିବାର ସଂବାଦ ମିଳେ । ସର୍ବସାଧାରଣ ଏବଂ ରାଜପୁରୁଷମାନେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଯଥାସାଧ୍ୟ ଦାନ କରିବାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ।

ମହୀଶୂର ରାଜ୍ୟରେ ବିଶିଷ୍ଟ ଅତିଥି

ମହୀଶୂର ଗସ୍ତ ସମୟରେ ସେ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ସଚିବ ସର୍ ମିର୍ଜା ମହମ୍ମଦ୍ ଇସ୍‌ମାଇଲଙ୍କର ବିଶେଷ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ରାଜଅତିଥି ରୂପେ ଅଭ୍ୟର୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ । ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ସମିତିକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହରିଜନ ମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ବିଧାନଲାଗି ମହୀଶୂରର ମହାରାଜା, ସର୍ ମିର୍ଜା ଇସ୍‌ମାଇଲ୍ ଓ ତାଙ୍କର ରାଜକର୍ମଚାରୀଗଣ ଯେଉଁ ସମବେତ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ସେଥି ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେ ବିଶେଷ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ମହୀଶୂର ରାଜ୍ୟରେ ହରିଜନ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆହ୍ଲାଦିତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ଗସ୍ତ ଶେଷ ହେବା ମାତ୍ରେ ସେ "ଭାରତର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ-ବିଧାୟକ ରାଜ୍ୟକୁ" ଆଉ ଥରେ ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ରାଜ୍ୟଭିତରେ ଗସ୍ତ କରିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ଅହରହ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ରାଜସରକାରଙ୍କର ପୃଷ୍ଠ-ପୋଷକତାରେ ସେ ହରିଜନ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଛାତ୍ରନିବାସ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ହରିଜନ ସ୍କୁଲ୍ ଓ ଚିକିତ୍ସାଳୟର ପ୍ରଥମ ଭିତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ବାଙ୍ଗାଲୋର ମ୍ୟୁଜିୟମଟି ତାଙ୍କୁ ଏକ ଅଭିନନ୍ଦନ ପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସେଥିରେ ହରିଜନମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯେଉଁ ସବୁ ମହତ୍ତ କର୍ମର ସୂତ୍ରପାତ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଯେଉଁ ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟର ସମାଧାନ ଦ୍ୱାରା ସେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଦେଶର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରି-ଅଛନ୍ତି, ସେହି ସବୁର ଉଲ୍ଲେଖ ଥିଲା ।

ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତରରେ ମହାତ୍ମାଜୀ କହିଲେ "ଏବେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ-ମାନେ ସହରର ଅଳିତ ଭିତରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି" ସେହି ମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ଲାଗି ବାଙ୍ଗାଲୋର ସହର ଯେଉଁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ସେ ପ୍ରଶଂସାର ପାତ୍ର । ମହାରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ସେ କହିଥିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ଲାଭ କଲେ ସମସ୍ତ ଜୀବକୁଳ ଅବଶ୍ୟ ଉନ୍ନତତର ଓ ସୁଶୃଙ୍ଖଳ ହୋଇ ଉଠିବ । ସର୍ବ ଶେଷରେ ଏହି ନଗରବାସିମାନେ ତାଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗସ୍ତ ସମାପନ କରି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଲାଭ ସକାଶ ଶ୍ରୀମତୀ କସ୍ତୁରୀ ବାଈଙ୍କ ସହିତ ଆଉ ଥରେ ଏ ସ୍ଥାନକୁ ଆସିବାକୁ ଯେଉଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି-ଥିଲେ ସେଥିପାଇଁ ସେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ଛାତ୍ର ଓ ସଂଯମସଂଘ ପ୍ରମୁଖ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ବକ୍ତୃତା କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ମହୀ-ଶୂରରେ ସେ ସର୍ବମୋଟ ୧ ୨୫,୦୦୦ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ ।

ମହୀଶୂରରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରୀ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶ୍ରୀନିବାସ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ମହୀଶୂର ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କର ସମ୍ମାନ୍ୟ ଅତିଥିରୂପେ ଅହୂତ ହୋଇଥିଲେ । ସାମ୍ବାଦିକ ସଭାର ଗୋଟିଏ ଅଧିବେଶନରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ସଂଘବଦ୍ଧ ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ଛୋଟ ବଡ଼ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାମ୍ବାଦିକଙ୍କର କିଛି ନା

Digitized by srujanika@gmail.com

କିଛି କ୍ଷମତା ଓ ପ୍ରଭାବ ରହିଅଛି । ଏହି କ୍ଷମତାକୁ ସାବଧାନତା ସହିତ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ସେ ଚାହିଁଥିଲେ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକକୁ ଯେପରି ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ଶିଖିବାକୁ ହୋଇଥାଏ, ସାମ୍ବାଦିକକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ନିଜର କଠିନ ଓ ବିପଦସଙ୍କୁଳ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ସଂବାଦ ପ୍ରକାଶରେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଜାତି-ବିଦ୍ୱେଷକୁ ସ୍ଥାନ ନ ଦେବା ପାଇଁ ସେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । କାରଣ ତାଙ୍କ ମତରେ ଭବିଷ୍ୟତର ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂବାଦିକମାନଙ୍କ ଉପରେହିଁ ଦେଶର ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱ ନିର୍ଭର କରେ ।

ସର୍ ମିର୍ଜା ଇସ୍‌ମାଇଲ୍ ଓ ସର୍ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ପ୍ରମୁଖ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହି ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ।

ଟ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ରେ ବଡ଼ଲାଟ

ଗତ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ପର୍ଯ୍ୟଟନରେ ବଡ଼ଲାଟ ଏବଂ ଲେଡ଼ି ଉଇଲିଂଡନ ଡିସେମ୍ବର ତା ୧୦ ରଖରେ ଟ୍ରିବାନ୍ଦ୍ରମ୍‌ଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ଟ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ର ପ୍ରଥମା ରାଜକୁମାରୀ ଶ୍ରୀମତୀ କାର୍ତ୍ତିକା ତିରୁନାଲ୍‌ଙ୍କୁ ବିବାହ ଉପହାର ସ୍ୱରୂପ ଲେଡ଼ି ଉଇଲିଂ-ଡନ୍ ଗୋଟିଏ ବ୍ରୁଚ୍ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ରାଜକୁମାରୀଙ୍କର ବିବାହ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବାର ସ୍ଥିର ହୋଇଅଛି ।

ଟ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ରେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା

ଟ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ ସରକାର କିଛିଦିନ ପୂର୍ବେ ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିର ପ୍ରବେଶ ଅନୁସନ୍ଧାନ କମିଟି ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏହି କମିଟିର ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ ରାଜସରକାରଙ୍କର ଅର୍ଥଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷିତ ସମସ୍ତ ସର୍ବ-ସାଧାରଣ ପୋଖରୀ, କୂଅ ଓ ରାସ୍ତା ପ୍ରଭୃତି ଜାତିବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ମୁକ୍ତ କରି ଦିଆଯିବାର ସ୍ଥିର ହୋଇଅଛି । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସରକାରୀ ଇସ୍ତାହାର ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ସେଥିରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ ଯେଉଁ ସବୁ ସାଧାରଣ କୂଅ, ପୋଖରୀ ଓ ରାସ୍ତା ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟବହାର କରିବାପାଇଁ କୌଣସି ଲୋକଙ୍କୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଜାତି ବୋଲି ମନା କରାଯାଏ, ତାହାର ରକ୍ଷା ବିଧାନ ପାଇଁ ସରକାର ସାଧାରଣ ଫାଣ୍ଡିରୁ କିଛି ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରିବେ ନାହିଁ ।

ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ଟ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ ରାଜ୍ୟରେ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କରିବାକୁ ଯାଇ କୁଇଲନ୍ ଠାରେ ଆହୂତ ହୋଇଥିବା ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି ଇସ୍ତାହାରକୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଟ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ ରାଜସରକାରଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରିଥିଲେ । ଟ୍ରିବାନ୍ଦ୍ରମ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ କହିଥିଲେ ।

" ଅଭେଦ୍ୟ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋକର ରେଖା ଦେଖା ଦେଇଅଛି । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ସମସ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମହାରାଜାଙ୍କର ଇସ୍ତାହାର ମୋ ହାତକୁ ଆସିଛି । ଆଜି ସକାଳେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା ସଭାରେ ମହାରାଜାଙ୍କର ଶାସନ-ପ୍ରତି ମୁଁ ମୋହର ଶ୍ରଦ୍ଧା ନିବେଦନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଏହି ଇସ୍ତାହାରକୁ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇ ଦେଇଥିଲି ଯେ ଯେଉଁ ସବୁ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମନା, ସେଥିରେ ରାଜସରକାରଙ୍କର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରହିବ ନାହିଁ । ରାଜସରକାରଙ୍କୁ ଏଥି ନିମିତ୍ତ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବା ମୋହ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହେଲେହେଁ ଆପଣମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ ଯେ ଏତିକରେହିଁ ମୁଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ଏ ରୋଗର କେବଳ ସମୟୋଚିତ ଉପଶମ ଦରକାର ନୁହେ, ଏହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ଭରସା କରେଁ ମହାରାଜା ଏବଂ ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶକମାନେ ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ତେତେ ଦୂର ଏହି ପ୍ରତିକାରକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବେ । ମହାରାଜା କେବଳ କହିଅଛନ୍ତି ଯେ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା, ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ହେବା କିମ୍ବା ସାକ୍ଷାତ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାରଣ ଅଛି ସେ ସବୁକୁ ରାଜସରକାର ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ନାହିଁ । "

ବରୋଦାରେ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଗବେଷଣା ସମ୍ମିଳନୀ

ପ୍ରାଚ୍ୟ ଗବେଷଣା ସମ୍ମିଳନୀ (Oriental Research Conference) ର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଭାଷଣରେ ବରୋଦା ମହାରାଜା ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଥିଲେ ଯେ ମୌଳିକ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ଭାରତରେ କର୍ମୀଙ୍କର ଅଭାବ । ଏ ଦେଶର ଶିକ୍ଷିତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ମଧ୍ୟ ଗବେଷଣାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ କ୍ୱଚିତ୍ ଆଗ୍ରହ ଦେଖା ଯାଇ ଥାଏ ।

ଆଧୁନିକ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମହାରାଜା କହିଥିଲେ, " ସନ୍ତୋଷର କଥା ଯେ ଆଧୁନିକ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟଭାବରେ ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟର ପରିସର ସମଗ୍ର ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ଜୀବନରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ-ଅଛି ।"

ସଂସ୍କୃତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ କହିଥିଲେ " ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ପ୍ରତି ମୋହର ସବୁବେଳେ ଉଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ ରହିଅଛି । ଏହି ବିରାଟ ସାହିତ୍ୟରେ ଚିରକାଳପାଇଁ ନାନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଚିନ୍ତା ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜ୍ଞାନ ନିହିତ ଅଛି । କିନ୍ତୁ କେବଳ ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥ-ଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପାଦିତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେହିଁ ମୁଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହି ପାରିବ

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାହିଁ । କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ଦାଣ୍ଡ ହାଟର ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଉପକୃତ ହେବେ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ସବୁ ସାଧାରଣ ଯେପରି ଏଥିରେ ଅଂଶୀଦାର ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଏହାର ଲାଭ ଯେପରି ସାଧାରଣଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ହୁଏ, ସେଥିପାଇଁ ଅଧିକତର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଓ ଐକାନ୍ତିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଆବଶ୍ୟକ । ଅପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ଇଂରାଜୀ ଏବଂ ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅନୁବାଦଗୁଡ଼ିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ରୀତି ଓ ଗଭୀର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ସହିତ ସମ୍ପନ୍ନ ହେବା ଉଚିତ । ଅର୍ଥାତ୍ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ କୌଶଳ ସହିତ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ସୁପାଠ୍ୟ କରିବା ଦରକାର ।"

ଏସିଆର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ କହିଥିଲେ, "ଏହିରୂପେ ଯେତେବେଳେ ଆମ୍ଭେ ଭାରତୀୟମାନେ ନିଜର ଇତିହାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଭିଜ୍ଞ ହୋଇ ପାରିବୁଁ, ସେତେବେଳେ ଯଥାର୍ଥ ରୂପରେ ବିଚାର କରିବାପାଇଁ ତାହାକୁ ଏସିଆ ମହାଦେଶର ଗୋଟିଏ ଆଂଶିକ ଇତିହାସ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ତପୂରେ ବିଭିନ୍ନ ସଭ୍ୟତାର ସଂମିଶ୍ରଣରେ ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତା କିପରି ପୁଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି, ଏବଂ ପୂର୍ବ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗକୁ ପ୍ରାଚୀନ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଗତି କରିବା ଦ୍ୱାରା କିପରି ଏହି ସବୁ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ସଂଘର୍ଷ ଅଥବା ମିଳନ ସଂଘଟିତ ହୋଇଅଛି, ସେଥିପ୍ରତି ଅଭିନିବେଶ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷାର ଏହି ଦିଗଟାକୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକ ପକ୍ଷରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାର ସମୟ ଆସିଅଛି । ସ୍କୁଲ୍ କଲେଜର ସାଧାରଣ ପାଠ୍ୟ ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଉପସଂହାରରେ ସେ କହିଥିଲେ, " ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପ୍ରତୀଚ୍ୟର ଭିତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିଲେହେଁ ସେହୁହେଁ ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶରୀରର ଦୁଇଟି ଅଙ୍ଗ ବିଶେଷ । ଅବଶ୍ୟ ନିଜର ସ୍ୱଭାବସୁଲଭ ନୀତି ଅନୁସରଣ କରିବାହିଁ ମାନବ ଜାତି ପକ୍ଷରେ କଲ୍ୟାଣକର । ସୁତରାଂ ଏହା ସତ୍ୟ ହେଲେ ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ ଅନ୍ୟ ଅଙ୍ଗକୁ ବୁଝିବା ଓ ଜାଣିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହା ସତ ଯେ ପ୍ରତି ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଅଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ସଭ୍ୟତାର ବିଭିନ୍ନ ଅବସ୍ଥା ରହିଅଛି । ମନୁଷ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଯୁଗରେ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରଗତି ଜାଣିପାରେ ସେତେବେଳେହିଁ ସେ ଯେଉଁ ଜଗତରେ ବାସ କରେ, ତାହାକୁ ବୁଝିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୁଏ ।

ଏହାପରେ ମହାରାଜା ସମ୍ମିଳନୀର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସଭାପତି ମିଃ କେ. ପି. ଜୟସ୍ୱାଲ୍ ତାଙ୍କର ଅଭିଭାଷଣରେ ଫରାସୀ ଓ ଦିନାମାର ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଗଭୀର କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଥିଲେ । କାରଣ ସୁଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟ ଜଗତରେ ସେମାନଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅଧ୍ୟବସାୟ ଫଳରେ ଭାରତର ଇତିହାସ ପାଇଁ ବହୁ ଅମୂଲ୍ୟ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇ-ଅଛି । ଏ ଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ ଇତିହାସପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଯେଉଁ ସବୁ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦାନ କରିଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଉପକାର ମଧ୍ୟ ସେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ ।

ଦେଓଅସ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ବ୍ରତ

ଦେଓଅସ୍‌ର ମହାରାଜା ପୂର୍ବପରି ପଣ୍ଡିଚେରୀଠାରେହିଁ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଅଛନ୍ତି । ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ରାଜ୍ୟଭାର ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ସେ ଅନଶନ ଓ ତ୍ୟାଗବ୍ରତ ଧାରଣ କରିଥିବାର ସମ୍ବାଦ ମିଳେ ।

ସେ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କଠାକୁ ଗୋଟିଏ ତାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାହାର ନକଲ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଚେମ୍ବରର ଚ୍ୟାନ୍ସେଲର ଓ ଭାରତ-ସଚିବଙ୍କ ନିକଟ ପଠାଇଥିଲେ । ଏହି ତାରଟି ମହାରାଜାଙ୍କର ନିଜ ଜୀବନ ଉପରେ ବୈରାଗ୍ୟଭାବ ସୂଚନା କରିଥିଲା ଏବଂ ଜାନୁଆରୀ ତା ୫ ଖରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଇସ୍ତାହାରଟି ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବାଦ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୋଲି ଜଣାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ରାଜ୍ୟ-ଶାସନପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ପକ୍ଷରେ ରୀତିମତ ହିସାବୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଦୃଢ଼ତା ଫେରାଇ ଆଣିବାପାଇଁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ଋଣମଞ୍ଜୁର କରିବାକୁ ହେବ । ଉପରୋକ୍ତ ସର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ଯେନ ସନ୍ତୋଷଜନକ ରୂପେ ରାଜ୍ୟଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ସେ ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କୁ ଅନୁନୟ କରିଅଛନ୍ତି ଯେ " ତାଙ୍କର ଦେବତାଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମ ନିକଟରେ ରହି ନିର୍ବିଘ୍ନ ଓ ନିୟମିତ ଭାବରେ ନିଜର ପବିତ୍ର ସେବା ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମାପନ କରିବାର " ସୁଯୋଗ ତାଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉ ।

କ. ଚ. ପ.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ବାଦ ଓ ସଙ୍କେତ

ବିହାର ଭୂମିକମ୍ପ

ଜାନୁଆରି ମାସ ୮।୧୫ରଖରେ ଭାରତରେ ଯେଉଁ ଭୂମିକମ୍ପ ହେଲା ବିହାରବାସୀଙ୍କର ଧନ ଓ ଜୀବନ ଉପରେ ତାହା ଭୀଷଣ କ୍ଷତି-କାରକ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି । ବାୟୁବିଦ୍ୟାବିତ୍ ଓ ଭୂତତ୍ତ୍ୱ-ବିତ୍‌ମାନଙ୍କ ମତରେ ନେପାଳ ରାଜ୍ୟହିଁ ଏହି ଭୂମିକମ୍ପର ଜନ୍ମ-ସ୍ଥାନ । କାରଣ ପୃଥିବୀର ଭୂକମ୍ପ-ପରିଧି ଉପରେ ଏହି ରାଜ୍ୟ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ପରିଧି ଉପରେ ତଳଲିଖିତ ଜାଗାଗୁଡ଼ିକ ରହି ଥିବାର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ସ୍ଥିର କରିଅଛନ୍ତି:—ମଧ୍ୟ ଆମେରିକା, ଓଏଷ୍ଟ୍ ଇଣ୍ଡିଜ୍, ଏଜୋର୍‌ସ, ଇଟଲି, ସିରିୟା, ପାରସ୍ୟ, ଅଫ-ଗାନସ୍ଥାନ, ତିବତ, ଜାପାନ ଏବଂ ହାୱାଇ୍ୟାଇ ।

ନେପାଳ ରାଜ୍ୟରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଏହି କମ୍ପନ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ଗତି କରିଥିଲା ଏବଂ ୫ । ୨ ମିନିଟ ଧରି ସମସ୍ତ ବିହାର ଭୂମିକୁ ଅସମ୍ଭବ ବେଗରେ ଦୋହଲାଇ ଦେଇଥିଲା । ବଡ଼ ବଡ଼ ସହର ଓ ଅଟ୍ଟାଳିକାମାନ ଚୂର୍ଣ୍ଣିଭୂତ ହୋଇ ଭସ୍ମସ୍ତୂପରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କଥା କହୁ ନାହିଁ, ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ନିଜ ଘର ତଳେ କିମ୍ବା ରାସ୍ତା ଘାଟରେ ପଡ଼ି ଜୀବନ୍ତ ସମାଧି ପାଇଥିଲେ । ରାସ୍ତା ଘାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲା, ପ୍ରକାଣ୍ଡ ହର୍ମ୍ୟସବୁ ଭୂତଳଶାୟୀ ହେଲା, ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ଜଳଶୂନ୍ୟ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ପୃଥିବୀ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାଣି ଓ ବାଲି ପ୍ରଭୃତି ମହା ବେଗରେ ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅଳ୍ପକ୍ଷଣ ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ଘରେ ଲୋକେ ହାସ୍ୟ କୋଳାହଳ କରୁଥିଲେ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେମାନେ କିଏ କାହିଁ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ, କାହାର ପତ୍ତା ମଧ୍ୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ କିମ୍ବା ସମସ୍ତ ପରିବାରଟି ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲା ।

ମୁଙ୍ଗେର ଏବଂ ମୋଜାଫରପୁରର ଅବସ୍ଥା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ । ଏହାପରେ ଦରଭଙ୍ଗା, ମୋତିହାରୀ, ଛପ୍ରା ଏବଂ ମଧୁବନୀ ଜିଲ୍ଲାଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ କ୍ଷତି ହୋଇଅଛି । ଗୁରୁତ୍ୱ ଓ ବିସ୍ତାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୃଥିବୀର ବୃହତ୍ତମ ଦୁର୍ବିପାକ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଏକତମ ବୋଲି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇ ଅଛି । କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୨୦୦୦ ଲୋକ କ୍ଷୟ ହୋଇଥିବାର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ବାଦ ମିଳେ ।

ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ଲୋକମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦେଶବାସୀ ଏବଂ ସରକାର ଲାଗି ପଡ଼ିଅଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ତଥା ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଭୂମିକମ୍ପ ସାହାଯ୍ୟପାଣ୍ଠି ଖୋଲା ଯାଇ-ଅଛି । ଏଥିପାଇଁ ସାଧାରଣଙ୍କର ଦାନ ସାମାନ୍ୟ ନୁହେ । ଭାରତୀୟ ରାଜାମାନେ ମଧ୍ୟ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଦାନ କରିବାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍-ପଦ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ଭୂମିକମ୍ପ ପାଣ୍ଠିକୁ କେବଳ କାଥିଆବାଡ଼ର ଗୋଣ୍ଡଲ ମହାରାଜା ଟ୍ୟ,୦୦୦୦୦୦ ଦାନ କରି ବିଶେଷ ପ୍ରଶଂସାଭାଜନ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଭୂମିକମ୍ପର କାରଣ

ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ମତରେ ଭୂମିକମ୍ପ ହୁଏ ତ ତାହାର ପରିଧି ମଧ୍ୟରୁ କିମ୍ବା ଆଗ୍ନେୟଗିରି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ପୃଥିବୀର ଉପରିଭାଗ ଯେତେବେଳେ ଅଧିକ ଶୀତଳ ହୋଇଯାଏ ସେତେବେଳେ ଏହା ଫାଟି ଯାଇ ଅତି ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଗର୍ତ୍ତମାନ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ସେହି ସମୟରେ ପୃଥିବୀ ଗର୍ଭରେ ଥିବା ଧାତବ ପଦାର୍ଥ-ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବେଗରେ ଗତି କରେ । ବିଶେଷତଃ ପାର୍ବତ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେହିଁ ଏହା ଘଟିଥାଏ । ଏହାହିଁ ପୃଥିବୀର ଅଭ୍ୟ-ନ୍ତରକୁ ଭୀଷଣ ଭାବରେ ସଞ୍ଚାଳିତ କରି ଭୂମିକମ୍ପର ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଅଧିକାଂଶ ଭୂମିକମ୍ପ ଏହି କାରଣରୁହିଁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚିଅଛି ସେଠାରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳର ଚାପ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେଲେ ଭୂମିକମ୍ପର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ କହନ୍ତି ଜାନୁଆରି ମାସ ଦ୍ୱିତୀୟ ସପ୍ତାହରେ ଭାରତର ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳରେ ବାୟୁଚାପର ଘନ ଘନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା । ସୁତରାଂ ଅଳ୍ପ ଦିନ ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ଭୂମିକମ୍ପ ହେଲା ଏହାହିଁ ତାହାର ଆଂଶିକ କାରଣ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ମତ ।

ଭୂମିକମ୍ପର ବିଭିନ୍ନ ଗତିର ପରିମାପକ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ସାଇସ୍‌ମୋଗ୍ରାଫ୍ (Seismograph) କହାଯାଏ । ଏହି ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂମିକମ୍ପ ସ୍ପନ୍ଦନଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ କାଳ କେତେ, ବ୍ୟାପକତା କେତେ ଦୂର ଏବଂ ଗତି କେଉଁ ଦିଗରେ, ଇତ୍ୟାଦି କେତେଗୋଟି ବିଷୟ ବୁଝା ଯାଇପାରେ । ଏହି ଯନ୍ତ୍ରରୁହିଁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ନାନା ଆକାର ଓ ଗୁରୁତ୍ୱଯୁକ୍ତ ପ୍ରାୟ ୧୦,୦୦୦ ଭୂମିକମ୍ପ ଜାତ ହୋଇ ଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ କେତେ ସ୍ଥାନରେ ଏହା ଅନୁଭବ କରାଯାଏ ଏବଂ ଆଉ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଆଦୌ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭୂମିକମ୍ପ ହେବାର କେତେକ ଘଣ୍ଟା ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ଏହା

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭବିଷ୍ୟବାଣୀ ଦେବାପାଇଁ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ବିଜ୍ଞାନର ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନ ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ ।

ନେପାଳ ରାଜ୍ୟର ଶୋକ

ଗତ ଭୂମିକମ୍ପର ଉପକେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ ନେପାଳରାଜ୍ୟରୁ କେତେକ ସପ୍ତାହ ପାଇଁ କୌଣସି ଖବର ମିଳିଲା ନାହିଁ ! କାରଣ ରାସ୍ତା-ଘାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରୁ ଏ ରାଜ୍ୟଟି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ି-ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ରାସ୍ତା ଓ ଟେଲିଗ୍ରାମ ତାର ପ୍ରସ୍ତୁତ ମରାମତି ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ ରାଜ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଭୟାବହ ଘଟଣା ଘଟି ଯାଇଅଛି ତାହାର ସଠିକ ଖବର ଲୋକ ସମକ୍ଷରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ନେପାଳର ରାଜଧାନୀ କାଠମାଣ୍ଡୁ ଏବଂ ଭାଦଗାଁ ଓ ପଥାନ୍ ନାମକ ଆଉ ଦୁଇଟି ବଡ଼ ସହରର ମଧ୍ୟ ଭୀଷଣ କ୍ଷତି ହୋଇ ଅଛି । ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା ଖବର ମିଳିଅଛି, କେବଳ କାଠମଣ୍ଡୁରେହିଁ ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୫୦୦ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଶତକରା ୫୦ ବାସ-ଗୃହ ଭୂମିଶାୟୀ ହୋଇଅଛି । ବାକୀ ଗୁଡ଼ିକ ହୁଏତ ଫାଟି ଯାଇଛି କିମ୍ବା ବାସଯୋଗ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସର୍ବୋପରି ଦାରୁଣ ସମ୍ବାଦ ଏହି ଯେ ନେପାଳ ରାଜ-ପ୍ରାସାଦର କେତେକ ଅଂଶ ଭୂମିସାତ୍ ହୋଇ ମହାରାଜାଙ୍କର ଦୁଇଟି କନ୍ୟାଙ୍କର ଜୀବନ ନଷ୍ଟ କରିଅଛି । ଗୃହହୀନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କପାଇଁ ଅସ୍ଥାୟୀ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କରିବା ଲାଗି ମହାରାଜା ଆପାତତଃ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କରିଥିବାର ପ୍ରକାଶ ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜରେ ହାତୀଧରା

ଜାନୁଆରି ମାସ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ବାରିପଦାରୁ ୧୧ ମାଇଲ ଦୂର-ବର୍ତ୍ତୀ ଚେକାମରା ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ହାତୀଧରା ହୋଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟର ନାନା ସ୍ଥାନରୁ ବିଶେଷତଃ ବାରିପଦା ସହରରୁ ବହୁ ଲୋକ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଯାତାୟାତ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ପାଇଁ ସେ ସ୍ଥାନଟି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ସହରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଥିଲା । ଦୋକାନ ବଜାର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଖୋଲିଥିଲା । ପାଗ ଭଲ ଥିବାରୁ ହାତୀ-ଧରାଟି ସୁସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ଜୟପୁର ଓ ପାଲ୍ଲାର ବିଶିଷ୍ଟ ମହାରାଜାମାନେ ହାତୀଧରା ଦେଖିବାକୁ ଆଗମନ କରି-ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରୁ ପୁରୀର ରାଜା ସାହେବ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରି ଏହି ରାଜ ଅତିଥିମାନେ ହାତୀ-ଧରାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଉପଭୋଗ କରିଥିଲେ । ଗୋଟାଏ ମସ୍ତ ବଡ଼ ଦନ୍ତା ସହିତ ସର୍ବସମେତ ୨୦ଟି ହାତୀ ଧରା ହୋଇଥିଲେ । ଦନ୍ତାଟି ଥରେ ଖେଦା ଭିତରୁ ପଳାଇ ଯାଇ ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ଧରା ପଡ଼ିଥିଲା । ଅତିଥିଶାଳାର ଦ୍ୱାରଦେଶସ୍ଥ ଫାଟକର ଛବିଟି ଏଥର ମଲ୍ଲଟ ଉପରେ ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଏ ଫାଟକଟିର ବିଶେଷତ୍ୱ ଏହି ଯେ କେବଳ ହାତୀଦାନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ମଟର ପ୍ରଭୃତି ଅନାୟାସରେ ଯାତାୟାତ କରୁଥିଲା ।

ବାରିପଦା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମେମୋରିଏଲ୍ ସ୍ପୋର୍ଟସ୍

ଜାନୁଆରୀ ୧୪ ତାରିଖରେ ବାରିପଦା ପୁଲିସ୍ ପଡ଼ିଆରେ କ୍ରୀଡ଼ା ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୋଇଥିଲା । ବାରିପଦା ଏଥ୍‌ଲେଟିକ୍ ଏସୋସିଏସନ୍ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବର୍ଷ ପରି ଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଥିଲେ । ସର୍ବସମେତ ୧୮ ଗୋଟି କ୍ରୀଡ଼ାରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରତିଯୋଗୀମାନେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ମହାରାଜା ସ୍ୱୟଂ ପୁରସ୍କାର ବିତରଣ କରିଥିଲେ । ଉଭୟ ଟିମ୍ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ କଟକ ରେଭନ୍ସ-କଲେଜର ଏଥ୍‌ଲେଟିକ୍ କ୍ଲବ୍‌ହିଁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ ।

୧ । ଇଣ୍ଡିୟାନ ସ୍ପୋର୍ଟିଂ କ୍ଲବ୍, ଖଡ଼ଗପୁର
୨ । ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ଏଥ୍‌ଲେଟିକ୍ କ୍ଲବ୍, ଖଡ଼ଗପୁର
୩ । ଅନୁଗୁଳ ହାଇ ଇଂରେଜି ସ୍କୁଲ
୪ । ରେଭନ୍ସା କଲେଜ ଏଥ୍‌ଲେଟିକ୍ କ୍ଲବ୍, କଟକ
୫ । ଲାଇଟ୍ ଅଫ୍ ବେଙ୍ଗଲ୍, ଖଡ଼ଗପୁର
୬ । ସନ୍ ଶାଇନ୍ ଟିମ୍, ବାରିପଦା
୭ । ଜାମସେଦପୁର
୮ । ବାରିପଦା ହାଇ ଇଂରେଜି ସ୍କୁଲ
୯ । ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ଇନ୍‌ଏଣ୍ଡ, ବାରିପଦା
୧୦ । ପୋଲିସ୍ କ୍ଲବ, ବାରିପଦା

ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି

କଟକର ଦେଓଆନ ବାହାଦୁର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର ଆମ୍ଭ-ମାନଙ୍କୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସଂବାଦଟି ଦେଇ ବାଧିତ କରିଅଛନ୍ତି ।

" ଅକ୍ଟୋବର ସଂଖ୍ୟାରେ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେଓ 'ଉତ୍କଳ ପ୍ରଭା'ରେ ନଭସ୍ ନାମ ଦେଇ ଲେଖୁ ଥିଲେ ବୋଲି ଯାହା ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି, ତାହା ଠିକ୍ ନୁହେ । ନଭସ୍ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଲୋକ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଇଂଲଣ୍ଡର କିଙ୍ଗ୍ ଆଲ୍‌ଫ୍ରେଡ୍, ସ୍କଟ୍‌ଲେଣ୍ଡର ଜେମସ୍ ଫାର୍ଷ୍ଟ ଏବଂ ରସିଆର ପିଟାର୍ ଦି ଗ୍ରେଟ୍ ପ୍ରଭୃତି ଶିକ୍ଷିତ ରାଜାମାନେ କିପରି ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ ତାହାର ଉଲ୍ଲେଖ ଥିଲା । ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସେହିପରି ଶିକ୍ଷା ବିସ୍ତାର ହେବ ବୋଲି ଏ ପ୍ରବନ୍ଧର ଅଭିମତ ଥିଲା । 'ନଭସ୍' ସେତେବେଳେ ଜଣେ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ଏହା ଗୋଟିଏ ସୁଖସ୍ମୃତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମସିହାର ପୁରସ୍କାରଟିକୁ ଜଣେ ରୁଷୀୟ ସାହିତ୍ୟିକ ଲାଭ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କର ନାମ ଆଇଭାନ୍ ବୁନିନ୍ (Ivan A. Bunin) । ସ୍ୱଦେଶରୁ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଫ୍ରାନ୍ସରେ ବାସ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ଆଇଭାନ୍ ବୁନିନ୍ ୧୮୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରୁଷିୟାର ଭୋରୋନେଜ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ଶୁଣାଯାଏ ତାଙ୍କର ଚେହେରା ଲମ୍ବା ଅଥଚ ପାତଳା । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ବାଳଗୁଡ଼ିକ ଧଳା ହୋଇ ଯାଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବହାରରେ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିଲାଟି ପରି କୌତୁକପ୍ରିୟ । ୧୯୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ଫ୍ରାନ୍ସକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେଠାରେ ସେ କିଛି ଭତ୍ତା (ପେନ୍ସନ୍) ପାଇ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ୟ ହିଁଅକୁ ଘେନି ଅଛନ୍ତି । ଆଇଭାନ୍ ବୁନିନ୍ ଏକ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରର ସନ୍ତାନ । କିନ୍ତୁ ରୁଷୀୟ ଭାଷାରେ ସେ ଯେଉଁ ସବୁ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ସେ ଗୁଡ଼ିକରେ କେବଳ ଗ୍ରାମ୍ୟ କୃଷକର ଚରିତ୍ରହିଁ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଅଛି । ସାହିତ୍ୟର ନାନା ବିଭାଗରେ ତାଙ୍କର ଲେଖନୀ ଚାଳିତ ହୋଇଅଛି । ତାଙ୍କର ୧୯ ବର୍ଷ ବୟସରୁହିଁ ସେ କବିତା ଲେଖି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ବିଖ୍ୟାତ ପୁଷ୍କିନ୍ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଆମେରିକାର କବି ଲଂଫେଲୋଙ୍କର ହିୟାଓଆଥା (Hiawatha) ନାମକ କାବ୍ୟର ଅନୁବାଦ କରି ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସେ ଏହି ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ । ରୁଷିଆ ଦେଶର ଜାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଯେତେବେଳେ ଏ ପୁରସ୍କାରଟି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଚିହ୍ନରୂପେ ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ଆର୍ସେନିଭ୍‌ଙ୍କ ଜୀବନୀ (The Life of Arseniev) ନାମକ ଅଧୁନାତନ ଗ୍ରନ୍ଥପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ମିଳିଅଛି ବୋଲି ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟି ସୁଇଡୀୟ ଭାଷାରେ ଅନୂଦିତ ହୋଇଅଛି । ରୁଷିଆର କୌଣସି ଲେଖକଙ୍କୁ ଏ ପୁରସ୍କାର ମିଳିବ ବୋଲି ଆଶା ନ ଥିଲେହେଁ, ବୁନିନ୍‌ଙ୍କ ବିଷୟ ଯେ ଏଥର ବିଚାର କରା ଯାଉଅଛି, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଏକ ରକମ ନିଃସନ୍ଦେହ ଥିଲେ । କାରଣ ସେ ପ୍ରକାଶ କରିଅଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର କେତେକ ଆମେରିକାନ୍ ବନ୍ଧୁ ତାଙ୍କ ରଚିତ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ବଡ଼ ପସନ୍ଦ କରି ନୋବେଲ କମିଟିକୁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କରିଥିଲେ ।

"ସ୍ୟାନ୍ ଫ୍ରାନ୍ସିସ୍‌କୋର ଭଦ୍ର ଲୋକ" (The Gentleman from San Francisco) ନାମକ ପୁସ୍ତକଟି ତାଙ୍କର ସର୍ବାପେକ୍ଷା ପ୍ରିୟତମ ରଚନା । ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ଏକ ଅଭିଯୋଗରୂପେ ଏ ପୁସ୍ତକଟି ସୁବିଦିତ । ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରଚନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି ଯେ " ସେଗୁଡ଼ିକ ରୁଷୀୟ ଚରିତ୍ରର ନିରକ୍ଷେପ ଓ ନିରପ୍ତ ଚିତ୍ରଣ । ରୁଷୀୟାର ଆତ୍ମା, ତାହାର ଗଭୀରତା ଏବଂ ଜଟିଳତା, ଆଲୋକ ଏବଂ ଅନ୍ଧକାର ଏବଂ ତାହାର ଚରମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟର୍ଥତାହିଁ ଏହି ରଚନା ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟ ବସ୍ତୁ । "

ଆଇଭାନ୍ ବୁନିନ୍

ଇଂରାଜିରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଳ୍ପ ଓ ପୁସ୍ତକ ଅନୂଦିତ ଏବଂ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ " ସୁଖର ଦିନ " (The Well of Days) ଏବଂ " ଗ୍ରାମ " (The Village) ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ।

ଭାଗ୍ୟ ତାଙ୍କପ୍ରତି ସୁପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେହେଁ ନିଜର ଚାଲଚଳନରେ ସେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ କୁହାଗଲା, ତାଙ୍କର ପୁରସ୍କାର ୩ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରୁ କିଛି ଅଧିକ ହେବ, ସେତେବେଳେ ସେ ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ ଯେ ଫରାସି ଲଟେରିରେ ଭାଗ୍ୟବାନ୍‌ର ଜଣେ ଭଣ୍ଡାର ବିନା ଚେଷ୍ଟାରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦଶଗୁଣ ଟଙ୍କା ପାଇଅଛି !

ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନର ପୁରସ୍କାର

୧୯୩୩ ମସିହାପାଇଁ ଏହି ପୁରସ୍କାର କେମ୍ବ୍ରିଜ୍‌ର ଅଧ୍ୟାପକ ଡିରାକ୍ (P.H.M. Dirac) ଏବଂ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ର ମାଗ୍‌ଡାଲେନ୍ କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ରୋଡିଙ୍ଗର୍ (Erwin Schrodinger) ଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟି ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ପରମାଣୁ ବିଷୟକ କେତେ ଗୋଟି ତଥ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିବାରୁ ସେମାନେ ଏହା ପାଇଅଛନ୍ତି ।

୧୯୩୨ ମସିହାର ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟକ ପୁରସ୍କାର କାହାରିକୁ ଦିଆଯାଇ ନ ଥିଲା । ଜର୍ମାନ୍ ବାସିନ୍ଦା କେତେକ ବିଘ୍ନ ଅବସ୍ଥାର ରୂପ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିବାରୁ ଏହି ପୁରସ୍କାରଟି ଲିପ୍‌ଜିଗ୍‌ର ଅଧ୍ୟାପକ ହେସେନ୍‌ବାର୍ଗଙ୍କୁ (W. Heisenburg) ମିଳିଅଛି ।

ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନର ପୁରସ୍କାର

ଏ ପୁରସ୍କାରଟି ଯାହାଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଅଛି ସେ ଚିକିତ୍ସକ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାମ ଡକ୍ଟର୍ ଟୋମାସ୍ ହଣ୍ଟ ମର୍ଗାନ୍ (Dr. Thomas Hunt Morgan) ଏବଂ ଚିକିତ୍ସକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ନ ହୋଇ ପୂର୍ବେ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟ କେହି ଲାଭ କରି ନ ଥିଲେ ! କାଲିଫର୍ଣିଆର ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଟେକ୍ନୋଲଜିରେ ପ୍ରାଣୀବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଅଧ୍ୟାପନା କରନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ ଦେହର କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଲୁଣ୍ଡୁ ଲୁଣ୍ଡୁ କରେ କାହିଁକି ସଲ ଉଠେ, ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଯେଉଁ କାରଣମାନ ସେ ଦର୍ଶାଇ ଅଛନ୍ତି, ତାହା କୌଣସି ଜୀବତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ଙ୍କ ଗୋଚର ନାହିଁ ।

ସେ ଯେଉଁ ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଅଛନ୍ତି ତାହାଦ୍ୱାରା ବଂଶପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ମନୁଷ୍ୟର ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗତ ଦୋଷ ଗୁଣ ସନ୍ତାନ-ମାନଙ୍କଠାରେ ସଂକ୍ରମିତ ହେଉଥିବାର ବୁଝାଯାଉଛି ! ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ଶକ୍ତି ଲାଭ କରି ବଂଶାନୁଗତ ଦୋଷଗୁଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଅପନୁଦାନ କରି ପାରେ ।

୧୯୩୩ ମସିହା ପାଇଁ ରସାୟନ ବିଜ୍ଞାନର ପୁରସ୍କାର କାହାରକୁ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ ।

ଆଗାମୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାଣୀବିଜ୍ଞାନ

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମସ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସବୁ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ଆଲୋଚନା କରୁଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକମତ ଯେ ନିକଟରେ ଆଉ ଏକ ମହାଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗତର ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତି ଏବଂ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ମନୋମାଳିନ୍ୟହିଁ ଏହି ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରଧାନ କାରଣରୂପେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଇପାରେ । ଏ ଯୁଦ୍ଧର ଆକାର ପ୍ରକାର କି ଧରଣର ହେବ, ତାହା କଳ୍ପନା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଏହା ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆଧୁନିକ ଯୁଦ୍ଧରେ ମନୁଷ୍ୟର ଶକ୍ତି ସାହସ ଅପେକ୍ଷା ବିଜ୍ଞାନର କୌଶଳହିଁ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପଦାର୍ଥ-ବିଜ୍ଞାନ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରାଣୀବିଜ୍ଞାନହିଁ ସମର ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ଯେଉଁ ଧ୍ୱଂସଲୀଳାର ଅଭିନୟ କରିବ ତାହା ତଳ ଲିଖିତ ସମ୍ବାଦରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାଯାଏ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଦ୍ଧବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ଜର୍ମାନୀର ବର୍ଲିନ୍ ଯୁନିଭର୍ସିଟିରେ ଏକ ନୂଆ କାର୍ଯ୍ୟ ଖୋଲା ଯାଇଅଛି । ଏଥିରେ ଅଧ୍ୟାପକ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଡକ୍ଟର ୟୁଅଲ୍ଡ ବ୍ୟାନ୍ସ (Ewald Banse) । ସମର-ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଯେଉଁ ବହି ଲେଖିଅଛନ୍ତି ସେଥିରୁ କେତେକ ଅଂଶ ଜର୍ମାନୀ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଆମେରିକାର ବଡ଼ ବଡ଼ କାଗଜର ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଅଛି । ତଳେ ଏହାର ଅନୁବାଦ ଦିଆଗଲା ।

"ଇଂଲଣ୍ଡ ଯେପରି ଅନଶନ ଦ୍ୱାରା ଶତ୍ରୁକୁ ବଧ କରିବା ପାଇଁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ଏବଂ ଗ୍ୟାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭୟାବହ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ସାହାଯ୍ୟରେ ତୋପ ଗୁଳି ପ୍ରସ୍ତୁତି ଯେପରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଦ୍ଧକୁ ମନୁଷ୍ୟର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଓ ପୌରୁଷରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଅଛି, ପ୍ରାଣୀବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଜାତିକୁ ସମୂଳେ ବିଧ୍ୱସ୍ତ କରିଦେବାପାଇଁ ନ୍ୟାୟତଃ ସମର୍ଥ ହେବ ।"

ଏହିପରି ଭାବରେ ମନୁଷ୍ୟସମାଜ ଯେତିକି ଅଧିକ ଜ୍ଞାନାର୍ଜନ କରି ଶିକ୍ଷା ସଭ୍ୟତାରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ହେଉଅଛି ଯୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଭୀଷଣ ହୋଇ ଉଠୁଅଛି । ଅଳ୍ପଦିନ ପୂର୍ବେ ଆମେରିକାର ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନରେ ଦୁଇଜଣ ବିଖ୍ୟାତ ପଣ୍ଡିତ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ହାର୍ଭାର୍ଡ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଏହି ଦୁଇ ଅଧ୍ୟାପକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୫୦ ଅବ୍ଦରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ୧୯୨୫ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି, ସେ ସକଳର ଆଲୋଚନା କରିଅଛନ୍ତି । ଯାହାହେଉ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଜର୍ମାନ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ବାସ୍ତବ କାର୍ଯ୍ୟରେହିଁ ପ୍ରମାଣିତ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ।

"ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଟାଇଫଏଡ୍ ଜ୍ୱରର ଜୀବାଣୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ପିଇବା-ପାଣିକୁ ବିଷାକ୍ତ କରି ଦେବାକୁ ହେବ, ମାଛିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହି ମହାମାରୀ ରୋଗକୁ ସର୍ବତ୍ର ବିସ୍ତୃତ କରିଦେବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଭୌତିକ ଉପାୟରେ ମୂଷାମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ହଜାର ଜୀବାଣୁ ମଧ୍ୟ ବିସ୍ତୃତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।"

ଏଥିରୁହିଁ ଆଗାମୀ ଯୁଦ୍ଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ ଧାରଣା କରାଯାଇପାରେ । ସେ ପୁନଶ୍ଚ କହିଅଛନ୍ତି,

"ଶତ୍ରୁରାଜ୍ୟରେ ଓଡ଼ାଇ ଆକାଶ ଯାନ ସବୁ ଏହି ସାଂଘାତିକ ଜୀବାଣୁ ଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସିବ ଏବଂ ଏହାର ଫଳ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତୋଷଜନକ ହେବ ।" ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଯୁକ୍ତିର ଅଭାବ ନାହିଁ । ନିଜକୁ ସମର୍ଥନ କରି ସେ କହିଅଛନ୍ତି, "ଯେଉଁ ଜାତିର ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ନାହିଁ, ତାହା ପକ୍ଷରେ ପ୍ରାଣୀବିଜ୍ଞାନ ସାହାଯ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ-ସଜ୍ଜା କରିବାହିଁ ଅଧିକ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ । ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଜାତିକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅସହାୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େ, ସେଥିରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା ଲାଗି ସେତେବେଳେ ତାହାକୁ ଯେ କୌଣସି ଅସମ୍ଭବ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କୌଣସି ଆଇନ ପ୍ରତି ଅପେକ୍ଷା ନ ରଖି ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ସବୁ ଉପାୟ ଗୁଡ଼ିକୁହିଁ ତାକୁ ଉଚିତ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରିବାକୁ ହୁଏ ।"

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ସମର-ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଧ୍ୟାପକ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ କି ନା, ସେଥିପାଇଁ ଡଙ୍କର ବ୍ୟାନ୍ସଙ୍କର କଥାଗୁଡ଼ିକ ଗଭୀର ଭାବରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ଉଚିତ । ଆଉ ଯଦି ଏପରି ଶିକ୍ଷାର ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଉପଯୋଗୀ କୌଣସି ଅଧ୍ୟାପକ ମିଳିବେ କି ନାହିଁ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଏକ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ।

ଜଣେ ନାଟକର ଉକ୍ତି

ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଖ୍ୟାତ ଗଳ୍ପ-କବି ଲର୍ଡ ଟେନିସନ୍‌ଙ୍କର ନାତି ଜଣେ ଭଲ କ୍ରିକେଟ୍ ଖେଳୁଥିଲା ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରି ଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ୪୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ପଦାର୍ପଣ କରି ସେ ମଦ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି । ନିଜର ଜୀବନୀ ଲେଖିବାକୁ ଯାଇ ସେ ଏହାର ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ନାମ ଦେଇଛନ୍ତି, "କାବ୍ୟରୁ ଅଶ୍ରାବ୍ୟ" (From Verse to Worse)

ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ସେ ତାଙ୍କର ମୃତ ପିତାମହଙ୍କ ନାମରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଲେଖି ଅଛନ୍ତି, "ଆଜି ସୁଦ୍ଧା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପରିବାରର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗ୍ରନ୍ଥକାର ମୋହର ପିତାମହଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କଲି ।"

କ୍ଷୁଦ୍ରତମ ଗ୍ରନ୍ଥ

ଓରସେଷ୍ଟରଠାରେ ସାର୍ଥ ସାତ ବର୍ଷ କାଳର ପରିଶ୍ରମ ଫଳରେ ପୃଥିବୀର କ୍ଷୁଦ୍ରତମ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଯାଇଅଛି । ଏହାର ଆକାର ଗୋଟିଏ ଡାକ ଟିକିଟର ଅଧା, ବଜାଇ ହୋଇଛି ଚମଡ଼ାରେ ଏବଂ ଓଜନରେ ଦେଢ଼ ରତିରୁ କିଛି କମ୍ । ଫିଟ୍ ଜେରାଲ୍ଡ୍‌ଙ୍କର ଓମର ଖେୟାମର ରୁବେୟାତରୁ ୪୨ଟି ଶ୍ଳୋକ ଏଥିରେ ମୁଦ୍ରିତ ଅଛି ଏବଂ ଏହାର ପୃଷ୍ଠାର ସଂଖ୍ୟା ଚାରି । ଗୋଟିଏ ଅତି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅଣୁବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଏହାକୁ ପାଠ କରି ଯାଇ ପାରେ ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ଉପରେ ନିଉୟର୍କ ଟାଇମ୍ସ୍ କାଗଜ ନିମ୍ନଲିଖିତରୂପେ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଅଛନ୍ତି:—"ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ବୃଦ୍ଧ-କବି ଓମର ଖେୟାମ ସାତଟି ବର୍ଷ ପାଇଁ ଏହା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସୁଖକର କାର୍ଯ୍ୟର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟିକୁ ଦେଖି କବି କେତେଦୂର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହୋଇ ଥାନ୍ତେ ତାହା ଅନ୍ତତଃ କଳ୍ପନା କରି ଯାଇ ପାରେ । କୁଞ୍ଜ ତଳେ ସୁଖ ସମ୍ଭୋଗ କରିବାର ସେ ଯେଉଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ କାବ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପହାର ଦିଆଗଲା, ତାହାର ଦୀର୍ଘ ଏକ ଇଞ୍ଚର ⅛ ଅଂଶ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ଥ ⅛ ଅଂଶ, ତାହାକୁ ଗୋଟିଏ ମଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଔଷଧ ଡ୍ରପାର ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇ ପାରେ କିମ୍ବା ବୁଟିର ଟିକିଏ ଗୁଣ୍ଡ ସହିତ ଅଥବା 'ପ୍ରେୟସୀ' ର ବୁଟି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚୂର୍ଣ୍ଣ କୁନ୍ତଳ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇ ପାରେ ।"

ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖେଳିବା ଦାଣ୍ଡ

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଉୟର୍କ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖେଳିବାର ଦାଣ୍ଡ ରଖା ଯାଇଅଛି ।

"ସୋମବାରଠାରୁ ଶୁକ୍ରବାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ଦିନ ୧୨ଟା ୩୦ ମିନିଟ୍‌ରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ୬ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାସ୍ତାମାନଙ୍କର ୪୮ ଗୋଟି ବିଭାଗକୁ ଖେଳିବା ସକାଶେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ ଏବଂ ନିୟମିତ-ରୂପେ ସୁରକ୍ଷିତ ଓ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରାଯାଏ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ବାଚିତ ରାସ୍ତା ଉପରେ ତିନି ଚାରିଟି ଲେଖାଏଁ ଟେନିସ୍ କୋର୍ଟ ତିଆରି କରା ଯାଇଅଛି । ପ୍ରତି ଦୁଇ ସପ୍ତାହରେ ଥରେ ଏହି କୋର୍ଟଗୁଡ଼ିକ ମରାମତି ହୁଏ, ଏବଂ ରାସ୍ତାଗୁଡ଼ିକୁ ରଙ୍ଗେଇବାକୁ ପଡ଼େ । ଏହାପରେ ଏହି ରାସ୍ତାଗୁଡ଼ିକରେ ବ୍ୟାଟ୍, ବଲ୍ ଓ ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ନାନା ରକମ ଖେଳନା ସଜେଇ ଦିଆଯାଏ; ଯଥା—ତାସ, ଶବ୍ଦଖେଳ ଇତ୍ୟାଦି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ-ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତି ରାସ୍ତାକୁ ବେଳେ ଥରେ ଧୋଇବାକୁ ହୁଏ । ଏହି ସବୁ ରାସ୍ତାରେ ଯେତେ ଗାଡ଼ି ଯିବା ଅସିବା କରେ ସେ ସବୁର ଲାଇସେନ୍ସ ନମ୍ବର ପରିଦର୍ଶକମାନେ ଟିପି ରଖନ୍ତି । ଦୋଷୀମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଏ । ପିଲାମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ରକ୍ଷିତ ହୁଏ । କ. ଚ. ପ.

ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ

ଉତ୍କଳର କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ:—ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ନାମ ଉତ୍କଳ ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଏ ଦେଶ ଯେ ଦିନେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କଳାର ଆଗାର ଥିଲା ତାହା ଏହି ଉତ୍କଳ ନାମରୁହିଁ ପ୍ରତିପନ୍ନ ହୁଏ । ଆଜି ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପ-କଳାର ଯେତେ ଯେତେ ନିଦର୍ଶନ ବିଦ୍ୟମାନ ତାହା ଏ ଦେଶ ବାସୀମାନଙ୍କର ଚୂଡ଼ାନ୍ତ କଳାଜ୍ଞାନର ପରିଚୟ ଘୋଷଣା କରୁଅଛି । କିନ୍ତୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଓଡ଼ିଶାର କାରିଗର କେବଳ କୋଣାର୍କ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଫୁଟି ନ ଥିଲା, ଘରେ ଘରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ସମ୍ୟକ୍ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉଥିଲା । ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେ ସବୁର ଚିହ୍ନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଭି ଯାଇନାହିଁ । କାଇଁ ପେଡ଼ି, କାନ୍ଥ ଚିତା, ମୁରୁଜ ଚିତା ପ୍ରଭୃତିରେ ଅଶିକ୍ଷିତା ଗ୍ରାମ୍ୟ ବାଳିକାମାନଙ୍କଠାରେ ମଧ୍ୟ ଆଜି ସେ ସବୁର ଚିହ୍ନ ଦେଖାଯାଏ । ଡାକ୍ତର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଧା ଚରଣ ପଣ୍ଡା ଏହି ସବୁ କୁଟୀର-ଶିଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ 'ଉତ୍କଳର କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ' ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ପ୍ରଣୟନ କରିଅଛନ୍ତି । ୧୯୩୨ ମସିହାରେ ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ-ସମାଜର ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ପାଇଁ ଏହା ଲିଖିତ ହୋଇ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲା । "ଉତ୍କଳର ଯେଉଁ ହଜାର ହଜାର ଶିକ୍ଷିତ, ଅଶିକ୍ଷିତ, ଧନୀ ଓ ନିର୍ଧନ ଯୁବକ ଯୁବତୀ 'କଣ କରିବ' ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପଞ୍ଚାଷର ଜୟ କରି କେବଳ ଅକର୍ମା ହୋଇ ଜୀବନ କଟାନ୍ତି" ସେହିମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହା ଲିଖିତ । ପୁସ୍ତକଟି ଯେପରି ଗବେଷଣାମୂଳକ ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର ଉପଯୋଗୀ ଓ ଉପାଦେୟ ହୋଇଅଛି । ଓଡ଼ିଶାର ଶତକଡ଼ା ୯୦ ଜଣ କୃଷିଜୀବୀ ଓ ମଜୁରିଆଙ୍କ ପାଇଁ ସହଜ ସରଳ ଭାଷାରେ ଏ ଧରଣର ବହି ଯେତେ ଅଧିକ ଲେଖାଯାଏ ସେତେ ମଙ୍ଗଳ-କର । ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତରେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ସବୁ କୁଟୀର-ଶିଳ୍ପର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି ଏବଂ ଯେଉଁ ଉପାୟରେ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଉନ୍ନତି କରା ଯାଇପାରେ ସେହି ସବୁ ବିଷୟ ନିଜର ଚିନ୍ତା ଓ ହୃଦୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ଲେଖକ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଅଛନ୍ତି । କଟକ ସାରସ୍ୱତ ପ୍ରେସ୍‌ରେ ପୁସ୍ତକଟି ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଅଛି । ବନ୍ଧେଇ, ମଲାଟ, କାଗଜ ଓ ଛପା ସବୁ ସୁନ୍ଦର । ୧୨୭ ପୃଷ୍ଠାର ଏହି ବହି ଖଣ୍ଡିର ମୂଲ୍ୟ ମାତ୍ର ୫୦୨ ରଖା ଯାଇଅଛି ।

ଭାରତୀ:—ଓଡ଼ିଶାର ସମ୍ବାଦପତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗଞ୍ଜାମର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶଶିଭୂଷଣ ରଥ ଯେପରି ଉଦ୍ୟମଶୀଳ, ସାହିତ୍ୟପତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ କଟକର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାଳକୃଷ୍ଣ କର ସେହିପରି ଉତ୍ସାହୀ ଓ କର୍ମପ୍ରାଣ । ସେ ଏକାଧାରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତିନି ଗୋଟି ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦନ କରୁଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କର 'ସହକାର' ସୁପରିଚିତ । ଓଡ଼ିଶାର ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର 'ଜହ୍ନମାମୁ' ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଆଦରଣୀୟ ହୋଇଅଛି । ଶିଳ୍ପ ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଇଁ 'ଭାରତୀ' ନାମକ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପତ୍ରିକା ମଧ୍ୟ ସେ ସମ୍ପାଦନ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବେ ଏହା ପ୍ରତି ଦୁଇ ମାସରେ ଥରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା । ଚଳିତ ବର୍ଷଠାରୁ ମାସିକରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ସଂଖ୍ୟାରେ ଗୋଟିଏ ଉପନ୍ୟାସ ଧାରାବାହିକ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ଡ଼ବଲ କ୍ରାଉନ୍ ୧୬ ପୃଷ୍ଠା ଆକାରର ୧୫୦ ପୃଷ୍ଠା ପରିମିତ ଏହି ଉପନ୍ୟାସମାଳାର ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟା ୫୦।/ ଓ ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ୫୩୨ ମାତ୍ର ରଖା ଯାଇଅଛି । ଉପନ୍ୟାସ-ପାଠକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହା ଏକ ବିଶେଷ ସୁଯୋଗ ।

ଯୁବକ:—କୁଣ୍ଡିପୁରଠାରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାମପ୍ରସାଦ ସିଂହଙ୍କ ସମ୍ପାଦକତ୍ୱରେ ଏହି ମାସିକ ଉପନ୍ୟାସଟି ପ୍ରକାଶିତ ହେଉ ଅଛି । ଉତ୍କଳର ନବୀନ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାମପ୍ରସାଦ ବାବୁ ଜଣେ ଉଦ୍ୟମୀ ସାଧକ ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ ପରିଚିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । 'ଯୁବକ' ପତ୍ରିକାଟିରେ ନବୀନ ସାହିତ୍ୟର ଉଦ୍ଦୀପନା ଦେଖା ଦେଇଅଛି । ୫୦ ପୃଷ୍ଠା ବ୍ୟାପୀ ଏହି ଉପନ୍ୟାସର ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟାର ମୂଲ୍ୟ ୫୦/ ଏବଂ ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ୫୧୨ । ଏହିପରି ଶସ୍ତା ଦରରେ ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ ଦେଶର ଲୋକ-ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ତାହା ପ୍ରଧାନ ସହାୟକ ହେବ ।

ରସ ଓ ରହସ୍ୟ

ପ୍ରୌଢ଼ ପ୍ରେମ

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଜା, କେତେ ଦିନ ଆଉ ଏମିତି ମେସ୍‌ରେ ଖାଇବେ ? ଦରମା ତ ବଢ଼ିଲା; ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅଣି ଛଡ଼ା ଘର ଖଣ୍ଡେ ନେଇ ଏଣିକି ରହନ୍ତୁ ।

ଶିକ୍ଷକ—ଆଉ ଏ ବୁଢ଼ା ଦିନେ କାହିଁକି ? ଦିନଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ସେ ଲୁଣ ଟିକିଏ ଦେଲେ ଚିନିପରି ଲାଗୁଥିଲା; ସେତେବେଳେ ତ ଅଣିବାକୁ ଦରମା ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ । ଏବେ ଆଉ କ'ଣ ସେ ଦିନ ଅଛି ? ଦାଲି ପଡ଼ିଲେ ଲୁଣ ଯାହା, ଚିନି ତାହା ।

ଯୁକ୍ତି ଯୁକ୍ତ କଥା

ପଠକ—(କନ୍ୟାର ପିତାଙ୍କୁ) ଆରେ, କାହିଁରେ ମାଚିତ ନ । ସଂପତ୍ତି କେତେ ଜାଣୁଚ ତ ? ଭାଇଭଗାର ପୁଣି କେହି ନାହିଁ । ପୁରୁଷ ପୁଅ ବୟସ ବେଶି ହେଇ ଯାଇଚି ତ, ହେଲା କ'ଣ? କାଲି ସକାଳେ ସେ ଅଣ୍ଟି ବୁଜିଲେ ତମ ହିଅ ଅଚଳା-ଚଳ ସମ୍ପତ୍ତିର ଚୁଣୀ !

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିବେକୀ ଛାତ୍ର

ବାଳକଟି ସ୍କୁଲରୁ ଫେରିଲା ବେଳେ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବାଳକ ସହିତ ରାସ୍ତାରେ ଭେଟ ହୋଇଗଲା । ଭେଲକ ଲାଗିଲା ପରି ଜଣେ ଯେଉଁ ପାଖକୁ ବାଟ କାଟିଲା ଅନ୍ୟ ଜଣକ ସେହି ଅଡ଼କୁ ମୋହିଲା । କେହି ନ ଯାଇ ପାରିବାର ଦେଖି ପ୍ରଥମ ବାଳକକୁ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଗଲା । ସେ କହିଲା, "ଭାଇ, ତୁ ବସିପଡ଼ କି, ମୁଁ ତୋ' ଉପରେ ଟପି ଯାଏଁ ।"

କାକୀ ବିଚାର

ସିରସ୍ତାଦାର—କିରେ ଏ ଆଲମାରିରୁ ଟଙ୍କା ଦ'ଟା କିଏ ନେଲା ? ଆଲମାରି ଚାବି ତ ତୋ' ପାଖେ ନ ହେଲେ ମୋ ପାଖେ । ଯା' ଛୁଡ଼ା ଆଉ କାହାର ପାଖରେ ତ ନାହିଁ ।

ଚାକର ଟୋକା—ଦିଅ ତେବେ, ତମେ ଟଙ୍କାଏ ରଖ, ମୁଁ ଟଙ୍କାଏ ରଖିବି ।

ଏକା କଥା

ରଥେ—ମିଶ୍ରେ, ଶୁଣିଲଣି ସେ ବାବୁ ଅସି ଋଷିବାକ୍ୟ ସବୁ ଦାଣ୍ଡରେ ହାଟରେ ପକାଇବାକୁ ବସିଛନ୍ତି । ମତେ ମାଗୁ ଥିଲେ ଆମ ଘର ପୋଥି ସବୁ ନେଇ ଛପେଇବେ ବୋଲି, ମୁଁ ଦେଲିନି, ଘରେ ସବୁ ଛପେଇ ଦେଲି ।

ପିତୃଭକ୍ତ ସନ୍ତାନ

ପିଲା—ବୋଉ, ମାମୁ ଘରେ ଅଜ ଏତେ ଖିରିପିଠା କାହିଁକି ?

ମା—ଅଜା ପରା ମରିଯାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଅଜ ବାରଦିନ ।

ପିଲା—(ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ) ତେବେ ତ ମୋ ବାପା ମଲାବେଳକୁ ଏମିତି ଖିରିପିଠା ଆମର ହେବ ?

ବନ୍ଧୁ ପତ୍ନୀ

"ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ଭାରି ଗପୁଡ଼ି"

"ଗପୁଡ଼ି ? ମୋହର ତ ମନେ ହୁଏ, ମୁଁ ଯଦି ହଠାତ୍ ବୋବା ହୋଇଯାଏଁ, ତେବେ ତାହା ଅବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ହପ୍ତାରୁ କମ୍ ସମୟ ଲାଗିବ ନାହିଁ !"

* * * *

ବାବୁ—(ବାଉକକୁ) କରେ, ଏବେ ତ ସବୁ ଜିନିଷ ଶସ୍ତା, ତୁମେ କାହିଁକି ଅଧିକା ନେବ ?

ବାବୁ—ଅଚ୍ଛା, ଏବେ ସବୁ ବେଉସା ମାନା ପଡ଼ି ଥିବାରୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁ ଲମ୍ବା ହେଇ ଗଲାଣି ।

* * * *

ପହରାବାଲା—ମାଫ୍ କରିବେ, ଏ ଜାଗାରେ ଗାଧୋଇବା ପାଇଁ ମନା ।

ଯୁବକ ଛବି—କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପୋଷାକ ଫିଟାଇବା ଅଗରୁ ମତେ ସେ କଥା କହିଲ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ପହରାବାଲା—"ପୋଷାକ ଫିଟେଇବାକୁ ତ ମନା ନାହିଁ ବାବୁ ।"

* * * *

ଜଣେ ଲେଖକ ପଚାରିଛନ୍ତି, "ବିଧବାମାନେ ବିବାହ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?" ଏ ତ ବଡ଼ ସହଜ ପ୍ରଶ୍ନ । ଏହାର ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ହେଉଛି, ମଲାମଣିଷ କଥା କହେ ନାହିଁ ।

* * * *

"ଭାଇ, ଭୂମିକମ୍ପ ପାଣ୍ଠିକୁ କେତେ ଚାନ୍ଦା ଦେଲ ?"

"ସେ କଥା କହନା, ଭୂମିକମ୍ପଟା ଏମିତି ସଂକ୍ରାମକ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ଚାନ୍ଦା ଦେବାକୁ ବାହାରିଛି, ଏଣେ ମୋହର ଘର ଭିତରେ ଭୂମିକମ୍ପ ।"

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ସଂବାଦ

କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତି, ବଦଳି ଓ ସରକାରୀ ଇସ୍ତାହାର ପ୍ରଭୃତି

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ

ତା ୨୭-୯-୩୩
ତା ୨୭-୧୦-୩୩

ନିମ୍ନେସ୍ ଏସ୍, ବି, ସାନ୍ଦ୍ରାଙ୍କୁ ମାସକୁ ୪ ୧୫୦ ଟଙ୍କା ଦରମାରେ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ୧୮ ତାରିଖଠାରୁ ବାରିପଦା ଡାକ୍ତରଖାନାର ଲେଡ଼ିଡାକ୍ତର ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା । ତାଙ୍କ ବେତନର ଗ୍ରେଡ୍ ୪ ୧୫୦—୬।୨—୨୧୦ ଟଙ୍କା ହେବ । ଏକବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷାସ୍ତରରେ ରହିବାକୁ ହେବ ।

ବିନା ଭଡ଼ାରେ ସେ ରହିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ କ୍ୱାଟର

Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଇବେ କିନ୍ତୁ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଟେକ୍ସ ତାଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ବାହାରେ ଚିକିତ୍ସା କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁମତି ଦିଆଗଲା ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ

ତା ୨୧-୧୦-୩୩

ପ୍ରାଇମେରି ଏଡୁକେଶନ ଓ କଟେଜ୍ ଇଣ୍ଡାଷ୍ଟ୍ରିଜ୍‌ର ଡାଇ-ରେକ୍ଟର ଗୋଟିଏ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ଉପରସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ଭାବରେ ଯେଉଁସବୁ କ୍ଷମତା ପାଇବାର କଥା ତାହା ଛଡ଼ା ନିମ୍ନଲିଖିତ କେତେକ କ୍ଷମତା ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବା ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ-ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ପାରିବେ ।

୧ । ଷ୍ଟେଟ୍ ସରଭିସ୍ ରେଗୁଲେସନର ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ମାସିକ ଟ ୧୦୦ ଟଙ୍କାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବେତନ ପାଉ ନ ଥିବା ଅଧୀନସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସେ କେଜୁଏଲ୍ ଓ ପ୍ରିଭିଲେଜ୍ ଛୁଟି ଦେଇ ପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ଛୁଟି ଦେବା ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଅଧିକା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

୨ । ସେ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଉପରସ୍ଥ ଓ ନିମ୍ନସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଗସ୍ତଖର୍ଚ୍ଚ ମଞ୍ଜୁର କରି ପାରିବେ । ଏଥିଲାଗି ତାଙ୍କ ସ୍ୱାକ୍ଷରର ସମର୍ଥନ ପାଇଁ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ।

୩ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାଇମେରି ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ସୁପାରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଯେଉଁ କ୍ଷମତା ପାଇଅଛନ୍ତି ସେହି କ୍ଷମତା ତାଙ୍କୁ ଦିଆଗଲା । ଅଉ ମଧ୍ୟ କୋଅପାରେଟିଭ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୋଅପାରେଟିଭ୍ ଆକ୍ଟ ଅନୁଯାୟୀ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କର ଯେଉଁ କ୍ଷମତା ପାଇବାର କଥା ତାଙ୍କୁ ସେହି କ୍ଷମତା ଦିଆଗଲା ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ

ତା ୩୧-୧୦-୩୩

ମିଷ୍ଟର ଜେ. ଜି. ମୁଖାର୍ଜି ବି. ଏ. ଏକ୍‌ଜାମିନାର ଅବ୍ ଏକାଉଣ୍ଟସ୍ ୨୭-୧୦-୩୩ ତାରିଖ ଠାରୁ ୧୫ ଦିନ ପ୍ରିଭିଲେଜ୍ ଛୁଟି ପାଇଲେ । ତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ହେଡ୍ ଅଡିଟର ପ୍ରି-ଅଡିଟ୍‌ବିଲ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ଏବଂ ଅଡିଟ୍ ଅଫିସର ଏଷ୍ଟାବ୍ଲିଶ୍‌ମେଣ୍ଟ୍ ଓ କଣ୍ଟିନ୍‌ଜେଣ୍ଟ୍ ବିଲ୍‌ରେ ଦସ୍ତଖତ କରିବେ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶ

ତା ୧-୧୧-୩୩

ଡାଇରେକ୍ଟର ଅବ୍ ପ୍ରାଇମେରି ଏଡୁକେସନ ଏଣ୍ଡ୍ କଟେଜ୍ ଇଣ୍ଡାଷ୍ଟ୍ରିଜ୍‌ଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିମ୍ନଲିଖିତ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଗଲା ।

୧ । ତା ୧-୧୧-୩୩ ଠାରୁ ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍ ପଦ ଉଠାଇ ଦିଆଗଲା । ବାରିପଦା ହାଇସ୍କୁଲ୍ ଛାଡ଼ା ଏଡୁକେଶନ ଅଫିସ ଓ ଏଡୁକେଶନ୍ ବଜେଟ୍ ଡାରେକ୍ଟର ଅବ୍ ପ୍ରାଇମେରି ଏଡୁକେଶନ ଓ କଟେଜ୍ ଇଣ୍ଡାଷ୍ଟ୍ରିଜ୍‌ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିବ ।

୨ । ଏଡୁକେଶନ୍ ସୁପାରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ମିଷ୍ଟର ଏସ୍, ଏନ୍, ଦାସ, ଏମ୍. ଏ, ବି. ଏଲ. ଡି, ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କୁ ଉକ୍ତ ତାରିଖଠାରୁ ପ୍ରାଇମେରି ଏଡୁକେଶନ ଓ ମଧ୍ୟ ଇଂରେଜି ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କର ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା । ସେ ଡାଇରେକ୍ଟର୍ ଅବ୍ ପ୍ରାଇ-ମେରି ଏଡୁକେସନ ଓ କଟେଜ୍ ଇଣ୍ଡାଷ୍ଟ୍ରିଜ୍‌ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିବେ । ତାଙ୍କୁ ଯାହା କ୍ଷମତା ଦିଆ ହୋଇଅଛି ତାହା ସେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବେ ଓ ସମୟ ସମୟରେ ବାରିପଦା ହାଇସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ାଇବେ ।

୩ । ସମସ୍ତ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ବାରିପଦା ବାଳିକା ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଡାଇରେକ୍ଟର୍ ଅବ୍ ପ୍ରାଇମେରି ଏଡୁକେଶନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିବ ।

୪ । ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍ ପଦ ଉଠି ଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାରିପଦା ହାଇସ୍କୁଲ୍ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଦେଓ୍ୱାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିବ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ

ତା ୧୧-୧୧-୩୩

ମିଷ୍ଟର ଜେ. ଜି ମୁଖାର୍ଜି, ଏକ୍‌ଜାମିନାର ଅବ୍ ଏକାଉଣ୍ଟସ୍‌ଙ୍କୁ ଅନ୍ତର ୩ ସପ୍ତାହ ପ୍ରିଭିଲେଜ୍ ଛୁଟି ଦିଆଗଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଆର୍, କେ. ଦାସ, ଏମ୍, ଏ, ବି, ଏଲ୍ ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଏବଂ ସବ୍‌ଜଜ୍ ତାଙ୍କର ନିଜ କାମ ଛଡ଼ା ଉକ୍ତ ସମୟ ପାଇଁ ଏକ୍‌ଜାମିନାର ଅଫିସର ଚାର୍ଜ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ

ତା ୧୧-୧୧-୩୩

ବାରିପଦା ହାଇ ସ୍କୁଲର ହେଡ଼ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ କ୍ଷମତାମାନ ଦିଆଗଲା ।

୧ । ସେ ହାଇ ସ୍କୁଲର ଦରମା ବିଲ୍ କରି ପାରିବେ ।

୨ । ସ୍କୁଲର ସାଧାରଣ କଣ୍ଟିଜେଣ୍ଟ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ପାରିବେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସ୍ଥାୟୀ ପାଣ୍ଠି ଟ ୧୦୦ ଟଙ୍କା ସବୁ-ବେଳେ ରଖାଯିବ । କିନ୍ତୁ ଏହା କରାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଡାଇରେକ୍ଟର ଅବ୍ ପ୍ରାଇମେରି ଏଡୁକେଶନଙ୍କ ସ୍ଥାୟୀ ପାଣ୍ଠିରୁ ଉକ୍ତ ପରିମାଣ ଟଙ୍କା ସେ ବ୍ୟୟ କରି ପାରିବେ । ଏହିରୂପେ ସେ ଯେଉଁ କଣ୍ଟି-ଜେଣ୍ଟ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବେ ଅଯାଉଃ ତାହା ଡିରେକ୍ଟର ଅବ୍ ପ୍ରାଇ-ମେରି ଏଡୁକେଶନଙ୍କ ଗ୍ରାଣ୍ଟରୁ ଅଦାୟ କରାଯିବ । ଏଥିପାଇଁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ତାଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଭାଉଚର ସହ ଲୀଉମତ ହିସାବପତ୍ର ଡ଼ିରେକ୍ଟର ଅବ୍ ପ୍ରାଇମେରୀ ଏଡ଼ୁକେଶନଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ହେବ । କାରଣ ତଦ୍ୱାରା ସେ ଏହି ହିସାବକୁ ସବୁ ସ୍କୁଲ ପାଇଁ ରଖା ଯାଉ ଥିବା ସବ ମୋଟ ଗ୍ରାଣ୍ଟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ପାରିବେ ।

୩ । ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଥିବା ମଧ୍ୟ-ଇଂରାଜ ଓ ପ୍ରାଇମେରୀ ବୃତ୍ତିଭୋଗୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ବୃତ୍ତି ବିଲ୍ କରି ପାରିବେ ।

୪ । ପ୍ରାଇଜ୍ ଏବଂ ଲାଇବ୍ରେରୀପାଇଁ ବଜେଟ୍‌ରେ ମଞ୍ଜୁର ହୋଇଥିବା ଟଙ୍କାଦ୍ୱାରା ସେ ବହି ଏବଂ ପ୍ରାଇଜ୍ ଜିନିଷ କିଣି ପାରିବେ ।

୫ । ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଥିବା ବୃତ୍ତିଭୋଗୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଥିବା ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଛୁଟି ଦେଇ ପାରିବେ ।

୬ । ସ୍କୁଲ ସଂଲଗ୍ନ ଛାତ୍ରାବାସ ଗୁଡ଼ିକର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ ଓ ପରିଦର୍ଶନ କରିବେ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ
ତା ୭-୧୨-୩୩

ମିଷ୍ଟର ଆର୍.ସି. ଦାସ ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍ ଅବ୍ ପୋଲିସ୍ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବା ୫୧୫ଙ୍କା କିମ୍ବା ତହିଁରୁ କମ ବେତନ ପାଉଥିବା କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଗମ୍ଭୀରଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କରି ପାରିବେ । ଏହି ଆଦେଶ ତା ୨୭-୮-୩୩ ରୁଖରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ
ତା ୨୮-୧୨-୩୩

ଏକ୍ସାଇଜ୍ ଏବଂ ଇନ୍‌କମ୍ ଟେକ୍ସ୍ ଅଫିସର ମିଃ ଜେ. ଏମ୍ ଧରଙ୍କୁ ତା ୧୮-୧୨-୩୩ ରୁଖରୁ ତା ୩୧-୩-୩୪ ରୁଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅଧିକ ସମୟ ଦିଆଗଲା ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିବରଣ: ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଷ୍ଟେଟ୍

ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଗୋମହିଷାଦି ପଶୁମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ	ବାରିପଦା:—ବରସିଂହା ଥାନା ଅଞ୍ଚଳରେ କଲେରା ହୋଇଅଛି ।	ଜଳ	ଜଳ
	ବାରଙ୍ଗପୁର:—(୧) ଜଳ (୨) ଗୋମହିଷାଦିର ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଲାଗିଅଛି	(୧) ଦୋଇଁ ପିଠି ଅଞ୍ଚଳରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଅଛି । (୨) ଗୋମହିଷାଦିର ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଲାଗିଅଛି ।	(୧) କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଅଛି । (୨) କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଗୋମହିଷାଦିର ରୋଗ ଲାଗିଅଛି ।
	କପଟପଡ଼ା:—(୧) ଚାଟୀଶାଳ ଓ ବେଲଡାଙ୍ଗରରେ ବସନ୍ତ ହେବାର ସଂବାଦ ମିଳେ । (୨) ସାଧାରଣତଃ ଜଳ	ସାଧାରଣତଃ ଜଳ	(୧) ସାଧାରଣତଃ ଜଳ । (୨) କପଟପଡ଼ା ପ୍ରଗନାର ଚାଲିଆ, ଗମଗୋଡ଼, ବୁଲୁରଭମ, ନୂଅଗାଁ ଓ ଶାଳ-ତୁଅରେ ଗୋମହିଷାଦିର ଖୁରା ଓ ମୁହଁରେ ଲାଗିଥିବାର ଖବର ମିଳେ ।
	ବରସିଂହା:—(୧) ଠାକୁରମୁଣ୍ଡା ପ୍ରଗନାର ଚାଲପଡ଼ାରେ ବସନ୍ତ ହେବାର ଖବର ମିଳେ ।	(୧) ଠାକୁରମୁଣ୍ଡା ପ୍ରଗନାର ଚାଲପଡ଼ା ଓ ରଙ୍ଗୁରୁର ପ୍ରଗନାର ଚୁଲସୁଲିଆରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଅଛି ।	(୧) ଠାକୁରମୁଣ୍ଡା ପ୍ରଗନାର ଚାଲ-ପଡ଼ାରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଅଛି
	(୨) ବରଷିଆ ଓ ରଘୁର୍ଥ ଥାନା ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋମହିଷାଦିର ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଲାଗିଅଛି ।	(୨) ବରଷିଆ ଓ ରଘୁର୍ଥ ଥାନା ଅଞ୍ଚଳକୁ ଗୋ-ମହିଷାଦିର ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଲାଗିଥିବାର ସଂବାଦ ମିଳେ ।	(୨) ଘଣିପୁର ଓ ବାରିପଡ଼ା ପ୍ରଗନାରେ ଗୋ-ମହିଷାଦିର ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଲାଗି-ଥିବାର ସଂବାଦ ମିଳେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଣି, ପାଗ ଓ ଶସ୍ୟର ବିବରଣ : ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଷ୍ଟେଟ୍

ଶେଷ ତାରିଖରେ ସପ୍ତାହ ଶେଷ ହେଲା	୨୫ ତାରିଖ ଅକ୍ଟୋବର ୧୯୫୫ ମସିହା			୨୬ ତାରିଖ ନଭେମ୍ବର ୧୯୫୫ ମସିହା			୩୧ ତାରିଖ ଡିସେମ୍ବର ୧୯୫୫ ମସିହା		
		ବୃଷ୍ଟିର ପରିମାଣ ।	ଉତ୍ତପର ପରିମାଣ ।		ବୃଷ୍ଟିର ପରିମାଣ ।	ଉତ୍ତପର ପରିମାଣ ।		ବୃଷ୍ଟିର ପରିମାଣ ।	ଉତ୍ତପର ପରିମାଣ ।
			କମ୍	ବେଶୀ		କମ	ବେଶୀ		କମ	ବେଶୀ
ବୃଷ୍ଟି ଓ ଉତ୍ତପର ପରିମାଣ	ବାରିପଦା	୦.୦୧	୪୮	୧୩	୦.୦୦	୪୪	୮୫	୦.୦୦	୪୮	୧୪
	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	୦.୭୧	—	—	୦.୧୬	—	—	୦.୭୧	—	—
	କଟକଟପଡ଼ା	୮.୭୩		୧୬	୦.୦୦	୭୦	୭୬	୦.୪୦	୫୦	୦୭
	କରଞ୍ଜିଆ	୩.୧୧	୨୧	୮୩	୦.୦୦	୪୩	୮୬	୦.୦୦	୪୬	୭୪
ବାୟୁମଣ୍ଡଳିୟ ପାଗ	ବାରିପଦା	ଶୀତ			ଥଣ୍ଡା			ଥଣ୍ଡା		
	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	ଥଣ୍ଡା			ମେଘୁଆ			,,		
	କଟକଟପଡ଼ା	ବର୍ଷା ଓ ମେଘୁଆ			ଥଣ୍ଡା ଓ ମେଘୁଆ			,,		
	କରଞ୍ଜିଆ	ବର୍ଷା			ଶୀତ			ଶୀତ		
ବୃଷ୍ଟିବାଧ୍ୟ ଯେତେ ଦୂର ହୋଇଅଛି	ବାରିପଦା: ଅଣୁଧାନ ଅମଳ ଯେତେ ହୋଇଅଛି			ଲଘୁଧାନ ଅମଳ କରି ହେଉଛି			ଲଘୁଧାନ ଅମଳ ହେଉଛି		
	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼: ,,	କଟା ଚାଲିଛି		ଧାନକଟା ଚାଲିଛି			ଏକକ		
	କଟକଟପଡ଼ା: ,,	ଅମଳ ଓ ଉଚ୍ଚ ଅମଳ ତୁଣ୍ଡା ଚାଲିଛି		ଧାନ ଅମଳ ଅରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି			ଧାନ ଅମଳ ଶେଷ ହୋଇଛି		
	କରଞ୍ଜିଆ: ,,	ଅମଳ ହେଉଛି		ଲଘୁଧାନ ଅମଳ କରାହେଉଛି			ଲାଲଧାନ ଅମଳ ଶେଷ ହୋଇଛି		
ଚାଉଳ, ଧାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଟଙ୍କାରୁ କେତେ ପରିମାଣରେ ମିଳୁଅଛି	ବାରିପଦା	ଚାଉଳ	ସେ ୧୪ ର		ସେ ୧୪ ର			ଚାଉଳ	ସେ ୧୭ ର
		ମୁଗ	ସେ ୧ ର		ସେ ୧ ର			ମୁଗ	ସେ ୧୭ ର
		ଗାଉ	ସେ ୧୦ ର		ସେ ୧୦ ର			ଗାଉ	ସେ ୧୭ ର
		ଚଣଡ଼	ସେ ୧୦ ର		ସେ ୧୦ ର			ଚଣଡ଼	ସେ ୧୪ ର
		କୋଲଥ	ସେ ୧୭ ର		ସେ ୧୭ ର			କୋଲଥ	ସେ ୧୭ ର
	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	ଚାଉଳ	ସେ ୧୭ ର		ସେ ୧୭ ର			ଚାଉଳ	ସେ ୨୦ ର
		ମୁଗ	ସେ ୧୦ ର		ସେ ୧୧ ର			ମୁଗ	ସେ ୧୦ ର
		ଗାଉ	ସେ ୧୧ ର		ସେ ୧୭ ର			ଗାଉ	ସେ ୧୭ ର
		ଘୋଡ଼ଷ	ସେ ୧୦ ର		ସେ ୧୨ ର			ଘୋଡ଼ଷ	ସେ ୧୧ ର
		ବଣି	ସେ ୧୧ ର		ସେ ୧୧ ର			ବଣି	ସେ ୧୦ ର
		କୋଲଥ	ସେ ୧୦ ର		ସେ ୧୦ ର			କୋଲଥ	ସେ ୧୭ ର
	କଟକଟପଡ଼ା	ଚାଉଳ	ସେ ୨୭ ର		ସେ ୩୦ ର			ଚାଉଳ	ସେ ୩୭ ର
		ମୁଗ	ସେ ୧୭ ର		ସେ ୧୨ ର			ଗାଉ	ସେ ୧୦ ର
		ଗାଉ	ସେ ୧୭ ର		ସେ ୧୦ ର			ମୁଗ	ସେ ୧୨ ର
		କୋଲଥ	ସେ ୩୦ ର		ସେ ୩୨ ର			କୋଲଥ	ସେ ୩୦ ର
	କରଞ୍ଜିଆ	ଚାଉଳ	ସେ ୧୭ ର		ସେ ୨୧ ର			ଧାନ	ସେ ୪୮ ର
		ଘୋଡ଼ଷ	ସେ ୧୨ ର		ସେ ୧୦ ର			ଚାଉଳ	ସେ ୨୧ ର
		ଚଣଡ଼	ସେ ୧୩ ର		ସେ ୧୭ ର			ଘୋଡ଼ଷ	ସେ ୧୭ ର
		ଗାଉ	ସେ ୧୭ ର		ସେ ୧୭ ର			ଚଣଡ଼	ସେ ୧୭ ର
		ଧାନ	ସେ ୩୨ ର		ସେ ୪୮ ର			ଗାଉ	ସେ ୧୭ ର

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଷ୍ଟେଟ୍ ପ୍ରେସ୍‌ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୁଦ୍ରିତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ

Digitized by srujanika@gmail.com

BHOLANATH DUTT & SONS

THE PREMIER PAPER HOUSE OF INDIA

Tel:—" PRIVILEGE " CALCUTTA. PHONE 797 BB.

134 & 135, Old Chinabazar,
CALCUTTA.

Branches :—64 Harrison Road, CALCUTTA, ALLAHABAD, BENARES, DACCA.

The Mayurbhanj Gazette

ENGLISH EDITION.

Publication: The Gazette is quarterly. It is published in October, January, April and July.

Subscription: Annual Rs. 1-8-0. Single copy As 6 only. Postage per Copy 2 as extra.

Friendship for World-Peace

offered by Asiatic, American, European, African, Australisian ladies, students, aristocrats and gents for exchange of ideas on 125 hobbies, e.g., migration, globetrotting, private en pension, sex, naturecult, employment, living costs, education, aviation, mystic, sports, literary, languages, music, photos, cards, philately, etc. Proposition in English, Francaise. Spaniol, Dutch and German: Price 8 pice 2d/Stamps/reply coupon, None free. Editor,

COSMOPOLITAN
Friends Correspondence Club,
ALLAHABAD, INDIA, ASIA

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧନା ଔଷଧାଳୟ

ଢାକା (ବଙ୍ଗ)

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ଘୋଷ, ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଏମ୍. ଏ., ଏଫ୍. ସି. ଏସ୍., (ଲଣ୍ଡନ) ଭାଗଲପୁର କଲେଜର ପୂର୍ବତନ ରସାୟନ ଅଧ୍ୟାପକ ।

ଶାଖା ଅଫିସମାନ :—(ଶୋମବଜାର—କଲିକତା ଟ୍ରାମଡିପୋ ନିକଟ) । (୨) ୨୧୩, ବହୁବଜାର ଷ୍ଟ୍ରିଟ, କଲିକତା । (୩) ଏଣ୍ଡ୍ରୁଜିଲ୍ଲା, ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ (୪) ପାଟୁଆଖାଲି ଷ୍ଟ୍ରିଟ, ଢାକା (୫) ଦାନଜପୁର (୬) ୭୫/୧ ଷ୍ଟ୍ରାଣ୍ଡ ରୋଡ, ବୁଗ୍ରବଜାର, କଲିକତା ।

ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରାନୁଯାୟୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଥିବା ଅକୃତ୍ରିମ ଶୁଦ୍ଧ ଔଷଧ—ଗ୍ୟାରଣ୍ଟି ଦିଆଯିବ ।

କ୍ୟାଟଲଗ ପାଇଁ ଲେଖନ୍ତୁ :—

ରୋଗର ବିଷଦ ବିବରଣ ଲେଖିଲେ ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ ଔଷଧ ଓ ରୋଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରା ଯାଇଥାଏ ।

ମକରଧ୍ୱଜ (ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣସିନ୍ଦୂର)

ଏକଭୋଳି—୪ ଟଙ୍କା । ଏହା ସର୍ବରୋଗ ନାଶକ, ବଳକାରକ, ମାନସିକ ଏବଂ ଶାରୀରିକ ପୁଷ୍ଟି ସାଧକ ।

ସାଲବାଦ ସାଲପା

ଏକସେରକୁ—୪/୨ ଅଣା । ଏହା ଚର୍ମରୋଗ ନାଶକ, ଗୁପ୍ତ-ରକ୍ତ ଦୋଷ ନାଶକ, ମେହ ନାଶକ, ମୁଖ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ତ ରୋଗ ନାଶକ ଏବଂ ରକ୍ତ ପରିଷ୍କାରକ ଅଟେ ।

IMPORTANT NOTICE

Invest your Capital at India's
New and Greatest Seaport !—Waltair
Waltair has been opened to shipping on the
9th November 1932 !
Value of Landed Properties will rise rapidly !
Special offer of small Freehold plots at
" Brighton Resort " Waltair—are being made !
For Further Particulars Apply to—

HENRY MARSHALL

1 Rawdon Street, Calcutta.

To all those who are of, and in, INDIA !
To all those who have elected INDIA as
Their field of Business operation !
To those who have adopted India as their home
For a few years or till retirement !
And to all those who have decided
To retire in INDIA !
I say ! Now is the time to buy your place of
land and build your own little Homestead, or
Buy a Ready-Made Homestead, for such can be
" Let " or Sold to Advantage at all Times.
To Prospective Investors, in view of
The General Economic Financial Adjustments
Taking place in INDIA, I have reduced
My Charges for all that may be required
Of me to help Investors to attain their object
In Acquiring, Designing, Altering, Building
and Developing, Decorating and Selling Landed
Properties of all kinds in INDIA.

Phone. PK. 96. HENRY MARSHALL

1 Rawdon Street, Calcutta.

WANTED

AGENTS from Orissa and Ganjam for securing Advertisements for the Mayurbhanj Gazette and for facilitating its Sale. Apply for terms to—

THE MANAGER,
Mayurbhanj Gazette,
P. O. Baripada.

Estd. Half A Century

J. N. CHUNDER & BROS.

33 Radha Bazar Street, CALCUTTA

CHEAPEST HOUSE FOR

PRINTING & STATIONERY GOODS

Please Ask For Price List.

Digitized by srujanika@gmail.com

BUTTO KRISTO PAUL & Co.

Head Office :
1, Bonfield Lane
Calcutta

Chemists & Druggists

Branch Establishments
92, Shovabazar Street
Calcutta

Manufacturers

OF

STANDARDISED TINCTURES, SPIRITUOUS PREPARATIONS, PATENT AND PROPRIETARY MEDICINES, PURE CHEMICALS AND FOOD PRODUCTS AND SURGICAL AND VETERINARY INSTRUMENTS.

Suppliers

OF

DUTY FREE PREPARATIONS IN BOND TO CHARITABLE DISPENSARIES, MEDICAL STORES, MUNICIPALITIES, DISTRICT BOARDS, HOSPITALS, TEA GARDENS, STATES, ETC.

Iodolein
With
Methyl Salicylate 5%
For
Unbroken skin
For
Inflammations of Skin, Sprains, Bruises, Neuralgic Pains, Swollen Joints, Sciatica, etc.

Iodolein (Plain)
For
Broken Skin

MALARIA ???

SUREST REMEDY

EDWARD'S TONIC

SPECIFIC FOR ALL FEVERS

With Enlargement of Liver & Spleen
Large Bottle Re. 1-8 Small Bottle Re. 1-0

Glyco-Ptycholin
Elegant Solution of Antiseptics of Pleasant Odour and Taste,
Used
Internally
For
Gastro-intestinal
Affections Externally
For
Oral Infections

LABORATORY OFFICE
1, BONFIELD LANE
CALCUTTA

TELEGRAMS. "BHUTY"

FACTORY
7, BEERPARA LANE,
DUM DUM Jn.

Digitized by srujanika@gmail.com

JESSOP & Co. LTD

INDIA & BURMA

Established in Calcutta 1799

93 Clive Street, Calcutta.

P. O. Box No. 108.

STRUCTURAL, MECHANICAL
AND
ELECTRICAL ENGINEERS.

WAGON BUILDERS.

HARDWARE AND METAL
MERCHANTS.

Agents for

ENGINES AND MACHINERY.

Encourage State Home-Industry

MAYURBHANJ TEXTILES

NOTED FOR

Genuineness & Quality of Products

Tussar Silk Produce :-Fancy striped Shirting, Coating, Dhoti, Saree, Chaddar Pugri piece etc.—*All hand loom products.*

Hand Woven Cotton Fabrics :-Towel, Napkin, Duster, Bed sheet, Table cover, Door curtain, Coating and Shirting of various designs, Durries, Ashans etc.

Indian Silk product :-Hand woven Silk shirtings, Handkerchief, Scarf etc. and Woollen Union Shirtings etc. etc.

Reeled Tussar Yarn; Hand spun Tussar Waste Yarn; Reeling-Waste of Tussar; Tussar Down, etc. etc.

Please enquire of:—

The Director,
Industrial & Economic Survey,
BARIPADA: MAYURBHANJ.

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ବାରିପଦା : ଏପ୍ରିଲ୍, ୧୯୩୪

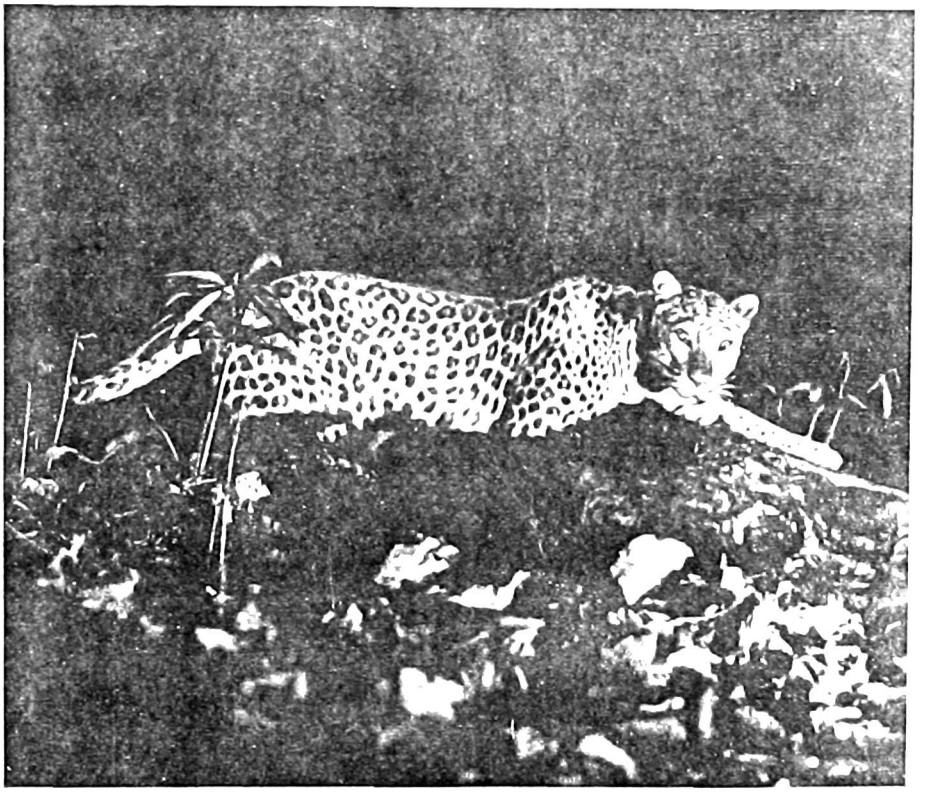

Digitized by srujanika@gmail.com

HEALTH IS WEALTH

CHEERFUL TINY TOTS

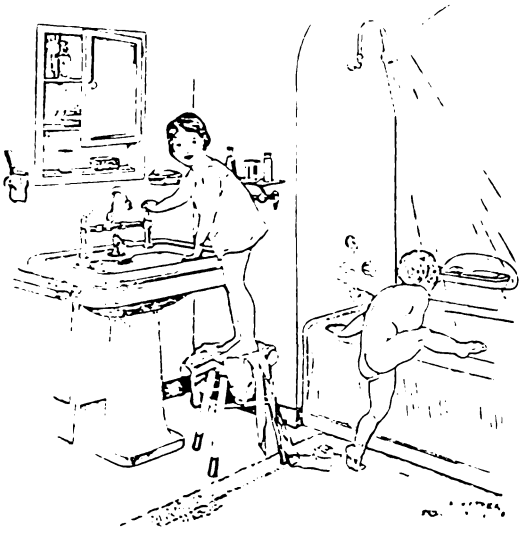

Sanitation in Moffusil houses can be made just as good as in town. For all schemes and operations of Water Works, Drainage, Plumbing, Tube-well Sinking and other Sanitary Engineering in general

— PLEASE CONSULT :—

S. K. CHAKRAVARTI LTD.

SANITARY ENGINEERS

TEL. "LAVATORY" CALCUTTA. CODES. BENTLEY.

PREMIER GUN-MAKERS OF BENGAL

ASHOO-TOSH DAW & CO.

A Large, fresh and up-to-date Stock of Arms & Ammunition always kept ready for Sale.

Special terms offered to suit every Customer.

ENQUIRIES INVITED

Telephone : Cal. 3353

"DAW BUILDING"
183, DHARMOTOLLA STREET, CALCUTTA.

Telegrams : 'Explores'

Digitized by srujanika@gmail.com

TELE. ADDRESS: "DEPENTUM"

Nilmoney Halder & Co.

Phone Nos. Cal: 3889, & 645.

Please try our Excelsior Brand Fountain Pen Ink, the best in the market.

Agents:—
W. F. STANLEY & Co. LTD.
LONDON.

The best House for Stationery, Printing Types and Printing requisites of all sorts. Half Tone, Line and Tricolour Blocks. Calendars of various designs, Drawing and Surveying materials.

National Emporium
Roorkee.

Please ask for catalogues.

106, Radha Bazar Street, - - CALCUTTA,

THE
MAYURBHANJ GAZETTE

Commands a wide circulation throughout British India, and Indian States as well as foreign countries.

WANTED

AGENTS particularly from Orissa and Ganjam for securing advertisements and for facilitating its sale.

Apply for terms to—

THE MANAGER,
Mayurbhanj Gazette,
P. O. Baripada.

Review of Philosophy and Religion

Being the
Journal of the Academy of Philosophy & Religion
FOUNDED BY PROF. R. D. RANADE, M. A.
Published twice a year in March and September
ANNUAL SUBSCRIPTION:
Rs. 4 (Inland); Foreign 7s. 6d. 2.50 dollars
Secretary and Editor:
MR. P. K. GODE, M. A., POONA 4 (India)
Some Opinions:

"I do not know how to express my appreciation to you of the high standard that you have succeeded in maintaining for the Journal of the Academy of Philosophy and Religion."

DR. S. K. MAITRA, M. A., PH. D.,
Head of Philosophy Dept.
Benares Hindu University.

"We are very anxious to keep you on our exchange. Your *Review* has been a source of much interest and stimulation to us."

"Your magazine continues to invite the interests of the students and professors here recently providing the subject matter for one of our study clubs."

Editor. The Modern Schoolman,
St. Louis University (U. S. A.)

"Your excellent Journal, which seems a very high class periodical deserving a good circulation within and beyond India."

J. H. Tuckwell, Stroud, Glos, England.

Digitized by srujanika@gmail.com

DIVINE MEDICINE OF

HERNIA

CENT PER CENT SUCCESS WITHOUT OPERATION.

Why do you suffer from Hernia? Come to us, we shall make a contract with you and cure you of the disease. If you fail to see us, send five pice postal stamp, have the testimonials and directions and get yourself radically cured from a far. Phone B. B. 314.

Apply to:—**Dr. H. C. ROY**

DIVINE TREATMENT HALL, *Amherst Street,* CALCUTTA.

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ଏହି ଗେଜେଟ୍ ତିନି ମାସରେ ଥରେ କେତୋଟି ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ଯଥା:—ଅକ୍ଟୋବର, ଜାନୁଆରୀ, ଏପ୍ରେଲ୍ ଓ ଜୁଲାଇ ।

ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କରଣ

ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ—ଟ ୦ ୩ (ଡାକ ମାଶୁଲ ବ୍ୟତୀତ) ଓ ଟ ୧ ଙ୍କା (ଡାକ ମାଶୁଲ ସହ)

ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟାର ମୂଲ୍ୟ ତିନି ଅଣା, ଡାକ ମାଶୁଲ ଦୁଇ ଅଣା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏହି ଗେଜେଟ୍‌ରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଛପାଇବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରତି ଥରକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ହାରରେ ଖରଚ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ମଲାଟର ବାହାର ପାଖ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୫୦୲
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୨୫୲
ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୫୲
ମଲାଟର ଭିତର ପାଖ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୪୦୲
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୨୦ ଙ୍କା
ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୨୲

ଟାଇଟଲ ପେଜର ଭିତର ପାଖ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୫୦ ଙ୍କା
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୨୫ ଙ୍କା
ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୫ ଙ୍କା
ଏହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୃଷ୍ଠାରେ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୩୬ ଙ୍କା
ଅର୍ଦ୍ଧ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୮ ଙ୍କା
ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୧୦ ଙ୍କା

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଜ୍ଞାପନ ଛପାଇବାକୁ ହେଲେ ସେ ବିଷୟରେ ନିମ୍ନ ଠିକଣାରେ ପତ୍ର ଲେଖିଲେ ଜାଣି ପାରିବେ ।

ଶ୍ରୀ ନିତାଇ ଚନ୍ଦ୍ର ସାନ୍ୟାଲ, ବି.ଏ.

ମେନେଜର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ଷ୍ଟେଟ୍ ପ୍ରେସ୍, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ବାରିପଦା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗେଜେଟ୍

ତୃତୀୟ ଭାଗ ତୃତୀୟ ସଂଖ୍ୟା

ସୂଚିପତ୍ର

			ପୃଷ୍ଠା ।
୧ ।	ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପ	ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ମିଶ୍ର	୧
୨ ।	ପରଲୋକଗତ ମଧୁସୂଦନ	ଶ୍ରୀ ଯଦୁ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ବି. ଏଲ୍.	୪
୩ ।	କର୍ମର ଜୀବନ ଯାତ୍ରା	ଶ୍ରୀ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର କଡ଼ାଲ୍ ବି. ଏସ୍. ସି, ଆଇ. ଏସ୍. ଆର୍. ଏସ୍	୮
୪ ।	ଅଶୋକ ଅନୁଶାସନ	ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ, କଟକ	୧୨
୫ ।	ମଶା ନିବାରଣର ଉପାୟ	ଶ୍ରୀ କ୍ଷୀରୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ ଏଲ୍. ଏମ୍. ପି., ବାରିପଦା	୧୭
୬ ।	ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସଂବାଦ		୨୩
୭ ।	ସଂବାଦ ଓ ସଙ୍କେତ		୨୭
୮ ।	ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ		୩୧
୯ ।	ମୟୂରଭଞ୍ଜ ସଂବାଦ		୩୨
୧୦ ।	ପାଣି, ପାଗ ଓ ଶସ୍ୟର ବିବରଣ		୩୩

ଚିତ୍ର-ସୂଚି

୧ ।	ଗୋଟିଏ ଚିତା ବାଘର ଚିତ୍ର	ମଲାଟ
୨ ।	ମଧୁସୂଦନ ଦାସ	୧ମ ପୃଷ୍ଠାର ସମ୍ମୁଖ
୩ ।	ଅନ୍ତିମ ଶୟନେ ମଧୁସୂଦନ	୫
୪ ।	ମୟୂରଭଞ୍ଜର କେତେକ ଚିତ୍ର	୧୮ ଓ ୧୯
୫ ।	ମେଲେରିଆର ଜୀବଣୁ ନଷ୍ଟକାରୀ ବୃକ୍ଷଲତା	୨୧
୬ ।	ମଶାମାନଙ୍କୁ ପାଣିରୁ ଖାଇ ଯିବା ମାଛ	୨୨
୭ ।	ପରଲୋକଗତ ନେତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି	୨୭
୮ ।	ଗ୍ରାମ ସଂଗଠନ କେନ୍ଦ୍ର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ	୨୮
୯ ।	ଶ୍ରୀମାନ୍ ନୀଳମଣି ମହାନ୍ତି	୩୦

Digitized by srujanika@gmail.com

SUBSCRIBE FOR

THE ASTROLOGICAL MAGAZINE

THE BEST EXPONENT OF THE HINDU SCIENCES

Edited by

Professor B. SURYANARAIN ROW, B.A., M.R.A.S., F.R.H.S., etc.

Containing the most interesting and instructive articles on Astrology, Astronomy, Medicine, Yoga, Philosophy, Metaphysics, Chronology, Palmistry etc., now in its 20th Volume—the only Journal of its kind in the World.

We are much impressed with the interesting articles incorporated in the Journal which we commend to our readers—*The Message.*

Astrological students will find much of interest—*The Torch.*

It shall be of good purpose to the building scholars of Astrology—*The Mahratta.*

Annual Subscription Rs. 5, Sh. 12, Dollers 4 *Single Copy Rs. 8, Sh. 1-3, Cents 40*

(Specimen Copy will be sent against As. 4 or Pence 9 or Cents 25.)

THE BEST MEDIUM FOR ADVERTISEMENTS REACHING THE FARTHEST CORNERS OF THE WORLD.

(*Catalogue of books will be sent free on application*)

Horoscopic work will be undertaken on payment of

REASONABLE FEE

Now available—Vols. 14, 15, 16, 17, 18 and 19, containing mines of intellectual treasures at Rs. 6/- per Vol. to the readers of this Journal. All the past Volumes at Rs. 8/- per each Volume.

For full particulars, apply to—

DR. B. V. RAMAN, M. D., (H) } "SURYALAYA" (P. O.) BETTAHALSOOR, BANGALORE—INDIA.

Exchanges solicited from Periodicals.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ପାଦକ — ଶ୍ରୀ ରାଧାଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ସହକାରୀ ସମ୍ପାଦକ — ଶ୍ରୀ କାଳନୀଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ଚୈତ୍ରପର୍ବ ସଂଖ୍ୟା

ତୃତୀୟ ଭାଗ | ଚୈତ୍ର, ସନ ୧୩୪୧ ସାଲ | ତୃତୀୟ ସଂଖ୍ୟା

ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପ

ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ମିଶ୍ର, ଅଧ୍ୟାପକ, କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ

ଉତ୍କଳର ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ଯହିଁରେ ଅତୀତ ରାଜାମାନଙ୍କର ବିବରଣ ଲିପିବଦ୍ଧ ଥାଏ ତାହାକୁ ଇତିହାସ କହନ୍ତି । ଏଣୁ ଇତିହାସ-ଚର୍ଚ୍ଚାର ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା ସେମାନେ ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମାନବ-ଜାତିର ସାମାଜିକ ଅବସ୍ଥା ଓ ମାନସିକ ବୃତ୍ତିର ବିକାଶ-ଧାରା ଯହିଁରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ପ୍ରକୃତ ଇତିହାସ କହନ୍ତି—ଏ କଥା ନ ବୁଝିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇତିହାସ ସେମାନଙ୍କୁ ଅସାର ବିଷୟରୂପେ ପ୍ରତୀୟମାନ ହେଉଥିବ ।

ମାନବର ସାମାଜିକ ଓ ମାନସିକ ବିକାଶର ଧାରାବାହିକ ଇତିହାସ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ କେହି ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ନାହାନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ ତାହା ଆବିଷ୍କାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା ଲାଗିଅଛି । ଏହି ଚେଷ୍ଟା ଫଳରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଅଛି ଯେ ବିକାଶର ଧାରା ସମୟର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତର ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛି । ସମୟର ସ୍ତର ରାଜାମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ୱକାଳ ସଙ୍ଗେ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ । ଏଣୁ ଇତିହାସରେ ରାଜାମାନଙ୍କ ବିବରଣ ସନ୍ନିବେଶ କରିବାକୁ ଐତିହାସିକମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେବଳ କେତେକ ଅତୀତ ରାଜାମାନଙ୍କ ଜୀବନୀ ମୁଖସ୍ଥ କରି ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ କରିବା ଇତିହାସ-ପାଠର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେ ।

ପ୍ରକୃତ ଇତିହାସ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପ, ତାମ୍ରଶାସନ, ଶିଳା-ଲିପି, ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନର ଅବ-ଲମ୍ବନରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍କଳର ଖଣ୍ଡିଏ ସୁଖପାଠ୍ୟ ଇତିହାସ ଲେଖା ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ । ଇତିହାସ ଲେଖିବା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍କଳରେ ଉପାଦାନର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପକୁ ଉତ୍କଳର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଇତିହାସ ବୋଲି କୁହା ଯାଇପାରେ । ଏଥିରୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳୀୟମାନଙ୍କର ରୀତିନୀତି ଓ ବେଶଭୂଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ତଥ୍ୟ ଜଣା ପଡ଼େ । ସେ ସମସ୍ତ ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପରୁ କ କ ଧର୍ମ୍ମତଥ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରି ଯାଇପାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ସେତିକି ଆଲୋଚନା କରିବା । ଏହି ଆଲୋଚନା ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ସାଲ ସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍କଳ-ପ୍ରସୂତ ଶିଳ୍ପର ନିଦର୍ଶନ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ । କାରଣ ଏହା ଉତ୍କଳର ଇତିହାସରେ ଧର୍ମ୍ମର ବିପ୍ଳବ-ଯୁଗ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭୁବନେଶ୍ୱରର ପରଶୁରାମେଶ୍ୱରଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମ୍ମିତ । ସେହି ଶତାବ୍ଦୀର ଶିଳ୍ପର ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ରତ୍ନଗିରିରୁ କେତେ-ଗୁଡ଼ିଏ ବୌଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଅଛି । ପରଶୁରାମେଶ୍ୱରଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ଯେ ଶୈବପୂଜା ପ୍ରଚଳିତ, ଏହା ବୁଝାଇବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେବାକୁ ହୁଏ ଯେ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉତ୍କଳରେ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଶୈବ ଏହି ଉଭୟ ଧର୍ମ୍ମର ଆଦର ଥିଲା ।

ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୁଗରେ ଉତ୍କଳରେ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଶୈବ ଧର୍ମ୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ-ଥିବାର ଶିଳ୍ପରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ । ତାହା ନ ହୋଇଥିଲେ ଖିଚିଙ୍ଗରେ ଏକାଧି ବୌଦ୍ଧ ଓ ଶୈବ ଦେବମୂର୍ତ୍ତିର ସମାବେଶ ଘଟି ନ ଥାନ୍ତା । କେବଳ ଖିଚିଙ୍ଗ କାହିଁକି ? ନୀଳଗିରିର ଅଯୋଧ୍ୟା ଏବଂ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସମୟରେ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଶୈବ ପୂଜା ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ଶୈବ ଧର୍ମ୍ମର ପରମ ଭକ୍ତ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ୍ମର ଉଚ୍ଛେଦ ସାଧନରେ ବ୍ରତୀ ହୋଇଥିଲେ । ଏପରି ସ୍ଥଳରେ ଉତ୍କଳରେ ଶୈବ ଓ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ୍ମ ମଧ୍ୟରେ କିପରି ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ପାଠକମାନଙ୍କ ମନରେ କୌତୂହଳ ଜାଗ୍ରତ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ଏହାର କାରଣ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ବେଶି କଠିନ ନୁହେ । ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଆଲୋଚିତ ସମୟର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟକୁ ଉତ୍କଳର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କଲେ ଏହି କାରଣ ସହଜରେ ଧରାପଡ଼େ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଏହି ସମୟର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟରେ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଜୀବନର ଅନେକ ଘଟନାବଳୀ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ବୁଦ୍ଧଦେବ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ଥିବା ସମୟରେ କାମ ତାହାଙ୍କୁ କିପରି ସଦଳବଳରେ ଆସି ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲା ଓ ବୁଦ୍ଧ-ଦେବଙ୍କ ଦର୍ଶନରେ ଉନ୍ମତ୍ତ ନାଳଗିରି ନାମକ ହାତୀ କିପରି ଶାନ୍ତ ଭାବ ଧାରଣ କରିଥିଲା—ଏହି ସବୁ ଘଟନା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଶିଳ୍ପୀମାନେ ବାସ୍ତବ ଆକାରରେ ଦେଖାଇବାକୁ ଯତ୍ନ-ଶୀଳ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳର ଶିଳ୍ପୀମାନେ ସେତେବେଳେ କେବଳ ଧ୍ୟାନୀ ବୁଦ୍ଧ ଓ ଲୋକେଶ୍ୱରଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ଗଢ଼ି ତୃପ୍ତ ରହୁ-ଥିଲେ । ଏହି ସମୟର ଉତ୍କଳର ବୁଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଯୋଗ-ସାଧନର ଯେଉଁ ଭଙ୍ଗୀ ସୂଚିତ ହେଉଅଛି ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର କୌଣସି ବୁଦ୍ଧମୂର୍ତ୍ତିରେ ତାହାର ତୁଳନା ନାହିଁ । ଏହି ହେତୁରୁ ଅନୁମାନ କରା ଯାଇପାରେ ଯେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ୍ମର ମୂଳବୀଜ ଯୋଗାଭ୍ୟାସ ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ଛଡ଼ା ଭାରତର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରଦେଶରେ ନ ଥିଲା ।

ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ପ୍ରଗାଢ଼ ଦାର୍ଶନିକ ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ତାହାଙ୍କ ଜୀବନୀରଚୟିତାମାନେ ରୂପକ ଛଳରେ ଘଟନାକାରରେ ଚିତ୍ରି-ଅଛନ୍ତି । କାମନା ମନୁଷ୍ୟର ଦୁଃଖର ମୂଳ କାରଣ । କାମକୁ ଜୟ କରି ପାରିଲେ ମନୁଷ୍ୟର ମୁକ୍ତି ଘଟେ । ଏହି ଦାର୍ଶନିକ ତଥ୍ୟକୁ ଜୀବନୀରଚୟିତାମାନେ ଗଳ୍ପ-ଛଳରେ ରୂପକାକାରରେ ଚିତ୍ର କରିଥିଲେ । ମତ୍ତହସ୍ତୀ ତୁଲ୍ୟ ମନକୁ ସଂଯତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଯେଉଁ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ତାହା ନାଳଗିରି ହାତୀରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ଏହିପରି ବିଭିନ୍ନ ଦାର୍ଶନିକ ତଥ୍ୟ ରୂପକଛଳରେ ବିଭିନ୍ନ ଘଟନାକାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା !

ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ୍ମର ଦର୍ଶନ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର । କିନ୍ତୁ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ୍ମର ସାଧନପ୍ରଣାଳୀ ବିଭିନ୍ନ ନୁହେ । ବୁଦ୍ଧଦେବ ଆତ୍ମାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ମାନ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମତରେ କାମନା ମନୁଷ୍ୟର ସବୁ ଦୁଃଖର କାରଣ । ଜ୍ଞାନ-ବଳରେ ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ପାସୋରି କାମନାକୁ ବିନାଶ କରି-ପାରିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ମୁକ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଇହ ଜଗତରେ ସୁଖ ଲାଭ କରି-ପାରେ । ପ୍ରକାରାନ୍ତରରେ କହିବାକୁ ହେଲେ ବୁଦ୍ଧଦେବ କେବଳ ଜ୍ଞାନଯୋଗ ସାଧନର ପକ୍ଷପାତୀ । ଏଣୁ ସେ କର୍ମ୍ମଯୋଗ ଅର୍ଥାତ୍ ମୂର୍ତ୍ତି-ପୂଜାର ବିରୋଧୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପରେ ନାଗାର୍ଜ୍ଜୁନ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ୍ମରେ ମୂର୍ତ୍ତି-ପୂଜା ପ୍ରଚଳନ କରାଇଲେ । କାରଣ କର୍ମ୍ମଯୋଗ ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ ସହଜରେ ଯେପରି ବୁଝି ପାରିବେ, ଜ୍ଞାନ-ଯୋଗ ସେମାନେ ସେପରି ବୁଝି ପାରିବେ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ କର୍ମ୍ମ-ଯୋଗ ବୁଝି ପାରିଲେ ପରେ ଜ୍ଞାନ-ଯୋଗ ବୁଝିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସହଜ ହେବ ।

ଶୈବଧର୍ମ୍ମରେ ଭକ୍ତିଯୋଗ ପ୍ରଧାନ । ଭକ୍ତିଯୋଗ-ବଳରେ ପ୍ରକୃତି ଓ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ଭେଦ ନାହିଁ ବୋଲି ଧାରଣା କରି ପାରିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରେ । ବୁଦ୍ଧଦେବ ପ୍ରକୃତିର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ମାନିଥିଲେ । ପୁରୁଷର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ମାନ ନ ଥିଲେ । ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ପୁରୁଷର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରମାଣ କରି ବୌଦ୍ଧ ଦର୍ଶନ ଖଣ୍ଡନ କରିଥିଲେ ଓ ଶୈବଧର୍ମ୍ମର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବଢ଼ାଇ ଥିଲେ । ଏହିପରି ବୌଦ୍ଧ ଓ ଶୈବ ଧର୍ମ୍ମର ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଦୁଇ ଧର୍ମ୍ମର ସାଧନ—ପ୍ରଣାଳୀରେ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭାରତରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟରେ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ପ୍ରଚାରିତ ଦାର୍ଶନିକ ମତର ନିଦର୍ଶନ ମିଳୁଥିବାରୁ ଅନୁମାନ କରିବାକୁ ହୁଏ ଯେ, ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ସବୁ ପ୍ରଦେଶରେ ବୌଦ୍ଧଦର୍ଶନର ଆଲୋଚନା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟରୁ ଏପରି ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ଉତ୍କଳର ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କରେ ଯୋଗ-ସାଧନର ଭଙ୍ଗୀ ଫୁଟି ଥିବାରୁ କେବଳ ଏହି ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରେ ଯେ ଉତ୍କଳରେ ସେତେବେଳେ କେବଳ ସାଧନାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଦାର୍ଶନିକ ଆଲୋଚନା ବଢ଼ିଲେ, ବାଦାନୁବାଦର ମାତ୍ରା ବଢ଼ି ବିଦ୍ୱେଷ ଜାଗରିତ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଦେଶରେ ବୌଦ୍ଧ ଦର୍ଶନର ଆଲୋଚନା ବଢ଼ିଥିଲା, ସେହି ପ୍ରଦେଶରେ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଶୈବ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ନ ହୋଇ ବିଦ୍ୱେଷର ମାତ୍ରା ବଢ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳରେ ଦର୍ଶନର ଆଲୋଚନା ଛଡ଼ି କେବଳ ସାଧନାରେ ସମସ୍ତେ ବ୍ରତୀ ହୋଇଥିବାରୁ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହଜରେ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା ।

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ଆଲୋଚନା କଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣାଯାଏ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଉତ୍କଳରେ ଯୋଗ ସାଧନ ପ୍ରବଳ ଥିଲା । ଗଣ୍ଡବ୍ୟୂହ ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ ଯୋଗାଭ୍ୟାସ ଶିକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍କଳର ସୁରତ୍ନ ନାମକ ପର୍ବତକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଅଚଳସ୍ଥିରା ନାମକ ବୌଦ୍ଧ ତପସ୍ୱୀ ନିଜ ଶିଷ୍ୟ ସୁଧନକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ପୁଣି ତିବ୍ବତର ବିବରଣ ମିଳେ ଯେ, ବୋଧିଶ୍ରୀ ଓ ନାରୋପ ନାମକ ଦୁଇ ଜଣ ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଉତ୍କଳର ରତ୍ନଗିରିରେ ଯୋଗାଭ୍ୟାସ କରିଥିଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଚୀନ ଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଅଛି ଯେ, ଭାରତର ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରାଜ୍ଞ ନାମକ ଜଣେ ବୌଦ୍ଧ ଯାଜକ ଉତ୍ତର ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳ ବୁଲି ଅବଶେଷରେ ଉତ୍କଳରେ ଯୋଗ ସାଧନ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରାଜ୍ଞ ଉତ୍କଳରୁ ଚୀନ ଦେଶକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଉତ୍କଳର ରାଜା ଶିବକର ସିଂହ ଏହାଙ୍କ ହାତରେ ଗଣ୍ଡବ୍ୟୂହ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ଚୀନ ଦେଶର ସମ୍ରାଟଙ୍କ ନିକଟକୁ ଉପହାର ପଠାଇଥିଲେ । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟି ରାଜା ନିଜ ହାତରେ ଲେଖିଥିଲେ । ଏଥିରେ ଯୋଗ-ସାଧନର କଥା ଅଛି । ସୁତରାଂ ଉତ୍କଳର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟରୁ ଯାହା ଅନୁମାନ କରା ଯାଇଥିଲା ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ତାହା ସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଅଛି ।

ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ଶିବଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି-ପୂଜାର ନିଷେଧ ଅଛି । ସର୍ବତ୍ର ତାଙ୍କର ଲିଙ୍ଗ-ପୂଜା ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ମାୟାବାଦର ଅବଲମ୍ବନରେ ଅଦ୍ୱୈତ ମତର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସ୍ଥାପନକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ପ୍ରକୃତି ଓ ପୁରୁଷର ଏକାଧାର ପ୍ରମାଣ କରିଥିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ଉତ୍କଳରେ ହରି-ପାର୍ବତୀ, ଅର୍ଦ୍ଧନାରୀଶ୍ୱର ପ୍ରଭୃତି ମୂର୍ତ୍ତିର ପୂଜା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ହେତୁରୁ ଉତ୍କଳର ମଧ୍ୟଯୁଗର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟରେ ଏହି ସବୁ ମୂର୍ତ୍ତିର ପ୍ରଚୁର ନିଦର୍ଶନ ମିଳେ ।

ଉତ୍କଳର ମଧ୍ୟଯୁଗର ଶିଳ୍ପରୁ ଯେ କେବଳ ଶୈବ ଓ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାପିତ ସଖ୍ୟ ଭାବର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ, ତାହା ନୁହେ । ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ଯେ ସେତେବେଳେ ତାନ୍ତ୍ରିକ, ଜୈନ, ବୌଦ୍ଧ, ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଖିଚିଙ୍ଗରୁ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟର ମୂର୍ତ୍ତି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଅଛି । ପୁଣି ଖଣ୍ଡଗିରିର ଜୈନ ଗୁମ୍ଫାରେ ତାନ୍ତ୍ରିକ ସପ୍ତମାତୃକାର ମୂର୍ତ୍ତି ଖୋଦିତ ଅଛି । ଜୈନ ଓ ତାନ୍ତ୍ରିକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ସଖ୍ୟ ଭାବ ନ ଥିଲେ ଜୈନ୍ୟ ଗୁମ୍ଫାରେ କଦାପି ତାନ୍ତ୍ରିକ ମୂର୍ତ୍ତି ଖୋଦିତ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଶୈବ ଓ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମର ଏପରି ସମନ୍ୱୟ ଘଟିଅଛି, ତାହା ଅନେକେ ଜାଣନ୍ତି । ଏହି ଦୁଇ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସମନ୍ୱୟ ନିମନ୍ତେ ଭାରତରେ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଚେଷ୍ଟା ଲାଗିଥିଲା । ବରାହପୁରାଣର ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଏହାର ପ୍ରମାଣ ରହିଅଛି । ସୁତରାଂ ଉତ୍କଳର ମଧ୍ୟଯୁଗର ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟରୁ ହରିହର ମୂର୍ତ୍ତିର ନିଦର୍ଶନ ମିଳିବା ବେଶି ବିଚିତ୍ର ନୁହେ । ଲିଙ୍ଗରାଜ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ମନ୍ଦିରଗାତ୍ରରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବାଲ୍ୟ-ଲୀଳା ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଉତ୍କଳରେ ଦଶମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଭାଗବତ ଧର୍ମ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବାର ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଅଛି । ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର-ଗାତ୍ରରେ ଖୋଦିତ ଥିବା ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ମୂର୍ତ୍ତି ବିଶେଷ ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ । ଗୋଟିକର ହାତରେ ବଂଶୀ, ଅନ୍ୟଟିର ହାତରେ କରତାଳ । ଏଥିରୁ ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରେ ଯେ, ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ଉତ୍କଳରେ କୀର୍ତ୍ତନ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ମିଉଜିୟମରେ ସଂରକ୍ଷିତ କାଳୀୟ-ଦମନ ଓ ତ୍ରିବିକ୍ରମ ମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟ ବଡ଼ କୌତୁହଳପ୍ରଦ । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ଦଶମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଗଠିତ ହୋଇଥିବେ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରା ଯାଇପାରେ । ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀର ତ୍ରିଭୁବନ ମହାଦେବୀ ଉତ୍କଳର ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରି ବିଷ୍ଣୁ-ପୂଜା-ପରାୟଣା ଥିବାର

Digitized by srujanika@gmail.com

ତାମ୍ରଶାସନମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଅଛି । ସୁତରାଂ ମଧ୍ୟଯୁଗର ଉତ୍କଳରେ ବିଷ୍ଣୁପୂଜା ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ବିଚିତ୍ର ନୁହେ । ଉତ୍କଳରେ ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସମନ୍ୱୟ ଘଟିଥିବା କଥା ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପରୁ ସୁସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ପ୍ରତୀୟମାନ ହେଉଅଛି । ସୁତରାଂ ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପୁରୀର ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ଏହି ସମନ୍ୱୟ ଚରମ ସୀମାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ବିଚିତ୍ର ନୁହେ ।

ପରଲୋକଗତ ମଧୁସୂଦନ

ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ବି. ଏଲ୍., ପୁରୀ

ଅଳ୍ପ ଦିନ ତଳେ ଉତ୍କଳଗଗନରୁ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜ୍ୟୋତିଷ୍କ ଖସି ପଡ଼ିଅଛି । ଲୋକେ ସ୍ନେହାସ୍ପଦକ୍ୟରୁ ଅଳ୍ପ ପୁଣ୍ୟର ନାମ ପଦ୍ମ-ଲୋଚନ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସେହି ହିସାବରେ ମଧୁସୂଦନ ଉତ୍କଳ ଗଗନର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୁନ୍ଦର ଜ୍ୟୋତିଷ୍କ ନ ଥିଲେ । ବାସ୍ତବିକ ସେ ଅଧୁନିକ ଉତ୍କଳର ଦୀପ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଅଜି ତାଙ୍କର ତିରୋ-ଧାନରେ ଲୋକେ କହୁ ଅଛନ୍ତି 'ଦୀପ ନିଭିଗଲା' ।

ଯେ ଅଧୁନିକ ଉତ୍କଳକୁ ଜାଣନ୍ତି ସେ ମୁକ୍ତ-କଣ୍ଠରେ ଏ କଥା ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ଯେ ମଧୁସୂଦନ ଏ ଯୁଗରେ ଏ ଦେଶର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ ଥିଲେ । ସେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ଶତାବ୍ଦୀ ବିଶ୍ୱ ରହି ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀ କାଳ ଏ ଦେଶର ଜାତୀୟ ଜୀବନର ଅପ୍ରତି-ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ କର୍ଣ୍ଣଧାର ହୋଇଥିଲେ । ବିଦ୍ୟା, ବୁଦ୍ଧି, ଶକ୍ତି, ସାହସ, ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ବୀର୍ଯ୍ୟ, ଯାହା ଅଧୁନିକ ଯୁଗର ଜାତୀୟ ବୀରର ଅପରି-ହାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଣ, ତାହା ତାଙ୍କଠାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଥିଲା । ଏହି ସବୁ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ କେବଳ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥରେ ବିନିଯୋଗ ନ କରି ନିଜର ଜୀବନକୁ ତ୍ୟାଗମନ୍ତ୍ରରେ ଦୀକ୍ଷିତ କରି ପାରି-ଥିବାରୁ ସେ ସର୍ବତୋଭାବରେ ଜାତୀୟ ବୀର ପୁରୁଷର ଗୌରବମୟ ଆସନ ଅଧିକାର କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରି ପାରିଥିଲେ ।

ଏ ଦେଶରେ ଗତ ଏକଶତ ବର୍ଷ ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ୱର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଫଳ ବୋଧହୁଏ ମଧୁସୂଦନ । ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରାଚ୍ୟପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରୁ ଯେଉଁ ମଧୁମୟ ଫଳ ଫଳିଅଛି ତାହା ମନେହୁଏ, ମଧୁସୂଦନ । ଦୁଇଟି ବିଭିନ୍ନମୁଖୀ ସଭ୍ୟତା ସେ ନିଜ ଜୀବନରେ ମଧୁର ଭାବରେ ସମାବେଶ କରି ପାରିଥିଲେ ବୋଲି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ମନେ ହୁଏ । ବାହାରର ବେଷଭୂଷାରେ ସେ ବିଦେଶୀୟ ଦିଶୁ-ଥିଲେହେଁ ତାଙ୍କର ମନଟା ଖାଣ୍ଟି ସ୍ୱଦେଶୀୟ ଥିଲା—ଯେଉଁ-ମାନେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳିମିଶି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି ଏହା ସେମାନେ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ । ତେବେ ଏ ଦେଶର ଯାହା କିଛି, ତାହା ସବୁ ଯେ ଭଲ୍ ବା ଶ୍ରେୟସ୍କର, ଏ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ତାଙ୍କର ନ ଥିଲା । ସେ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପ୍ରାଶ୍ଚାତ୍ୟର ଯାହା ମଙ୍ଗଳକର ବା ଶ୍ରେୟସ୍କର ତାହା ନିଜ ଜୀବନରେ ଅମ୍ଳାନ ବଦନରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସାହସ ରଖିଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ତାହା ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ଦ୍ୱିଧା ବୋଧ କରୁ ନ ଥିଲେ ।

ମଧୁସୂଦନଙ୍କର ଜୀବନର ବିଶେଷତ୍ୱ ଯେ ସେ ଚିରକାଳ ବିଦ୍ରୋହୀ ଥିଲେ—ଚିରକାଳ ଜୀବନରେ ବିଦ୍ରୋହାନଳ ଜାଳି-ବାକୁ ଭଗବାନ୍ ଯେପରି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ବାଲ୍ୟକାଳରେ ଗ୍ରାମ ପାଠଶାଳାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନାନା ଯୁକ୍ତିତର୍କ ବାଦାନୁବାଦ କରିବାଠାରୁ ଉତ୍ତର ଜୀବନରେ ସରକାରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ, ଲାଟ ସଭାମାନଙ୍କରେ ଓ ନାନା ସଭା ସମିତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ମୂଳ ବାକ୍‌ବିତଣ୍ଡା କରିବାରେ ସେ ତାଙ୍କର ସଦା ଜାଗ୍ରତ ବିଦ୍ରୋହୀ ମନର ପରିଚୟ ଦେଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁ କଥାରେ ମନ ନ ମାନିଲା, ସେପରି କଥା ବିନା ଆପତ୍ତିରେ ମଧୁସୂଦନ ଗ୍ରହଣ କରିବାର କେହି କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ ବା ଶୁଣି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ପ୍ରତିପକ୍ଷ ଯେତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୁଅନ୍ତୁ ପଛକେ ମଧୁସୂଦନ ସେହି ଶକ୍ତିକୁ କେତେ-ବେଳେ ଖାତିର କରି ବିବେକ ସଙ୍ଗରେ ରଫାନାମା କରି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଯାହା ସତ୍ୟ ବୋଲି ବୁଝିଥିଲେ, ତାହାର ମାନ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରାଣପାତ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ କେବେହେଁ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରୁ ନ ଥିଲେ । ନିଜର ପିଲାଦିନର ଘଟଣାବଳୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲାବେଳେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣାଯାଏ, କିପରି ସେହି ଶୈଶବରେ ମଧ୍ୟ ସାହସୀ ଦୁଷ୍ଟ ବାଳକଦଳର ଅଧିନାୟକତ୍ୱ ନେଇ ସେହି ଦଳକୁ ସେ ନାନା ଦୁଃସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ କରୁଥିଲେ । ଏ ସବୁ ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ସଙ୍ଗରେ ବିଲାତର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଲଏଡ୍ ଜର୍ଜଙ୍କ ଜୀବନର ମୀତର କେତେକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ସେ ତାଙ୍କର ଶିର ଅବନତ କରି ନିଜର ଅପମାନ କେବେ ଗ୍ରହଣ କରି ଥିବାର କେହି ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ଥରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଡକାଏତ ମୋକଦମା ସମ୍ପର୍କରେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ତାଙ୍କୁ ବିନା କାରଣରେ ସନ୍ଦେହ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି ତାଙ୍କ ଉପରେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥିଲେ । ସେ

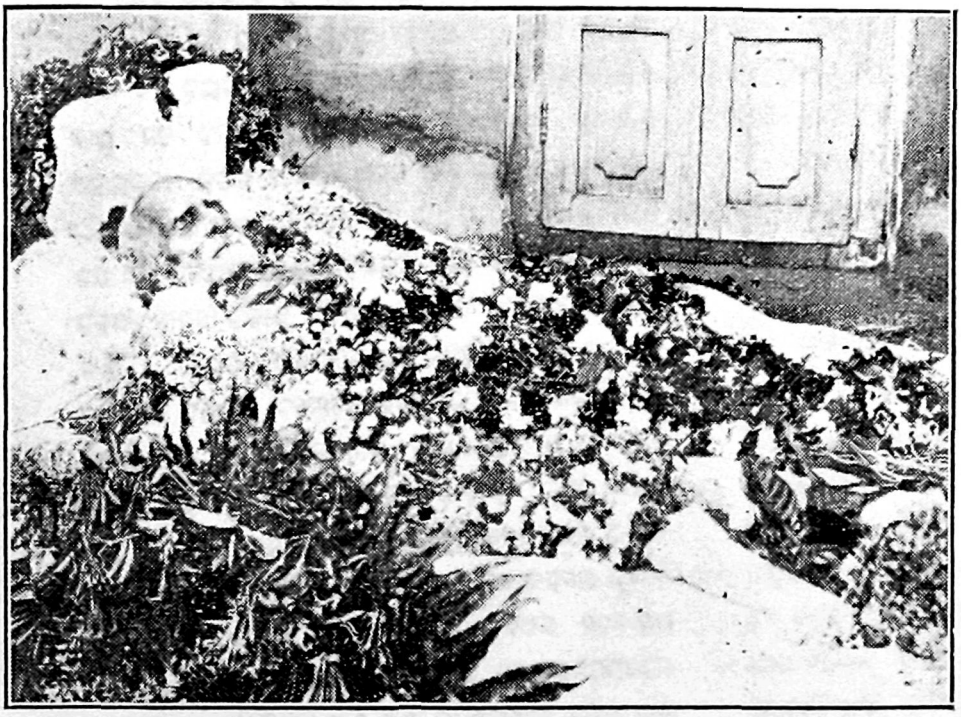

ଦରବାରର ସୌଜନ୍ୟ

ଅଗ୍ରମଣୀ ମଧୁସୂଦନ

ଟିକିଏ ନଇଁ ଯାଇଥିଲେ ଆନ୍ଦୋଳନ ସେତେ ଉନ୍ମୂଳ ହୋଇ ଉଠି ନ ଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସେ ଭଙ୍ଗିବେ ପରନ୍ତୁ ନଇଁବାର ଲୋକ ନ ଥିଲେ । ଆନ୍ଦୋଳନ ବଡ଼ ଗୁରୁତର ହୋଇ ଉଠିଲା । ଏଡ଼େ ବଡ଼ କଟକ ସହରର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସାହସର ସହିତ ଦେଖା କରି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ବିରାଗଭାଜନ ହେବାକୁ ମନ ବଳାଇ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଅଛୁଁ ତାଙ୍କର ସେହି ବିପଦ ସମୟରେ କେବଳ ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ବାଲ୍ୟଗୁରୁ ଗୌରୀଶଙ୍କର ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରି ବିପଦରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିବାକୁ ବଳ ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରବଳ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ସେ ବିପଦକାଳରେ ତାଙ୍କର କିଛି କ୍ଷତି କରିବାକୁ ସାହସୀ ହୋଇପାରି ନ ଥିଲେ । ଶେଷରେ ସତ୍ୟର, ନ୍ୟାୟର ଓ ସାହସର ଜୟ ହେଲା; ଡକାଏତ ଦଳର ନେତାର ଦୁର୍ନାମ ଅର୍ଜନ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଉକ୍ତ ଘଟଣାର କିଛି କାଳ ପରେ ସ୍ୱୀୟ ଶକ୍ତି ସାହସର ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ଭାରତ ସମ୍ରାଟ୍ ତାଙ୍କୁ "ଭାରତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବନ୍ଧୁ" ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କଲେ । ଶତ ସିଂହ ପରାକ୍ରମର ସହିତ ପ୍ରବଳ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବଳ କଷିବାର ସୁଯୋଗ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ବହୁବାର ଘଟିଅଛି ଏବଂ ସବୁ ଘଟଣାରେ ସେ ଜୟଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସୁଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ମଧୁସୂଦନଙ୍କର ସ୍ୱଦେଶ-ପ୍ରେମ ତାଙ୍କର ସାହସ ବା ଶୌର୍ଯ୍ୟ ବୀର୍ଯ୍ୟ ପରି ଉଲ୍ଲାସ କର ଓ ବିସ୍ମୟୋତ୍ପାଦକ । ସେ ଯେପରି ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣରେ ସର୍ବସ୍ୱ ମାତୃଭୂମି ପଦରେ ଅର୍ପଣ କରି ସ୍ୱଦେଶ ସେବା କରି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି ତାହାର ତୁଳନା ଏ ଦରିଦ୍ର ଉତ୍କଳରେ ତ ନାହିଁ, ଭାରତଖଣ୍ଡର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମୃଦ୍ଧ ସମୁନ୍ନତ ପ୍ରଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ବେଶି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଦେଶର ମଙ୍ଗଳ ଲାଗି ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟଟି ତାଙ୍କର ମନରେ ସ୍ଥାନ ପାଉ ଥିଲା ସେ ତାହାର ସାଧନ ନିମିତ୍ତ ଅନ୍ୟର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେଉ ନ ଥିଲେ । ଅପଣାର ଧନ ମନ ସବୁ ସେଥିଲାଗି ବ୍ୟୟ କରି ଦେଶ ସମ୍ମୁଖରେ ତାହାର ଆଦର୍ଶ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ ହେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବାକ୍ୟ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ନ ଥିଲା । ନିଜେ ବକ୍ତୃତା ମଣ୍ଡପରେ ଉଚ୍ଚ ନୀତିର ଉଚ୍ଚ ବାକ୍ୟ ବ୍ୟୟ କରି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ନୀତି-ବିଗର୍ହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର କେହି ତାହାଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ଦେଖି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସ୍ୱଦେଶ ପ୍ରେମ ଖାଣ୍ଟି ବା ଅସଲ ଥିଲା; ସେଥିରେ ଖାଦ ବା ଭେଲ କେହି ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସ୍ୱଦେଶ ପ୍ରେମ ବକ୍ତୃତା ମଣ୍ଡପରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ସେହିଠାରେ ପରି-ସମାପ୍ତ ହେଉ ନ ଥିଲା । ଦେଶର ବଢ଼େଇ, କମାର, ତନ୍ତ୍ରୀ, ଭୁଲାଇଣା, ବଣିଆ, ମୋଚି ପ୍ରଭୃତି ନିମ୍ନତମ ଶ୍ରେଣୀର ନିରନ୍ନ ଶ୍ରମଜୀବୀ ତାଙ୍କ ସ୍ୱଦେଶପ୍ରେମ ଚିନ୍ତାର ଅଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେଶର ଶ୍ରମଜୀବୀକୁଳର ହିତ ସାଧନରେ ସେ ନାନା କାର୍ଯ୍ୟର ସୂତ୍ରପାତ କରି ନିଜ ଜୀବନର ସର୍ବସ୍ୱ ବ୍ୟୟ କରି ଶେଷକୁ ଫକୀର ହୋଇ ମରି ଦେହ ତ୍ୟାଗ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ ଏ ତ୍ୟାଗର ତୁଳନା ନାହିଁ କହିଲେ ବୋଧହୁଏ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।

ଜଣେ ପଣ୍ଡିତ ବ୍ୟକ୍ତି କହି ଅଛନ୍ତି ଯେ, ଦେଶ ସେବକର ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦେଶରୁ ଭୀରୁତା ଓ ସାହସଶୂନ୍ୟତାର ଉଚ୍ଛେଦ ସାଧନ କରି ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ସତ୍ୟ ସାହସର ଉଦ୍ରେକ କରାଇବାକୁ ମନ ଦେବା । ଏ ଭାବରେ ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଜୀବନର ଆଲୋଚନା କଲେ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ଲାଭ ହୁଏ । ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଘର ଭିତରେ ପାଞ୍ଚ ଦଶ ମିନିଟ୍ ରହି ତାଙ୍କର ଉତ୍ସାହଦୀପ୍ତ ବଚନ ଯେ ଶୁଣି ଆସିଅଛୁ ଫେରିବା ବେଳକୁ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ବେଶୀ ସାହସୀ ହୋଇ ଆସିଅଛୁ, ଏଥିରେ ଅଣୁମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ କରିବାର ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସୌଭାଗ୍ୟ ଘଟିଅଛି ସେମାନେ କହି ପାରିବେ ଯେ ଶକ୍ତି ସାହସ ଅପର ପ୍ରାଣରେ ଭରି ଦେବାରେ ମଧୁସୂଦନଙ୍କର କି ଅପରସୀମ କ୍ଷମତା ଥିଲା । "ଡର କାହାକୁ ଭୟ କାହାକୁ ଠାକୁରେ ଅଛନ୍ତି ଚିନ୍ତା ବାହାକୁ" ଯାହା କଥା ଅଛି, ତାହା ମଧୁସୂଦନଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ନୀତି ଥିଲା । ସେ ବୀରତ୍ୱର, ସେ ସାହସର ତୁଳନା ଏ ଦେଶରେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଖୋଜିବାକୁ ଗଲେ ବିଫଳ ମନୋରଥ ହେବାକୁ ହୁଏ । ପ୍ରାଣର କଥା କହିବାକୁ ସେ କେତେବେଳେ କାହାର ପାଖରେ ଟିକିଏ ମାତ୍ର କୁଣ୍ଠା ବା ସଙ୍କୋଚ ବୋଧ କରୁ ନ ଥିଲେ । ଯାହା ସେ ସତ୍ୟର ବା ନ୍ୟାୟର ପକ୍ଷ ବୋଲି ଧରୁଥିଲେ ସେଥିରୁ କୌଣସି ବିଚାରରେ ତାଙ୍କୁ ନିବୃତ୍ତ କରାଇ ପାରିବା କାହାର ସାଧ୍ୟ ନ ଥିଲା । ସେ ସରକାର ହୁଅନ୍ତୁ, ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ସ୍ୱଦେଶର ପ୍ରବଳ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ହୁଅନ୍ତୁ, କେହି ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ କଳ୍ପିତ ଉଚିତ ପଥରୁ ବିଚ୍ୟୁତ କରି ପାରୁ ନ ଥିଲେ ।

ମଧୁସୂଦନଙ୍କର ବିଦ୍ୟା, ବୁଦ୍ଧି ଓ ବିଚକ୍ଷଣତା ଅସାଧାରଣ ଥିଲା । କୌଣସି ବିଷୟର ଆଲୋଚନାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେବାକୁ ହେଲେ ସେ ପଲ୍ଲବଗ୍ରାହୀ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଉ ନ ଥିଲେ; ସେ ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଗଭୀର ମନୋନିବେଶ ଓ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ରହୁଥିଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିପକ୍ଷମାନେ ତାଙ୍କୁ କୌଣସିକ୍ରମେ କୌଶଳରେ ପକାଇ ହରାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ବିଷୟର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାଙ୍କର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଗଭୀରତା ଦେଖି ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଓ ବୁଦ୍ଧିକୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । କେବଳ ଏ ଦେଶର ଲୋକେ ନୁହନ୍ତି ବିଦେଶୀୟମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବାକ୍ୟାଳାପ କରି ତାଙ୍କ ଗୁଣରେ ଓ ସରସ ସାରଗର୍ଭ କଥୋପକଥନରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ସାଧାରଣ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ବିଚକ୍ଷଣ ଉତ୍ତର ଦେବାରେ ତାଙ୍କର ଅପରସୀମ କ୍ଷମତା ଥିଲା । ପ୍ରବଳ ପ୍ରତିପକ୍ଷ-ଏହିପରି ପଦ ପଦକରେ ନିରୁତ୍ତର କରି ଦେବାରେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ କ୍ଷମତା ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ତାହା ଅତି ବିସ୍ମୟକର । ସେ ଦେଖିବାକୁ ଗମ୍ଭୀର ପ୍ରକୃତିକ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ପରିହାସ-କୁଶଳ ସୁରସିକ ଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ-ଜ୍ଞାନ ଖୁବ୍ ବେଶି ଥିଲା । ତାହା ନିକଟରେ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି, ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କୁ ଅକିଞ୍ଚିତ୍‌କର ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ପାଞ୍ଚ ସହସ୍ର ଟଙ୍କାର ମନ୍ତ୍ରୀପଦକୁ ସେ ସାମାନ୍ୟ ମତ ଭେଦରେ ହସି ହସି ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ ତିଳେମାତ୍ର ଦ୍ୱିଧା ବୋଧ କରି ନ ଥିଲେ । ଯେତେ ଦିନ ଯେଉଁ ଦାୟିତ୍ୱ ପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ତାହାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣରେ ସମ୍ପାଦନ କରି ଅଛନ୍ତି । "ଅଲ୍ପେ ସନ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ମହତ ଅପେ ରଖି" କଥାଟି ତାଙ୍କର ମାନ୍ୟବତ୍ତ ମହାମନ୍ତ୍ର ବୋଲି ସେ ସର୍ବଦା ସର୍ବତ୍ର କହୁଥିଲେ ଏବଂ ଜୀବନରେ ସର୍ବଦା ପାଳନ କରୁଥିବାର ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ପର ଦ୍ୱାରରେ ଯାଇ ସମ୍ମାନର ପ୍ରତ୍ୟାଶୀ ହେବାକୁ ସେ ସର୍ବଦା ଘୃଣା କରୁଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ସମ୍ମାନ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସିଥିଲା ତାହା କେବଳ ଅଯାଚିତ ଭାବରେ—ପରମନତୋଷୀ କାନକୁହା ନୀତି ତାଙ୍କ ଜୀବନର ନୀତିବିରୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ଥିବାରୁ ଏପରି ଆତ୍ମସମ୍ମାନ-ଜ୍ଞାନ ଥିଲା । ଏ ଆତ୍ମସମ୍ମାନ-ଜ୍ଞାନ ନିକଟରେ ଏ ଦେଶର ବା ବିଦେଶର କେହି ତିଷ୍ଠି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଏ ଦେଶର ବହୁ ଧନାଢ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ନାନା ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ଓ ଉପଦେଶ ଲାଗି ତାଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେବାର ଦେଖିଅଛୁଁ । ସେହି ସବୁ ସକାଶେ ସେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ଅର୍ଥ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ପାଇ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏତେ ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ ପାଇ ନତ ମସ୍ତକ ହୋଇ କୌଣସି ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ହାନିକର କାର୍ଯ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ କରିଥିବାର ତାଙ୍କୁ କେହି କେବେ ହେଲେ ଦେଖି ନାହିଁ । ଏ ଦେଶରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର ବା ବିଦ୍ୟା ବୁଦ୍ଧିରେ ଉତ୍କର୍ଷ ଥିଲା, ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଧନୀପଦବାଚ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟତାଶୂନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ଅମନୁଷ୍ୟ କହିବାକୁ ସେ କେବେହେଲେ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରୁ ନ ଥିଲେ । ସେ ଧନୀ ନ ଥିଲେ ବୋଲି ଯେ କେହି ତାଙ୍କୁ ଧନ ବଳରେ କିଣିବାର ସାହସ କରି ପାରୁ ଥିଲା, ତାହା କୌଣସି କାଳେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଘଟିବାର କେହି କହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ପ୍ରଚୁର ଧନ ଉପାର୍ଜନ କରି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେ ଧନକୁ ଜୀବନର ମହତ୍ତ୍ୱ ଉପରେ କେବେହେଁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି; ସେ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଜୀବ, ନିଷ୍ପ୍ରାଣ, ଆବଶ୍ୟକୀୟ ମୁଦ୍ରାଖଣ୍ଡ ଭାବରେ ଚିରକାଳ ଗ୍ରହଣ କରି ଅସି ଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ସଂସାରର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପଦାର୍ଥ ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଥିଲା ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ସେମାନେ ବଡ଼ କୃପାର ପାତ୍ରଥିଲେ । ସେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ଶିକ୍ଷାର ସଦ୍ ବ୍ୟବହାର ନିଜର ଜୀବନରେ ଓ ବ୍ୟବହାରରେ କରି ପାରିଥିଲେ । ଶିକ୍ଷା ତାଙ୍କ ନିକଟରେ କେବଳ ପୋଥିଗତ ପାଠ ନ ଥିଲା । କବିଙ୍କର ଉକ୍ତି—

"Self reverence, self knowledge, self control, these three alone lead life to Sovereign power" ସେ ଯଥାର୍ଥ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ଜୀବନର ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେହି ମତରେ ଜୀବନର କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଫଳରେ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଜୟଯୁକ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟା ବୁଦ୍ଧି ପରି ମନଟା ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଥିଲା । ଛୋଟ କଥା, କ୍ଷୁଦ୍ରତା, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତାର ସୀମା ସେ କେବେହେଁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ନ ଥିଲେ । ଦେଶୀୟ, ବିଦେଶୀୟ, ଭାରତୀୟ, ଇଉରୋପୀୟ ଯେ କେହି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉଥିଲେ, ସେ ବିଦ୍ୟା ବୁଦ୍ଧି ବିବେକର ମୁଦ୍ରା ଦେଖିବା ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ ଅଭିବାଦନ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଚରିତ୍ରଧାନରେ ଦେଶ ବିଦେଶରେ ସମସ୍ତେ ଏକ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରଶଂସା କରି କହିଅଛନ୍ତି ଯେ ଉତ୍କଳ ବାସୀ ଜଣେ ବଡ଼ ମନିଷ ଖସି ପଡ଼ିଅଛି । ବିଶ୍ୱମାନବ ଜାତି ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ତାଙ୍କର ନିଜର ଜାତି ଥିଲା । ତେଣୁ ବିଶ୍ୱମାନବକୁ ପ୍ରେମ-ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବାକୁ ସେ ସର୍ବଦା ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ଏହି ବିଶ୍ୱମାନବ-ମାନଦଣ୍ଡରେ ସେ ସବୁ ଓଜନ କରିବାକୁ ଶିଖିଥିବାରୁ କିଛି ପଦାର୍ଥ ଅଳ୍ପ ବା ଛୋଟ ହେଲେ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମାକୁ ତୃପ୍ତି ଦାନ କରି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ଦରିଦ୍ରର କୁଟୀରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି, ଓଡ଼ିଶା ପରି ଦରିଦ୍ର ଦେଶରେ ରହି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା ମହାରାଜାର ମନ ଥିଲା । ଉପନିଷଦର "ଅଳ୍ପ କିଛିରେ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ" "ଏ ଆତ୍ମା ବଳହୀନ ଦ୍ୱାରା ଲାଭ କରି ହୁଏ ନାହିଁ" ଅମର ବଚନ ଗୁଡ଼ିକ ନିଜର ସାର ଜୀବନରେ ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ ଯେପରି ସେ କୃତସଙ୍କଳ୍ପ ଥିବା ପରି ତାଙ୍କର ଜୀବନର କାର୍ଯ୍ୟର ଗତିରୁ ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ସେ ଧାର୍ମିକ ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେବାର ବାସନା ବା ଅହଙ୍କାର କେବେ ପୋଷଣ କରି ନ ଥିଲେହେଁ ବିଶୁଦ୍ଧ ଉନ୍ନତ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାରୁ ଧର୍ମର ମତର ନିୟମ ସବୁ ଅକ୍ଳେଶରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ନିୟାମକ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ଜୀବନର ଶେଷ କେତେକ ବର୍ଷର ବିଶେଷତଃ ଶେଷ କେତେକ ଦିନର ଭାବଧାରା ଯେଉଁମାନେ ଅନୁଧାବନ କରି ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଦେଖି ଅଛନ୍ତି ସେଥିରେ କି ଗଭୀର ଈଶ୍ୱର ନିର୍ଭର ଭାବ ଓ ଧର୍ମ ପ୍ରାଣତା ନିହିତ ଥିଲା । କର୍ମମୟ ଜୀବନର ମହା କୋଳାହଳ ଭିତରେ ନିମଗ୍ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସର୍ବସିଦ୍ଧିଦାତା ସର୍ବଶକ୍ତିର ଆଧାର ପରମଦେବତାଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମରେ ତାଙ୍କର ମନର ମିଳନ ରହିଥିଲା । ସେଥିରୁହିଁ ତାଙ୍କର ଶକ୍ତି, ସାହସ, କର୍ମ-ନିଷ୍ଠାର ଜୀବନର ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇ ଅଛି । ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭରଭାବ ନ ରହିଲେ ମନୁଷ୍ୟର ଏତେ ସାହସ, ଏତେ ଶକ୍ତି ଆସିବା ଏକାନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ । ଜୀବନର ମଧ୍ୟାହ୍ନରୁ ପାରିବାରିକ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ସେ ଯେପରି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଷ୍ଠା ଓ ଏକାଗ୍ରତା ଅଭ୍ୟାସ କରି ପାରିଥିଲେ ତାହା ତାଙ୍କର ସେହି ଭଗବଦ୍‌ଭକ୍ତିର ଫଳ । ସଂସାରର ସ୍ୱାଭାବିକ ମାୟାମମତାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ସ୍ୱଦେଶର ମଙ୍ଗଳକୁ ସେ ଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ କାର୍ଯ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ବ୍ରତର ଉଦ୍‌ଯାପନରେ ସେ ଜୀବନର ଅବସାନ ହୋଇଅଛି ।

ଉତ୍କଳପ୍ରତି ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଜୀବନ କଣ ଥିଲା ସେ ଆଲୋଚନା ଆଜି କରି ହେବ ନାହିଁ । ଆଧୁନିକ ଉତ୍କଳର ଯାହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସବୁ ତ ମଧୁସୂଦନଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତି । ତାଙ୍କର ହାତ ନ ଥାଇ ଆଧୁନିକ ଉତ୍କଳର ତ କିଛି ନାହିଁ । ସେ ଏ ନବ ଯୁଗର ଅଗ୍ରଦୂତ ପରି ଉତ୍କଳକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆସି ଏହାର ପ୍ରାଣପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ଉତ୍କଳର ଯଦି ଆଜି ଦେଶ ବିଦେଶରେ କିଛିମାତ୍ର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ବା ଆତ୍ମପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥାଏ ତାହା ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ପାଇଁ । ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ଯଦି ଆଜି ପ୍ରତିବେଶୀ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ମାନର ଆସନ ଦାବୀ କରୁଥାଏ ତାହା ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଲାଗି । ଉତ୍କଳର କାରିଗର ଯଦି ତାହାର ପୂର୍ବପୁରୁଷର ବିଶାଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରତି ଆଜି ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଏ ତାହା ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଲାଗି । ଉତ୍କଳର ବଡ଼ ଦେଉଳ, ଉତ୍କଳର ପ୍ରଜାକୁଳ ଯଦି ଆଜି ଆଶା ଭରସା ହରାଇ ନାହାନ୍ତି ତାହା ମଧୁସୂଦନଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଯଦି ଆଜି ଏ ଯୁଗଜାଗରଣ ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ଶୋଇ ନ ରହି ଆଖି ମେଲିବାକୁ ବସିଅଛି ତାହାର ପ୍ରଧାନ ଓ ପ୍ରଥମ କାରଣ ମଧୁସୂଦନ । କେତେ ରୂପରେ କେତେ ଭାବରେ ସେ ଦେଶର ହିତ ସାଧନ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି ସେ ସବୁର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ତାଲିକାଟିଏ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକ ହେବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ କର୍ମ କରି ସେ କେବଳ ଦେଶର ଚିନ୍ତା କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଏ ଦେଶର କେତେ ରାଜା, କେତେ ପ୍ରଜା ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ନାନା ଭାବରେ ଋଣୀ ତାହା କହି ହେବ ନାହିଁ । ଯାହାର ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଅଛି ସେ ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ମଧୁସୂଦନ ତାହାର ଉପାୟ ବିଧାନ କରି ଦେଇଅଛନ୍ତି । କେତେ କ୍ଷୁଦ୍ର ସାମାନ୍ୟ ଜୀବନ ଏ ମହତ୍ ଜୀବନ ସଂସର୍ଗରେ ଆସି ଲୌହରୁ କାଞ୍ଚନ ପାଲଟି ଅଛି । ସତକୁ ସତ ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଜୀବନ ଏ ଦେଶରେ ସ୍ପର୍ଶମଣି ଥିଲା—ସେ ଜୀବନର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଯେ ଆସିଅଛି ସେ ପ୍ରାଣ ପାଇଅଛି, ସେ ସାହସ ପାଇଅଛି, ସେ ବିଶ୍ୱାସ ଲାଭ କରିଅଛି । ଏତେ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ କର୍ମର ଜୀବନ ଭଗବାନ୍ ଏ ସଂସାରରେ ଅତି ଅଳ୍ପ ସ୍ଥାନରେ ଦାନ କରି ଥାନ୍ତି । ଏ ଦରିଦ୍ର ଦେଶର ସୌଭାଗ୍ୟ ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଜୀବନ ପରି ଗୋଟିଏ ଜୀବନ ଏଠାରେ ସମ୍ଭବପର ହୋଇଥିଲା । ଦୀପରୁ ଦୀପ ଜ୍ୱଳି ଥାଏ । କାହିଁ, ଉତ୍କଳରେ ସେହିପରି ନିଷ୍ଠାପର କର୍ମ-ମୟ ଜୀବନର ପ୍ରତିବିମ୍ବଟିଏ ତ ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ ! ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି ଏ ଦରିଦ୍ର ଦେଶର ଭାଗ୍ୟରେ କେବେ କେତେ କାଳ-ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମଧୁସୂଦନ ଲାଭ କରିବା ସମ୍ଭବପର ହେବ ।

ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ତିରୋଧାନରେ ଉତ୍କଳର ପୁରପଲ୍ଲୀ ଆଜି ଶୋକଭାରାକ୍ରାନ୍ତ । ତାଙ୍କର ଏତେ ଗୁଣ, ଏତେ କାର୍ଯ୍ୟ ଚକ୍ଷୁର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଅଛି ଯେ ସେ ସବୁକୁ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ପାରିବା କଠିନ କଥା । ସେ ଶିକ୍ଷାପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନର ପୁଣ୍ୟଗାଥା ଯେତେ-ବେଳେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହେବ ତାହା ଉପନ୍ୟାସ ପରି ଉନ୍ମାଦକର ଓ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ପରି ଶିକ୍ଷାପ୍ରଦ ହେବ । ସେ ଜୀବନରୁ ଶକ୍ତି, ସାହସ, ଶୌର୍ଯ୍ୟ, କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚରିତ୍ରର ମହାମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲେ ଏ ଦେଶ ଧନ୍ୟ ହେବ, ଏ କୁଳ ପବିତ୍ର ହେବ ।

ବମ୍ବେର ଜୀବନଯାତ୍ରା

ଶ୍ରୀ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ାଲ୍ ବି. ଏସ୍, ସି., ଆର୍. ଏସ୍. ଆର. ଏସ୍., ବମ୍ବେ

ବମ୍ବେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଦ୍ୱିତୀୟ ନଗରୀ (Second City of the Empire) ବୋଲି ବିଖ୍ୟାତ । ଧନ, ଜନ, ବାଣିଜ୍ୟ ଏବଂ ବିଳାସବ୍ୟସନରେ ଏହାର ସ୍ଥାନ ଲଣ୍ଡନ ନଗରୀର ଠିକ୍ ପରେ । ଭାରତବର୍ଷର ନୌବାଣିଜ୍ୟର ବୃହତ୍ତର ଅଂଶ ବମ୍ବେ ବନ୍ଦର ବାଟେ ଦେଶ ବିଦେଶକୁ ଅମଦାନୀ-ରପ୍ତାନି କରା-ଯାଏ । ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶର ବଡ଼ ବଡ଼ ବନ୍ଦର ସହିତ ବମ୍ବେର ବାଣିଜ୍ୟ-ସଂଯୋଗ ରହିଅଛି । ରେଡ଼ିଓ, କେବ୍‌ଲ୍, ଟେଲିଫୋନ୍ ଏବଂ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବମ୍ବେ ପୃଥିବୀର ବଡ଼ ବଡ଼ ନଗର ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚଳାଉ ଅଛି । ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ନାନା ଦେଶରୁ ନାନା ଜାତିର ଅଣ୍ଡିବପୋତ ବିବିଧ ପଣ୍ୟସମ୍ଭାର ଏବଂ ଆରୋହିବର୍ଗଙ୍କୁ ନେଇ ବମ୍ବେ ପୋତାଶ୍ରୟରେ ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରେ; ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଏତଦ୍ଦେଶୀୟ ପଣ୍ୟ ଏବଂ ଆରୋହୀପୂର୍ଣ୍ଣ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଅଣ୍ଡିବଯାନ ବିଦେଶକୁ ଗମନ କରେ ।

ଜଳପଥ ବ୍ୟତୀତ ସ୍ଥଳପଥରେ ମଧ୍ୟ ବମ୍ବେ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହର ସହିତ ରେଲ୍, ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଏବଂ ଟେଲିଫୋନ୍ ଯୋଗେ ସଂଯୁକ୍ତ । ପେଶାଓର୍, ଲାହୋର୍, ଦିଲ୍ଲୀ, ଆଗ୍ରା, କାନପୁର, ଲକ୍ଷ୍ନୌ, ବନାରସ, ଏଲାହାବାଦ, ପାଟନା, କଲିକତା, ନାଗପୁର, ପୁନା, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ଆହମ୍ମଦାବାଦ, କରାଚି ପ୍ରଭୃତି ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳର ବଡ଼ ବଡ଼ ସହର ଏବଂ ବମ୍ବେ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଦିନ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ମେଲ, ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ଏବଂ ପାସେଞ୍ଜର ଗାଡ଼ି ଯାତାୟାତ କରେ । ଜି. ଆଇ. ପି. ଏବଂ ବି. ବି. ଏଣ୍ଡ ସି. ଆଇ. ଏହି ଦୁଇଟି ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ରେଲୱେର ହେଡକ୍ୱାର୍ଟର୍ସ ବମ୍ବେରେ ଅବସ୍ଥିତ । ବ୍ୟୋମପଥରେ ବମ୍ବେ ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା କରାଚୀ ଏବଂ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

"ବାଣିଜ୍ୟେ ବସତେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ" ଏହି ଉକ୍ତିର ସାରବତ୍ତା ବମ୍ବେର ଲୋକେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରି ବୁଝିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଠାରେ ସୌଦାଗରୀ ଅଫିସ୍ ଏବଂ କଳକାରଖାନା ବହୁଳ ସଂଖ୍ୟାରେ ଦେଖାଯାଏ । ବମ୍ବେର ଚେମ୍ବାର ଅବ୍ କମାର୍ସ, ମାର୍ଚ୍ଚେଣ୍ଟସ୍ ଏସୋସିଏସନ୍, ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟ ଏବଂ କଳକାରଖାନା ସଂପୃକ୍ତ ଶ୍ରମିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ । ବମ୍ବେ ଓ ତନ୍ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ସୂତା ଓ ଲୁଗା ବୁଣିବାର ମିଲ୍, ପଶମ ମିଲ୍, ଲୁହା କାରଖାନା, ହାଡ଼ କାରଖାନା ପ୍ରଭୃତି ନାନାବିଧ ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ କାରଖାନା ରହିଅଛି । ତଦ୍ବ୍ୟତୀତ ଚମଡ଼ା

Digitized by srujanika@gmail.com

କାଠ, ପିତଳ, ସୁନା ରୁପା ପ୍ରଭୃତି ନାନା କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟରେ ଲିପ୍ତ ରହି ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି । ଦେଶୀୟ ପରିଚ୍ଛଦକ ଏବଂ ଅଭିନେତାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଦେଶୀ ସିନେମା ଫିଲ୍ମ ତିଆରି କରିବା ଦିଗରେ ବମ୍ବେରେ ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ୟମ ହୁଏ; ଏବଂ ଆଜିକାଲି ଏହି ବ୍ୟବସାୟରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ସ୍ୱଦେଶୀ କୋମ୍ପାନୀ ନିଯୁକ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ର-ସଭ୍ୟତାର (Industrialism) ଅନୁଷଙ୍ଗିକ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ସଂଘବଦ୍ଧ ଶ୍ରମିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ଦିନରୁ ବମ୍ବେରେ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି । ବସ୍ତୁତଃ, ବମ୍ବେରେ ଧନାଗମର ପନ୍ଥା ଏତେ ଅଧିକ ଏବଂ ଉପାର୍ଜନର ପରିମାଣ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ତୁଳନାରେ ଏତେ ଅଧିକ ଯେ ସେଠାର ସାମାନ୍ୟ ମିଲ୍-କୁଲିର ଜୀବନଧାରଣର ଧାରା (Standard of living) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନର ସମଶ୍ରେଣୀୟ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚତର ।

କିନ୍ତୁ କେବଳ ବାଣିଜ୍ୟ ବା ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ ହୋଇଥିଲେ ବୋଧହୁଏ ବମ୍ବେ କଦାପି ଏତେଦୂର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରି ପାରି ନ ଥାନ୍ତା । କୁବେର ପୁରୀର ସମତୁଲ୍ୟ ଏହି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଅନୁରୂପ ଆମୋଦପ୍ରମୋଦ ଏବଂ ବିଳାସବ୍ୟସନର ବିପୁଳ ଆୟୋଜନ ବମ୍ବେ ନଗରୀର ରମଣୀୟତାକୁ ଅଶାନ୍ତିତରୂପେ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ କରି ରଖିଅଛି । ବସ୍ତୁତଃ, ବମ୍ବେକୁ ଭାରତର 'ପ୍ରମୋଦପୁରୀ' (City of Gaities) ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦେଲେ କିଛି ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ ।

ଆମ ଦେଶରେ ଅନେକେ ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ଆମୋଦ-ପ୍ରମୋଦ ଭଦ୍ର ନାଗରିକର ଜୀବନ-ଯାତ୍ରାର ଅଙ୍ଗ ନୁହେ । ଅଧିକାଂଶଙ୍କର ଧାରଣା ଯେ ଆମୋଦପ୍ରମୋଦ ଲାଗି ଲୋଡ଼ା ପ୍ରଚୁର ଧନ, ଯଥେଷ୍ଟ ଅବସର, ଏବଂ ତହିଁର ଅନୁଷଙ୍ଗିକ ନୈତିକ ଶିଥିଳତା । ଏପରିକି, ଏହାକୁ ବିଳାସିତା ବା ନୈତିକ ଅଧଃପତନର ସମଶ୍ରେଣୀୟ ବୋଲି କେହି କେହି ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ସବୁ କ୍ରୀଡ଼ା-କୌତୁକ, ନୃତ୍ୟ-ସଙ୍ଗୀତ, ଆହାର-ବିହାର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଯେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଅଟେ ଏବଂ ଏ ଦେଶର ସାମାଜିକ ଏବଂ ନୈତିକ ଜୀବନ ପକ୍ଷରେ ଉପଯୋଗୀ ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ହୋଇପାରେ, ଏ କଥା ସେମାନେ ଥରେ ହେଲେ ଭଲ କରି ବିଚାର କରି ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ବମ୍ବେର ମାଲବାର ପାହାଡ଼ର ଉପରିଭାଗସ୍ଥ ଉଦ୍ୟାନ (ତଥା କଥିତ 'Hanging Garden'), ଚୌପାଟ୍ଟି କିମ୍ବା ଜୁହୁ ସମୁଦ୍ରକୂଳ ଭିକ୍ଟୋରିଆ ଗାର୍ଡେନ୍ସ୍ (କ୍ଷୁଦ୍ର ମ୍ୟୁଜିୟମ୍ ଓ ଚଡ଼ିଆଖାନା) ପ୍ରଭୃତିରେ ଏତଦଞ୍ଚଳର ନାଗରିକମାନେ କେତେ ଆଗ୍ରହ ଏବଂ ଆନନ୍ଦ ସହକାରେ ଅବସର ବିନୋଦନ କରନ୍ତି, ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ସେମାନଙ୍କ ମନରୁ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦର ଦୂଷଣୀୟତା ସଂବନ୍ଧରେ ବହୁ ଭ୍ରାନ୍ତ ସଂସ୍କାର ଦୂରୀଭୂତ ହୁଅନ୍ତା, ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଆମୋଦର ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା ଏବଂ ବିମଳାନନ୍ଦଦାନ-କ୍ଷମତା ସଂବନ୍ଧରେ ପ୍ରକୃତ ଧାରଣା ଜନ୍ମନ୍ତା । ଅନେକ ସମୟରେ ବମ୍ବେର ସାମାନ୍ୟ ମଜୁରଦାର୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୁଟି ଦିନ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଯେନ ସମୁଦ୍ରକୂଳ କିମ୍ବା ସେହିପରି କୌଣସି ଖୋଲା ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ କେତେ ଆନନ୍ଦରେ କଟାଇ ଅସେ, ତାହା ନିଜ ଆଖିରେ ନ ଦେଖିଲେ ସହଜେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ହେବ ନାହିଁ ।

ଆମୋଦପ୍ରମୋଦ

ବମ୍ବେ ସବୁ ଦେଶର ସବୁ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କର ନଗର । ତେଣୁ ତାର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଆଚାରବ୍ୟବହାରରେ, ପୋଷାକ-ପରିଚ୍ଛଦରେ, କୃଷ୍ଟି ଏବଂ ରୁଚିରେ ବିଶ୍ୱଜନୀନତା (Cosmopolitanism)ର ଚିହ୍ନ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ଏଠାରେ ଇଂରେଜ, ଜର୍ମାନ, ଫ୍ରେଞ୍ଚ୍, ସ୍ୱିଡ୍, ଅମେରିକାନ୍, ଜାପାନିଜ୍, ଚୀନାମାନ୍-ସବୁ ଜାତିର ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ମରହଟ୍ଟା, ଗୁଜରାଟୀ, ମାରୋୟାଡ଼ୀ, କଚ୍ଛୀ, କାବୁଲୀ, ବୋରା, ମାନ୍ଦ୍ରାଜୀ, ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ, ପଞ୍ଜାବୀ, ବଙ୍ଗାଳୀ, ସବୁ ଜାତିର ଭାରତୀୟ ଏହି ନଗରରେ ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜନ ଲାଗି ବାସ କରନ୍ତି । ଏହିରୂପେ ନାନା ଜାତି ଏବଂ ନାନା ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ସମାଗମରେ ବମ୍ବେର ନାଗରିକ ଜୀବନର ନାନା ବିଭାଗରେ ନାନା ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଏବଂ ଅସାଧାରଣତ୍ୱ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ପ୍ରାଚ୍ୟ ସହିତ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର, ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତା ସହିତ ନୂତନ ସଂସ୍କାରର, ହିନ୍ଦୁ ସହିତ ମୁସଲମାନର, ଆସ୍ତିକ ସହିତ ନାସ୍ତିକର, ଧର୍ମାନ୍ଧତା ଏବଂ ଅଦର୍ଶବାଦ ସହିତ ଘୋର ଜଡ଼ବାଦ (Materialism)ର ଏ ଭଳି ଅଦ୍ଭୁତ ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ଭାରତର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସହରରେ ଏପରି ପ୍ରବଳଭାବରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

ବିଶ୍ୱଜନୀନତା (Cosmopolitanism)

ମରହଟ୍ଟା ଓ ଗୁଜରାଟୀମାନେ ବମ୍ବେର ପ୍ରଧାନ ଅଧିବାସୀ । ଏମାନଙ୍କର (ବିଶେଷତଃ ଏହି ଦୁଇ ଜାତିର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର) ପୋଷାକ-ପରିଚ୍ଛଦର ବର୍ଣ୍ଣୋଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟ ଏବଂ ରୁଚି-ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆକର୍ଷଣ କରେ । ମରହଟ୍ଟା ଏବଂ ଗୁଜରାଟୀମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ବମ୍ବେରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ପାର୍ସି ବାସ କରନ୍ତି । ଅଙ୍ଗ-ପ୍ରସାଧନ ଏବଂ ପରିଚ୍ଛଦ-ପାରିପାଟ୍ୟରେ ପାର୍ସି ମହିଳାମାନଙ୍କର ରୁଚି ସାଧାରଣତଃ ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ଉନ୍ନତ ଏବଂ ପରିମାର୍ଜିତ । ଏମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା

ପରିଚ୍ଛଦ-ବୈଚିତ୍ର୍ୟ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବମ୍ବେରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବୋହ୍ରା, ମାରୱାଡ଼ି, ମୁସଲମାନ, ମାଲ୍‌ବାରୀ, ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ପ୍ରଭୃତି ବାସ କରନ୍ତି । ଧୋତି, ପାଇଜାମା, ଚେଗା-ଚପକନ୍, କୋଟ-ପେଣ୍ଟୁଲୁନ୍, ଟିଙ୍ଗଲ୍ ବ୍ରେଷ୍ଟ୍‌କୋଟ୍, ଡବଲ୍‌ବ୍ରେଷ୍ଟ୍‌କୋଟ୍, ଗଳାବନ୍ଧ କୋଟ୍, ଲଙ୍ଗ୍ କୋଟ୍, ଟୋପି, ପଗଡ଼ି, ହ୍ୟାଟ୍, ଫେଜ୍, ଗାନ୍ଧିକ୍ୟାପ୍, ପାର୍ସି କ୍ୟାପ—ସବୁବିଧ ପୋଷାକ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଧୋତି ସହିତ ମୋଜା, କୋଟ୍ ଓଗଳାବନ୍ଧ (tie), ଦେଶୀ ପାଇଜାମା ସହିତ ଓପନ୍-ବ୍ରେଷ୍ଟ୍ କୋଟ ଓ ଫେଜ୍ କ୍ୟାପ, ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପରି କଚ୍ଛା ଦେଇ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିବା, କିମ୍ବା ୧୬ ହାତର ଶାଢ଼ୀକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ଗୁଡ଼ାଇ ପିନ୍ଧିବା,—ଏହିପରି ନାନା ଅଦ୍ଭୁତ ଧରଣର ପୋଷାକ ମଧ୍ୟ ଦେଖା-ଯାଇଥାଏ । ବସ୍ତୁତଃ, କୌଣସି ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ ରାସ୍ତା ବା ସାଧାରଣ ସ୍ଥାନର ଜନତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଲୋକମାନଙ୍କର ନିଜ ନିଜର ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଧରଣରେ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବାର ରୀତି ଦେଖି ମନେ ହୁଏ ଯେପରି ବିରାଟ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶୋଭାଯାତ୍ରାର ଆୟୋଜନ ଲାଗିଛି ।

ବମ୍ବେର ପ୍ରଧାନ ଅଧିବାସୀ ମରହଟ୍ଟା, ଗୁଜରାଟୀ ଏବଂ ପାର୍ସିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପର୍ଦ୍ଦା ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ନାହିଁ । ଅଗନ୍ତୁକ ଜାତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, (ତାମିଲ୍, ମାଲ୍‌ବାରୀ ତେଲୁଗୁ ଇତ୍ୟାଦି) ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରଥା ନାହିଁ । ତେଣୁ ବମ୍ବେର ସବୁଦିନ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ବିହାର ଅଗନ୍ତୁକ-ମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଏହି ନଗରୀର ଗୋଟାଏ ପ୍ରଧାନ ବିଶେଷତ୍ୱ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ । ଅବରୋଧହୀନା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବାଳିକା-ଯୁବତୀ-ପ୍ରୌଢ଼ା-ନିର୍ବିଶେଷରେ ଏକାକିନୀ ବା ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ରେଲ୍‌ରେ, ଟ୍ରାମରେ, ବଜାରରେ, ବଗିଚାରେ ଯଥେଚ୍ଛ ବିଚରଣ କରୁଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ ବମ୍ବେ ଏବଂ ପୁନା ଛଡ଼ା ଭାରତର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସହରରେ ଏପରି ବହୁଳ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ବମ୍ବେର ସ୍ତ୍ରୀ-ସ୍ୱାଧୀନତା କେବଳ କଥାର କଥା ନୁହେ, କିମ୍ବା

ସ୍ତ୍ରୀ-ସ୍ୱାଧୀନତା ।

ସଂସ୍କାରପ୍ରୟାସୀଙ୍କର କୃତିତ୍ୱ-ସାଫଲ୍ୟର ନିଦର୍ଶନ ମାତ୍ର ନୁହେ । ମଧ୍ୟ, ଏହା ମୁଷ୍ଟି-ମେୟ ସମାଜ ଦ୍ରୋହୀଙ୍କର ଉତ୍କଟ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର ଫଳ ନୁହେ । ଏହା ବମ୍ବେର ସୁସଂବଦ୍ଧ ସମାଜ ଜୀବନର ଏକ ଜୀବନ୍ତ ଉପାଦାନ, ଏବଂ ଏତଦଞ୍ଚଳର ସାମାଜିକ ପ୍ରଗତିର ପ୍ରଧାନ କୀର୍ତ୍ତି ।

ଉପରେ ପୋଷାକପରିଚ୍ଛଦ ସଂପର୍କରେ ରୁଚିର କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିଚୟ ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ବମ୍ବେର ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କର ରୁଚି କି ପରିମାଣରେ ପରିମାର୍ଜିତ ତାହା ଏହି ନଗରୀର ସୁଦୃଶ୍ୟ ବିପଣିଶ୍ରେଣୀ, ମନୋରମ ପାର୍କ ଏବଂ ଉଦ୍ୟାନରାଜି, ଓ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରାଜମାର୍ଗମାନ ଦେଖିଲେ ସହଜରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ହୁଏ । ବମ୍ବେର ପ୍ରଧାନ ରାଜମାର୍ଗ ହର୍ଣ୍ଣବିରୋଡ୍, ଏସ୍‌ପ୍ଲେନେଡ୍ ବା କୁଇନ୍ସ୍ ରୋଡ୍‌ରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆବର୍ଜନା, ବା ଧୂଳିଗନ୍ଧମୟ ଡାଷ୍ଟ-ବିନ୍ (Dustbin) ବା ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଟେଲ୍ ବା ଷ୍ଟଲ୍, କିମ୍ବା ଫୁଟ୍‌ପାଥ୍ ଉପରେ ଫେରିବାଲାମାନଙ୍କର କୁଦୃଶ୍ୟ ଫେରିଗାଡ଼ି ବା ବୋଝ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଜନସମାଗମପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜପଥମାନଙ୍କରେ ଘୋରତର ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଜନ୍ମାଇ ଗୋରୁ, ମହିଷ ଇତ୍ୟାଦି ଗୃହପାଳିତ ପଶୁ ବା ରୁଗ୍ଣ କୁକୁର ପ୍ରଭୃତି ଜୀବଜନ୍ତୁ ଅବାଧରେ ଇତସ୍ତତଃ ବିଚରଣ କରୁଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଅଟ୍ଟାଳିକା ଗୁଡ଼ିକ ଆଧୁନିକ ସ୍ଥାପତ୍ୟଶିଳ୍ପର ନିଦର୍ଶନ ଅଥଚ ରୁଚିର ଆଦର୍ଶରେ ଗଠିତ; ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ସମ-ସଂଗଠନ ଏବଂ ଗଭୀର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ବୋଧର ପରିଚୟ ମିଳେ । ରାସ୍ତାରେ ଯାଉଥିବା ଟ୍ରାମ୍ ଏବଂ ବାସ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ବେଶ୍ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଏବଂ ସୁଦୃଶ୍ୟ । ଅନାହାରକ୍ଲିଷ୍ଟ ବାହନଯୁକ୍ତ, ପ୍ରତି ସନ୍ଧିସ୍ଥଳ ଆସନ୍ନ-ଭଙ୍ଗ-ଭୟ କମ୍ପିତ, ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି କ୍ଷୀଣତାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣରୂପୀ ଧଡ଼ଧଡ଼ିଆ ଭଡ଼ା ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ବମ୍ବେରେ କଦାପି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ନଗରୀର ସର୍ବତ୍ର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଏବଂ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥାର ଚିହ୍ନ ସୁପରିସ୍ଫୁଟ ।

ବିଭିନ୍ନ ଓ ନୈସର୍ଗିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ

ବମ୍ବେରେ ଗୋଟିଏ କଳା-ବିଦ୍ୟାଳୟ (School of Arts) ରହିଛି । ଏହି କଳା-ବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ଚିତ୍ରାଙ୍କନ, ଅୟେଲ୍‌ପେଣ୍ଟିଂ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ନିଜ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଭାର ଯଥେଷ୍ଟ ପରିଚୟ ଦେଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକ ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ଭୂୟସୀ ପ୍ରଶଂସା ଲାଭ କରିଅଛନ୍ତି ।

ବମ୍ବେ ପରି କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ନଗରୀରେ ଜନତା ଅତି ପ୍ରଚୁର, କିନ୍ତୁ ସେହି ଜନତାର ବିଶାଳତା ତୁଳନାରେ କୋଳାହଳର ମାତ୍ରା ଅତି ଅଳ୍ପ । ମୋଟର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାନର ଗମନାଗମନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଚତୁ-ଷ୍ପଥମାନଙ୍କରେ ଏକ ବା ଏକାଧିକ ପୋଲିସ୍-ମ୍ୟାନ୍ ନିଯୁକ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ନଗରୀର କେତେକ ଅଂଶରେ ରଙ୍ଗିତ ଆଲୋକ ସାହାଯ୍ୟରେ ଟ୍ରାଫିକ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାର (Colour light signals) ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ରହିଅଛି । ବମ୍ବେ ପୋଲିସ ଟ୍ରାଫିକ୍ ଚଳାଇବାରେ ବିଶେଷ ଦକ୍ଷ; ତେଣୁ ବମ୍ବେର ରାଜପଥ-ମାନଙ୍କରେ ଟ୍ରାଫିକ୍ ଘଟିତ ଦୁର୍ଘଟଣା କଦାଚିତ ଘଟି ଥାଏ । ଶୁଣାଯାଏ କଲିକତାର ପୋଲିସ୍ ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସର୍ବାପେକ୍ଷା

ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା (Discipline)

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଧିକ ପଟୁ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଏବମ୍ବିଧ କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ସତ୍ତ୍ୱେ କଲିକତାରେ ଯେତେ ଟ୍ରାଫିକ୍ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟେ ବା ଘଟୁ ଘଟୁ କୌଣସିରୂପେ ରକ୍ଷା ପାଏ, ବମ୍ବେରେ ତାହାର ଅଧିକର ଅଧେ ସୁଦ୍ଧା ଘଟେ ନାହିଁ । କଲିକତାରେ ଜନତା ଏବଂ ଯାନଚାଳକ-ମାନଙ୍କର ନିୟମାନୁବର୍ତ୍ତିତାର ଅଭାବ (lack of discipline) ବୋଧହୁଏ ଏଥି ସକାଶେ ବହୁପରିମାଣରେ ଦାୟୀ ।

ମୁଁ ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଜାଣେ ଯେ କଲିକତାର ଜନ-ସାଧାରଣ କୌଣସି କୌଣସି ନଗର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ଲଙ୍ଘନ କରି ଯେତେ ସୁଖ ଲାଭ କରନ୍ତି, ପାଳନ କରି ଅନେକ ସମୟରେ ସେପରି ସୁଖ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । କଲିକତାର ଷ୍ଟେସନ୍, ପାର୍କ, ଟ୍ରାମ୍, ପ୍ରଭୃତି ସାଧାରଣ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବେଞ୍ଚ ରଖା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ପୁରୁଷମାନେ ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ବ୍ୟବହାରରେ ଲଗାଉ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବମ୍ବେରେ ଟ୍ରାମରେ ସ୍ଥାନାଭାବ ଯୋଗୁଁ ପୁରୁଷମାନେ ବରଂ ଓହ୍ଲାଇ ଯିବେ, କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବେଞ୍ଚ ଖାଲି ପଡ଼ିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କଦାପି ସେଥିରେ ବସିବେ ନାହିଁ । ଏପରି କି ସାମାନ୍ୟ କୁଲିଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଏ ନିୟମର ଅନ୍ୟଥାଚରଣ କରିବାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ବମ୍ବେର ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଏହି ଶୃଙ୍ଖଳା-ନୁବର୍ତ୍ତିତା ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ଏବଂ ସର୍ବଥା ଅନୁକରଣ-ଯୋଗ୍ୟ ।

ବମ୍ବେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଅବସ୍ଥିତ ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ସେଠାର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଆଚାର ବ୍ୟବହାର, ଆମୋଦ-ପ୍ରମୋଦ, ରୁଚି ଓ ଆଦର୍ଶ, ସବୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ପଶ୍ଚିମର ଛାଞ୍ଚରେ ଢ଼ଳା ବୋଲି ବୋଧ ହୁଏ । ଏହାର କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ବିଶିଷ୍ଟ କାରଣ ରହିଅଛି । ପ୍ରଥମତଃ ବମ୍ବେର ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ-ଜାତୀୟ ଅଧିବାସୀ-ମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧିବାସିଙ୍କ ଅନୁପାତରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅନେକ ଅଧିକ । ଫଳରେ, ପୂରା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ-ରୀତିର କ୍ଲବ୍, ସିନେମା, ରଙ୍ଗାଳୟ, ନୃତ୍ୟଶାଳା, ବ୍ୟାୟାମାଗାର, ହୋଟେଲ ପ୍ରଭୃତି ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ରହିଅଛି । ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମତିଗତି ଉପରେ ଏହିସବୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବା ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ବମ୍ବେର ପ୍ରଧାନ ଧନୀ ଏବଂ ମାନୀ ସଂପ୍ରଦାୟ ପାର୍ସିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପଶ୍ଚିମର ଅନୁକରଣ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏତେ ମଜ୍ଜାଗତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ଯେ ସେମାନେ ପିଲାଦିନୁ ମା-କୁ "ମମି" (Mummy), ଆଉ ବାପକୁ "ଡାଡି" (Daddy) କହିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବିଲାତୀ ଧରଣର-

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ରୀତିନୀତିର ଅନ୍ଧ ଅନୁକରଣ

ପୋଷାକ ପରିଚ୍ଛଦ ଧାରଣ, ବିଲାତୀ ଆଦବ-କାୟଦା ଅଭ୍ୟାସ, ଏବଂ ସାହେବୀ ରୀତିରେ ଖାଦ୍ୟ-ପାନୀୟାଦି ବ୍ୟବହାର କରିବା ବିଷୟରେ ପ୍ରାଣପଣ ଚେଷ୍ଟା କରି ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତି । ଫଳରେ ପାର୍ସିମାନେ ବିଲାତୀ ଧରଣର ସାମାଜିକତାରେ ଏଦେଶର ଅନେକ ଆଂଲୋ-ଇଣ୍ଡିଆନଙ୍କୁ ବଳି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଏପରିକି, ସମୟ ସମୟରେ ବୋଧହୁଏ ଖାସ୍ ବିଲାତୀ ସାହେବମାନେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାହେବିୟାନାରେ ଏମାନଙ୍କ ପାଖରେ ହାର ମାନିବେ ! ପାର୍ସି-ଭଦ୍ରମହିଳାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶତକଡ଼ା ଅନେଶତ ଜଣ ବୋଧହୁଏ ବିଲାତୀ ସିଲ୍କ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୁଗାଛଡ଼ା ଦେଶୀ ଲୁଗାପଟା ଆଦୌ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ, ଯେଉଁ ପାର୍ସିଶାଢ଼ୀର ବିନ୍ୟାସ-ସୌଷ୍ଠବ ଦେଖି ସାଧାରଣତଃ ଲୋକେ ପ୍ରଶଂସମୁଖର ହୋଇ ଉଠନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଶହକେ ଶହେ ଖଣ୍ଡ ବିଦେଶରୁ ଆମଦାନୀ ହୋଇଥାଏ ।

ତୃତୀୟତଃ, ବାଣିଜ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ସୂତ୍ରରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଧାରା ସହିତ ବମ୍ବେର ଘନିଷ୍ଠତର ଯୋଗ ରହିଥିବାରୁ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସହରମାନଙ୍କଠାରୁ ତାହା ଅଧିକତର "ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଭାବାପନ୍ନ" (Westernised) ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି ।

ବମ୍ବେ ନଗରୀ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରସ୍ତରମୟ ଦ୍ୱୀପ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ପଶ୍ଚିମ, ଦକ୍ଷିଣ ଏବଂ ପୂର୍ବ, ଏହି ତିନି ଦିଗରେ ସମୁଦ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ । ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଅପରି-ସର ସମୁଦ୍ରଖାତ (Creeks), ଏବଂ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୁଳ୍ମାକୀର୍ଣ୍ଣ ଲବଣାକ୍ତ ପାଟ ବମ୍ବେକୁ ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରଧାନ ଭୂଭାଗ (Main land) ଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିଅଛି । ଏହି ନଗରୀ ଦୈର୍ଘ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୩ ମା ୯ ଲିଲ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ଥରେ ଦୁଇ ମାଇଲରୁ ଏକ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ବାର ଲକ୍ଷ ଲୋକ ବସବାସ କରି ଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ, ବମ୍ବେରେ ଲୋକାଳୟ ବ୍ୟତୀତ କର୍ଷଣ ଯୋଗ୍ୟ ବା ପତିତ ଭୂମି, ପଡ଼ିଆ, ପାର୍କ ଇତ୍ୟାଦି ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ, ସ୍ଥାନାଭାବ ଏବଂ ଘରଭଡ଼ାର ଅତିଶୟ ଉଚ୍ଚହାର ଯୋଗୁଁ ସ୍ୱଳ୍ପଆୟବିଶିଷ୍ଟ ମଧ୍ୟବିତ୍ତଶ୍ରେଣୀର ଗୃହସ୍ଥମାନେ ବମ୍ବେ ନଗରୀରେ ବସବାସ ନ କରି ବମ୍ବେଠାରୁ ମା ୨୦।୩୦ ଲିଲ ମଧ୍ୟରେ ସହର ତଳି (Suburbs) ରେ ବାସ କରନ୍ତି । ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତି ବଳରେ ଚାଳିତ ଅତିଶୟ ଦ୍ରୁତଗାମୀ ଏବଂ ଘନ ଘନ ଯାତାୟାତ କରୁଥିବା 'ସବର୍ବାନ୍ ଟ୍ରେନ ସାର୍ଭିସ୍'

ବମ୍ବେର ସହର ତଳି

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାହାଯ୍ୟରେ ବମ୍ବେ ଠାରୁ ମା ୨୦।୩୦ ଇଲ୍ ଦୂର ସହର ତଳରେ ବାସ କରି ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତିଦିନ ଯଥା ସମୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ନିୟମିତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ସମସ୍ତ ସୁବିଧା ରହିଅଛି ।

ବମ୍ବେର ସହରତଳ ଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ସମୁଦ୍ର କୂଳର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକ ନାରକେଳ-କୁଞ୍ଜ ଏବଂ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ବାଲୁକାମୟ ତଟ (Beach) ଯୋଗୁଁ ବିଶେଷ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ । ରବିବାର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛୁଟି ଦିନ ବମ୍ବେରୁ ଅସଂଖ୍ୟ ନରନାରୀ ପ୍ରାୟଃ ଏହି ସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ସମୁଦ୍ର-ସ୍ନାନ, ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ, ବନ ଭୋଜନ ଇତ୍ୟାଦି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗମନ କରିଥାନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ସହର ତଳ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର, ଏବଂ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିସିଟି ଓ ଜଳକଳ ରହିଅଛି । ଅଥଚ, ଏହିସବୁ ସହର ତଳରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ରହିବାର ସୁବିଧା ଅଛି । ବମ୍ବେ ପରି କର୍ମବ୍ୟସ୍ତ ନଗରର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସହର ତଳର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଶାନ୍ତିମୟ ଜୀବନ ଏକ ବିଶେଷ ଲୋଭନୀୟ ବସ୍ତୁ ।

ପରେ ବମ୍ବେ ଅଧିବାସୀ ବିଭିନ୍ନ ଭାରତୀୟ ଜାତିମାନଙ୍କର ସ୍ୱ ସ୍ୱ ବିଶିଷ୍ଟ ଭାବର ଜୀବନଯାତ୍ରା ଏବଂ ସାମାଜିକ ଅଚାର-ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଆଦର୍ଶର ବିସ୍ତୃତ ଆଲୋଚନା କରିବାର ବାସନା ରହିଲା ।

ଅଶୋକ-ଅନୁଶାସନ

ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ, କଟକ

ମହାରାଜ ଅଶୋକ ଭାରତ ଇତିହାସର ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ରତ୍ନ । ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ଭାରତରେ ସମ୍ରାଟ୍ ଅଶୋକ ଧର୍ମ ଓ କର୍ମବୀର ବୋଲି ସୁବିଦିତ ରହିଥିବେ । କଳିଙ୍ଗ ବିଜୟହିଁ ତାହାଙ୍କର ଶେଷ ଯୁଦ୍ଧ-ଯାତ୍ରା । ସେହି ଯୁଦ୍ଧର ଭୀଷଣ କୁଫଳ ଦର୍ଶନ କରି ସେ ମର୍ମାନ୍ତିକ ଆଘାତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନିଜ ମୁଖରେ ଶିଳାଖଣ୍ଡ ସାହାଯ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତାରୁ ସେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ଏବଂ ରାଜଭିକ୍ଷୁରୂପେ ପରିଣତ ହୋଇ ପ୍ରଜା ସମୂହର ଐହିକ ଓ ପାରତ୍ରିକ ଉନ୍ନତି ପ୍ରତିବିଧାନରେ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୋଇ-ଥିଲେ । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମପଥରେ ଚଳାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶରେ, ଗିରିଗାତ୍ରରେ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତର ସ୍ତମ୍ଭ ସମୂହରେ ସେ ନିଜର ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମତାମତ ଓ ଘୋଷଣାବଳୀ ଖୋଦିତ କରାଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଅନୁଶାସନ ସମୂହ ନାନା ସ୍ଥାନରେ ମିଳିଅଛି । ଏହି ସମସ୍ତ ଲିପି ମିଳି ନ ଥିଲେ ମହାରାଜ ଅଶୋକଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ସ୍ଥିର ରୂପେ ଅତ୍ୟଳ୍ପ ସଂବାଦହିଁ ପାଇ-ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଏ ରୂପ ମହାପୁରୁଷ ଇତିହାସର ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ଲାଭରେ ଚିରକାଳ ବଞ୍ଚିତ ରହିଥାଆନ୍ତେ ।

ଅଶୋକଙ୍କର ଶିଳାଲିପି ସମୂହ ପଶ୍ଚିମରେ ପୁରୁଷପୁର (ପେଶୱାର) ଠାରୁ ପୂର୍ବରେ କଳିଙ୍ଗ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣରେ ମହୀଶୂର ରାଜ୍ୟାନ୍ତର୍ଗତ ସ୍ଥାନ ସମୂହରେ ମିଳି ଅଛି । ଏ ଗୁଡ଼ିକର ଏ ଭଳି ବିସ୍ତୃତ ଅଶୋକଙ୍କର ରାଜ୍ୟର ଆୟତନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଦେଉ ଅଛି । ସୁବିସ୍ତୃତ ପର୍ବତ ଗାତ୍ରରେ ଖୋଦିତ ହୋଇ ଏ ଭଳି ପରିସ୍ଥାରରୂପେ ଏହି ସମସ୍ତ ଅନୁଶାସନ ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଅଦ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ପାଠର ଉପଯୁକ୍ତ । ସାଧାରଣର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ ନିମିତ୍ତ ଯେଉଁଠାରେ ଲୋକ ସମାଗମ ଥିଲା ସେହିପରି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଏହି ଲିପି ସମୂହ ଖୋଦିତ ହେଲେହେଁ ଅଧୁନା ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ସ୍ଥାନହିଁ ଲୋକାଳୟର ବହି-ର୍ଭୂତ ଏବଂ ଜନମାନବହୀନ ଗିରି ପ୍ରଦେଶ ।

ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ମାନେ ଅଶୋକଙ୍କର ଗିରିଲିପି ଏବଂ ଲିପିଯୁକ୍ତ ସ୍ତମ୍ଭମାନ ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ପେଶୋଅର, ଦେରାଦୁନ, ମହୀଶୂର, ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟସ୍ଥ ଧଉଳୀ, ଗଞ୍ଜାମ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜଉଗଡ଼, ଜବଲପୁର ନିକଟସ୍ଥ ରୂପନାଥ, ଜୟପୁର ସମୀପସ୍ଥ ବୈରାଟରେ ଗିରିଲିପି ସମୂହ ଏବଂ ଦିଲ୍ଲୀ, ସାଞ୍ଚୀ ଓ ସାରନାଥ ପ୍ରଭୃତିରେ ସ୍ତମ୍ଭ ସମୂହ ମିଳି ଅଛି । ଗୟାର ବରାବର ନାମକ ଶୈଳ-ଗହ୍ୱରରେ ଓ ନେପାଳସ୍ଥ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଲୁମ୍ବିନି ଗ୍ରାମରେ ମଧ୍ୟ ଅଶୋକଙ୍କର କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଲିପି ରହିଅଛି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଗିରି-ଲିପି ଏବଂ ସାତ ଖଣ୍ଡ ସ୍ତମ୍ଭ ଲିପି ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଅନୁଶାସନ ।

ମହାରାଜ ଅଶୋକ ପ୍ରଥମତଃ ରାଜଧାନୀରେହିଁ ଘୋଷଣା-ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖାଇ ଦୂର ଦେଶର କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଅଧୀନସ୍ଥ ସ୍ଥାନ ସମୂହରେ ସେ ସବୁକୁ ଖୋଦିତ କରାଇବାପାଇଁ ଆଦେଶ କରିଥିଲେ । ସେହି ସମସ୍ତ ଦେଶର ଉପଯୋଗୀ କରିବା

Digitized by srujanika@gmail.com

ସକାଶେ ଏବଂ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଅସାବଧାନତା ହେତୁରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲିପି ମଧ୍ୟରେ ଭାଷାର ତାରତମ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ଧଉଲୀ ଓ ଜଉଗଡ଼ର ଲିପି ଗୁଡ଼ିକର ଭାଷାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସଂସ୍କୃତର ଅପଭ୍ରଂଶତା ମିଳି ଥାଏ । ସ୍ତମ୍ଭ-ଲିପି ସମୂହର ଭାଷା ଅଧିକାଂଶହିଁ ଧଉଲୀ ଭଳି ମାଗଧୀ ପ୍ରାକୃତ ।

ଲିପି ଗୁଡ଼ିକ ତାହାଙ୍କର କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଏବଂ ପ୍ରଜାବର୍ଗ-ଙ୍କର ଧର୍ମଭାବ ଜାଗରଣ ନିମିତ୍ତ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । ଉପଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଦ୍ୱାରା ବେଶି କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ଏହି ଆଶାରେ ଓ ମନର ଆବେଗରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲିପିରେ ଅଶୋକ ତାହାଙ୍କର ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମସ୍ତର କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଅଶୋକ ତାହା ସ୍ୱୟଂ କହି ଅଛନ୍ତି:—

"ଯେପରି ମୋହୋର ପୁତ୍ର-ପୌତ୍ର ପ୍ରପୌତ୍ରଗଣ ମୋହୋ ଭଳି ସବୁ ଲୋକ ହିତବ୍ରତରେ ରତ ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଯେପରି ଏହି ଲିପି ସମୂହ 'ଚିରସ୍ଥିତିକ' ରହି ସେମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ପାଳିତ ହୋଇ-ପାରେ, ସେଥି ସକାଶେ ଯେଉଁଠାରେ ଶିଳାସ୍ତମ୍ଭ କିମ୍ବା ଶିଳା-ଫଳକ ରହିଅଛି ସେହି ସମସ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଏହି ଧର୍ମଲିପି ଖୋଦିତ ହେଉ ।" ସେ ସ୍ୱୟଂ ଏହି ଘୋଷଣାବଳୀକୁ 'ଧର୍ମାନୁଶାସନ' 'ଧର୍ମଲିପି' ଏବଂ 'ଧର୍ମାନୁଶସ୍ତି' ପ୍ରଭୃତି ଆଖ୍ୟା ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଲିପିହିଁ "ଦେବଗଣର ପ୍ରିୟ ପ୍ରିୟଦର୍ଶୀ ରାଜା ଏହି ଧର୍ମଲିପି ଲେଖାଇ ଅଛନ୍ତି" କିମ୍ବା "ପ୍ରିୟଦର୍ଶୀ ରାଜା ଏହି ରୂପ କହି ଅଛନ୍ତି"—ଏହି ଭାବରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । ସମସ୍ତ ଲିପିରେ ରାଜାଙ୍କ ନାମ "ପ୍ରିୟଦର୍ଶୀ" ବୋଲି ଲିଖିତ ।

ଲିପି ସମୂହର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଯେ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମ ମାର୍ଗରେ ଚାଳିତ କରିବା ଏହା ତାହାଙ୍କର ସ୍ୱକୀୟ ଉକ୍ତିରୁହିଁ ପ୍ରକାଶିତ । ସମସ୍ତ ଲିପିରେ ଧର୍ମ କଥାଟିର ନାନା ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଅଛି । ହସ୍ତ ଲିପିରେ ଲିଖିତ ରହିଅଛି "ଧର୍ମହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦାର୍ଥ, ଏ କଥା ଦେବପ୍ରିୟ ପ୍ରିୟଦର୍ଶୀ ରାଜା କହୁଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଧର୍ମ କଅଣ ? ଅଳ୍ପ ପାପ, ବହୁ କଲ୍ୟାଣ, ଦୟା, ଦାନ, ସତ୍ୟ ଓ ଶୌଚ, ଏହାହିଁ ଧର୍ମ । ଏହା ଗୃହସ୍ଥ ଧର୍ମ ।"

କେବଳ ନିଜ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଧର୍ମ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁହିଁ ଅଶୋକ ବ୍ୟାପୃତ ନ ଥିଲେ । ସର୍ବଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ କମ୍ବୋଜ (କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ), ଗାନ୍ଧାର ପ୍ରଭୃତି ଅପର ପ୍ରଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଧର୍ମବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ଧର୍ମମହାମାତ୍ର-ଗଣ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଯେପରି କେହି ବିନା କାରଣରେ ଶାସ୍ତି ନ ପାଆନ୍ତି ଏବଂ ଦଣ୍ଡିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରଭୃତି ଲୋକମାନେ ଯେପରି ସହଜରେ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରି ପାରନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହିସବୁ ବିଷୟ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ଏତଦ୍ଭିନ୍ନ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରାତୃଗଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜ୍ଞାତି-ଗଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଦାଚାର ସ୍ଥାପନ ସକାଶେ ସେମାନେ ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲେ ।

ଲିପି ସମୂହରେ ଲିଖିତ ଅଛି, "ଦେବପ୍ରିୟ ରାଜା ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଚିକିତ୍ସା (ଚିକିତ୍ସାଳୟ) କରି ଅଛନ୍ତି,—ମନୁଷ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ଓ ପଶୁ ଚିକିତ୍ସା । ସେମାନଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା ସକାଶେ ଔଷଧ ବୃକ୍ଷ ସମସ୍ତ ରୋପଣ ଓ ଆହରଣ କରି ଅଛନ୍ତି । ମାର୍ଗ ସମୂହରେ ପଶୁ ମନୁଷ୍ୟର ଛାୟା ସକାଶେ ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ ଓ ଆମ୍ରବନ ରୋପିତ ହୋଇ ଅଛି । ଅର୍ଦ୍ଧ କ୍ରୋଶ ବ୍ୟବଧାନରେ କୂପ ଖନନ କରା ହୋଇ ଅଛି ଓ ବିଶ୍ରାମ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । କୌଣସି ଜୀବହତ୍ୟା କରି ଯଜ୍ଞାହୁତି ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।"

ମହାରାଜା ଅଶୋକ ରାଜ୍ୟର କଲ୍ୟାଣ କର୍ମରେ କିପରି ନିଯୁକ୍ତ ରହିଥିଲେ ତାହାଙ୍କର ଅନୁଶାସନ ସମୂହ ତାହାର ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଉ-ଅଛି । ପଶୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାରର ନିବାରଣ ପାଇଁ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରା ଯାଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ମୃଗୟା ଉଠାଇ ଦେଇ ତତ୍ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସେ "ଧର୍ମଯାତ୍ରା" ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ସମୟରେ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳବାର୍ତ୍ତା ଜାଣିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଏହିପରି ନାନା-ବିଧ କଲ୍ୟାଣକାମୀ ହୋଇ ଦ୍ୱାଦଶ ବର୍ଷ ରାଜତ୍ୱ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅଶୋକ ଯେପରି ବହୁବିଧ ଧର୍ମାଚରଣ କରିଥିଲେ ଗୋଟିଏ ଗିରି-ଲିପିରେ ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଅଛି—"ବହୁଶତ ବର୍ଷରେ ଯେପରି ଧର୍ମ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ନ ଥିଲା, ପ୍ରିୟଦର୍ଶୀ ରାଜାଙ୍କର ଧର୍ମାନୁ-ଶସ୍ତି ଦ୍ୱାରା, ପ୍ରାଣୀବଧ ଓ ଜୀବହିଂସାର ନିବାରଣ, ଜ୍ଞାତିବର୍ଗର ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଶ୍ରମଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା, ମାତୃପିତୃ ଶୁଶ୍ରୂଷା ଓ ବୃଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଶୁଶ୍ରୂଷା ପ୍ରଭୃତିର ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇ ନାନାବିଧ ଧର୍ମ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି ।"

ଅଶୋକଙ୍କର ଅନୁଶାସନର ଗୋଟିଏ ଗିରିଲିପିରେ ଲିଖିତ ଅଛି, "ମୋହୋର ଯୁକ୍ତ, ରଜୁକ, ପ୍ରାଦେଶିକ ନାମକ କର୍ମଚାରୀ-ଗଣ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଅନ୍ତରରେ ଥରେ ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ବହିର୍ଗତ ହୋଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏହି ଧର୍ମାନୁଶସ୍ତି ଶୁଣାଇବେ,—ମାତା-ପିତାଙ୍କର ଶୁଶ୍ରୂଷା ସାଧୁ; ବନ୍ଧୁ, ମାନନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଶ୍ରମଣ-ଗଣଙ୍କୁ ଦାନ ସାଧୁ; ପ୍ରାଣହିଂସା ନ କରିବା ସାଧୁ; ଅଳ୍ପ ଭଣ୍ଡତା ଓ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟୟତା ସାଧୁ । ସତ୍ୟ କହିବ, ଶିଷ୍ୟ ଆଚାର୍ଯ୍ୟର ସେବା କରିବ, ଆତ୍ମୀୟବର୍ଗ ସହିତ ଯଥାର୍ଥ ବ୍ୟବହାର କରିବ । ଏ ଭଳି ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବିପୁଳ ଦାନ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ଭବପର ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ଭାବଶୁଦ୍ଧତା, କୃତଜ୍ଞତା, ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି ଓ ସଂଯମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବପର ।"

ଅଶୋକ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କୁହିଁ ଏହି ସଂଯମ ଓ ଭାବଶୁଦ୍ଧତାର ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲେ । ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକରୂପେ ନିଜ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେହେଁ ଅପର ଧର୍ମ ଉପରେ ସେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରି ନାହାନ୍ତି । କେବଳ ମାତ୍ର ଯଜ୍ଞରେ ପଶୁବଧ ନିବାରଣ ଭିନ୍ନ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଉପରେ ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରି ନାହାନ୍ତି । ସବୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ସମବାୟହିଁ ପ୍ରଶସ୍ତ, ଏହି ଉପଦେଶ ତାହାଙ୍କର ଚିର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଥିଲା । "ସେ ନାନାବିଧ ଉପାୟରେ ସବୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ପ୍ରବ୍ରଜିତ ଓ ଗୃହସ୍ଥଗଣଙ୍କର ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ଦାନ ଓ ପୂଜା ଅପେକ୍ଷା ଯହିଁରେ ସବୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସାର ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ, ତାହାହିଁ ସେ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ । ଏହାର ମୂଳ ବାକ୍‌ଗୁପ୍ତି, ବହୁଶ୍ରୁତତ୍ୱ ଓ କଲ୍ୟାଣ କାମିତ୍ୱ ।" ସମାଜର ବିବାହାଦି ଉତ୍ସବରେ ନାନାରୂପ ମାଙ୍ଗଳିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମୂହ ନିରର୍ଥକ ବୋଲି ସେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏକ ସ୍ଥାନରେ ସେ କହି ଅଛନ୍ତି, "ମଙ୍ଗଳ କାର୍ଯ୍ୟ ସମୂହ ଅବଶ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଏ ସମସ୍ତର ଫଳ ବଡ଼ ଅଳ୍ପ ।" ସେ କହି ଅଛନ୍ତି ଯେ, "ଧର୍ମ-ମଙ୍ଗଳହିଁ କେବଳ ମହାଫଳ ପ୍ରସବୀ । ଦାସ ଓ ଭୃତ୍ୟଗଣ ପ୍ରତି ସମ୍ୟକ୍ ଭଲ ଆଚରଣ, ପୂଜନୀୟର ଭକ୍ତି, ପ୍ରାଣୀ ହତ୍ୟାରେ ସଂଯମ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଶ୍ରମଣଗଣଙ୍କୁ ଦାନହିଁ ଧର୍ମ ମଙ୍ଗଳ ।"

ଅଶୋକ ଯାହା କରୁଥିଲେ ସେ ସମସ୍ତ କେବଳ ପାରତ୍ରିକ ମଙ୍ଗଳ ସକାଶେ । ପାପ ବର୍ଜନ କରି ପୁଣ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନରେ ସ୍ୱର୍ଗ-ଲାଭହିଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ତାହା ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ । ପାପ କଅଣ ତାହା ତାଙ୍କର ଶିଳା-ଲିପିରେ ଲିଖିତ ରହିଅଛି—"ନିଷ୍ଠୁରତା, କ୍ରୋଧ, ମାନ ଓ ଈର୍ଷ୍ୟାହିଁ ପାପ ।" ଯହିଁରେ ପ୍ରଜାଗଣ ଧର୍ମାଚରଣରେ ମନୋ-ନିବେଶ କରନ୍ତି ତଦ୍ଵିଷୟରେ ଅଶୋକଙ୍କର ଏ ଭଳି ଆଗ୍ରହ ରହିଥିଲା ଯେ, କେବଳ ମାତ୍ର ସ୍ୱୟଂ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରି ସେ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଚେଷ୍ଟା ବ୍ୟତୀତ ନୀଚ ଓ ଉଚ୍ଚ ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଯେ ପୁଣ୍ୟ ଲାଭ ଦୁଷ୍କର ତାହା ସେ ବାରମ୍ବାର ବୁଝାଇ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ହେତୁରୁ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭୀଷଣ ଉଦ୍ୟମ ଓ ତପସ୍ୟା ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ମଧ୍ୟ ସେ କହୁଥିଲେ । ପ୍ରଜାଗଣଙ୍କୁ ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦାନର ଆଦେଶ ସମସ୍ତ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଉପରେହିଁ ରହିଥିଲା । ସର୍ବଦାନ ଓ ଅନୁଗ୍ରହ ଅପେକ୍ଷା ଧର୍ମଦାନ ଓ ଧର୍ମାନୁଗ୍ରହହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିରହିଁ ତାହାର ପୁତ୍ର, ଭ୍ରାତା, ସ୍ୱାମୀ, ମିତ୍ର, ଜ୍ଞାତି, ପ୍ରତିବେଶିମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମାନୁଚରଣରେ ଉପଦେଶ ଦେବା ଉଚିତ—ଏହି କଥାର ସେ ବାରମ୍ବାର ଉଲ୍ଲେଖ କରି ଅଛନ୍ତି । ସ୍ତମ୍ଭ ଲିପିରେ ଲିଖିତ ରହିଅଛି, "ପ୍ରବଳ ଧର୍ମକାମତା, ଆତ୍ମପରୀକ୍ଷା, ଗୁରୁ ଶୁଶ୍ରୂଷା, ଧର୍ମଭୟ ଓ ଉତ୍ସାହ ବ୍ୟତୀତ ଇହଏ ଓ ପାରଏ ଲାଭ କରିବା ଦୁଷ୍କର ।"

ଅଶୋକଙ୍କର ଅନୁଶାସନ ସମୂହରୁ ସେ କିପରି ଭାବରେ ରାଜ୍ୟଶାସନ କରୁଥିଲେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବହୁ ତଥ୍ୟ ମିଳିଅଛି । ସେ ସ୍ୱୟଂ ସର୍ବଦା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଆବେଦନ ଓ ନିବେଦନ ଶ୍ରବଣ କରୁଥିଲେ । ରାଜତ୍ୱ ଉପରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧିକାର ଓ ଆଧିପତ୍ୟ ହେଲେହେଁ ତାହାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରହିଥିଲା । ତାହାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ "ପରିଷଦ" ଥିଲା । ତାହାଙ୍କର ମତାମତ ଘେନି ହିନ୍ଦୁ ରାଜାଗଣ ସର୍ବଦା ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ । ଅଶୋକଙ୍କର ପରିଷଦ ଏବଂ ମହାମାତ୍ରଗଣ ସର୍ବଦା ଏକମତ ହୋଇ ଗୁରୁତର କାର୍ଯ୍ୟ ସମୂହ ପରିଚାଳନ କରୁଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଶିଳାଲିପିରେ ଅଛି, "ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଆତ୍ୟୟିକ କାର୍ଯ୍ୟ ମହାମାତ୍ରଗଣଙ୍କ ପ୍ରତି ନ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ, ତଦ୍ଵିଷୟରେ ପରିଷଦ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି କାରଣରୁ ବିବାଦ କିମ୍ବା ବିଚାର ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ସର୍ବଦା ମୋତେ ଜ୍ଞାପନ କରିବେ ।" ରାଜଧାନୀର ଦୂରସ୍ଥ ଜନ-ପଦ ସମୂହ ରାଜବଂଶର କୁମାରଗଣ କର୍ତ୍ତୃକ ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । କଳିଙ୍ଗ ଶିଳାଲିପିରେ ଉଜ୍ଜୟିନୀ ଏବଂ ତକ୍ଷଶିଳାସ୍ଥ କୁମାର ସ୍ୱୟଂ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଅଛି । କୁମାରମାନଙ୍କର ନିମ୍ନପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀଗଣ "ରଜ୍ଜୁକ" (ରଜ୍ଜୁକ ?) ବୋଲି ଆଖ୍ୟାୟିତ ଅଛି । ସେମାନେ 'ଶତ ସହସ୍ର ପ୍ରାଣୀ ଉପରେ ନିଯୁକ୍ତ' ବୋଲି କଥିତ ଅଛି ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନଗର ଉପରେ ମହାମାତ୍ରଗଣ ଶାସନ କରୁ-ଥିଲେ । "ନଗର ବ୍ୟବହାରକ" ଗଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଚାରକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ସମୂହର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ "ଅନ୍ତର୍ମହାମାତ୍ର" ନାମକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । "ପ୍ରାଦେଶିକ" ନାମକ ରାଜପୁରୁଷ ଧର୍ମାର୍ଥର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ବହିର୍ଗତ ହେଉଥିଲେ । ରାଜାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରଜାବର୍ଗଙ୍କର ଆବେଦନ ନିବେଦନ ସମୂହ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା ସକାଶେ "ପ୍ରତିବେଦକ" ଗଣ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ନାନା-ପ୍ରକାର କର୍ମଚାରୀ ଯଥା—'ଯୁକ୍ତ', 'ଆଯୁକ୍ତ' ଏବଂ 'ଦୂତ'-ମାନଙ୍କ ନାମର ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଅଛି । 'ପୁରୁଷ' ନାମକ ରାଜାଙ୍କର ବିଶେଷ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ରାଜା ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ପ୍ରଜାଗଣର ଅବସ୍ଥା ଦର୍ଶନ ଏବଂ ଦୁଃଖର ପ୍ରତିବିଧାନ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରେରଣ କରୁଥିଲେ । 'ବ୍ରଜଭୂମିକ' ନାମକ କର୍ମଚାରୀ ଗୋ-

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗ୍ରହଣ ଭୂମିର ପରଦର୍ଶକରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସମସ୍ତ ନାନାବିଧ ରାଜପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକଙ୍କର ନାମହିଁ 'କୌଟିଲ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର' ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଦୃଷ୍ଟ ହୋଇ-ଥାଏ । କିନ୍ତୁ 'ଧର୍ମ ମହାମାତ୍ର' ଏବଂ 'ସ୍ତ୍ରୀଜନ ମହାମାତ୍ର' ଏହି ଦୁଇଟି ପଦ ଅଶୋକଙ୍କର ନୂତନ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ଅନୁମିତ ହୁଏ ।

ଉଲ୍ଲିଖିତ ନାନାବିଧ କର୍ମଗ୍ରହୀ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଥିଲେହେଁ ଅଶୋକ ଯେ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରଜାଙ୍କର ହିତାର୍ଥରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନୁଶାସନରୁହିଁ ଅନୁମିତ ହୁଏ । ଭାରତର ସୀମାନ୍ତ ଏବଂ ଦୂର ଦେଶସ୍ଥ ରାଜାମାନଙ୍କ ସହିତ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପନ ପୂର୍ବକ ସେମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟକୁ ଦୂତ ପ୍ରେରଣ କରି ସେ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ଏହିପରି ଏକାଧାରରେ ରାଜା ଏବଂ ଧର୍ମଭିକ୍ଷୁ ହୋଇ ସେ ସମାଜର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ ତାହାଙ୍କୁ ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା ଦାନରେ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଧର୍ମବିଜୟହିଁ ତାହାଙ୍କର ରାଜ୍ୟବିଜୟ ଥିଲା । ଧର୍ମଯାତ୍ରାହିଁ ତାହାଙ୍କର ବିହାର ଯାତ୍ରା ଏବଂ ପ୍ରଜାଗଣଙ୍କର ଉଭୟଲୋକ ସୁଖ ବୃଦ୍ଧିହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜଧର୍ମ ବୋଲି ସେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ରାଜ୍ୟା-ଭିଷେକର ଆଠ ବର୍ଷ ପରେ ସେ କଳିଙ୍ଗ ଜୟ କରିଥିଲେ ବୋଲି ଗିରିଲିପିରେ ଲିଖିତ ରହିଅଛି । କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧର ଭୀଷଣ ପରିଣାମ ଏବଂ ତଦ୍ଦର୍ଶନରେ ତାହାଙ୍କର ମର୍ମରେ ଦାରୁଣ ଆଘାତର କି ଫଳ ହୋଇଥିଲା ତାହା ଏହି ଲିପିରେ କରୁଣ ଭାଷାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି—"କଳିଙ୍ଗ ଜୟରେ ଦେଢ଼ଶତ ସହସ୍ର ଲୋକ ଅବ-ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ, ଶତ ସହସ୍ର ହତ ଏବଂ ସେହି ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପତିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହିରୂପେ କଳିଙ୍ଗ ବିଜୟ ହେତୁରୁ ଦେବପ୍ରିୟ ପ୍ରିୟଦର୍ଶୀର ଅନୁଶୋଚନା ହୋଇଅଛି । ଏହି ସମସ୍ତ ମୃତ୍ୟୁ ଦର୍ଶନରେ ସେ ବିଷମ ବେଦନା ଅନୁଭବ କରି ଅଛନ୍ତି । ଅଧୁନା ସେହି କଳିଙ୍ଗ ଲାଭ ଉତ୍ତାରୁ ଦେବପ୍ରିୟର ତୀବ୍ର ଧର୍ମ ପାଳନ, ଧର୍ମାକାମତା ଏବଂ ଧର୍ମାନୁଶସ୍ତି ପ୍ରଶସ୍ତ ହୋଇ ଅଛି ।"

ନବାଧିକୃତ କଳିଙ୍ଗବାସୀଙ୍କର ସନ୍ତୋଷ ସାଧନ ନିମିତ୍ତ ସେମାନଙ୍କୁ କେଉଁ ଭାବରେ ଶାସନ କରିବେ ତାହା ଘୋଷଣା କରି ସେ ଧଉଳୀ ଏବଂ ଜଉଗଡ଼ର ବିଶେଷ ଅନୁଶାସନସମୂହ ଖୋଦିତ କରିଥିଲେ । ଧଉଳୀର ଅନୁଶାସନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କବିବର ରାଧାନାଥ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି:—

"ଦୟା ଅବତାର ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ବିଶ୍ୱ-ବନ୍ଦ୍ୟ-ବିଶ୍ୱମାନ
ଅକ୍ଷୟ ଅକ୍ଷରେ ଯେଉଁ ଶୈଳଭାଲେ ହେଉଅଛି ଦୀପମାନ"

ଏହି ଲିପି ପାଠରେ ଅଶୋକଙ୍କର ପ୍ରଜାବାତ୍ସଲ୍ୟ ଓ ରାଜ୍ୟ-ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁମିତ ହୋଇଥାଏ । ସେ କଳିଙ୍ଗସ୍ଥ ମହାମାତ୍ର ଓ ନଗର ବ୍ୟବହାରକଗଣଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରି କହି ଅଛନ୍ତି, "ସକଳ ମନୁଷ୍ୟହିଁ ମୋହୋର ସନ୍ତାନ ସଦୃଶ । ପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ଇହ-ଲୌକିକ ପାରଲୌକିକ ହିତସୁଖ ନିମିତ୍ତ ମୋହୋର ଯାଦୃଶ ଆକାଙ୍କ୍ଷା, ସେହିରୂପ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟରହିଁ ମୁଁ ହିତକାମନା କରୁଅଛି । ଅପରାନ୍ତ ବାସିଗଣ ଯହିଁରେ ମୋତେ ସେମାନଙ୍କର ପିତୃତୁଲ୍ୟ ହିତାକାଙ୍କ୍ଷୀ ବୋଲି ଗଣନା କରନ୍ତି ସେହି ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦୂର ଓ ସୁଖବୃଦ୍ଧି କରିବ । ପୁତ୍ରଟି ସୁଖଲାଭ କରିବ—ଏହି ଆଶାରେ ଜଣେ ନିପୁଣା ଧାତ୍ରୀ ହସ୍ତରେ ପୁତ୍ରକୁ ସମର୍ପଣ କରି ପିତା ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି; ସେହିରୂପ ମୁଁ ଜନପଦ ସମୂହର ହିତସୁଖ ନିମିତ୍ତ ରାଜୁକ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିଅଛି ।"

କିପରି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଏହି କଥା ଗୁଡ଼ିକ ଲିଖିତ! ଏଥିରେ ଅଶୋକଙ୍କର ମନର ଭାବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଅଛି । କଳିଙ୍ଗର ମହାମାତ୍ରଗଣ କେଉଁ ଭାବରେ କଳିଙ୍ଗବାସୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆଚରଣ କରିବେ ତଦ୍ଵିଷୟରେ ଅଶୋକ ବିଶଦ ଭାବରେ ଉପଦେଶ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି—" ମୋହୋର ସୁବିହିତ ନୀତି ଏହା ଜାଣିବ । ବିନା କାରଣରୁ କାରାଦଣ୍ଡ ହେଲେ ତାହାପାଇଁ ଅପରାପର ଅନେକେହିଁ ମନଃକଷ୍ଟ ପାଇ ଥାଆନ୍ତି । ସୁତରାଂ ତୁମ୍ଭେମାନେ ଯହିଁରେ ପ୍ରତ୍ୟେକହିଁ ନ୍ୟାୟପରାୟଣ ହେବ ତଦ୍ଵିଷୟରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥିବ । ଯହିଁରେ ବିନା କାରଣରେ କେହି ଦଣ୍ଡ ଅଥବା କ୍ଲେଶ ଭୋଗ ନ କରନ୍ତି, ସେ ବିଷୟ ପରି-ଦର୍ଶନାର୍ଥ ମୁଁ ପଞ୍ଚବର୍ଷାନ୍ତରରେ ଜଣେ ରାଜପୁରୁଷ ପଠାଇବେ । ତାହାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ନିଷ୍ଠୁରତାହୀନ, ଅକର୍କଶ ଏବଂ କୋମଳ ହେବ ଏବଂ ମୋହୋର ଉପଦେଶାନୁସାରେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ଉଜ୍ଜୟିନୀ ଏବଂ ତକ୍ଷଶିଳାର କୁମାରମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହିରୂପ ରାଜ-ପୁରୁଷ ପ୍ରେରଣ କରିବେ । ସେମାନେ ତିନ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ରହି ପାରିବେ ନାହିଁ ।"

ଯହିଁରେ ରାଜ୍ୟର ସର୍ବତ୍ର ଏକହିଁ ନିୟମାନୁସାରେ ବିଚାର କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ ହୁଏ ତଦ୍ଵିଷୟରେ ଅଶୋକ ସ୍ତମ୍ଭ-ଲିପିରେ ଉପଦେଶ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ହତଭାଗ୍ୟ ବନ୍ଦୀ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ତାହାଙ୍କର କୋମଳ ପ୍ରାଣର ସ୍ନେହରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଉ ନ ଥିଲେ । ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ୍ଦୀହିଁ ତିନ ଦିନର ଅବସର ପାଉଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଯେପରି ସେମାନେ ପରଲୋକ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରି ପାରନ୍ତି, ଅଶୋକ ସେଥିପାଇଁ ବିଶେଷ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ଦେଉଥିଲେ ।

ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟହିଁ ଯେ ତାହାଙ୍କର ଜୀବନର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା, ତାହା ଗୋଟିଏ ଶିଳାଲିପିରେ କର୍ମଚାରୀ ଓ ପାରଷଦବର୍ଗଙ୍କୁ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଉପଦେଶରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଥାଏ । "ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଆବେଦନ ଶ୍ରବଣ ଓ ଅର୍ଥ କର୍ମ ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ସମୟରେ ସାଧିତ ହେଉ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ମୁଁ ଏହି ନିୟମ କରିଅଛି—ସବୁ ସମୟରେ ଏବଂ ମୁଁ ଯେଉଁଠାରେ ଥାଏଁ ପଛକେ,—ଅନ୍ତଃପୁରରେ, ଗର୍ଭଗୃହରେ, ମଳ-ମୂତ୍ରାଦି ତ୍ୟାଗ ସ୍ଥାନରେ, ଉଦ୍ୟାନ କିମ୍ବା ବ୍ୟାୟାମାଗାରରେ—ସର୍ବତ୍ରହିଁ ପ୍ରତି-ବେଦକମାନେ ମୋତେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ନିବେଦନ ଶ୍ରବଣ କରାଇବେ । କାରଣ ମୁଁ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସକାଶେହିଁ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏଁ । କର୍ମଚାରୀ ଏବଂ ପରିଷଦଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ଉପ-ସ୍ଥିତ ହେଲେ ମୋତେ ସର୍ବସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ସର୍ବକାଳରେ ଆବେଦନ କରିବେ । ମୁଁ ଯାହା କରେଁ ସମସ୍ତହିଁ ଲୋକର ସୁଖ ବର୍ଦ୍ଧନ ଏବଂ ପାରତ୍ରିକ ସ୍ୱର୍ଗ ଲାଭ ନିମିତ୍ତ କରିଥାଏଁ ।"

ଅଶୋକ ମୃଗୟା ଯାତ୍ରା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଧର୍ମଯାତ୍ରାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଏହି ଧର୍ମଯାତ୍ରାର ଭ୍ରମଣରେ ବହିର୍ଗତ ହୋଇ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଜଳଚୁତ୍ର ସ୍ଥାପନ କରି ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଅବଲୋକନ କରୁଥିଲେ । ଶିଳାଲିପିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ, ହୋଇଅଛି " ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଶ୍ରମଣଗଣର ଦର୍ଶନ ଓ ଦାନ, ବୃଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଦର୍ଶନ ଓ ହିରଣ୍ୟ ଦାନ, ଜନପଦ ଓ ଜନମାନଙ୍କର ଦର୍ଶନ, ଧର୍ମାନୁଶସ୍ତି ଓ ଧର୍ମ ବିଷୟକ ମଙ୍ଗଳ ପ୍ରଶ୍ନହିଁ ଏହି ସମୟରେ ସାଧିତ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରଜାଗଣ ଧର୍ମପାଳନ ଓ ଧର୍ମପଥରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରନ୍ତୁ ଏ ବିଷୟରେ ସେ ସର୍ବଦା ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ।"

ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କୂପ ଖନନ, ଚିକିତ୍ସାଳୟ ସ୍ଥାପନ, ବୃକ୍ଷ-ରୋପଣ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଜାଙ୍କର ସୁଖବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ଧର୍ମ ମହାମାତ୍ର-ଗଣଙ୍କର ନିୟୋଗ ଓ ଅନୁଶାସନାବଳୀ ପ୍ରକାଶ ଦ୍ୱାରା, ପ୍ରଜାଙ୍କର ଧର୍ମବୃଦ୍ଧି, ଆଉ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚନୀଚ ସକଳ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ଧର୍ମ ପଥରେ ରହି ପ୍ରଜା ପାଳନ, ଆଜ୍ଞା ପାଳନ, ସୁଖ ବୃଦ୍ଧି ଓ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନାରେ ଉପଦେଶ ଦାନ ଦ୍ୱାରା ଅଶୋକ ଯେ ପ୍ରକୃତ " ରଞ୍ଜୟତି ପ୍ରଜାନ୍ ଇତି ରାଜା " ଏହି ନାମର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାର୍ଥକତା ସମ୍ପନ୍ନ କରିଥିଲେ ତାହା କହିବାହିଁ ବାହୁଲ୍ୟ ।

ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଖୋଦିତ ଅନୁଶାସନ ସମୂହରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ବାରମ୍ବାର ଉକ୍ତ ହୋଇଅଛି—ଏହାର କାରଣ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଶିଳାଲିପିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । କଥା ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଜାଙ୍କର ମର୍ମ୍ମରେ ପ୍ରବେଶ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମ ପଥରେ ଚାଳନ କରିବ, ଏହି ହେତୁରୁ ପୁନରୁକ୍ତି ଦୋଷ ଅନୁଶାସନ ସମୂହରେ ଘଟିଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାରେ ଅଶୋକଙ୍କର ମନର ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଅଛି । ତାହାଙ୍କ ମନର ଦୃଢ଼ତା, କାର୍ଯ୍ୟତତ୍ପ-ରତା, ଅକ୍ଳାନ୍ତ ଉଦ୍ୟମ, ପରଲୋକରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଯହିଁରେ ତାହାଙ୍କର ପୁତ୍ର ପୌତ୍ରଗଣ ତାହାଙ୍କର ପଦାନୁସରଣ କରି ଚାଲନ୍ତି, ଏ ବିଷୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନୁଶାସନରେ ସେ ଉପଦେଶ ଏବଂ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଲିପି ସମୂହର ଅଧିକାଂଶ ଅତୁକାହାଣୀ-ମୟ ହେଲେହେଁ ତାହା ଯେ ଅଶୋକଙ୍କ ଭଳି ଧର୍ମପ୍ରଚାରକଙ୍କର ପ୍ରବଳ ମନର ଆବେଗର ଫଳ, ତାହା ସେହି ଭାଷାରୁହିଁ ପ୍ରତୀୟ-ମାନ । ଏହା ଫଳରୁ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଭାରତର ବହିର୍ଭାଗରେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଥିଲା । " ଉତ୍ତିଷ୍ଠତ, ଜାଗ୍ରତ, ପ୍ରାପ୍ୟ ବରାନ୍ ନିବୋଧତ "—ଉଠ, ଜାଗ, ନିଜର ଦୋଷ ଗୁଣ ପରୀକ୍ଷା କରି ଧର୍ମ ପଥରେ ଚାଲ, ଧର୍ମ କାହାଣୀ ଶୁଣାଅ—ଅଶୋକଙ୍କର ସକଳ ଅନୁଶାସନର ଏହାହିଁ ସାର ମର୍ମ । ଉତ୍କଳରେ ମୟୂର-ଭଞ୍ଜର ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକ ନରପତି ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର, ଏହି ମହା-ବାକ୍ୟକୁ ବରଣ କରି ମୟୂରଭଞ୍ଜ ତଥା ଉତ୍କଳକୁ ଧନ୍ୟ କରି ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଉତ୍କଳର ସମସ୍ତ ଅଂଶରେ ବ୍ୟାପି ଯାଉ, ଉତ୍କଳ କୃତାର୍ଥ ହେଉ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମଶା ନିବାରଣର ଉପାୟ

ଶ୍ରୀ କ୍ଷୀରୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ, ଏଲ୍. ଏମ୍. ପି.

ମେଲେରିଆ ବର୍ତ୍ତମାନ ସର୍ବଗ୍ରାସୀ ମୂର୍ତ୍ତି ଧରି ଧ୍ୱଂସଲୀଳା ଆରମ୍ଭ କରିଛି—ସୁତରାଂ ତାହାର ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରତିକାର ସମସ୍ତଙ୍କର ଜାଣିବା ଦରକାର ।

ଆମ୍ଭେମାନେ ସହର ବଜାରରେ କିମ୍ବା ମଫସଲର ପଲ୍ଲୀ-ଗ୍ରାମରେ ବାସ କରୁଁ । ସହର ଅପେକ୍ଷା ମଫସଲ ବେଶୀ ଅପରିଷ୍କାର । ସହରର ଭଲ ମନ୍ଦ ବୁଝିବା ପାଇଁ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଅଛି, କିନ୍ତୁ ମଫସଲ କଥା ନିଜକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ଗ୍ରାମଟିକୁ ନିଜ ଘର ବୋଲି ମନେ କରି ଗ୍ରାମ ଯେପରି ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରହେ ସେଥି ପ୍ରତି ଯତ୍ନବାନ ହେବା ଉଚିତ । ଗ୍ରାମର ଘର ବାଡ଼ି ଗୁଡିକ ଉଚ୍ଚ ଓ କ୍ରମ ନିମ୍ନ ସ୍ଥାନରେ, ରାସ୍ତା ଓ ଗଳି ଗୁଡ଼ିକ ପରିଷ୍କାର ଓ ସମତଳ ଭାବରେ ରହିଲେ କେବଳ ଯେ ଗ୍ରାମର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବଢ଼େ ତାହା ନୁହେ—ଗ୍ରାମବାସିମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନତି ହୁଏ । ଘରଠାରୁ କିଛିଦୂରରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ ଲଗାଇବା ଦରକାର । ଘର ପାଖରେ ବିଶେଷତଃ ଶୋଇବା ଘର ଝରକା ପାଖରେ ଫୁଲ କିମ୍ବା ଶାକସବଜି ବଗିଚା କରିବା କିମ୍ବା ଗୋବର ଓ ଅଳିଆ ଗଦା ରଖିବା ଅହିତକର । ଘର ପାଖରେ ନାଳିଆ କିମ୍ବା ଗୋଷେଇ ଘର ଓ ଗାଧୋଇବା ଘରର ଯେଉଁ ପାଣି ଯମି ରହିବା ଅନିଷ୍ଟକର ।

ମଶାର ବଂଶ ନିର୍ବଂଶ କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମତଃ ମଶାର ବାସ ଓ ଅଣ୍ଡା ଦେବା ସ୍ଥାନକୁ ନଷ୍ଟ କରିବା ଦରକାର । କାହାର କାହାର ମତରେ ମଶା ପ୍ରାୟ ୨୦୦ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଡ଼ି ପାରେ । ସୁତରାଂ ଅନ୍ତତଃ ଘରର ୨୦୦ ଫୁଟ ଭିତରେ ଥିବା ସ୍ଥାନ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରହିବା ଉଚିତ । ଜଙ୍ଗଲ ଗଛ, ଲତା, ଝାଡ଼ି, ଖପରା, ଟିଣ ଇତ୍ୟାଦି ମଶା ରହିବା ଓ ଅଣ୍ଡା ଦେବା ଜାଗା-ଗୁଡିକୁ ଘର ପାଖରୁ ଅନ୍ତର କରିବାକୁ ହେବ । ଖାଣିଆ, ଡୋବା ଗର୍ତ୍ତ ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥାନକୁ ପୋତାଇଦେବା ଦରକାର । ନାଳିଆ ପାଣି ଯେପରି ବନ୍ଦ ହୋଇ ନ ରହେ ସେଥିପାଇଁ ଜମି ଢାଲୁ ହେବା ପ୍ରୟୋଜନ । ଯଥାସମ୍ଭବ ଗଡ଼ାଣିଆ ଓ ଛୋଟ ଛୋଟ ନାଳିଆରେ ପାଣି ବହି ଚାଲି ଯାଏ । ନାଳିଆର କଡ଼ ଢାଲୁ ନ ହୋଇ ସଳଖ ହେଲେ ଓ ସେଥିରେ ଘାସ ଇତ୍ୟାଦି ନ ଥିଲେ ମଶା ରହି ପାରେ ନାହିଁ କି ଅଣ୍ଡା ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମବାସୀ ନିଜର ଘର ଚାରିପାଖ ଏହିପରି ପରିଷ୍କାର ରଖିଲେ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମଟି ପରିଷ୍କାର ରହିବ । ଗ୍ରାମ ଭିତରେ ବା ବାଡ଼ିରେ ଅନେକେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗଡ଼ିଆ କରିଥାନ୍ତି । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଶୀଘ୍ର ପୋତିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା ପ୍ରୟୋଜନ । ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ପୋତି ହେବ ନାହିଁ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ହୁଡ଼ କଡ଼ ଯେପରି ସମାନ ରହେ ଏବଂ ସେଥିରେ ଘାସ କିମ୍ବା ଦଳ ଜନ୍ମି ନ ପାରେ ସେଥି-ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହି ପୋଖରୀରେ ମହୁରାଳ, ଛୋଟ ଓ ବଡ଼ କରାଣ୍ଡି, ଦଣ୍ଡିକାରୀ, ବାଉଁଶପତରୀ, ଖସିଆ, କଉ, ମାଗୁର, ସିଙ୍ଗି, ବାଲିଗରଡ଼ା, ଶାଳ, ଚେଙ୍ଗ, ଗଡ଼ିଶ, ବାଲିଆ, ଫଳି, ଚିତଳ, ଭାକୁଡ଼, ମିରକାଳ, କଳାବାଉଁଶି, ରୋହି ଓ ଭେକଟି ଇତ୍ୟାଦି ମାଛ ଛାଡିଲେ ମଶାର ଅଣ୍ଡା ଓ ପୋକ ଗୁଡ଼ିକ ରହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହିସବୁ ମାଛ ସେମାନଙ୍କୁ ଖାଇ ଯାଆନ୍ତି । ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଅଛି ଯେ ଏହିସବୁ ମାଛ ଥିବା ସ୍ଥାନରେ ମଶାର ପୋକ ବିନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ସୁତରାଂ ମାଛ ଚାଷ ଦ୍ୱାରା ଦୁଇଟି ଲାଭ ହେବ—ପ୍ରଥମତଃ ମଶାର ଧ୍ୱଂସ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଅର୍ଥ ଲାଭ । ମାଛ ଚାଷ ମଧ୍ୟ ସୁବିଧା—କାରଣ ଅଳ୍ପକାଂଶ ପ୍ରକାର ମାଛ ବିନା ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ ଓ ପରିଶ୍ରମରେ ହୋଇ ପାରେ । ସୁତରାଂ ମାଛ ଚାଷ ପ୍ରତି ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଉଚିତ । ପାତ ହଂସ ମଧ୍ୟ ପାଣିରେ ଥିବା ସମୟରେ ମଶାର ପୋକ ଗୁଡ଼ିକୁ ଖାଇ ଯାଏ । ବନ୍ୟା ପ୍ଲାବିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମଶାର ବଂଶ ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ।

ଗ୍ରାମରେ ସାଧାରଣତଃ ଘର ଛଅର ପାଇଁ ଓ ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାଡ଼ିରୁ ମାଟି ଉଠାଇବାର ଦରକାର ହୁଏ—ଏହା ଦ୍ୱାରା ଛୋଟ ଛୋଟ ଖାଣିଆ ହୁଏ । ଏପରି ନ କରି ଗ୍ରାମ-ବାସୀମାନେ, ଗାଁ ବାହାରୁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରୁ ମାଟି ଉଠାଇଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯିବ ଓ ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଳ୍ପ ଦିନରେ ବିନା ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଗୋଟିଏ ପୋଖରୀ ହୋଇ ପାରିବ ।

ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ ଗୁହାଳ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋବର ଗଦା ଥାଏ । ଘର ପାଖରେ ଗୁହାଳ ରଖିବାକୁ ହେଲେ ତାକୁ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରଖିବା ଉଚିତ—ଗୁହାଳ ଭିତରେ ମଶା ଯେପରି ରହି ନ ପାରନ୍ତି ସେଥି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ । ପବନ ଓ ଆଲୁଅ ଯେପରି ଅବାଧରେ ଯାତାୟାତ କରି ପାରେ ଓ ଘରଟି ଯେପରି ସବୁବେଳେ ଶୁଷ୍କ ଥାଏ ସେଥି ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସୁନଜର ପ୍ରୟୋଜନ । ଘର ପାଖରେ ଗୋବର ଗଦା ରଖିବା ଭଲ ନୁହେ । ମଶା ରହି ନ ପାରିବେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ମ ୟୂ ର ଭ ଞ୍ଜ ର

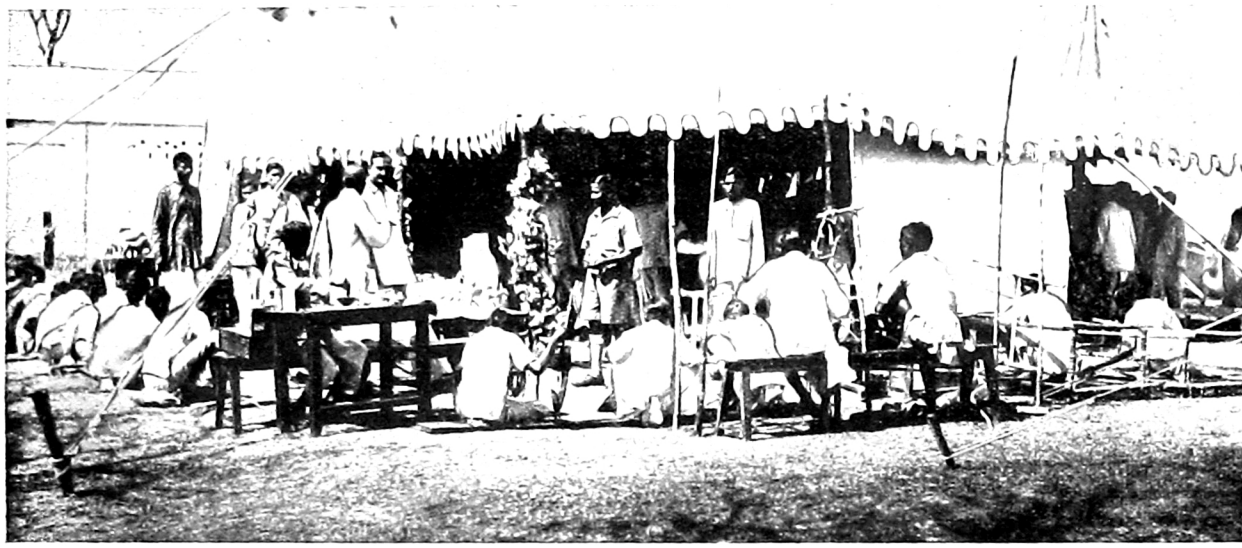

ବାରିପଦାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଟ୍ରେନିଂ କ୍ୟାମ୍ପରେ ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାରାଜା କୁଣ୍ଡୀର ଶିଳ୍ପ କର୍ମୀମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଦର୍ଶନ କରୁଅଛନ୍ତି

୧୭ ଫେବୃଆରୀ ୧୯୫୪ ରେ ହୋଇଥିବା ହାଇସ୍କୁଲର ବାର୍ଷିକ ଖେଳ ପ୍ରତିଯୋଗିତା

୪୪୦ ଗଜ ଦୌଡ

ବାରିପଦା ମ୍ୟୁନିସିପାଲ୍ ନିମ୍ନ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହ

୨କ ଅପ୍ରେଲ୍ ୧୯୫୪ ରେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦ୍ୱାରୋଦ୍‌ଘାଟନ ହୋଇଥିଲା

Digitized by srujanika@gmail.com

କେ ତେ କ ଚି ତ୍ର

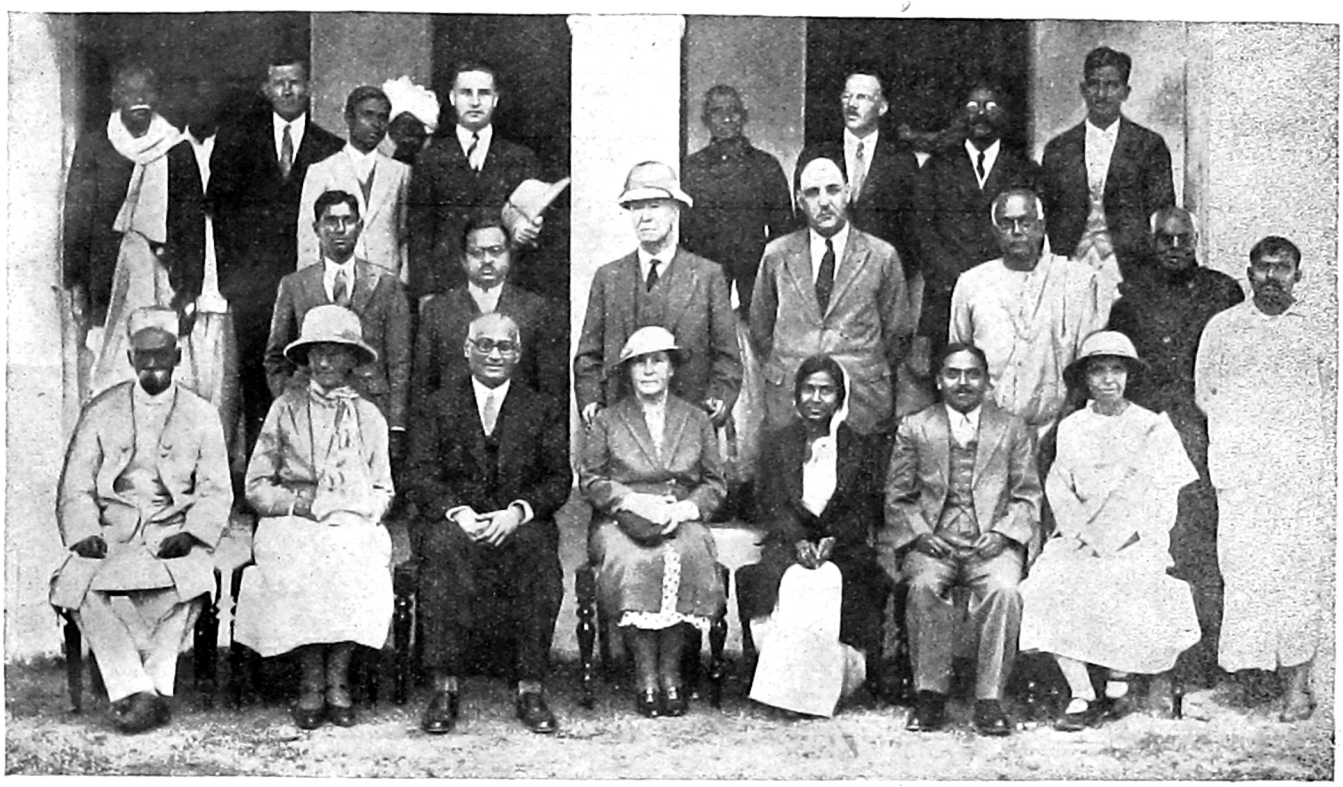

ସାର୍ ଡାନିଏଲ୍ ହ୍ୟାମିଲ୍‌ଟନ୍‌ଙ୍କ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଗ୍ରାମ ସଂଗଠନ କେନ୍ଦ୍ରର ଉଦ୍ଘାଟନ ଉତ୍ସବରେ ଉପସ୍ଥିତ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଅତିଥିବର୍ଗ
ମଧ୍ୟଭାଗରେ ସାର୍ ଡାନିଏଲ୍ ଲେଡି ହ୍ୟାମିଲ୍‌ଟନ୍‌ଙ୍କ ପଶ୍ଚାତ୍ ଦଣ୍ଡାୟମାନ

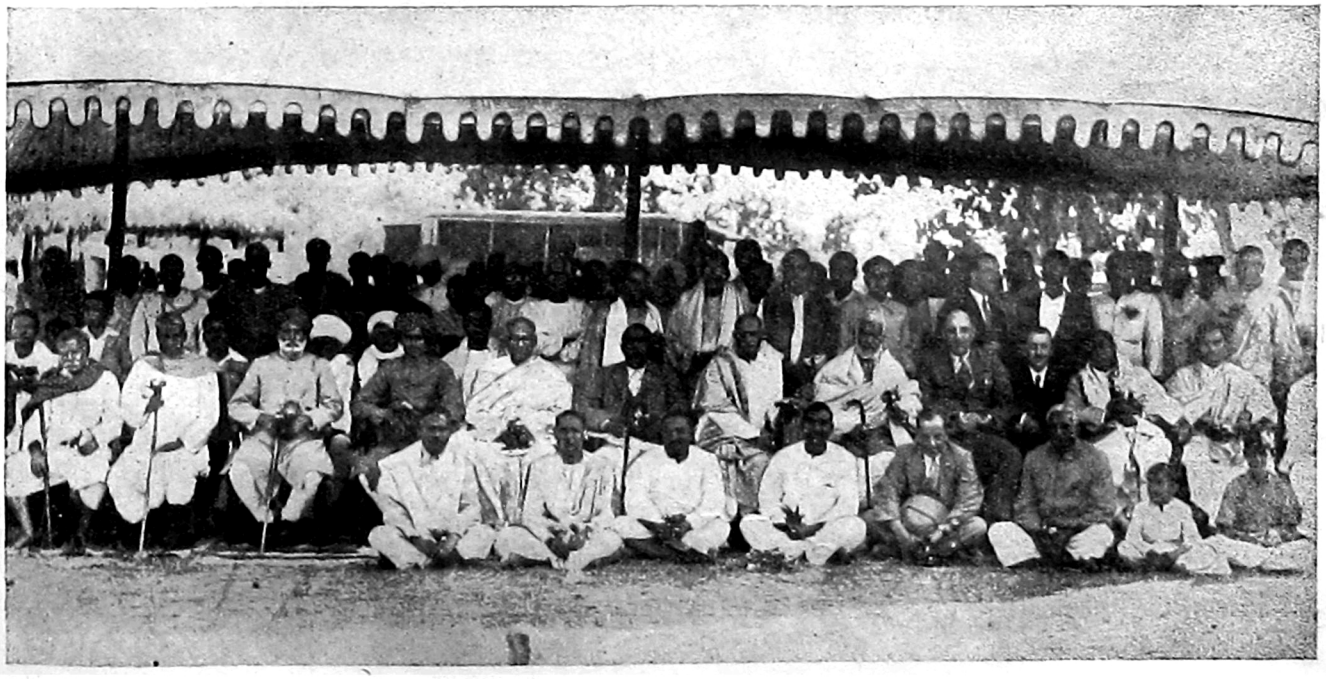

ଢେଙ୍କାନାଳ ଫାର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗଦେଇଥିବା ଅତିଥିବର୍ଗ

Digitized by srujanika@gmail.com